

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ

ИЗВОРИ
ЗА
БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

FONTES
HISTORIAE BULGARICAE

VI

СОФИЯ

ACADEMIA LITTERARUM BULGARICA
INSTITUTUM HISTORICUM

FONTES GRAECI
HISTORIAE BULGARICAE

II

EDIDERUNT

*IVAN DUJČEV, GENOVEVA CANKOVA-PETKOVA,
VASILKA TĀPKOVA-ZAIMOVA, LJUBOMIR JONČEV,
PETĀR TIVČEV*

SERDICAЕ
IN AEDIBUS ACADEMIAE LITTERARUM BULGARICAE

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКА ИСТОРИЯ

ГРЪЦКИ ИЗВОРИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

III

СЪСТАВИЛИ И РЕДАКТИРАЛИ

ИВАН ДУЙЧЕВ, ГЕНОВЕВА ЦАНКОВА-ПЕТКОВА,
ВАСИЛКА ТЪПКОВА-ЗАЙМОВА, ЛЮБОМИР ЙОНЧЕВ,
ПЕТЪР ТИВЧЕВ

СОФИЯ

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

УВОД

По своя характер включените в том III „Гръцки извори за българската история“ се разпределят на няколко основни групи. Сравнително най-многочислени са паметниците с агиографски характер. Тук трябва да отнесем извадките от Йоан Москос (починал в 619 г.), житието на Давид, анонимното житие на Симеон Дивягорел (съставено, както изглежда, през първата половина на VII в.), „Чудесата на св. Димитър Солунски“, житието на Давид Солунски (съставено между 707 и 717 г.), най-сетне житието на Стефан Младш (съставено след 767 г.). По-голямата част от тези агиографски текстове съдържат откъслечни сведения във връзка с българската история. Всред агиографските паметници обаче се намират „Чудесата на св. Димитър Солунски“, които са едно от редките произведения на провинциалната византийска книжнина и съдържат едни от най-ценните сведения, с които разполагаме днес относно социално-икономическите отношения сред славяните през VII—VIII в., както и множество вести за славянските походи в балканските земи, обсадите на втория град във Византийската империя Солун и т. н. Въпреки своя подчертан агиографски характер „Чудесата на св. Димитър Солунски“ трябва да бъдат оценявани като едни от най-важните извори за историята на южните славяни през епоката на тяхното настаняване в балканските земи.

Втора голяма група съставят съчиненията с историографски, повествователен характер. Това са няколко съчинения в проза и в стихове. Тук спадат съчинението на Йоан Антиохийски (писан след времето на имп. Фока, 602—610), стихотворните творби на Ираклиевия съвременник Георги Пизидийски, съставената приблизително по същото време анонимна „Пасхална хроника“, преработката на „Църковната история“ на Теодор Четец (Анагност), направена от неизвестен автор в началото на VIII в. откъсите от анонимна църковна история от периода от VI—VIII в., анонимната хроника от 741—829 г., най-сетне съчиненията на двама от най-видните представители на византийската историопис — „Хронографията“ на Теофан Исповедник (съставена към 810—815 г.) и „Кратката история“ на патриарх Никифор (писана между 815 и 829 г.). В тази група влизат, както се вижда, някои от най-важните историографски произведения на византийската литература изобщо. Докато от Йоан Антиохийски, за жалост, са запазени само откъси, за първата половина на VII век притежаваме писанията на съвременници — Георги Пизидийски и анонимния автор на Пасхалната хроника. Съчиненията на поета Георги Пизидийски като исторически извори притежават всички недостатъци на поетичните творби, с техния изкуствен език, с поетическите преувеличения и неточности, към които трябва да прибавим общото пристрастие и, съответно, омраза към нападателите славяни. Голямата цена на съчиненията на Георги Пизидийски обаче се състои в това, че те са

излезли изпод перото на близък съвременник и дават непосреден отглас от събитията. При това неговите сведения много често са единствени по своето съдържание. Сравнително по-малко значение имат откъсите от Теодор Анагност, от неизвестния автор и от анонимните хроники. Затова пък съчиненията на Теофан и Никифор могат да бъдат определени като исторически извори от първостепенно значение както за българската история, така и изобщо за византийската история. Теофан налага събитията от 284 г. до 813 г., докато „Кратката история“ на патриарх Никифор обхваща събитията от 609 до 769 г. и с това се явява продължение към изложението на Теофилакт Симоката. За историята на VII и VIII в. двамата византийски автори са черпили от т. нар. „Голям хронограф“, съставен към края на VIII в. и запазен само в откъси. Теофан и Никифор са предали много често почти едни и същи откъси от това ценно съчинение, първият чрез по-голяма преработка и по-свободни отклонения, а вторият по-точно и по-близко до първообрази. Ако ние днес можем да възстановим много подробности от българската история от 681 г. до началото на IX век, това се дължи само на сведенията, които черпим от споменатите византийски историографи. За събитията след 769 г., где то Никифор прекратява своето изложение, Теофан остава често наш единствен извор, чито вести сме понякога принудени да приемем почти на доверие, тъй като не притежаваме други странични извори, за да контролираме или допълним някоя от неговите указания. През втората половина на IX век (между 873—875 г.) римският книжовник Анастасий Библиотекар направил, на латински език, една компилация въз основа на съчиненията на Георги Синкел (починал в 810—811 г.), Никифор и Теофан. Въпреки че западният писател не е превеждал буквално и напълно своите извори, неговото съчинение на много места ни служи като контролен текст към основните извори — именно Никифор и Теофан. Поднасяйки в български превод всички откъси от съчиненията на поменатите византийски писатели-историографи, съставителите на том III от „Гръцки извори за българската история“ предлагат на българския учен такъв исторически извор, без който е немислимо и невъзможно да се проучва българската история през епохата до началото на IX век.

Два от историческите извори, които са използвани тук, спадат към византийската панигирична литература. Става въпрос за анонимното, приписвано обаче с известно основание на Теодор Синкел „Слово за аваро-славянската обсада“ на Цариград през юли-август 626 г. Към същото събитие се отнася и основния си дъм и т. нар. Хими Акатист („Неседален химн“), чието датиране е спорно, но който най-вероятно трябва да се припише на анонимен автор от първата половина на IX век. Обсадата на Цариград от славяни и авари през 626 г. е описана в тези две творби напълно едностранчиво и пристрастно и в това отношение разглежданите наши два исторически извора са отразили най-характерните особености на познатата византийска панигирична литература. Теодор Синкел обаче е съвременник и непосреден участник в събитията. Колкото и реторичен да е неговият език, до каквито и писателски похвати да прибегва той в изложението на събитията, като си служи със заемки от Писанието, с показвания и недомълвки, познати само на съвременници, неговото слово се явява извънредно богат по съдържание исторически извор. В него има твърде подробности, които не намирам в никой от другите повестувателни или агиографски извори, с които днес разполагаме.

Няколко от включените тук текстове са взети от официални исторически извори, свързани по произход главно с живота на византийската църква. Такова е

сведението на апамейския презвитер Константин, въмъкнато в деннията (сиреч протокола) на 16-ото заседание на Шестия вселенски събор от 9 август 681 г., благодарение на което сведение можем с голяма положителност да установим хронологията на важни събития от българската история. Официален исторически извор представи добавката, която по времето на имп. Анастасий II (713—715) диконът и хартофилакс на цариградската църква Агитон направил към дейността на Шестия вселенски събор, като разказал за българското нападение във византийска територия през 712—713 г. Официален характер имат също епископските съветници от VII и VIII в., издаващите от съборните деяния и най-сетне Земеделският закон. По своето съдържание официалните исторически извори са твърде сухи и кратки, но затова пък можем с доверие да се отнесем към техните сведения.

Най-сетне, отделно трябва да упоменем един папирус от началото на VII в., в който се споменава името на българите. Това е единствен по своя род исторически извор, към чиято сведения ни съжаление са изказани известни съмнения.

Както се вижда, по своя произход и съдържание приведените тук исторически извори са твърде различни. Различна е, съобразно с това, и тяхната стойност като източник за проучване на историята на българските земи и на българския народ през далечния период. Както изобщо всички исторически извори от византийски произход, така и събраните в настоящия том страдат от редица недостатъци, на първо място национална и класова оцветеност, тъй като произлизат от перото на чужденци, враждебни на българите, и на второ място от писатели, които принадлежат най-често към духовното съсловие или към придворните кръгове, поради което проявяват определени социални тежнения. Това налага, разбира се, да бъдат подлагани на най-внимателна и задълбочена критическа проверка, преди да бъдат използвани като материал за проучване на нашето минало.

Основните сведения, които се съдържат в настоящия том, се отнасят хронологически до периода от втората половина на VI до началото на IX в. Самият техен хронологически обхват определя в общи черти проблематиката, която изследвачът въвежда на основа на тях ще има да разработва. Времето от втората половина на VI в. до началото на IX в. съставя нов етап в нашето социално-икономическо и политическо развитие, със свои основни проблеми: зачестените славянски нашествия в текущите земи, настъпването на славянските и първобългарските племена в териториите на Балканския полуостров, техните социално-икономически отношения, възникването на първите славянски племенни обединения, възникването на славяно-българската държава и първото столетие и половина от нейното съществуване.

Сведения за борбите на славянските племена за овладяване на балканските земи са дадени в доста голям брой от споменатите исторически извори. В съчинението на Йоан Мосхос намираме едно интересно сведение за нападение на „варвари“ срещу Солун през първата половина на VI в. Описаникът Паладий разказва, че поради нападенията на „варварите“ стените на град Солун се пазели нощно време от войници. Описаникът признава освен това, че „варварите“ пристигнали и опустошили цялата област на град Солун. Нападателят, според него, минал покрай килията на известен монах и когато един от тях опитал да го удари, ръката му останала неподвижна. Първата част от известието на Йоан Мосхос страда от известна неяснота поради употребата на общото обозначение „варвари“, а разказът за „чудото“ с ръката на нападенията повтаря една широко разпростре-

вена агнографска схема, която води начало от библейски разказ¹. Въпреки това, сведението на споменатия ранно-византийски писател трябва да бъде приведено тук, защото под тия „варвари“ ще разбираме не други, а именно славяните. Първите нападения на славяните над големия византийски център Солун започнали още през първата половина на VI в. Сам Прокопий Кесарийски разказва, че към 550 г. една огромна славянска войска се била запътвала към този град с намерение да го превземе заедно с околните градчета. Ако под споменатите от Йоан Москос „варвари“ подразбираме славяните, което е най-вероятното тълкуване на това сведение, в такъв случай именно на казанки писател следва да благодарим за това, че ни осведомява за едно от най-ранните славянски нападения над Солун. Така един агнографски извор поглъща много сполучливо сведенията на най-важните по-познати исторически извори, на първо място на Прокопий Кесарийски, който, колкото и да е обстоен, не ни е казал всичко за събитията. Във връзка с проблема за славянските нашествия трябва да споменем сведенията на Йоан Антиохийски. В запазените от неговото съчинение фрагменти, за съжаление, се съдържат повече сведения относно историята на днешните български земи от първата половина на III в. насам, обаче могат да се извлекат и някои податки за VI в. и нашествията на славяните. На този писател, между другото, дължим едно от най-пълните описания на бунта на пълководеца Виталиан през 514 г. В този бунт, който разтърсил владичество на империята в провинция Тракия, взели участие, както се знае от други исторически извори, също и наемници славяни и първобългари из отблъднуванските области. Цялото развитие на големия и застрашителен за империята бунт на Виталиан става именно в днешните български земи и поради това нестиите на Йоан Антиохийски, ако и изрично да не споменуват славяните, заслужават особено внимание. Не е споменал за славяните Йоан Антиохийски и в друг свой откъс, именно когато говори за „предателството“, което завършил имп. Маврикий (582—602), като предал войниците от Тракия на „варварите“. В същност целият този откъс се отнася до войната на византийското правителство през последните години от управлението на Маврикий против аварите и славяните. Сведението произхожда от исторически извор², който е бил явно враждебен на византийския император и несъмнено тенденциозен. Въпреки всичко обаче то заслужава внимание, защото ни разкрива какво се е говорило за поведението на Маврикий по отношение на „варварите“ — славяни и авари през пролетта 600 г. Това сведение е интересно между другото и затова, че ни разкрива една обстановка на бунтовно настроение сред населението и войската от провинция Тракия, което довежда до бунта през втората половина на воември 602 г. и до свалянето и убийството на Маврикий. В този бунт, както се знае, войската, направена на дунавската граница да се бори против славяните, играе ръководна роля, а самият присмник на свадения император е дребен военачалник от тази крайдунавска византийска войска.

Първата половина на VII в. е най-съдбовната епоха в борбата на славяните за заселване в балканските земи. Върхната точка в усилията на славяните и аварите в нашествията им в територията на Балканския полуостров е обсадата, която била предприета през лятото на 626 г. от славяни, авари и перси срещу византий-

¹ Как това изг. посочаваша у Ив. Дуков. Легендарни мотиви у Григорий Цамблака: *Slavia*, XXI, 1953, стр. 345—349.

² *Cra. Fr. Delisle, Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches*, I, München-Berlin 1924, nr. 120.

ската столица. През тази година империята е в най-тежко положение, шо се отнася до защитата на балканските си владения и отбраната на столицата, тъй като имп. Ираклий с най-голямата част от войските е далеч на изток в поход против персийската монархия. Тукашните земи са напълно изоставени на волята на нападателите на откъднунавските области: в този момент славяните и аварите са толкова силни, щото не само безпрепятствено кръстосват Балканския полуостров, но и подлагат на страшна обсада самата столица. Цариград обаче е здраво защитен откъм суша и море и силите и техническите средства на нападателите не са били достатъчни да сломят съпротивата на неговите защитници. След тежка борба нападателите биват принудени да се откажат от обсадата и след огромни жертви да се оттеглят назад. Събитията през лятото на 626 г. имат решително значение за славянското проникване в тукашните земи. Поражението на обсадителите дава край на съюзните действия между славяни и авари. Въпреки че славяните в тази обсада полагат много усилия и дават най-многочислените жертви, аварският хаган сякаш хвърля вината за неуспеха именно на тях. От друга страна, претърпяното през август 626 г. поражение съставя похватна точка в развоја на аварската мощ: от този момент нататък аварските сили в Балканския полуостров са в неотречим упадък. Славяните са били първите, които почувствували това: крушението на аварската мощ им дава възможност да се освободят от окова върховенство на аварския хаганат, под което те живеят вече в продължение на няколко десетилетия, от втората половина на VI в. насам. В нашите исторически извори по-нататък почти не се говори за значителни действия на аварите в земите на полуострова. Но ако аварите повече не господствуват в тукашните области, поражението при Цариград през август 626 г. изменя съвършено малко положението на славяните. Увлечен, подобно на свой предшественик Юстиниан I, в миражите да гони господство на Изтока, имп. Ираклий и неговото правителство не използвали нито най-малко поражението, нанесено на обсадителите. Византийците се задоволили с това, че столицата била спасена от страшната заплата, и не положили усилия по-нататък да преградят пътя на славяните към териториите на полуострова. Друг е въпросът доколко това е било осъществяемо. Неотречимо е обаче, че и след като претърпели поражение пред стените на Цариград, славяните продължили своите нашествия. Необходимо е да се каже направо, че същинското поселване на огромни славянски маси на Балканския полуостров се извършва през тази епоха — като се начене от края на Маврикийевото управление докъм средата на VII в. Византийските исторически извори не споменават почти нищо за това проникване, защото вниманието им било насочено към други събития и, второ, защото, както наглежда, не са били предприети никакъв по-значителни действия за борба против настаняването на славяните.

В настоящия том са включени най-наказите исторически извори за събитията през 626 г. Словото за аваро-славянската обсада на Цариград през 626 г. съдържа редки подробности за това събитие в тогавашния международен политически живот. Името на аварския хаган тук се споменава на първо място, но това е напълно в духа на общия тон на византийската историография — да изтъкват владетели и вожди вместо народа. Главната сила в аваро-славянската обсада, преди всичко в действията по море, са били славяните. Авторът на Словото с подробности е описал похода на нападателите до византийската столица, а самата обсада е изложена просто ден по ден, като в дневник на военни действия. Дадени са и вести за водените преговори между обсадителите и обсадените. Особено подробно са изложени действията през десетия ден на обсадата — именно 7 август 626 г. в, заедно с това

поражението на нападателите. В този паметник има, разбира се, и реторика, и схематизъм, но въпреки това той е един от нашите най-съдържателни исторически извори. Внимателният анализ на текста ни разкрива голям брой непонторими по своето съдържание вести за славяните. Така, авторът на Словото дава общи сведения за броя на нападателите авари и славяни, говори за тяхното въоръжение, като споменава воините, облечени в ризници и шлемове, дава подробности за бойното снаряжение: разните стенобойни машини, дървени кули, метателни уреди и т. н., за които на които бива довършен отчасти необходимият дървен материал. Авторът разказва за видовете войска, участвували в нападението, за тактиката и стратегията на нападателите и т. н. Измежду другите сведения заслужава особено внимание онова, което авторът на Словото съобщава за славянските еднодръжки и за развоя на славянското мореплаване. Според него именно на славянската флота от еднодръжки било изложено да прекара от малтазийския бряг в Тракия съюзната персийска войска. Тук авторът добавя, че „славяните били придобили голяма опитност да се спускат по море, откак самите те нападнали ромейските владения“. Това е несъмнено едно от най-изричните признаци за развоя на славянската военна техника, която отразява свършено нов етап в цялото обществено-икономическо развитие на славянските племена. Заслужава внимание, най-сетне, и известието във връзка с погребението на мъртвите чрез изгаряне, което ни осведомява за една страна от езическата религия на славяните. Както почти всички поместени тук исторически извори, това Слово за първи път се превежда и изобщо се използва в нашата научна книжнина, и е действително ценен ориентир в извора на знанието ни за славяните от VII в.

Сведенията на Словото за аваро-славянската обсада се допълват от вестите, които ни дава Георги Пизидийски в своето съчинение за аварската война. Веред поетическите изрази на писателя е доста трудно да се извлекат положителните исторически податки. Както се изтъква по-горе, достойнството на автора се крие не първо място в това, че е съвременник — че се е заловил, по собствените му признания, да „опише съвременни събития“, ако му бъде възможно да облече „в мерена реч неизмеримостта на толкова големите събития“. Тъкмо тук обаче се гъм и един от големите недостатъци на този исторически извор: в него има голям брой вагатавания, които са били напълно ясни за съвременниците, а за нас представляват истински загатки. В изложението на Георги Пизидийски обаче има някои единствени по рода си сведения за състава на войската на нападателите. По неговите думи, „славянин се беше споразумил с хун, скит с българин и пак мидиец със скит, които имаха различни езици и земи, бяха разделени и дълго време се намираха в близки отношения“. Тук е дадено едно рядко посочване за участието и на първобългари като съюзници в обсадата. Сведенията за военните съоръжения у Георги Пизидийски допълват казаното от Теодор Синкел в словото за аваро-славянската обсада. Може би, въпреки общия панигиричен тон, едно обвинение към имп. Ираклий се крие в думите, че той, „притиснат с нападение от две страни, изоставил близкото и се заловил за далечното затруднение“, сиреч пренебрегнал замяхата от страна на авари и славяни и се отправил да воюва против персите. Ценно е освен това известието, че в действията с еднодръжките участвували не само славяни, но и първобългари. Според думите на византийския поет аварският ханан „натоварил на ладни — той беше надгълбал и приготвил корубести лодки — множество славяни, смесени с българи“. За хода на самата битка са казани, за съжаление, само твърде общи неща. В другото произведение на Георги Пизидий-

ски — „Хераклиадата“ — са добавени някои общи посочвания за участието на славяните в обсадата на Цариград през 626 г., като отново е изтъкнато множеството на славянските еднодръвки: славяните „смесили морските вълни със земята“, сиреч превърнали морето в суша.

Част от сведенията на Пасхалната хроника се отнасят към събитията до края на VI в., обаче измислени всички съдържащи се в тази хроника вести. Едни от най-ценните са пак вестите върху обсадата на Цариград през 626 г. Авторът на хрониката се е сригнал доста нашироко на събитията и така ни е дал някои нови, неизвестни от другаде вести, или пък потвърждава онова, което вече знаем от другите исторически извори. Участието на славяните отново изрично е изтъкнато, като са дадени подробности за техните действия. Интересно е, между другото, посочването, че след поражението по море славяните първи се оттеглили от обсадата и по този начин принудили и аварския хаган да отстъпи. Това показва, от друга страна, че славяните са действували самостоятелно поне до известна степен, от аварския повелител или, най-малкото, че поражението при Цариград разслабило чувствително зависимостта им от хагана.

Сравнително малобройни са сведенията за първобългарите от времето до края на средата на VII в. Във фрагментите на Йоан Антиохийски се разказва например за покриването на първобългари като съюзници във войната на имп. Зенон (474—491) против готите. Спомените в откъса за бунта на Виталиан „хуни“ трябва да бъдат смятани с голяма вероятност също за някои тюркски, сродни на първобългарите племена. Както в много други случаи, така и тук обозначението „хуни“ няма твърде общо значение. Последният откъс от Йоан Антиохийски, даден тук, се отнася до нападението на Заверган, вожда на кутригурите, в земите на империята през 568 г.

Често споменаванията в нашите извори от това време за „аварзари“ или „скити“ не са напълно ясни и ние не сме в състояние да решим дали при такива случаи византийските автори не означават първобългарите. В сред дадените тук откъси от изходния византийски писател се намират точно такова посочвания, които само внимателният анализ на изследвача ще може да уточни. В едно от съчиненията на математика и астроном Стефан Александрийски, писано към 775 г., е дадено пророчество за трайността на някои държави, като изрочно са споменати българите. Едно от най-ценните сведения във връзка с първобългарите се съдържа в краткото съобщение на сирайския свещеник Константин Аламейски, включено в протокола на 16-то заседание на Шестия вселенски събор от 9 август 681 г. Въз основа на това сведение с голяма положителност може да се установи, че Аспарух със своето племе се явил на Дунава през 680 г., а мирът между българите и ромите бил сключен през втората половина на 681 г. — преди последното заседание на събора на 16 септември с. г. Благодарение на това сведение прочее може да се установи датата за възникването на славянобългарската държава и, съответно, официалното ѝ признание от Византийската империя.

Първите две книги „Чудеса на св. Димитър Солунски“ — съставени първата от солунски архиепископ Йоан към второто десетилетие на VII в., и втората от неизвестен духовник, пак солунчанин, вероятно към 60-те години на VII в. — ни дават пребогати сведения относно нападенията на славяните над град Солун, рисуват ни техните обществено-икономически отношения, техния бит и култура. Това е несъмнено един от най-важните исторически извори за периода от края на VI до края на третата четвърт на VII в. Там се съдържат, на първо място, вести

за положението на балканските земи до времето на славянското проникване: административното деление, културата, народностните отношения и т. н. Едно известие за чумна епидемия допълва картината на опустошената в тукашните области. Численото намаление на местното старо население е един от факторите, които подготвят заселването на славяните тук. С много подробности авторът на книгата първа от „Чудесата“ е описал пораженията, нанесени от чумната епидемия, поради които не само се намалява числеността на тукашното население, но и се притъпява неговата съпротивителна сила пред нашествениците. В друг откъс се говори за глада, който настъпил в град Солун поради обсадата на „варварите“-славяни. Благодарение на това ние разкриваме една интересна страница из стопанската история. Подвоят на храни към застрашения от нападение град спира и над него надписва „опасност, равностойна на война“. Славянските нападения, както може да се види и от други откъси на „Чудесата“, нанасят удар върху целия стопански живот на южните балкански области, които все още се намират под навътта на Византия. Откъснат поради обсада от другите области, които го снабдяват с храни, Солун, като голям консумативен център на империята, не веднаж преживява периоди на глад. Преди да именит етническият състав на населението в тукашните земи, славяните с нападенията си разстройват изцяло стопанския живот. Те спират както търговския обмен с житни храни, така и самата земеделска работа. Тракия и Македония, като житници на империята, биват напълно разстроени и в големите градски средини настъпва истински глад. От страниците на „Чудесата“ ние научаваме много важни подробности относно оживената търговия, която до това време съществувала и чрез която Солун се снабдявал с храни. Славяните причинили пълна несигурност в тази област, търговският обмен загинал. Настъпилният глад дал тежко отражение и върху боеспособността на населението, както и върху общото политическо положение. Авторът на „Чудесата“ ни говори за избухнали по онова време бунтове сред населението. Тълпите не се задоволяваха само да се опият по площадите от кръта на сънародниците си, но вече започнаха да се втурват по къщите един на други и да набиват безжалостно намиращите се там“, пише авторът. Какви външния причинили нападенията и каква обща несигурност настанала поради заплахите на нападателите, може да се съди от думите на архиеп. Йоан, който говори за „демонски убийства и гръбежи“. Благодарение на сведенията, които намираме в „Чудесата“, ние можем да си представим в подробности голямата криза, която империята преживява в края на управлението на имп. Маврикий и през времето на Фока, сиреч първото десетилетие от VII в. За отделните обсади на град Солун са дадени обстоятелствени и подробни сведения, в които се съдържа, разбира се, и значителен чудотворен елемент. Трябва да се изтъкне, че за тези събития „Чудесата“ са не само най-главният наш исторически извор, но често път и единствен по рода си. Цариградската историопис сравнително малко се занимава с тези славянски нападения и ако ние днес знаем нещо повече за събитията, това се дължи само на „Чудесата“. Между другите сведения би трябвало да се припомни съобщението за намаление, по една или друга причина, на населението на град Солун. За по-късното време тази демографска промяна позволява на вече настанените в областта на града славяни постепенно да проникнат мирно и незабелязано и да се настанят, в доста голям брой, в него. Изрично е отбелязано, че нападателите авари и славяни са били осведомени добре за намалението на градското население и са разчитали на това при своите действия. На едно място от „Чудесата“ направо е казано, че

аварският хаган уверявал своите войни, че „в града има много малко войници, поради това че там неотдавна имало и чума“, и затова нападателите щели да разрушат града „още същия ден“. Не може да се каже с положителност доколко тези твърдения са точни, обаче е несъмнено, че спасението на града се дължи до голяма степен на якостта на градските стени. Говорейки за нападателите, авторът на „Чудесата“ е дал много редки подробности. Преди всичко, даже като отрицателни известия реторически преувеличения относно числеността на нападателите, илюзия е, че те са били твърде многобройни. Текстът на „Чудесата“ ни говори веднаж за 5000 нападатели, други път за 100000, или пък си служи с хиперболични сравнения, като казва, че те били подобни на „нова Ксерксова войска“ и т. н. Неотрещимо е едно: участващите в тези нападения славяни не са вече отделни малочислени дружини, а големи племенни объединения, които водят широки колективни действия и то под единно ръководство. Славяните, следователно, се намират на нов етап на своето обществено-икономическо и политическо развитие. Тяхната военна техника, съобразно с това, е различна от по-раншната и много по-развита. В много подробности нападателите на Солун през VII в. се отличават от онези славяни, които ни описва „Стратегиконът“ на Псевдо-Маврикий, сражаващи се с доста примитивно въоръжение и уповаващи се главно на своята численост и на храбростта си. Славяните от епохата на „Чудесата“ вече умеят да нападат крепости и се осмеляват да водят многократно борба срещу една от най-големите крепости на империята — града Солун. В текста на „Чудесата“ откриваме редица черти на новото славянско въоръжение и на новата славянска техника, благодарение на които славяните водят истинска обсадна война. За разрушаване на крепостните стени на града нападателите си служат сега с най-разнообразни и сложни съоръжения, за чиято направа и използване те са почерпнали опит именно от своите противници — ромеите. Авторът на „Чудесата“ ни разказва за употребяваните от нападателите железни овни, бойни кули, покрити с прасно одрани животински кожи, каменометни машини и костенурки, за лостове и секири за подриване на крепостните стени и врати, най-сетне за кораби и за шатри в стана на нападателите и т. н. Очевидно в течение на около един век или по-малко славяните са преживели значително развитие в своите обществено-икономически отношения и в своята техника. По своята стратегия и тактика те вече не отстъпват на самите ромеи. Авторът на нашия исторически извор направо признава, че някои от техните бойни съоръжения били неуязвими на защитниците: „нищо не можеше да повреди костенурките, които биха покрити с кожи на скоро заколани волове и камели“, пише той и печално добавя, че защитниците по стените били „въоръжени само с копья или лъкове“ за отбрана. Описанията, които той ни дава за обсадните съоръжения на славяните, заслужават специално и внимателно проучване: усилията на изследвача тук ще бъдат богато възнаградени, защото разполагаме с рядък по съдържание и обилне на сведенията исторически извор. В текста на „Чудесата“ са ни дадени освен това имената на някои от проникналите в южните части на полуострова славянски племена: дрегушити, сагудати, велегеити, наюити, беранти и др. Това вече не са военни дружини, а цели племена — „те водели със себе си и челядата си заедно с покъщията“ — които търсят места за поселения. Авторът направо заявява, че се стремели да завземат град Солун, за да се заселят в него. В текста на „Чудесата“ се съдържат ценни посочвания и за отношенията между славяни и авари. Авторът например разказва, че славяните поискали от аварския хаган военна помощ, като му обещали пари и плячка след завладяването на града. Въз основа на по-

добни сведения ние можем да очертаям в съвършено нова светлина аваро-славянските отношения през VII в. В последния превод, който се засяга от текста на „Чудесата“, славянските племена са вече уседнали в областта на Солун. Ние узнаваме за връзките, установени между отделни племена и града, развития търговски обмен, имената на някои от славянските първенци (напр. за княза на рихините Первунд) и т. н. Важни сведения ни дава текстът на „Чудесата“ за действията на първобългарските военачалници Кубер и Манър и за кръстовете им за завладяване на град Солун. Също и тук авторът на „Чудесата“ ни предлага единствени по съдържание сведения. Ако не притежавахме този исторически извор, ние нямаше да знаем нищо за въпросните събития и личности. Накратко, трябва да се каже, че „Чудесата на св. Димитър Солунски“ са един от основните наши исторически извори за епохата на VII в. Обширен паметник, съставен от съвременници или пък близки до събитията лица, този текст трябва да бъде смятан като богат, съдържателен и достоверен исторически извор. Научната критика има за задача да очисти изложението от реториката и неизбежния чудотворен елемент, за да ни поднесе извор от първостепенно значение.

Откъсите от „Църковната история“ на Теодор Анагност съдържат сведения за по-старата епоха, до времето на имп. Анастасий. В откъсите на неизвестния византийски писател намираме, покрай другото, едно известие за настаняване на аварите в Скития (дн. Добруджа) и Мизия. От житието на Давид Солунски узнаваме за административните промени, които били извършени в земите на полуострова вследствие на нахлуването на „безбожните вараври“ — славяни и аvari. Империата била принудена да премести управлението на провинцията от Сириум в Солун. Дадените тук откъси от епископски списъци, именно т. нар. Елифаниев списък и списъкът от времето на Исаурийците, съставен към 733—788 г., заедно с извадките от сборните деяния представят важни извори преди всичко за църковната уредба на днешните български земи. В тези извори са дадени имената на епископски и архиепископски седалища, които са съществували в навечерието на големите етнически промени, извършени вследствие на настаняването на славяните и възникването на първобългарската държава. С упорит консерватизъм съставителите на тези списъци повторят редица старинни селищни имена, преди тези имена да изчезнат завинаги от нашите исторически извори. Всички тези материали имат огромно значение за проучването на историческата география на балканските земи през ранното средновековие. Някои от споменатите селища са неотъждествени и само бъдещи изследвания могат да разрешат споровете. Епископските списъци и сборните деяния са извори от официален произход и техните данни могат да бъдат приети с доверие, като, разбира се, се изключат възможните неточности в предаването на отделни селищни имена.

В настоящия том е даден пълен превод на т. нар. Земедельски закон, който досега многократно е бил проучван в чуждата и нашата научна книжнина, без да бъде изцяло разяснен и да бъдат разрешени всички спорни въпроси, свързани с него. Въпреки всички досегашни изследвания може без пресиждане да се признае, че Земедельският закон представя исторически паметник, който дотъря ще бъде проучван и тълкуван както по отношение на общите проблеми, които буди, така и във връзка със своето съдържание. Той е един от най-важните исторически извори за разкриване на поземлените отношения и културата на балканските земи през ранното средновековие. Неговите данни ни дават много подробности за социалната и икономическата история на империята и на славяните в Балканските

земи. Значението на този паметник се увеличава на нас от обстоятелството, че той е бил преведен на славянски още през средновековието и някои негови постановления са намерили широко разпространение в писаното славянско право.

Знае се, че през VIII в. българската държава преживяла тежка криза поради голямата напаха откъм Византия; в продължение на дълго време към българската земя били насочени походите на византийския император Константин V Копроним (741—775), който обаче напълно сериозно бил решил да сложи край на съществуването на младата българска държава. С оглед на това едно кратко известие на житието на Стефан Младши (убит през 767 г.) представлява за нас интерес, въпреки че неговата хронология е неутонена. В житието се говори за един поход на императора срещу „скитите“, сиреч българите. В анонимната хроника от VIII—IX в. са дадени две ценни сведения: едно посочване за похода на Тервел към Цариград през пролетта на 705 г. и за получаваните от българите данъци и, второ, едно не напълно ясно сведение за някаква статуя на българин в Цариград. Второто сведение е единствено по рода си, а първото допълва онова, което знаем от други исторически извори.

Материалите, събрани в настоящия том, завършват с богатите навадки от съчиненията на двамата бележити византийски историографи — Теофан Исповедник и Никифор. Докато всички други извори, включени в том трети „Трети извор“, дават повече или по-малко откъслечни вести или пък сведения за отделни събития, в съчиненията на Теофан и Никифор намирам изложение на събития от българската история през един твърде дълъг период. Особено това е важно за Теофан, който остава наш основен извор за цялата епоха до първата четвърт на IX в. Именно той ни дава канвата, в която можем да вградим всички други наши сведения. Черпейки за по-стария период от достоверни извори, за своето време Теофан е първостепенен исторически извор. Независимо от неприкритата тенденциозност, например по отношение на императорите иконоборци, неговите сведения заслужават пълно доверие, що се отнася до установяване на фактите. За един твърде продължителен период — именно до 769 г. — Теофановото и Никифоровото изложение вървят заедно. За ранната история на славяно-българската държава не притежаваме почти никакъв домашен исторически извор, като изключим Именника и някои надписи. Затова главни и често единствени извори понякога остават Теофан и Никифор, чиито сведения трябва да съпоставяме и заедно да контролираме. За периода до идването на славяните голяма част от сведенията, дадени от Теофан, са заети от познатите по-стари извори и поради това нямат особена цена за нас. В изложението на Теофан обаче се намират и за този период някои известия, които са единствени, тъй като споменатият автор е използвал, както се вижда, загубени днес първоизвори. Дадените заемки от съчинението на Теофилакт Симоката в много случаи са парифраза на изчисления за разбиране и тълкуване текст на Теофилакт. Когато се изследва времето на славяно-аварските нападения през втората половина на VI в., за които говори Теофилакт Симоката, текстовете на двамата автори трябва да бъдат използвани паралелно. Напълно оригинални сведения обаче са дадени у Теофан и Никифор за времето след първата четвърт на VII в. Тук трябва да споменем особено разказ за Кубритовия племенен съюз, за разпадането му, за предизвиканата на отделните Кубритови снове и частно за движението на Аспаруха от южноруските земи към днешна Северозточна България. Събитията през 680—681 г., сиреч българо-византийската война и възникването на славяно-българската държава, са ни познати сравнително добре само благодарение на тези наши исто-

рически извори. Изобщо, може да се каже, че за целия VIII в. главните и понякога единствени извори са съчиненията на Никифор и, след 769 г., на Теофан. Някои по-късни византийски писатели, които говорят за този период, само перифразират писаното от Никифор и Теофан или пък правят малки допълнения въз основа на запазени първоизвори. Последните десетилетия от VIII в. и времето до 813 г. са разказани у Теофан с доста големи подробности. Ако и да говори с особена враждебност на българите и техните действия през своята съвременна епоха, Теофан ни дава рядко подробно описание за времето на Крум. Сведенията на двамата византийски автори вече са използвани в научната книжница, но въпреки това остават доста неразрешени въпроси, които може би само цялостното проучване на двата извора ще може да изясни окончателно.

Всички поместе и в настоящия том византийски извори за българската история се явяват за пърия път в пълен български превод. Отделните техни сведения, в най-голямата си част, са проучвани от наши и чужди учени. Неведнаж обаче изследвачите са се удовлетворявали да извадят твърде изолирано едно или друго сведение и да го тълкуват почти без връзка с изложението на целия наш исторически извор. Излишно е да се повтаря и тук, че този метод на работа е напълно погрешен — всяко сведение от даден автор трябва да бъде проучвано само в най-широка връзка с останалото изложение на този автор. Давайки по-големи откъси от отделните наши исторически извори, този сборник с градиво за българската история може да изиграе полезна роля и в избягване на подобен недостатък в научноизследователската работа.

* * *

Дадените в този том преводи и обработката на отделните извори са направени от шатни и вешатни научни сътрудници на Института за българска история. Сътрудниците са участвували също и в редактирането на отделните преводи. Ценна помощ при проверката на преводите бе оказана от акад. Ив. Снегаров, който взе участие в преглеждането на голям брой преводи. В окончателното обработване и оформяне на тома взеха участие: Ив. Дубчев, Г. Цанкова-Петкова, В. Тълкова-Зимова, Л. Йончев и П. Тинчев. Проф. Б. Геров участва в редактирането на латинските заглавия. Томът бе рецензиран от чл.-кор. проф. В. Бешевлиев и проф. Д. Ангелов, които направиха полезни критически бележки и препоръки, за които съставителите им дължат искрена благодарност.

І. ДѢЯНИЯ НА ДАЗИЙ

Дазий живял в края на III в. в Доростол (Силистра). Той принадлежал към войнишкото съсловие и бил убит като християнин в 303 г. по време на Диокле-тиановото гонение на християните. Разказът, който даваме тук, е от неизвестен автор. Времето на написването му е също неустановено, но то не може да се отнесе след 681 г., когато Доростол влязъл в пределите на новооснованата българска държава. Издателят на разказа Fr. Cumont предполага, че той е съставен много преди тази дата въз основа на някои първообраз на латински език, тъй като в текста има много латинизми. От друга страна, съкратена редакция на нашия разказ изглежда да е легнала в основата на кратките жития на Дазий, които са ни известни от Менология на Василий II и от Синаксара на Цариградската църква.

Дѣянията на Дазий са извънредно ценен паметник за нашата история. Освен сведенията за разпространението на християнството в Мизия, те ни дават интересни данни и за чествуването на празника Saturnalia в Доростол. Особено важни са етнографските подробности, които се свързват с този празник и които напомнят за съществуващите и до днес обичаи с кукерите.

РЪКОПИСИ: P=cod. Paris. gr. 1539 (XI s.).

ИЗДАНИЯ: Fr. Cumont, Les Actes de S. Dasius, *Analecta Bollandiana* XVI (1897) pp. 5—16.

КНИЖНИНА: Wissowa: *Roscher Lexicon*, s. v. Saturnus. — S. Reinach, Cultes, mythes et religions, I. Paris 1906, pp. 332—341 (Le roi supplicié). — H. Delehaye, Saints de Thrace et de Mésie, *Analecta Bollandiana* XXXI (1912), p. 263 sq. — J. Zeiller, Les origines chrétiennes dans les provinces danubiennes de l'empire Romain, Paris 1918, pp. 110—116. — M. Nilson, Studien zur Vorgeschichte der Weihnachtsfesten, *Archiv für Religionswissenschaft*, Bd. XIX (1916—1919), pp. 85—91. — W. Weber, Das Kronfest in Durostorum, *Archiv für Religionswissenschaft*, XIX (1916—1919), pp. 316—341. — Fr. Dölger, Der Heilige Fisch in den antiken Religionen und im Christentum, Bd. II, Münster 1922. — Я. Тодоров, Дуросторум, принос към античната история на Силистра, Сборник Силистра и Добруджа, София 1927, стр. 3—58. — J. G. Frazer, Der goldene Zweig, Leipzig 1928, p. 847 sq. — M. Nilson, Geschichte der griechischen Religion, I (1953), p. 18.

29109

ACTA DASII

ДЕЯНИЯ НА ДАЗИЙ

MARTYRIUM SANCTI DASII

МЪЧЕНИЧЕСТВОТО НА СВ. ДАЗИЙ

1. Τῶν ἀθεμίτων ἱεροσούλων βασιλευόντων Μαξιμιανοῦ καὶ Διοκλητιανοῦ, ἦν ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις συνήθεια τοιαύτη ἐν τοῖς ἰαμασι τῶν στρατιωτῶν, ὥστε καθ' ἑκάστον ἑνιαυτὸν τοῦ Κρόνου τὴν ἐπίσημον ἑορτὴν ἐκτελέσαι. Καὶ τοῦτο ὥσπερ οὐκ εἶον καὶ ἐξαιρετον αὐτοῦ τοῦ Κρόνου δῶρον ἡγοῦντο ἐπὶ τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἐπιτελεῖσαι σπουδότεραν παρὰ τὰς ἄλλας ἡμέρας. Ἐλεῖ οὖν ἑκάστος ὥσπερ εὐχταῖον ἱεροσούλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ ἐποίει, ἥτις γὰρ ὁ τόπος ἐλάγχρην, κομιζόμενος βασιλικὸν ἔνδυμα, προΐων κατὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ Κρόνου δμοιότητα ἐκ' οὗν ἰδέαν δημοσίως ἐπὶ πάντος τοῦ δήμου μετὰ ἑταίρους καὶ ἀνεπισχέντιον ἀξίας, ἐπεμβαίνων μετὰ πλήθους στρατιωτῶν, ἔχων ἄδειαν συγκεχωρημένην ἐπὶ ἡμέρας τριάκοντα ἐπραττεν ἀθεμίτους καὶ αἰσχρὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἐντειρόφα διαβολαῖς ἡδοναῖς. Πληροῦμένον δὲ τῶν τριάκοντα ἡμερῶν πέρας ἐδέχετο ἡ ἑορτὴ τοῦ Κρόνου, καὶ ὥσπερ ἡ εὐχταία αὐτῇ αὐτῶν ἑορτῇ. . . Τότε αὐτὸς ὁ τὸ βασιλικὸν ἐπιφερόμενος σχῆμα ἐπιτέλεσας τὰ κατὰ συνήθειαν ἀσεμνὰ καὶ ἀθέσια παύσας, παραχρῆμα τοῖς ἀναγνώμοις καὶ μισαροῖς εἰδώλους προσεκόμωζεν ἐαυτὸν σποινδρῶν, ἀναγοῦμενος ὑπὸ μαχαίρας.

2. Ὡς δὲ ἐφθασεν ἡ φωνὴ καὶ ἐπὶ τὸν μακάριον Δάσιον, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸ δυσσεβὲς τοῦτο κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἑορτῆς πράξαι, οὗτος ὡς ῥόδον ἐξ ἀκανθῶν, καθὼς λέλεκται, ἀνεβλάστησεν. Παρακαλέετο οὖν ἅμα δὲ καὶ ἡγουμάζετο ἵνα τὴν ἐπίσημον ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Κρόνου ἐπιτελέσαι ἐτοιμασθῇ.

3. Αὐτῇ ἡ μισαρὰ παράδοσις καὶ μέχρις ἡμῶν τῶν ἑσχάτων περιελθοῦσα ἀθλιωτέρας παρασπλάττειται οὔτε λήγοντος γὰρ τοῦ κόσμου τὸ ἔθος τὸ κακὸν τέλος λαμβάνει, ἀλλὰ μᾶλλον χειροτέρας ἀνατεοῦται ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ τῶν καλανθῶν Ἰανουαρίων μάταιοι ἄνθρωποι

1. Когато царували беззаконните светотатци Максимиан¹ и Диоклетиан², по това време имало обичай сред войниците отреди всяка година да се чествува славният празник на Кронос³. И това се смятало като местен и избран дар на самия Кронос неговият ден да се чествува по-тържествено от другите дни. Прочее, когато в деня му всеки извършвал един вид оброчно светотатство, този, на когото се паднал жребият, бивал пременяи в царска одежда, явявал се сред народа като образ и подобие на самия Кронос и [получавал] дръзка и безсрамна власт над целия народ. Той вървял с множество войници, като имал свобода да задоволява в течение на 30 дни беззаконните си и срамни желания и да се наслаждава на дяволски удоволствия. Когато се изпълнели тридесетте дена, празникът на Кронос завършвал и като че ли самият им оброчен празник. . . Тогава този, който носел царската одежда, като извършел според обичая безсрамните и беззаконни игри, веднага се принасял в жертва на безименните и скверни идоли, като бивал посичан с меч.

2. Когато жребият се паднали на блажения Дазий, така че и самият той трябвало да извърши това безбожио деяние според реда на празника, той, както е казано, се разцъфянал като роза сред тръни⁴. Прочее, той бил подкамен, а и принуждаван да се приготи да отпразнува славния ден на Кроносовия празник.

3. Тази скверна традиция е достигнала и до наши дни и се съблюдава по твърде жалък начин. Защото, дори светът да свърши, лошият обичай не престава, та дори се възобновява и в още по-грозен вид. В деня на януарските календи⁵

¹ Максимиан Керкулий, римски император (286—305), съимператор на Диоклетиан. ² Диоклетиан, римски император (284—305). ³ Според античната митология Кρόνος или Saturnus бил син на Οὐρανός и на Γῆ и баща на Юпитер (Ζεὺς, Iuppiter), който му отнел властта на небето. Тогава Сатурн се прехвърлил в Лациум (Италия), където започнала златната ера на идствие, изобилие и равенство сред хората. Поради това в Римската империя всяка година на 16, 17 и 18 декември се чествувал празникът на Сатурн, наречен Saturnalia. Тези тържества били придружени с голяма разпуснатост на нравите. В Доростол, където също бил пренесен този празник, се чествувал не точно римският Сатурн, защото култът му бил примесен с елементи от култа на едно лувийско-финикийско божество, което мислело принасяне на човешки жертви. ⁴ Свободно предаден библейски израз: ὡς κρίνον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν. Вж. Псалм, II, 2. ⁵ Януарските календи отговарят на 1 януари.

τῷ ἔθνει τῶν Ἑλλήνων εξακολουθοῦντες χριστιανοὶ ἀνομαζόμενοι μετὰ παμμεγέθους πομπῆς προέρχονται, ἐναλλάττοντες τὴν ἑαυτῶν φύσιν, καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν μορφήν τοῦ διαβόλου ἐνδύοντες αἰγείους δέρμασι περιβεβλημένοι, τὸ πρῶτον ἐνηλλαγμένοι ἀποβάλλουσιν ἐν ᾧ ἀνεργηθήσαν ἀγαθῶ καὶ διακατέχουσιν ἐν ᾧ ἐγενήθησαν κακῶ ἀποστάξασθαι ὁμολογήσαντες ἐν τῷ βαπτίσματι τῷ διαβόλῳ καὶ ταῖς πομπαῖς αὐτοῦ, πάλιν στρατεύονται αὐτῷ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς καὶ αἰσχροῖς.

4. Ταύτην δὲ μακάριος Δάσιος ματαίαν παράδοσιν εἶναι ἐπιγινώσκων κατέπαυσεν τὸν κόσμον σὺν ταῖς ἀπάταις αὐτοῦ (καὶ) κατέπαυσεν τὸν διάβολον σὺν ταῖς πομπαῖς αὐτοῦ, καὶ ὑπέβρεξεν ἑαυτὸν τῷ σταυρωθέντι Χριστῷ, καὶ κατὰ τῆς τοῦ διαβόλου ἀιμίας νικητῆς προῆλθεν. σοφὸς γὰρ ὑπάρχων, ζήλω ἀγλῶ ἐξαφθείς ταῦτα ἐν τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ διελογίζετο: Ἐὰν ἐν ταύταις ταῖς τριάνοντα ἡμέραις τῆς ματαίας ταύτης καὶ ἀπειροῦς συνηθείας φροντίσω πρὸς τὴν τῶν δαιμόνων τιμὴν, ἥνπερ ἡ τῶν χριστιανῶν πίστις βδελύσσεται καὶ κωλύει, ἑμαυτὸν εἰς δουλείαν αἰώνων παραδίδωμι: οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς ὀλεθρίως στερήσομαι: τίς γὰρ ἡ ὠφελεία ὑπάρχει μετὰ τρέκοντα ἡμέρας, τῶν μυσαρῶν καὶ βδελυκτῶν παιρνίων τοῦ Κρόνου ἐπιτελεσθέντων, τῷ εἶπαι με παραδοθήναι; Ἐπαγγελία θαυμάσια ἐπὲρ τῆς τιμῆς τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων ἑμαυτὸν μαχαίρᾳ παραδίδωμι καὶ μετὰ τὴν τοῦ βίου ἀσπασμὸν τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραπεμφθήσομαι: βέλτερόν μοι ἔστιν ἐπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὀλίγας ὑπομεῖναι βασάνους καὶ τιμωρίας, καὶ μετὰ θάνατον ζοῆν αἰώνιον κληρονομήσω μετὰ πάντων τῶν ἁγίων.

5. Δέδοκται οὖν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὥστε παρὰ πάντων προσαχθῆναι τὸν μακάριον Δάσιον τὴν τοῦ Κρόνου ἐπίσημον ἐορτὴν ἐπιτελέοντα. Ἀλεκρίδι δὲ ὁ μακάριος Δάσιος τοῖς καταναγκάζουσιν αὐτὸν στρατεύεσθαι: Ἐπειδὴ ἐπὶ τὸ τοιοῦτον μυσαρὸν ἀναγκάζεται με, κρεῖττον μοι ἔστιν οὐδεὶς προαΐεσθαι τῷ δεσπότη Χριστῷ θυσία γένεσθαι ἢ τῷ Κρόνῳ ἑμῶν τῷ εἰδώλῳ ἐπιθῆσαι ἑμαυτὸν. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῆς παρρησίας ὑπηρέται εὐθὺς αὐτὸν ἐν σκοτεινῇ φυλακῇ κατέκλεισαν, καὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ ἐξαγαγόντες

суетни хора, които следват обичая на езичниците, а се наричат християни, излизат с твърде голяма тържественост, като променят външността си и се обличат в лика и образа на дявола. Те се увиват в кози кожи и като променят лицето си¹, напушат доброто, в което са се преродили и навлизат в злото, в което са се родили. След като са изповядали в кръщението, че се отричат от дявола и от празниците му, те отново му служат с лошите си и срамни дения².

4. Блаженият Дазий, като разбрал, че има такава суетна традиция, презрял света заедно с неговите измами, заплел дявола с празниците му, свързал се с разпънатия Христос и преминал като победител над безчестието на дявола. Защото той бил мъдър и като горял от света ревност, така разсъждавал в ума си: „Аз ще се предам на вечна гибел, ако в тия тридесет дни на този суетен и непристоен обичай се старая да почитам демоните, от които християнската вяра се отращава и го забравява. И не само това, но и горко ще се лиша от този бързопреходен живот. Защото каква полза да бъде предаден на меча след тридесет дена, когато отвратителните и гъсени игри на Кронос бъдат завършени? Ако се доверя на това, което е обещано относно почитането на нечестивите демони, ще бъде предаден на меч и като напусна този живот, ще бъде подложен на вечен огън. По-добре е за мен да претърпя малко изпитания и мъчения в името на нашия господ Исус Христос и след смъртта си ще наследя живот вечен заедно с всички светци“.

5. Прочее, било решено блаженият Дазий да бъде доведен от всички през този ден, за да чествува славния празник на Кронос. А блаженият Дазий отговорил на войниците, които го принуждавали: „Щом като ме принуждавате на това гъсно дело, по-добре е за мен по свой избор да стана жертва на господата Христа, отколкото да се пожертвам на вашия идол Кронос. Като чули това, служителите на беззаконието веднага го затворили в тъмница. На следващия ден го извели от затвора и вла-

¹ Може би този обичай трябва да се свърже до известна степен със съществуващия и до днес обичай с кукерите: в понеделник на Сирната неделя или през 12-те „мръсни дни“ от Коледа до Богоявление дружини от младежи, преоблечени в смешни дрехи, излизат по селата и играят един вид обредни танци. За подробности вж. М. Аркаудов, Кукери и русалии. Вграденa невеста, СбНУК XXXIV, София 1920.—Ф. Кочевски, Вукашинов бляс и полупамос, I (Аθηναι 1948), p. 25 sq. ² Авторът намеква за християнското вържане, че очишчението от първоначалния грях се получава чрез кръщението.

αὐτὸν ἐκ τῆς εἰρητῆς ἐν τῷ πρατωρίῳ Βάσσου ληγάτου σφροντες ἀπήγαγον.

6. Ὡς δὲ ἐπὶ τῆς τάξεως ἐν τῷ βήματι Βάσσου ληγάτου ὁ ἅγιος μάρκος Δάσιος παρήχθη, ἀπεκρίσας εἰς αὐτὸν ὁ Βάσσος εἶπεν. Ποίας τέχης ὑπάρχεις καὶ τίς καλεῖ; Ὁ δὲ μακάριος Δάσιος μετὰ παρηγορίας καὶ ἐλευθερίας ἔφη. Ἀξίας μὲν στρατιωτικῆς ὑπάρχω, περὶ δὲ τῆς προσωπονομίας μου ἐρῶ σοὶ τὸ μὲν ἐξαίρετόν μου ὄνομα χριστιανός εἰμι, τὸ δὲ ἐκ γυναικῶν ἱππευθέν μου Δάσιος καλοῦμαι.

7. Βάσσος ὁ ληγάτος ἔφη. Δειήθημι τοῖς ἔργοις τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν βασιλέων τῶν τὴν εἰρήνην παρεχόντων καὶ διοικουμένων ἡμῖν τὰ σιτηρέσια, καὶ ἐπὶ βασιλεῦσι τελεῖα* ἡμῶν ἐφ' ἐκάστης ἡμέρας φροντίδα ποιουμένων. Δάσιος ὁ μακάριος ἀπεκρίθη. Ἐγὼ ἤδη εἶπον καὶ λέγω θεῷ χριστιανός εἰμι, καὶ οὐ στρατεύομαι ἐπιγείῳ βασιλεῖ ἀλλὰ βασιλεῖ οὐρανόῳ καὶ αὐτοῦ τὴν δωρεάν κέκτημαι, αὐτοῦ τῇ χάριτι διασώζομαι, καὶ διὰ τῆς ἀφάτου φιλανθρωπίας πλουτῶ.

8. Βάσσος ληγάτος ἔφη. Ἰκέτευσον, Δάσιε, τὴς ἐκείνης ἐνδόξου καὶ βασιλικῆς ἡμῶν εὐπρεπείας καὶ αὐτὰ τὰ βάθρα εἶναι σέβονται καὶ δουλεύουσιν αὐταῖς. Δάσιος ὁ μακάριος μάργος εἶπεν. Ἐγὼ χριστιανὸν εἶναι ἐμῶν ὁμολογῶ, καθὼς πλειστάκις ὁμολόγησα καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπισκώσω εἰ μὴ μόνον ἐν ἀρχόντῳ καὶ αὐγνίῳ Θεῷ, Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι ἐν τρισὶ μὲν ὀνόμασι καὶ ὑποστάσεσιν, ἐν μιᾷ δὲ οὐσίᾳ ἥδη τρίτῃ φωνῇ ὁμολογῶ τὴν πίστιν τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ὀχυρούμενος τὴν τοῦ διαβόλου μάχην διὰ τέχους καὶ κατὰ κράτος.

9. Βάσσος ληγάτος ἔφη. Ἀγνοεῖς, Δάσιε, ὅτι πᾶς ἀσθεναὶς τῇ βασιλικῇ προστάζει καὶ τοῖς ἱεροῖς νόμοις ὑποτάσσεται. ἐπειδὴ φερόμαί σου, τοῦτον χάριν ἀμερίμενος καὶ ἀδελφῶς ἀπόκρισεν μοι. Ὁ δὲ μακάριος καὶ θαῖος ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ Δάσιος ἀπεκρίνατο λέγων. Σὺ ποίησον ὥστε σοὶ παρὰ τῶν βασιλέων προστάσσεται τῶν δυσσεβῶν καὶ μαγῶν. ἐγὼ γὰρ τὴν πίστιν μου ἥνπερ ἀπᾶς τῷ Θεῷ μου προεδέμην φυλάξω, φυλάττω καὶ δυνατῶς καὶ ἀσφαλῶς προσμαίνομαι ἐμῶν πιστεύω ἐν ταύτῃ μου τῇ ὁμολογίᾳ οὐ γὰρ δύνυνται με εἰ ἀπειλαί σου τῆς τοιαύτης προαίτιας μεταβαλεῖν.

чейки го завели в преторията на легата Басос¹.

6. А когато светият мъченик Дазий бил доведен според заповедта при престола на легата Басос, той го погледнал втренчено и казал: „Какъв си и как се казваш?“ А блаженият Дазий смело и свободно рекъл: „По длъжност съм войник, а за името си ще кажа [това]: името, което съм си избрал, е християнин, а името, което ми е сложено от родителите, е Дазий“.

7. Легатът Басос казал: „Помоли се пред образите на нашите господари — императорите, които ни дават мир и ни даряват прехрана и които всеки ден се грижат за пълното ни преуспяване“². Блаженият Дазий отговорил: „Аз вече казах и казвам, че съм християнин и не служа на земен, а на небесния цар. Неговият дар притежавам, чрез неговата благодат живея и съм богат поради неизказаното му човеколюбие“.

8. Легатът Басос казал: „Помоли се, Дазие, на свещените образи на нашите императори, които и самите варварски народи почитат и им се поvinуват.“ Блаженият мъченик Дазий отговорил: „Аз изповядвам, че съм християнин, както много пъти изповядах, и не се покорявам на никого друго, освен на единия безгрешен и вечен бог, отец, син и светл дух в три имена и начала, но в една същност. Вече за трети път изповядвам вярата си в света Троица, понеже, подкрепен от нея, бързо побеждавам и сразявам безумието на дявола.“

9. Легатът Басос казал: „Ти не знаеш, Дазие, че всеки човек е подчинен на императорската заповед и на свещените закони. Понеже те жала, затова спокойно и без страх ми отговори.“ А блаженият и преподобен Христов поборник отговорил така: „Ти прави каквото ти е заповядано от безбожните и нечестиви императори. Защото аз пазя вярата, която веднаж съм решил да запазя към своя бог, и вярвам, че твърдо и сигурно ще устоя в това си изповедание. Твоите заплахи не могат да ме отклонят от това решение.“

* ἐπὶ πόσῃ ἐνδοξείᾳ loco ἐπὶ βασιλεῦσι τελεῖα proposuit G. Mercati: Rev. de phil. 1897, p. 152, n. 3.

¹ Този Басос е вероятно същият praeses Thraciae, който се споменава в Passio Sancti Philippi (ASS Oct. IX, 22 Oct.). Титлата legatus — управител на провинция, която му се дава в нашия текст, в същност вече е била изпаднала от употреба. Вж. Fr. Cumont, Les Actes de S. Dasius, Analecta Bollandiana, XVI (1897), p. 7, n. 2. ² Тук преводът е направен според поправката, предложена от G. Mercati: Revue de philologie, 1897, p. 152, n. 3.

10. Βάσος λεγῆτος ἔφη Ἰδοῦ ἔχεις καιρὸν διαρίας εἰ βουλευθείης ἐν τῷ νοῦ σου διαλογισθῆναι ὅπως δυνηθείης ζῆν μεθ' ἡμῶν ἐν δόξῃ. Ὁ δὲ μακάριος Λάσιος εἶπεν Τίς χρεῖα καιροῦ διαρίας ἤδη τὴν βουλὴν μου καὶ τὴν πρόθεσιν μου ἐφαιτέρωσά σοι λέγων ποιήσων ὃ θέλεις, ὅτι χριστιανός εἰμι ἰδοῦ γὰρ καὶ τῶν βασιλέων σου καὶ τῆς δόξης αὐτῶν καταπτύω καὶ βδελύσσομαι αὐτήν, ὥστε μετὰ τῆς τοῦ βίου τοῦτον ἀπαλλαγῆναι εἰς τὴν ἐκείνην ζοὴν ζῆσαι δυνηθῶ.

11. Τότε ὁ Βάσος λεγῆτος μετὰ πολλὰς αὐτῷ τιμωρίας παρασθέντα, δέδωκεν αὐτῇ τὴν τιμωρίαν ὥστε ἀποτεμνηθῆναι αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν¹ ὅπως ἀπεργόμενος εἰς τὴν ἐνδοξον αὐτοῦ μαρτυρίαν εἶχεν τὰ ἀποκαταμένον αὐτοῦ μετὰ ἀθεμίτων θυμιατηρίων² ὡς δὲ ἡνάγκαζον αὐτὸν προσενεγκεῖν θυσίαν τοῖς ἀκαθάρτοις δαίμονι, τότε λαβὼν ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὁ μακάριος Λάσιος διασκόρπισεν αὐτῶν τὰ θυμιαματα καὶ κατέβαλεν τὰ δυσσεβῆ καὶ ἀθέμιτα τῶν ἐροσίων εἰδωλα εἰς τὴν γῆν κατασείρας, ὥσπερ τε τὸ μέτωπον αὐτοῦ τῇ σφραγίδι τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, οὕτως τῇ δυνάμει ἰσχυρῶς πρὸς τὸν τέραννον ἀπεργνωρίσας.

12. Ἀπῆλθε οὖν ὁ ἅγιος μάρτυς ἐπὶ τὸ ἀποκεφαλισθῆναι μετὰ Νοεμβρίῳ ἐκάδι, ἡμέρᾳ παρασκευῇ, ὥρα τετάρτῃ, τῆς σελήνης ἐκάδι τετάρτῃ ἐκρούσθη δὲ ἐπὶ ἀνακτόν³ Ἰωάννου σπεκουλάτορος, καὶ ἐτελειώθη ἐν εἰρήνῃ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Ἦθλησεν δὲ ὁ ἅγιος Λάσιος ἐν πόλει Δωροστόλῳ, βασιλευσάντων Μαξιμιανῷ καὶ Διοκλημιανῷ, ἐροήσαντος δὲ αὐτὸν Βάσος λεγῆτος, ἐν οὐρανοῖς δὲ βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. (pp. 11—15)

10. Легатът Басос казал: „Ето имаш време да решаваш, ако искаш да си помислиш как можеш да живееш с нас в слава“. А блаженият Дазий рекъл: „Какво ми трябва време, за да решавам? Аз вече ясно ти разкрих волята и решението си; прави каквото искаш, защото аз съм християнин. Защото ето аз плюя и на императорите и на славата им и се отворачам от нея, та след като напусна този живот, да мога да живея в онзи живот.“

11. После, след като Дазий бил поне-съл много изтезания, легатът Басос из-дал присъда да му се отреже главата. А Дазий, отивайки към своето славно мъче-ничество, бил предшествуван от един човек, който носел нечестива кадилница. Понеже го принуждавали да принесе жер-тва на нечестивите демони, блаженият Дазий със собствените си ръце разпръс-нал благовонията, съборил нечестивите и безбожни идоли на светотатците, като ги свлякъл на земята, и въоръжил челото си със знака на честния кръст на Христа, с чиято сила той твърдо се проявил пред насилника.

12. И тъй, светият мъченик бил отве-ден на посичане на 20 ноември, петък, в четвъртия час¹, а от лунния цикъл — на 24. Той бил посечен от непобедимия палач² Йоан³ и завършил в мир мъчени-чеството си. Свети Дазий се подвизавал в града Доростол⁴ през царуването на императорите Максимиан и Диоклетиан и бил разпитван от легата Басос. А в не-бесата царувал нашият господ Исус Хри-стос, комуто да бъде слава заедно с отца и светия дух сега и във веки веков. Амин.⁵

¹ Т. е. към 9 ч. сутринта. ² *Σπεκουλάτορ* тук е употребено в смисъла на *δῆμος* — палач. ³ Християнското име Йоан, което носи палачът, е дало повод на издателя да се усъмни дали няма известно объркване в текста. Може би в латинския оригинал да е стоело *sepultus est*, което съставителят е взел за *depulsus est* и го е превел съответно с *ἐκρούσθη*. Ако е било така, то този Йоан ще да е бил някой християнин, който е погребал мъченика след посичането му. Вж. *Cumont*, *op. cit.*, p. 9. ⁴ В средновековното градче е известен и с имената Дръстър, *Drostrum*. За историята на града в античността и средновековието вж. *V. Gervais, Municipium Aurelium Durostorum, Rivista di Philologia e d' Istruzione classica*, ser. 5, a. II, fasc. 3 (1924). — *Я. Годоров, Durostorum*. Принос към античната история на Силистра. Сборник Силистра и Добруджа, София 1927, стр. 3—58. — *П. Мутафчиев, Съдбините на средновековния Дръстър*. Пак там, стр. 101—196. — *Ст. Романски, Имената на два крайдунавски града: 2. Силистра*. Сборник в чест на проф. Милетиц, София, 1931, стр. 657—658. — В един кратък мартирологий за родно място на Дазий е отбелязан град Аксипол — дн. Ханов в Добруджа. Вж. *Cumont*, *Les actes de Saint Dastus, Analecta Bollandiana*, *op. cit.*, p. 10, n. 1. ⁵ В Анкона е намерен един надгробен надпис на саркофаг, който се отнася с голяма сигурност до Дазий. Надписът гласи: „*Ενταῦθα κατακείμενος ὁ ἅγιος μάρτυς Λάσιος ἐνεχθῆναι ἀπὸ Δωροστόλου* — „Тук почина светият мъченик Дазий, пренесен от Доростол“. Това показва, че мощите на мъченика са били пренесени от Доростол в Италия. Кога е станало, това събитие е неизвестно, но, според издателя, надписът носи епиграфски белези от времето на Юстиниан I (527—565). Затова той под резерва из-казва предположение, че пренасянето на мощите може да е станало преди края на VI в., след голямото аварско нападение през 579 г., когато Доростол много пострадал. Вж. *Fr. Cumont, Le tombeau de S. Dastus de Durostorum, Analecta Bollandiana*, XXVII (1908), pp. 369—372.

II. ЙОАН МОСХОС (ЕВКРАТ)

Йоан Мосхос живял по времето на императорите Тиберий II (578—582) и Маврикий (582—602). Първоначално живял в Теодосиевия манастир, а след това в манастира Св. Сава в Палестина. Заедно със софиста Софроний, който по-късно, станал патриарх в Ерусалим, той предприел много пътувания в Палестина, Египет, Сирия, Мала Азия, като посетил и някои гръцки острови: Кипър, Самос и др. След това той се преместил в Антнохия, по-късно в Александрия, а оттам в Рим, където умрял в 619 г.

Йоан Мосхос ни е оставил съчинението *Λαίριον* (*Pratum spirituale* — Духовна градина), посветено на Софроний, негов придружник в пътешествията му. В съчинението са дадени кратки разкази за живота на прочути отшелници, като са вмъкнати и сведения за някои исторически събития. Един от тези откъси засяга нападенията на „варварски“ племена срещу Солун през първата половина на VI в., всред които по всяка вероятност е имало и славяни.

ИЗДАНИЯ: *Beati Ioannis Eucratae Pratum spirituale*. Migne, PGr, LXXXVII, 3, col. 2920—2921.

КНИЖНИНА: *Krumbacher*, GBL, pp. 187, 188. — *V. Rose*, *Leben des heiligen David von Thessalonike*, Berlin 1887, pp. VI — VII.

BEATI IOANNIS EUCRATAE

БЛАЖЕНИ ЙОАН ЕВКРАТ

PRATUM SPIRITUALE

ДУХОВНА ГРАДИНА

Barbari Thessalonicam aggrediuntur

Варварски нападения над Солун

Παρεβάλομεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐγὼ καὶ ὁ
κῆρυς Σωφρόνιος ὁ σοφιστής, πρὸ τοῦ ἀποτά-
ξασθαι αὐτόν, πρὸς τὸν ἀββᾶν Παλλάδιον, ἀν-
δρα θεοφιλῆ καὶ δοῦλον Θεοῦ, ἔχοντα τὸ μω-
ναστήριον αὐτοῦ εἰς τὸν Λιθαζόμενον καὶ πα-
ρεκαλοῦμεν αὐτὸν λόγον εἰπεῖν ἡμῖν ὠφελείας

Аз¹ и софистът господин Софроний,
предн да напусне света, се отправихме
в Александрия² при абата Паладий, чо-
век боголюбив и раб божи, чийто мана-
стир бе в Литазомен³, и го подканихме
да ни каже полезно слово — — —

*Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Παλλάδιος, ἐρωτηθεὶς ὑφ'
ἡμῶν, ὅτι „ποιήσον ἀγάπην, πάτερ, εἰπὼν ἡμῖν

Отецът Паладий бе запитан от нас:
„Бъди добър, отче, кажи ни защо и по

¹ Става дума за Йоан.   ² Става дума за гр. Александрия в Египет.   ³ Не е възможно да се установи точно къде се е намирало това място, но самият текст позволява да се допусне, че то е било разположено някъде в околностите на гр. Александрия.

πόθεν καὶ ἐκ ποίων λογιῶν ἦλθες εἰς τὸ μοναχικόν. Ἦν δὲ Θεσσαλονικεὺς ὁ γέρον, καὶ διηγήσατο ἡμῖν, λέγων, ὅτι „Ἐν τῇ χώρᾳ μου ἔβωθεν τοῦ τέχους τῆς πόλεως ὡς ἀπὸ σταδίων τριῶν, ἐγκλειστος ἦν, τῷ μὲν γένει Μεσοποταμῶς, τῷ ὀνόματι Δαβὶδ, ἐνάρετος πάνυ καὶ ἐλεήμων καὶ ἐκκρατεντὴς. Ἐποίησεν ἐν τῷ ἐγκλεισθηταίᾳ περὶ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτη. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τοὺς βαρβάρους κατὰ νύκτα ἐφυλάσσοντο τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἱ καὶ ἐκείνο τὸ μέρος φυλάσσοντες τὸ τεῖχος, καθ' οὗ μέρους καὶ τὸ ἐγκλεισθήσαν ἐπῆρχεν τοῦ γέροντος, θεωροῦσα ἐν μὲν νυκτί, ὅτι δι' ὧν τῶν θυρίδων τῆς κέλλης τοῦ ἐγκλειστοῦ, πῦρ ἐξήρχετο. Ἐνόμισαν οὖν οἱ στρατιῶται, ὅτι βάρβαροι ἐβαλον πῦρ εἰς τὸ κέλλιον τοῦ γέροντος. Προΐας δὲ γενομένης ἐξελθόντες οἱ στρατιῶται, εὗρον τὸν γέροντα ἀβλαβῆ, καὶ τὴν κέλλαν ἀλώβητον, καὶ ἐξέστησαν. Πάλιν δὲ τῇ ἐπομένῃ νυκτί τὸ αὐτὸ ἐθεώρουν πῦρ εἰς τὴν κέλλαν τοῦ γέροντος ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐφαίνετο. Τοῦτο δὲ πᾶσι τῇ πόλει, καὶ τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ κατὰδελον ἦν, ὥστε πολλοὺς ἀγρυπνεῖν εἰς τὸ τεῖχος κατὰ νότα τῆς τοῦ πυρός θέας ἔσκεν. Ἐμενε γὰρ γινόμενον ἔως τῆς τελευταίας τοῦ γέροντος. Τοῦτο τὸ θαῦμα οὐχ ἄπαξ, οὐδὲ δις μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις θεωρήσας, λέγω ἐν ἑμαυτῷ „Εἰ ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτω τοσαύτην δόξαν ὁ Θεὸς χαρίζεται τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ποῖον ἄρα ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ὅτε καταλάβωσι τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος; Αὕτη μοι γέγονεν αἰτία, τέκνα, τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὸ μοναχικόν τοῦτο σχῆμα“.

Ἐλεγεν δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ γέρον, ὅτι μετὰ τοῦ ἀββᾶ Δαυὶδ ἦλθεν καὶ ἄλλος μοναχὸς ὀνόματι Ἀδολᾶς, καὶ αὐτὸς Μεσοποταμῶς, καὶ ἐτέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος τῆς πόλεως εἰς πυθμένα πλατάνου. Ἐποίησεν δὲ ἐν αὐτῇ μαιρᾷ θυρίδιᾳ ὅθεν καὶ συνετύγχανεν τοῖς πρὸς αὐτὸν ἐρχομένοις. Ὅταν οὖν οἱ βάρβαροι ἦλθον, καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἐληλάθησαν, συνέβη αὐτοῖς διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου διέρχουσαι καὶ ἰδὼν εἰς τῶν βαρβάρων τὸν γέροντα παρακρίπτοντα, ἐξῆρχεν τὸ ξίφος, καὶ ἀνατείνας τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸ δοῦναι αὐτόν, ἔμενον ἐκτεταμένην ἔχων τὴν χεῖρα καὶ ἀκίνητον. Τοῦτο θεασάμενοι καὶ οἱ λοιποὶ βάρβαροι, καὶ θαυμάσαντες, ἰδέοντο τοῦ γέροντος προσκρίπτοντες αὐτῷ. Καὶ ποιήσας εὐχὴν γέρον ἴασατο αὐτόν, καὶ οὕτως ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ. (col. 2920 A, 2921 B — 2924 B)

какви съображения си приел монашеството“. Старецът солунчанин ни разказа [следното]: „В моята земя, извън стените на града¹, на около три стадия, имаше килиот², по произход от Месопотамия, на име Давид, много добродетелен, милостив, който водеше въздържан живот. В килията прекарал около 70 години. А когато поради [нападенията на] варварите нощно време стените на града се пазеха от войниците, защитниците на стената от оная страна, в които част се намирала и килията на стареца, забелязали през една нощ, че през всички прозорчета на килията на отшелника започнал [да излиза] огън. Войниците сметнали, че варварите били хвърлили огън в килията на стареца. На сутринта войниците, като дошли и открили стареца невредим, в килията непокътията, се учудили. Отново на следващата нощ видели в килията на стареца същия огън, който дълго светил. Това стана известно на целия град и на цялата област, така щото мнозина бяха на стената през нощта, за да видят огъня. Защото това продължаваше до смъртта на стареца. Като виждах това чудо не веднаж и не два пъти само, но често, казвах на себе си: ако бог дарява на своите раби такава слава на този свят, каква ли ще бъде тя в бъдещия век, когато лицето им ще започне да блести като слънце? Тази е причината за мен, чеда, за да приема монашеското одяние.“

Старецът ни каза и това, че след отец Давид дошъл и друг монах, на име Адолъ, също от Месопотамия, осамотил се в една част от града в дънера на един чинар. Направил си в него малко прозорче, откъдето общувал с идващите при него. А когато прочее варварите дошли и опустошили цялата област, случило им се да минат през онова място. И един от варварите, като видял стареца, който надничал, извадил меч си и като протегнал ръка, за да го удари, останал с простряна и неподвижна ръка. Останалите варвари, като видели това и като се учудили, започнали да молят стареца, падайки на земята пред него. И старецът, като се помолил, излекувал го и така ги отпратил в мир.

¹ Става дума за Солун.

² Отшелник, който живеял в отделна килия.

III. ПАПИРУС, В КОЙТО СЕ СПОМЕНАВА ЗА БЪЛГАРИТЕ

Във Виенската библиотека под № С 2132 се пази един папирус от Фивки (Египет), който се датира от началото на VII в. Този папирус (дълъг 24 см и широк 3,30 см) е нацърбен от двете страни, затова написаният на него гръцки текст не може да се прочете цялостно. На два от редовете му стоят съчетанията:

[Βουλγαροι]

[λαμεν α]

Това е дало основание на папиролога К. Wessely, а след него и на унгарския византолог С. Могауцки да предположат, че тук стои прилагателното *Βουλγαροις*; и че това е едно от най-ранните споменавания на българското народностно име. Българският учен Д. Дечев предполага обаче, че в случая става дума за лично име *Βουλγαριος*, което според него е от германски произход.

Ние даваме тук и двете предлагани тълкувания на текста.

ИЗДАНИЯ И КНИЖНИНА: К. Wessely, Die Papyri des Fundes von El-Faijûm, Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Cl., XXXVII, Wien 1889 II, p. 242. — *Idem*, Studien zur Paläographie und Papyrologie, XX, Leipzig 1921, III, № 132. — С. Могауцки, Der Name der Bulgaren in einem griechischen Papyrus, Böhm. Slavisches Archivum, I, Ergänzungsband, 2 Hefi (1933), pp. 119—129. — К. Олсен, Les Bulgares et le commerce de silk, Byzantion X (1933), p. 754—755. — Д. П. Даличков: Изд., XX—XXIV (1948), pp. 370—372. — Могауцки, Byzantinistica I, p. 471. — Д. Дечев, Предишно споменаване на българското народностно име в един папирус в Египет, СбБАН, LXXI (1950), стр. 183—193.

PAPYRUS DE BULGARIS — ПАПИРУС, В КОЙТО СЕ СПОМЕНАВА ЗА БЪЛГАРИТЕ

	[αυ]
	[αυ]
	[λα] [μεν]
	[у ατο α]
5	[Βουλγαροις]
	[λαμεν α]
	[α ευρα]
	[αριμονα α]
10	[αυ α]
	[αυ α]
	[αυ α]

Lectio prima

Първо толкуване

5	βουλγαρικὸν χαρταῖον ἐγγραφὴν μηνὶ φαρμαῳθι εἰ Κύριλλος αὐτῷ τῷ(αφ) στρατιώτῃ	от български повес ¹ ... написа през месец фармути ² ...
10	ἀνελήθη καὶ παρὰ τὴν ἀπάλυσιν	Кирил ³ , по божия милост стратиоат ⁴ прже и лично освободи...

Lectio altera

Второ толкуване

5	βουλγαρικὸς (-ον, -α), αὐτὸς (-ον, -α) ... μηνὶ ἀπὸ κάμης (πόλεως) εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς αὐτῆς κάμης (πόλεως) εἰς	... Българик ⁵ или на Българик ⁶ , сие на ... камий, от село (град) или от същото село (град) ⁷
---	---	--

¹ S. Chouras, *Moravistik. Der Name der Bulgaren in einem griechischen Papyrus*, *Konst. Gesamt-Archiv*, I, Ergänzungsband, 2. Heft, p. 123, това съединение показва, че в Египет, през александрийски му ет пробои в 64) г., са се носели български повеси. За сравнение той приемило и друг един откъс от *Μηνιαίον Artia militaris libri duodecim*, XII 3, 1 (ed. Scheffer), p. 303, където се казва, че писмото-ните трябва да се носят *ἑκατὸν ἐπὶ τῷ μηνὶ βουλγαρικῷ μηνὶ*, като прелата четвърто *ἑκατὸν ἐπὶ τῷ μηνὶ βουλγαρικῷ*, тъй че с прелетането на зимата. Д. Девел, Прелатно съставяване на българското изречение име в един папирус в Египет, сп. БАН, LXXI (1950), стр. 186, отиващи това предположе-ние, показва Chouras него *αὐτῷ* би поставил в такъв случай без обяснение на име *αὐτῷ*, което не е съ-ставено аз сина на камиенето. — ² Фармути е бил основан месец от египетския летоисчисление. Той започнал от 27 нарт за колелните тукана и имал 30 дни. — ³ Не е известно кой е този пол-ководец Кирил, тъй като през V, VI и VII вв. е имало много полководци с това име в Египет.

⁴ Длъжността стратиот (*στρατιώτης*) е била тъждествена с *magister militum* — главнокомандващ войските. Сп. E. Hantou, *Trois byzantins dans le Recueil des inscriptions grecques d'Asie Mineure*, Byzantin IV (1925), p. 124. — ⁵ Това название името откъдето произхожда на българското изрече-ние име. Общи последици вид. *Moravistik*, Byzantinologica, I, pp. 11 — 118. Сп. също Сп. Девел, Българите и българското изречение име в Европа много времена на V в., 1653, V (1954), стр. 351—372. Тълкувайки го като германско, Девел, пос. съч., стр. 191, приемило няколко примера за съществували имена от германски произход в Египет през VII в. — ⁶ Девел, пос. съч., стр. 190, предлага това четене, като казва под *камиенето* съдържанието на папируса от *онова* време.

IV. ЙОАН АНТИОХИЙСКИ

За живота на Йоан Антиохийски не притежаваме почти никакви данни. Не може да се определи с точност дори и това дали е живял през VII или VIII в. С неговото име е свързана една всемирна хроника, която излага събитията от сътворението на света до 610 г. Тази творба е запазена само в откъси. За изложението на византийската история той е черпил сведения от достоверни извори, като Евангелий, Зосим, Сократ, Приск, както и от Йоан Малала и от някои затубени досега съчинения. Творбата на Йоан Антиохийски е оказала голямо въздействие върху по-късната византийска историография: от нея са черпали Георги Момах, Симеон Магистър, Георги Кедрин и Константин Манасий. За отбелязване е, че запазените откъси от произведението на Йоан Антиохийски показват известни различия по своя характер, та съществуват съмнения дали наистина всички принадлежат на един и същи автор.

Хрониката на Йоан Антиохийски съдържа някои важни сведения за историята на нашите земи, главно за нахлуванията на остготите и на първобългарите, за участието на траки, мизи и скиоти като федерати във византийската войска.

РЪКОПИСИ: Second. Escorialensis 2111 (XVI в.). — P. cod. Paris. 1686 (XVI в.).

ИЗДАНИЯ: *Excerpta de insidiis*, ed. C. de Boer (Berolini 1905), pp. 58—150. — C. Maier, *PHG. IV* (Paris 1851), pp. 535—622. Вечер откъси, с изключение на последния, са взети от първото издание.

КНИЖНИНА: *Krumbacher*, *GBl.*, pp. 334—337. — *Moravcsik*, *op. cit.*, I, pp. 313—345, и тук по-късната литература.

IOANNIS ANTIOCHENI

EXCERPTA DE INSIDIIS

I. *Maximinus Thrac ab exercitu Augustus consulatur*

55. *Ἐν δὲ τῷ ἐν τῷ ἀρχιεπὶ Μαξιμίνος Ἰνδρια, τὸ μὲν πρῶτον ὅπως μεταβάλλεται, πρῶ-*

ЙОАН АНТИОХИЙСКИ

ИЗВАДКИ ОТ „DE INSIDIIS“

I. *Провъзглашаването на Максимин Тракиец за император*

55. Имало във войската човек си по име Максимин¹, по род тракиец, полу-

¹ Максимин — бъдещият римски император (235—238).

εργον μὲν ἐν πεδίῳ πομαίνοντο, ἐν ἀγρῷ δὲ τῆς ἡλείας γυνόμενος εἰς τοὺς ὑπὸ τοὺς στρατάρχας ταρεῖς, ὧστε, καὶ ὅλην αὐτῶν χρονογραφίαν τῆς τύχης, κατέβησαν ἀρχαὶ μισσηθείς, τότε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος πέποιε καὶ τὴν τῶν στρατῶν νομοταῖα ἐπιστήσαν, ὥς ἐν ἀποκρίσει αὐτοῖς καὶ εἰς τὸ πολιεῖν ἐπισθένους κηρυττεισόμεν. ὁ δὲ μετὰ τούτης ἀποκρίσεως καὶ ἐκκεκρυμμένα ποιούμενος εὐνοίαν πολλήν παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐσχίσθη. Ἰδὼν αὖ κατὰ, ἐν οἷς ἦν καὶ πολλὴ πλῆθος (Παιόνων)⁴ ἠέλειον, εἴ μὲν ἀνδρείῃ τῇ Μαξιμίῳ ἐκράνον, τὴν δὲ Ἀλέξανδρον ἐκείκασσαν, ὥς ἐπὶ τῇ μηρῷ ἀσχεόμενος. ἐπαρμένοντος δὲ ἀλλήλους τῶν τε ἐπὶ τοῖς ἀντοκαῖς διὰ μέλλειν αὐτῶν πομαίνοντες, καὶ οἱ μὲν γυναικῶν παύσαντο ἐκ Γερμανίας ἔλθόν, ὅπως αὖν καὶ ἄλλος ἐκ τῶν κηρυττεινῶν ἐπισθένους καὶ τὸ μὲν (παρὸν) τῆς ἀρχῆς βασιλῆα διὰ μέγας ἔχουστος ἐπιδέμενος ἀπερδὲς ἐκ ἡδῆ, πάσης παρασηλευμένης φιλοκαρίας, ἐπιστρέψαντα ἀποσηλευσάμενος μὲν τὸν Ἀλέξανδρον, ἀνέειπεν δὲ ἀπὸ καὶ αὐτῶν τὸν Μαξιμῖον.

⁴ Αἰφροσθέντες οἷα εἰς τὸ πεδίον διασκορπίζοντες ἐπὶ καὶ συνήθη γυναικῶν, προσέβησαν καὶ ἐκείνους αὐτοῖς τὸν Μαξιμῖον πομαίνοντες τε περιβαλόντες βασιλικῇ ἀντακρίσει ἀνταρξάμενοι. ὁ δὲ τὸ μὲν παρὰ πωρρῶν καὶ τὴν πωρρῶν ἀσχεόμενος ὥς δὲ ἐκείντος ἐσθένους ἀντακρίσει ἀνταρξάμενος, τὸν παρόντος καὶ τὸν μελλόντος προεκδόντος ἀνδρείαν αὐτῶν (р. 101, 10—33)

2. Philippus bellum contra Scythas perit

59. Ὅτι Φίλιππος βασιλεὺς καὶ τοὺς Σκυθῆας παύσαντες ἐπὶ ἐν Βουλγάρων ἤλκοντο

¹ Philippus add. M. ex Hierat.

варварин, който по-рано бил овчар по полето, а като стигнал в разцвета на възрастта си, бил причислен към конницата. По-късно, въздиган постепенно от съдбата, той бил натоварен в с управлението на провинции. Именно тогава Александър¹ го назначил за началник на цялата войска от новобранци, за да ги рбучава и да ги направи годни да мислят. А той изпълнявал поръченията с най-голямо усърдие и си спечелил голяма благосклонност от страна на войниците. Поради това младите войници, между които имало извънредно голям брой несони, се възхищавали от мъжествеността на Максимин и се подигравали на Александър, че уж бил управляван от майка си. Те си припомняли взаимно за неуспехите в източните [провинции] поради неговата немарливост и затова, че не бил извършил нищо забележително, когато се отправил срещу германците². Те и без това били слязани към бунт и смятали настоящето управление тежко поради продължителната му власт и вече без облага, тъй като младостта му вече била изчерпана. Затова те решили да свалят Александър и да провъгласят за император и август Максимин.

И тъй те се събрали на полето въоръжени като за обикновени упражнения. Когато пред тях се явил Максимин и застанал на чело на войниците, те му наметнали императорска багреница и го провъгласили за император. Той отначало се противил и не приемал багреницата, но понеже те настоявали въоръжени и заплащали да го убият, той предпочел бъдещата [опасност] пред настоящата и приел тази чест.

2. Император Филип Араб тръгна на поход срещу скитите

59. Филип³, като се възцарил, победил скитите и потеглил към Визан-

¹ Александър Север — римски император (222—235). ² Походът на Александър Север срещу германците на рейнската граница се датира през 234—235 г. При този поход той бил убит от разбунтуваните си войници. Сря. Н. А. Машкин, История древнего Рима, Москва 1943, стр. 527.

³ Филип Араб — римски император (244—248). Походът на Филип Араб срещу готите се отнася към края на управлението му. За това поход съобщава и Зосим, който е един от изворите на Йохан Антиохийски. Сря. Zosimi Historia nova, ed. Bonn, p. 29, 16 sq.

καὶ ἐκδόσιν ἐν Περνίῳ, εἰς ἀγρόδην αὐτῶν
ἐμποδίσας σάτους ἐμβῆναι κατὰ τὴν Ῥώμην
ἰσχυρῶς Δέσιος ἐπαύρηται ἀπὸ τούτου καὶ ἐπαύ-
χος τῆς πόλεως, τοὺς θυμωμένους ἐπαυρῶν τὰ
πρῶτόθεν αὐτῶν καὶ τὴν Δέσιον προκατα-
ληφθέντες ἐκπύοντες¹ σῆμας τε αὖ καὶ
παύλῃ ἐκποδοῦνθαι ἐπαγγέλλεται, εἰς δὲ ἔς
τὴν Ῥώμην ἐφθύσαν² οὐκ ἐλαττω Φίλιππος,
δούλους τε καὶ κολασμένους καὶ δῆμον καὶ τῆς
βουλῆς ἐπαυρῶντες ἀποταραχθέντες τε Φιλίππου
καὶ τὴν Δέσιον αὐτοκράτορα εἶναι τοῖς Ῥωμαῖς
προσπαροῦσιν, αὐτοὺς ἀγρολλήσαντες ἐν Φιλί-
ππῳ κατὰ τὴν Βεργίην φερόμεν³ καὶ τοὺς ἐπα-
κούλους ἐξέσας ἀποκρούσας πέμψας ἐκποδοῦν
προσπαύειν εἶναι παραμένον, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ
τὸν παῖδα τοῦτον εἰς τῆς πόλεως περιουσίαν
διεσπένων καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς τοιαύτους
ἔσχε τέλος (p. 109, 20—33)

3. Aemilianus, praeses Moesiae, impertum arripit

60. Ὅτι ἐν Γάλλῳ καὶ Βουλωνίῳ⁴
Μαυριανὸς ὁ τῆς Μοισίας ἐπαύρος καποτορεῖν
ἐπεβόλεται, αὐτῷ τε τῇ βουλείῳ ἐν προθύμῳ
δυσόχτην φιλωνέον⁵ καὶ τῆς Ῥωμαίων βουλῆς
μερίστος κατηγορίας τιμώμενος, ἐπὶ δὲ οἱ τῆς
Ῥωμαίων προσηγορίας ἔχοντας μερίστος πλῆ-
θος στερηόμενος: ἀπὸ τούτου αὐτοὺς λαβούσης
βίβλους διεσπένοντες, οὐκὰν ἔχοντες ἐκποδοῦν
ἐν τῇ προσηγορίᾳ τῶν μεσῶν διαπυλόμενος οὐδὲ τι
λατρεῖν δὲ βουλεύσας ἄλλαν καταργουμένης, ἐν
μεσῇ δὲ μόνῃ τῶν βουλεύσας γινώσκον. ὃ γὰρ
μὲν Αἰμαλιανὸς ἐπεσπένοντες τῇ βασιλῇ καὶ τῇ
Σουλῇ χάριτας καὶ τῇ ἐν Ῥώμῃ ἄρχῃ
προσηγορούμενος τεύχοντες μὲν τῆς ταραχῆς
περιουσίαν τε καὶ ἐν τῇ ἀντιπάλῳ ἡρώ-
στα⁶ (p. 110, 1—11)

οἱ λαοὶ αὐτοὶ τῶν αὐτῶν Μ.

тном. Когато дошъл в Перни¹ и му
было сообщено, что в Рим избухнула
междоусобная война, предвидевшая от
проконсула и префекта из града — Де-
сия², той изпратил хора, които мо-
жели да попречат на това, което
ставало, и да предотвратят воста-
нието на Деция. Той обещава, че сам
ишля да ги последва заедно със сино-
вете си. След като изпратените от
Филипп хора пристигнали в Рим, подве-
дени чрез дарове и ласкателства от
народа и сената, те свалили Филипп и
заедно с римляните провъзгласили Деция
за император. Това било известно на
Филипп, който избягал в Верона³. Воста-
налите го убиват с мечовете, които
криели в пазвите си, на петата година
от неговото управление. А в Рим вой-
ниците от градския гарнизон убиват
сина му. Такава бил техния край.

3. Управителят на Мизия Емилиан заграбна властта

60. При управлението на Гал⁴ и
Волузия⁵, замислил да взидне бунт
префектът на Мизия — Емилиан⁶ като
настоятел, че нему се пада по праведни
императорската власт, и отправил най-
големия обвинение срещу римския сенат.
Носителите на римската власт⁷ се от-
карали на поход срещу него с огромна
войска, обаче станали жертва на поку-
шение от страха на своите хора, преди
още да са завършили третата година
от управлението на държавата и преди
да си сторяла нещо славно или достойно
за императорската власт, а само оставили
спомен като императори. А Емилиан,
като завзел в страната на сикитите властта
и се готвел да пристигне в Рим, на
четвъртия месец от узурпаторското си
управление преждевременно загинал и
изчезнал измежду живите.⁸

¹ Перни — град на Мраморно море, наречен по името Хероника, под когото име обвиняването се сприял у византийските автори. ² Деция — римски император (249—251). ³ По истинна вероятност тук Верона еместо Верона. Срв. Д. Деция, Античността и не на Хиона, ГГТМБ 1833—1837, стр. 49, 50, 3. ⁴ Гал — римски император (251—254). ⁵ Волузия — син на Гал, провъзгласен за кесар след смъртта на Гал в 251 г. Гал и Волузия били убити от своите вой-
ници в 254 г. ⁶ Емилиан бил римски управител на провинция Мизия в 251 г. След ус-
пешния поход срещу войските в 253 г. той бил провъзгласен за кесар, а по-късно и император от собствени-
ците си войници. ⁷ Императорите Гал и Волузия. ⁸ Останките тук са били се отнасят към
253—254 г.

4. Barbari in Thraciam habitantes in Theodosii exercitu mittunt

79. Τὸν δὲ Εὐγένιον ὁ βασιλεὺς βασιλεὺς αὐτὸν ἐπεμψεν ἀποθνήσκον ὥσπερ ἐν νεκρῶνι τὸ σῆμα. Διὰ τοῦτο ἀπεβίβητο πρὸς τὸν Θεοδοσίον βασιλεὺς περιβύμενος, ὃς ἐπὶ αὐτῷ σῆμα εἶχε καὶ ὄρεσιν αὐτὸν βασιλεύοντι, οὐδὲν ὁ Θεοδόσιος παρακαλῶν διακρινόμενος ἔδωκε καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποβίβηται δεξιόθεν ἀπεστρέψας. αὐτὸς δὲ Ῥωμαίων μὲν εἰς Τιμίον, Σαρδάρην δὲ εἰς τὸν Γαῖον, ἐξ Ἀδριανῆος δὲ εἰς Σουλᾶν ἀρχοντας αὐτὸν ἐπιστάσαντες ἐπεμψάντων, ἦσαν δὲ καὶ Σουλᾶντος τοῦ στρατηγικοῦ ἐπιστάτης (ὃς ἦν καὶ αὐτὸς ἀνέστητο τοῦ Σουλᾶντος γένους, τῆς δὲ τοῦ βασιλέως ἀδελφῆς θυγατρὸς ἀπὸ τοῦ στρατηγικοῦ, βασιλέως αὐτὸν ἀνέστητο), ἀλλὰ οὐκ εἰς τὸν Ἰσθμὸν Ὀθριανὸν εἰς τοῦ στρατηγικοῦ γυμνασίου διευθυντικὸν εἶχε τοῦ πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ πορείᾳ, εἰς δὲ εἰς τὸν Εὐγένιον μὲν καὶ ἀποδοκίματον ἀπεβίβαντα ἐπιστάσαντα, (р. 119,7—20)

4. Варвары из Тракция или войската на Теодосий I

79. Варварият (Арбогаст)¹ провъгласи Евгений² за император на Запада и против неговото излъчване му наметнал (императорските) одежди. Евгений веднага проводи пратеничество при Теодосий³ и го запитал дали е съгласен да му бъде признат и да го приеме за император. А Теодосий изпитал пратениците с хитри думи и като ги запитал с любезни отговори, ги напратил обратно. Той взел за началника на войската римлянина Тимьяний, за Гайна⁴, а от асаяните — Сула и в същото време поставил на чело на войските си Стилихон⁵, (и Стилихон бил по произход от скитски род, а след като сестрата на императора, Верина, много се влюбила в него, по негово отстъпление на самия император). Теодосий водил мнозина от дуните в Тракция заедно с техните племенни вождове и се отправил на поход към Италия, за да завоюва Евгений неподготвен и без да положира нищо.⁶

5. Quoniam Alaricus Illiricum transiit

80. Ποῦς δὲ καὶ αὐτὸς βασιλεὺς εὐσεβεῖς, ὃν Ἀλάρικον ἱππῆτα, πόλεον ἱππῆς τῇ Ἑλλάδι καὶ τῷ πολεῖ τῇ Ἀλβανίᾳ διακρίβη, ὃς καὶ ὅλος ἄνθρωπος γενέσθην τῇ τῆς στρατιᾶς ἐπιστάτῃ.

Ὁ μὲν γὰρ ἐκείνου καὶ τὸν κατὰ διέβητο ὅλην ἡμετέραν τῆς βασιλείας ἐκκρίβηται⁷ ὃ δὲ βασιλεὺς ἐν ἀσπίδι διεκρίβη, ὃς μὲν καὶ ὁ Σουλᾶντος ἐπιστάτης ἦν, ἀλλὰ διέκρίβη μὲν αὐτὸς ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατὰ μὲν ἀποβίβαντος τοῦ εἰς ἐπιστάτης πόλεως, τὸς εἰς ἀποδοκίματον ἡγετῆρος στρατηγικὸς καὶ τοῦ

5. Аларих опустошава Иллирия

80. [Руфин]⁸ докарва варварски плъчинца на чело с Аларих⁹, който опустошава почти цяла Елада и земите около Иллирия. Така че за всички станало ясно, че той се готви да захване властта.

И наистина той ликувал и превърнал общото нещастие в своя опора за възвемане на императорската власт. А императорът оставал безмълвен. Тогата и Стилихон не оставал бездейни, но отпълувал за Елада, като изпитвал жалост поради нещастнето на жителите ѝ, ако и тя съвсем да не принадлежала към западните области. Той унищожил вар-

¹ Арбогаст, PS, Hyrcanus 800.

² Арбогаст, по произхода си, бил военачалник на император Теодосий I. Евгений Фигий, управител, който загинал в битката при Римската в началото на 392 г. 294 г.

³ Теодосий I — римски император (379—395). ⁴ Гайна, по произхода си, бил готландски дунец и известен войсководец. Той стоял на чело на германската (готската) партия при дворец на Теодосий. Засилено терзае готите „своята“ Виз. Zosimos, op. cit., p. 24, 16.

⁵ Стилихон бил също един от поддържаните на готската партия при Теодосий. По-късно той станал военачалник при западноримския император Хонорий (395—423). С негова смърт тази партия изгубила главата си. ⁶ Поглед на Теодосий I, решен Евгений с думи предпрет в 394 г. Той завършил с това поражение и гибел на Евгений.

⁷ След смъртта на рим. Теодосий I (395) Руфин бил стремелен за пръв съветник на източноримския император Арсаций и през в ръцете почти цялата власт в източната половина на империята. През същата 395 г. Аларих се отправил да нападне Иллирия, но Руфин успял да го разубеди и се превърнал за съветник на готия Виз. Ф. Меленсий, История Византийской империи, I, СПб 1912, стр. 172. ⁸ Аларих бил готски племенен вожд (382—412). В края на IV в. покорил 395 г.) Аларих опустошил Троян и Иллирия.

καὶ πολέμων γενόμενος ἐπὶ τῇ ἑσπερίᾳ παρα-
θεν ἄρχη, καὶ ᾧ ἐκέρθη Ἀρκάδιος τῷ βα-
σιλεὶ ὁ μικρὸς Θεοδοῖος. (pp. 122,23—123,7)

7. *Anagasta Thraciae oppida oppugnat*

89. "Οὐ ἐπὶ Ἀθηναίου καὶ Λέοντος τῶν βασιλέων Ὀφελβος ἐπὶ Ἀναγαστῶν ἀπεργάσθη κατὰ τῆς Θυράων, ἀρκεύματα καὶ Σκεπτικῶν πόλεως καὶ πρὸς τὸ ἐκπορεύειν ἐκείθεν. —

90. Καὶ κατὰ ταῦτα τῶν χρόνων Ἀναγαστὴς, ὁ τῶν Θυράων πόλεω ἑταίρος, πρὸς τὸ νεο-
τερεῖον ἀφείκει πρὸς Ῥωμαίων ἐκείθεν πόλιν καὶ οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως ἐβόησε, ὡς Ἰου-
διανὸς καὶ Ἰωνάτου παθὲς, ὅπως Ἀντίνοος ὁ
Ἀναγαστῶν πατὴρ ἀπεργάσθη. ἔς τῃς ἑσπερίας
ἀφείκει αὐτῶν. (pp. 129,22—24; 129,32—
130,3)

8. *De Gothis in Pannonia incolentibus*

90. Ἐστέλλετο δὲ καὶ κατὰ Τραννίαν βασι-
λεὺς ἀπεργάσθη καὶ περὶ τῶν Τραννιστῶν πο-
λεῶν ἀποστάτη δὲ πάλιν πρὸς πόλεμον καὶ τὸ
Πάνων ἐκείθεν Ῥωμαίων τῇ πρὸς βασιλεὺς νεο-
μυστὴ, οὕτως αὐτοὺς καὶ Ἀλλοιῶν ἀποστάτης
ἐκ γὰρ μὲν καὶ τὸ ἐν Πανωνίᾳ βασιλεύοντι πλὴ-
θος, ἀποστάτης μὲν ἐπὶ βασιλεὺς, κατὰ δὲ τῇ
ἐσπερίᾳ ἀποστάτης καὶ Θεοδοῖος κατέστηκεν τῷ
βασιλεὺς ἀδελφεῖ. (p. 130,16—22)

9. *Theodoricus, filius Triarii, in Thracia bellum contra Romanos gerit*

94. "Οὐ ἐπὶ Ζήνωνος καὶ βασιλεὺς Θεο-
δοῖκος ὁ Τριάρριος τῇ ἀκρατὶστῇ καὶ Θεο-
δοῖκου ἀδελφῇ Ἡράκλειον τῶν Φλωρίων πρὸς τὸ
Χερσονήσου πᾶρος ἐπέλεγε, καὶ τῇς πρὸς Ῥο-
μαίους ἀποστάτης κατεργάσθητος ἐκείθεν εἰς
πόλεμον ἐκείθεν. (p. 132,4—7)

бил стратег през тази война, достиг-
нал до консулския длъжност. При него-
вото консулство се родил император
Аркадий Теодосий Младш¹.

7. *Анагаст нападна тракийските градове*

89. При императорите Атакеий² и
Лъв³ бил убит в Тракия Улиб⁴ от Ана-
гаст⁵ — и двамата от скитски произход
и склонни към размирици. —

90 По това време Анагаст, началникът
на тракийските войски, се разбунтувал
и нападнал ромейските крепости. Причи-
ната за неговото недоволство била, според
квото разказвали, тази, че Йордан,
бащата на Йосиф, когато бил убит Ана-
гастов, бащата на Анагаст, достигнал
до консулско звание.

8. *Готи в Панония*

90. Била изпратена и войска срещу
гизите⁶, които опустошавали селищата
около Трапезунд. Тогава именно се
издигнали за война готите, които живели
на запад в Галатия⁷ и които по-рано
били известни под името Адериохен
[готи]. А също така [се говорело да
воюва] и варварското множество в Пе-
ония⁸, което по-рано се намирало под
властта на Валамер⁹, а след неговата
смърт — под властта на Валамеровия
брат. Теудимер.

9. *Теодорих, син на Триарий, воюва в Тракия срещу ромейците*

94. При император Зенов¹⁰ Теодорих¹¹,
синът на Триарий, който изпълнявал
длъжността стратег на Тракия, убил
Ираклий, сина на Флор, при крепостната
стена на Херсонес, и като отказал да се
подчини на ромейската власт, открито
се впуснал във война.

¹ Сиреч император Теодосий II (408—450). ² Атакеий — римски император (467—472).
³ Лъв I — византийски император (457—474). ⁴ Улиб — готски вожд, убит в 463 г. от
Анагаст. Вж. Курияковски, История, I, стр. 372. ⁵ Анагаст бил възмущаван, на големите войски в
Тракия. Вж. Курияковски, История, I, стр. 372. ⁶ Гизите — византийско племе, което в древността
и средновековието населявало областите около северноизточния бряг на Черво море. ⁷ От югоизточна
Лия, че тук с името Галатия е означена Галия. ⁸ С Пеония тук изобщо е означена Панония.
⁹ Валамер (умрял 460—470 г.), от рода на вималите, бил предводител на панонските готи и чичо на
Теодорих Велики. ¹⁰ Зенов — византийски император (474—491). ¹¹ Теодорих, наречен Стратег
(473—481), син на Триарий, бил предводител на готите, които извадили в Тракия.

παροῦσα δὲ ἡ γυνὴ Σουλδα νύμφη κατα-
θάπτει κοῖται, καὶ τῇ μὲν τοῦ πατρὸς ἐπι-
κρίτως διαδέχεται. ¹Ρεκίταξ Θεοδωρίδου πατρὸς
παρονομαζόμενος τοῦ αὐτοῦ ὡς τοῦ πατρὸς ἑαυτοῦ,
οὗς ἀνέλθον μισθόν κατακτά μισθὸς τῆς Θεοδω-
ρίδας καὶ ἀποδοῦναι τοῦ πατρὸς ἀπονομι-
μῆτος. (pp. 135,13—136,2)

12. Theodoricus, filius Valameri, contra
Constantinopolim exercitum ducit

97. "Ὅτε Θεοδόριος τὸν ἑαυτοῦ αὐτοῦ
κατακρίτως καὶ τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ καὶ τῇ
προδοσίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἀποδοῦναι Ἰουδανίῳ
καὶ Σουλδῇ πέμψας καὶ Μοσχίαν υἱοποιήσας,
Θεοδωρίδου πατρὸς Σουλδανῶν τὸν ἐν Ἰ-
λλυριοῖς ἀρχόντα.

98. "Υπάρχει δὲ τοῦ Λαογέρου κατὰ τὸν ἐξῆς
ἀποδοδεύμενος γυνὴν, ἥ τε Θεοδόριος πάλη
ἐκ δαδωναν εἶδε καὶ ἐκ περὶ τῆς ὁδοῦ
ἐκταμένης γυναικὸς, καὶ ὁ Ζήνων πρὸς τὴν Ὀδο-
κρῶν τὴν τῆς Ρώμης ἀποδοῦναι γυναικὸς, ἐκ
ἐκτὸς τούτου πρὸς τῆς Ἰλλυρίας οὐκ ἀποδο-
δεύμενος. Ἰουδανίῳ δὲ ἀποδοδεύμενος ἡ-
γεῖται τὸν περὶ τῆς Ὀδοκρῶν, πρὸς δὲ καὶ
περὶ τῆς Ζήνωνος εἰς ἀποδοῦναι,
ἀποδοδεύμενος ἀποδοῦναι τοῖς πρὸς τῆς
αὐτῆς τῆς Ρώμης καὶ Λαογέρου ἀποδοδεύμενος
ἀποδοῦναι μὲν καὶ ἐκταμένης τοῦ ἀποδοδεύμενος
πάλιν καὶ ἀποδοδεύμενος ἀποδοῦναι ἀποδοδεύμενος
καὶ ἐκτὸς ἀποδοδεύμενος, καὶ ἐκτὸς ἀποδο-
δεύμενος ἀποδοῦναι τῆς καὶ Ἰουδανίῳ ὁ Ζή-
νων, καὶ περὶ τῆς Ζήνωνος ἀποδοδεύμενος
ἀποδοδεύμενος ἀποδοῦναι τῆς ἀποδοδεύμενος, ἐκ
ἐκτὸς τῆς Ζήνωνος ἀποδοῦναι, αὐτοῦ ἐκτὸς ἀποδο-
δεύμενος.

Τῷ δὲ ἐξῆς καὶ Θεοδόριος ἀποδοδεύμενος
ἐκ Νόβης ἀποδοδεύμενος ἐκτὸς ἀποδοδεύμενος
Ρωμῆς καὶ ἀποδοδεύμενος ἐκτὸς ἀποδοδεύμενος. (pp. 136,
6—9; 138,10—24)

дория го набли с камшик. Жена му
Сигилда, която била с него, го погре-
бала през нощта. Неговият син Рекитак
наследил властта. Заедно с него управ-
лявала и чичовците му, които немину
след това той убил и сам управлявал
Тракия, като вършил още по-ужасни
вещи от баща си.

12. Походът на Теодорих Валамер
към Цариград

97. Когато другият Теодорих¹ отново
се разбунтувал и опяточисвал Римската
империя и съседните на Елада области,
императорът направил [срещу него] стра-
тезите Йоан Скит² и Мосхиан, като
преди това убил с измежа Сабиниан³,
управителя на Илрикия.

98. Когато на следната година Лонгин⁴
бил избран за консул, Теодорих отново
се разбунтувал и опустошавал селищата
в Тракия, а Зенон, щом като узнал, че
Одоакър се готви да се съюзи с Илус,
вдигнал срещу него племето руги. След
като победил на Одоакър одържали
блестяща победа, а освен това направ-
или на Зенон и дарове от племетата.
[Теодорих] привидно се развал на ста-
налото.⁵ Ония, които обсаждали Илус
и Леонтий, след като завзели отсреч-
ната крепост, започнали да използва-
ват всякакви средства.⁶ Докато вой-
ските били разположени една срещу
друга, Илус и Йоан Скит започнали
приятелски преговори и написали писмо
до Зенон, припомняйки му на предиш-
ната благосклонност. Понеже той не
направил нищо повече, те отново грабнали
оръжието.

На следната година Теодорих, като
потеглил от Нове⁷, се разположил на
стан в така наречения Ригиум⁸ и започ-
нал да напада съседните области.

¹ Т. е. Теодорих Валамер. ² Йоан Скит бил военачалник на арменските войски при похода на император Анастасий срещу персите и участвал в битката на Катановите поляни на империята (ок. 488 г.). Срв. *Historia*, ар. с. 138, 6. ³ За Сабиниан съобщава *Marcellinus Comes* s. a. 479: *Chronica minora*, ed. Th. Mommsen, II, p. 91. През 479 г. той бил изпратен от Зенон срещу готите на Теодорих и им нанесъл решително поражение. ⁴ Брат на император Зенон. ⁵ Опи-саните тук събития се отнасят към 484—486 г. ⁶ Войските на Илус се измислили на източен-ският фронт. ⁷ Нове — дн. развалини при в. Стрелов, Славоборски. ⁸ Ригиум е днешното село Кюмюрджово в Източна Тракия. Вж. *Oberrammer*: PWRE, I A, col. 476, s. v. Rhygium.

13. *Funni in Anastasii exercitu militant*

100. Ὁ ὄντων δὲ ἀπὸ τῶν στρατῶν β', Ἰωάννης δ' ὁ Σαβῆρος καὶ Ἰωάννης δ' Κιρῆς, καὶ αὐτοὶ ἐκ Σαλαβῶν ἐπαρμόνως, ἐπικρίσαντες δὲ ἰσχυροὺς ἐν Βεδερνῶν¹ φρουρῶν πληροῦς Νανσῶ καὶ Ἰλνρῆς καὶ Ἀρσὺν βόρρως ἡμέως τῶν καὶ ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἐν τῇ Σαβῆρος καὶ Ζαλβῶν ὀνόματι ὄντων πλῆθος. (р. 142,18—22)

14. *De Vitalliani rebellione*

103. Ὅτι οὐνεκαὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων τῶν καὶ τῇ Σαβῆρος Βιταλιανῶν, ἐπικρίσαντες βόρρως καὶ τῶν αὐτῶν τῇ φωνῇ καὶ τῶν αὐτῶν τῇ φωνῇ καὶ τῶν αὐτῶν τῇ φωνῇ, αὐτοὶ ἐκ Σαλαβῶν ἐπαρμόνως, ἐπικρίσαντες δὲ ἰσχυροὺς ἐν Βεδερνῶν¹ φρουρῶν πληροῦς Νανσῶ καὶ Ἰλνρῆς καὶ Ἀρσὺν βόρρως ἡμέως τῶν καὶ ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἐν τῇ Σαβῆρος καὶ Ζαλβῶν ὀνόματι ὄντων πλῆθος. (р. 142,18—22)

13. *Хуни във войската на Анастасий*

100. Двама стратези предводжали войските! — Йоан Савт и Йоан Кир², който също произхождал от Салиария³, и подстратезите Юстин⁴ от Ведернана⁵, крепост в Илирик, съседни на Нип, и Ансикал, варварин, от рода на тана наречените готи, както и Сигица⁶, и Золвон които водели хунска войска.

14. *Бунтът на Виталиан*

103. В това време Виталиан⁷, дребен човекче, полук и с обгорени мигли, който бил син на Патрикиол и бил роден в Залдина⁸, малко градче в Долна Мизия, се бунтувал в Тракия. Той прекарал по-голямата част от времето си с хуните и бил известен на императора⁹ като човек много склонен към дръзки дела. Когато бил лишен от държавната надръжка на така наречената валдета на федератите¹⁰, той насъбрал войсковите чети на Скития¹¹ и Тракия, които освен това били недоволни от безчинствата на тамошния стратез Инаций¹², и без мъка ги убедил първи да започнат враждебни действия и всъщност беззакония. Той убил помощниците на стра-

¹ Ведернана: нина аси, S. Ведернана (ad Procop. Hist. arc.) M. Ведернана: Манах. (ad Вадугува Procop. in libro de arch. his Ведернана cod. Ox. lat., p. 416,2).

² Стана дума за войските на император Анастасий, изпратени в Мизия Азия през 493 г., за да потушат въстанието на исавриците. За този разказ ср. също Theophanes, op. c., p. 133,6—18.
³ Йоан Кир бил зоего с Йоан Савт един от началниците на транниките войскови отряди в частите в полето на император Зенон срещу исавриците. Ср. Theophanes, op. c., p. 132, 8—24. ⁴ Савтрон (ад. Салири), град на Илирски море, близо до Зермаса.
⁵ Стана дума за бившият император Юстин I (518—527). ⁶ Ведернана се намирала в провинция Дардания, близо до селото Табрия. Вж. Procopius Caesariensis Opera omnia, ed. Hentzi, III, 2, pp. 164, 26—165, 1. Местонахождението ѝ не е точно установено. Отиведствено е с Охрид, с местността Манах при Кални мост, Костанца-ски Илър. Йоанни, Северна Македония, София, 1906, стр. 28—29; вж. и Салири. Ср. Gotische Welt, PWRE, III, col. 184, s. v. Bederiana. Други имена за отиведствено е на това селище: вж. в BИИИ, стр. 85, бела. 118. ⁷ Сирек С. Манах, Die Wendelen und Götter in Ungarn und Rumänien, Leipzig 1903, p. 56. Сирек е бил голям промисъл. ⁸ Виталиан бил предводител на федератите, които нападнали в Тракия и Мизия. В 518 г. той се явил на първ път пред очите на Цариград. Сирек Йоан Манах е неговите войски много и първоначално. Вж. Joanne Melaio Chronographia, ed. Bonn., p. 402, 3—6. Ср. Melaio, Byzantinische, I, p. 108. — В. И. Савтрон, История на българската държава през средните векове, София 1918, I, 1, стр. 42—48. ⁹ Залдина сирек Йоан Антохияски се намирал в Долна Мизия. Където два пъти през неговия Залдина в провинция Салири. Вж. Le Synecdesmos d'Héraclius, ed. E. Honigsmann, Bruxelles 1908, 637; 7. Melaio предводител, в Залдина се намирал неговият в Добрич, ад. Тобахия (ibid., p. 13). Сирек D. Deutsch, Theodische Sprachreste, Wien 1907, p. 173, сирек се намира при да. с. Вожко (Судбуно). ¹⁰ Стана дума за Анастасий I (491—518). ¹¹ Федератите били тюрки племена, които живели в пределите на Римската империя и били едновременно относително с нея. Те били изпратени да охраняват границите на империята. От III в. нагласа предводителите на федератите получавали първоначално надръжка (annonae foederaticae) за войските си. Ср. J. Melaio, Foederati et armatae dans l'armée byzantine au VIe siècle, BZ, XXI (1912), pp. 87—109. ¹² Под Сирек тук се разбира Манах Савт — ад. Добрич. ¹³ Илирий бил сирек патриция Секундиан и сестрини на император Анастасий. Той бил инициален на инициалите войски в Тракия през 518 г. Федератите сирек него живели на инициалите инициалите вж. Вж. Theophanes, op. c., p. 146, 8—21. Ср. Успенский, История I, стр. 349. — Куликовски, История I, стр. 438.

[illegible]

тега Константин от Лядия и Келерик, подкупил Македонци, които изплащавал дължиостта дук¹ на Мизия. Поощава любимици и приближен на стратегъ — Карин, но като спусн, задего не го убил, поиска да му помисли, да стане стратег на Одрес², тъй като Карин му бил признат, че върховното управление е в негов ръце, и също така да му предаде всички пари, които се намирили у него. И тъй, като склони всички да му съдействуват, той събрал около 50000 войници и селяни и ги повел към Константинопол. Императорът³, уплашен от това, което неистото бил преживял, и от настъпилите неочаквано събития, възнебувал силно, като чул че импалаторът проявявал също и верни верховности, и заповядал да окачат медни кръстове над вратите на градските стени с надписи, които да отстранят причината за бунта против него⁴. Той намалил с една четвърт данъка върху добитъка на антиците⁵ и азиатците⁶, като сложил грамотата, с която потвърждавал това, на светия престол в катедралата църква, след това наредил савоините да пазят града. Когато вече Виталиан разбрал за предградията и се приближил до градските стени, при него бил изпратил стратегът Паприкис, понеле, от една страна, на него пригласа да води преговорите поради дължиостта му, и, от друга страна, като началник на всички иметни служби в сивоне той бил до голяма степен признат за издигането и на самия Виталиан. Той отишъл при Виталиан и му заговорил съкровено, като негов благодарел, но чул полюбившият отговор — че той получавал много обещания от импалаторите на царската власт и че сега идвали, за да бъдат спасени от несправедливостите на тракийски стратег и да се утвърди православието. На другия ден императорът повикал турските хора на Виталиан, без него — той не могъл да склони самия Виталиан да влезе в града — и, от една страна

1 През тази епоха, докато се извършва изпитването на ефектите в оцеляване, промишляват, за един типичен град, *L. Bédier*, *Les institutions de l'Empire byzantin*, pp. 111—116. ² Описът на старогръцкия контрол на брега на Черно море преди, от Византия, за историята на града при *V. Velasco*, *Bellevue* (вж. социално-икономическите разкрития на Онекс през мисловнията епоха, *IBUd*, X (1964), стр. 20 и сл. Ст. VII) в латински градовете вече не средна по името Византия, *B. A. Miller*, *Shiloh's Roma*, pp. 512—513. За името вж. *И. Дураки*, *Проучванията* (вж. българското средновековие, СДБАН, XII, 1 (1949), стр. 163, бр. 1. ³ Стала дума за император *Амвросий* I (810—818). ⁴ Въпреки декларацията, която Анастасий държи на (свирепостта на императора, че ще се приготви към православието, той си остава предимно католикос). ⁵ Според докладите за Византия, византийска провинция в Мала Азия на югоизток брег на Черно море. ⁶ Според докладите за Мала Азия.

καὶ οὐ μὲν ἐλκυσσόμενος διακρίβος, τὰ δὲ ἐλκυσσόμενος δάκρυα καὶ καὶ τῶν δουλομένων καταγέλλει, ὅσον τε ὑποσχόμενος τοῖς τῆς πρὸς βασιλείας Ῥώμης τὰ πλεῖστα δόξας τῶν Ἰουδαίων ἡγουμένους, ἀπέκρινεν δάκρυα ὅσον τῆς ἐκ τοῦ λαοῦ ἐκείνου αἰσῶν ἀποδοκίματος. καὶ οὐ τῶν βασιλικῶν συγκρίματα ἀνακρίνοντας αἰσῶν τε καὶ τὸ πλεῖστον ὄροντα.

Ο ἡ βασιλεὺς Ἀναστασιος τῶν τῶν ἐν τῇ πόλει τούτῳ στρατηγὸν Κωνσταντίνον προσεδέξατο οὐκ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ πολεμικοῦ ἐπισημῶς ἀποστῆναι. ἔβλεπε δὲ ὁ Κίριλλος πρὸς Μυσίαν καὶ ἰσχυροτάτην ἀντιπρόθεσιν τῶν Βιτανίων αὐτῶν ἐν βασιλείᾳ πρῶτος ἐν τοῖς στρατηγικοῖς οὐκ ἀποστῆναι ἔφη. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ συμβαίνει δόγματι τῆς ἀντιπρόθεσιν βασιλῆς τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ἀλλήλων τῶν Βιτανίων ἐκρίνατο καὶ ἐκρίνατο μετὰ τὸν ἀντιπρόθεσιν ἀποστῆναι. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ συμβαίνει δόγματι τῆς ἀντιπρόθεσιν βασιλῆς τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ἀλλήλων τῶν Βιτανίων ἐκρίνατο καὶ ἐκρίνατο μετὰ τὸν ἀντιπρόθεσιν ἀποστῆναι. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὸ συμβαίνει δόγματι τῆς ἀντιπρόθεσιν βασιλῆς τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ἀλλήλων τῶν Βιτανίων ἐκρίνατο καὶ ἐκρίνατο μετὰ τὸν ἀντιπρόθεσιν ἀποστῆναι.

ти укорил и им заявил, че той им никакъ не ги е превеселенъ, а, от друга страна, ги привлякълъ с дарове и с обещания, че ще им изплати дължимото. Той им обещалъ също, че ще призове хората от Стариъ Рим да решатъ споровете около вярата. След това ги направилъ, като получилъ отъ тяхъ клетва за вярностъ в бъдеще. Те отишли при Виталианъ и после си взаимвали заедно с него и с войската.

Императоръ Анастасій предалъ началството на тракийските войски на Кирил¹, умелъ и опитенъ във военното дело мѣхъ. Кирилъ отишълъ в Мизия, но докато готвелъ покушение срещу Виталианъ, самъ станалъ неговъ жертва, като билъ убитъ с мечъ в главната ъмвртира. Когато императорътъ се научилъ за станалото, с решение на сената обвилъ Виталианъ за врагъ на царството. Той събралъ огромна войска отъ около 80 000 души, назначилъ ъмеменика си Ипатій за върховенъ началникъ на похода и направилъ заедно с него Алетар, сѣмъ по произходъ, в ъмемето стрѣлъ на тракийските войски, а също така и кончечникъ на царското съкровище Теодор. Следъ като се обѣсали съ противника, те се изгичали на различни ъмеменици, при все че помякога спечелвали незначителни победи, и прѣтали ъмеменици на императора да излѣзе в светлите мѣста и да устрои всенародни зрѣлища. Не следъ дълго време Ипатій отново те привлякълъ срещу узурпатора и загубилъ Юлианъ, отъ т. нар. мемориалъ, който се решилъ да отиде в похода като зрѣтелъ и билъ плененъ. Юлианъ билъ плененъ, като билъ хванатъ съ лѣсо и отведенъ, но билъ откупенъ и пуснатъ на свобода. Ипатій вдигналъ войската оттамъ — точно тогава билъ убитъ отъ варварите и Тимотей, единъ отъ телохранителите на императора — и се разположилъ на лагеръ при Акридѣ², като направилъ ъмеменика ограда отъ колиите. В това време ъмеменици хунъ се събрали и ъмеменически въстѣлици, в стрѣлите, хвърлени срещу тяхъ, ги задържали само за кратко време: те вече разивали въргнатите в колите волове, които били готови да бѣлатъ преместени. ъмемениката ограда се разсѣлила и ъмемени-

¹ Кирилъ "сѣмеменика" вероупуверенъ Ипатий и ъмеменикъ за Долия Мизия, за да ъмеменика Виталианъ, по сѣмъ билъ ъмеменика отъ него в Сигесос (Варна). Вж. Кулукчоглу, История, I, стр. 484. Сж. J. Burg, History of the later Roman empire, London 1923, I, p. 449. ² Акридѣ или Акретията е ъмеменика на брега на Черно море, при дн. Калмѣкѣ. Сж. А. Нерезе, Къмеменика България, II, София 1889, стр. 843—844.

ταύτας, ἐπὶ αὐτοῖς δὲ ἔσαν οἱ ῥάβδους ἐπὶ
Ρωμαίων· οὐδὲ ἀνέστην σφοδρὰ τὰς χεῖρας τοῦ
πύλου, ὅτι οὐ μὴν τῆς ἀγῆς τὰ ἀποδόντα
σπουδῆς μετρωσάτω πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐκεί-
νος μαρτύριον τῶν βαρβάρων ἐκπεπονημένος δι-
κῆτος ἐπισκευασμένος αὐτοῖς τὰς ἀρεάς, οὐ προ-
κρίνεται ἐν οἷς τὴν φύσιν ἐκποιήσας ἴσται, ἐς
κατακτάς καὶ ἐκείρους ποικιλοτρόπως διατρι-
βόμενι ἀποδόντω μὴ οὐκ ἔχοντι καὶ τρέποντι
ἀλλοῖον ἢ τὸ χεῖμα, καὶ τοῖς ἀναγκαστοῖς τὸ
τῆς φέρουσας προσκολληθῆναι ῥάβδος καὶ τοῦ πλε-
θῆος τῶν ἐκπονήσαντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναι-
κῶν ἡλίκων· ἢ καὶ οἱ τῶν λαχόντων τῆν
κλῆρον πληροῦντες· αὐτοὺς δὲ Ὑάτιος ἐν τῇ
δολικῇ καυχήσει καὶ οἱ τὰ πάλαι τῶν ἐν
τῇ ὅλῃ ἀρετρικῇ ἀνέκοντες ἐν μέσῃ ἐκπεπονη-
μένης περικλῆς διατριβῆς ἀνελήκτου πληροῦν
δὲ βασιλικῆς τῆς Οὐρου ἐν ταύτῃ ποικι-
λῶν τῶν χρημάτων, ἀποδιδόντων αὐτοῖς τοῖς
ἰσότητος ἔσφαται καὶ τῶν αἰ "Ἀλλὰ καὶ ἐκεί-
νοισιν καὶ ἐκείνοις ἀλλοῖς τε οὐκ οἷον, τὸν
δὲ Ὑάτιον ὁ Βιτάλιος κορυφαίως ἔδειξεν τῆς
δουλοῦ, ὅς ἐστι δούλος μακάριον τῶν ἐπὶ αὐτοῦ
πύλουτος λόγων, καὶ τὸ ἄριστον οὐκ ἐκπεπονη-
μένῳ ἔσαντα τὰ ἐν Σαφίῳ καὶ Μυαῖς φησὶ
μὴ τε καὶ πόλεως, πόλεως δὲ αὐτὸν ἐδεδίκεον
καὶ βασιλεὺς προσεδίκεον, ἢ δὲ βασιλεὺς προ-
ποσίμνος τοῦ συμβάντος ἐπέβλεπεν τῇ Οὐρί-
κῃ τῇ τοῦ καλομένου κατὰλλετον ἔχον
πληροῦς τῶν τῶν δουρικῶν μακίστων ὅμοι
Πολυχρόνῳ τε καὶ Μαρτυρίῳ τοῖς τὰς τῶν
Οὐρικῶν μακαρίων ἐκπεπονημένοις, οἱ αὐτοῖς
ἢ καὶ δόξα χερσὶν ἀρετῶν ἐκπονήσαντες, ὅς
δὲ καὶ τῇ Σαφίῳ καὶ ὁ τῆς πόλεως λαχόντων
αὐτοῖς τε τῇ πόλει ἔδειξε μακίστων πόλεως
καὶ τὸ χερσὶν ἀρετῶν αὐτοῖς βίαν, ἐν δὲ
ἐν Κωνσταντίνῳ καὶ τῇ τῆς ἑταίρας βίαν
τοῦ δόμου πρὸς αὐτοῖς ἐκπονήσαντες, τῇ τε
τῆς πόλεως μακίστων ὁ βασιλεὺς ἐκπονήσαντες, καὶ
φύλος αὐτῶν διέκρινε ἐκπονήσαντες, αὐτοῖς τε τῇ
αὐτοῖς μακίστων καὶ καλομένου ἔδειξε ἀνα-
γκαστοῖς καὶ τῇ πόλει, ἔδειξε δὲ μακίστων ἀνα-
γκαστοῖς χερσὶν, βασιλικῆς αὐτοῖς ἀρετῶν
ὅς ὁ οὐτοῖς καὶ οὐτοῖς πόλεως τε καὶ ἑταί-
ρας πόλεως μακίστων τῇ Εὐκλείῳ Πόν-
τι οὐτοῖς ἐπὶ αὐτοῖς τῇ Κωνσταντίνῳ
μακίστων δὲ τῆς πόλεως αὐτοῖς καὶ τῶν
πολεμίων ἐκπονήσαντες μακίστων, οὐκ οἷον καὶ

рите тръгнали към ромените, които не
посмели дори ръцете си да вдигнат
срещу тях. При бързото бегство те се
тъпчели един други, а наставният по-
ради никаква мития на варварите мрак
забулвал очите им, та не виждали на-
къде бегат и загинали, налитали в
сързини пропаст. По този начин заги-
нали повече от 60 000 души и цялата
дълбочина на пропастта се изпълнила
чак до горе от многото нападени вътре
хора и добитък. Били пленени и тези,
които изпълнявали длъжността столяци.
Самият Ипатий се спуснал в морето, но
бил заловен, като бил познат по главата,
която се подавала от водата като на
морските птици. Виталиан дал на куните
парите, които им бил обещал, и ги на-
карал да предадат пленниците. Така той
откупил Алатар и Евсигний, и мнозина
други. А Ипатий бил удостоен от Витали-
ан с дължимото внимание, понеже
той високо ценял неговата известност.
След това Виталиан заявил всички креп-
ости в Градосе в Скития и Мизия;
всички се страхували от него и го призна-
ли за император. Императорът, като об-
мислял станалото, направил някои си Ура-
ний, който изпълнявал длъжността канце-
ларий² при магистъра на официте³, а също
и посланиците до куните, Полухроний и
Мартирий, и хиляда влатни литри⁴ заедно
с тях. Маураторът им устроил засада
в Савонил, превзел с хитрост самия град
и им отнел парите насила. В Констан-
тиновол народът се разбунтувал във
време на конните състезания и импера-
торът забранил вечерните тържества;
имало много убити и началникът на
нощната стража, на име Гета, загинал в
тази схватка. Малко време след това
Виталиан отново се вдигнал с флот от
около 200 кораба, а също и с голяма
войска — пехота и конница, минал край
брега на Евксинския Понт, посял се
внезапно пред Константиновол и го за-
паднал. Тъй като градът бил застрашен
и имало изглед да падне под властта
на неприятеля, при него бил изпратен

¹ Διατριβή: 8 κοττ. εὐδ.

² Тук става дума за Мизия Сития — др. Вобуражи и др. Долна Мизия — др. Северна Виталия-
рия. ³ Πρωτοδικαὶος канцелярият (protodikaion) бил само помощник на съда и в юрисдикция. След
V в. той се мята с го-информацията канцелярия и в императорския двор. Императорските канцелярии
обикновено публикували закони и казенията и други важни и отговорни закони. Вж. Sest. P.W.R.E., III, col. 1456, s. v. cancellarius. ⁴ Магистърът на официте бил върховен началник на импе-
раторската армия, не вюрински черенши, на юнкаторската твърди и на сръжните работници.
Вж. Brehier, op. c., p. 114. ⁵ Една мизия литра или добро тежала около 288 гр. и се различавала
на 72 мизия номими.

δ' ἐπείκειος), καὶ κηρὸν αὐτοῦ κατὰ τὸ μέγε-
τος τῆς Χρυσόπιδος γενόμενον, ἐπαυτήσαντι
καὶ τοῦτοδ' ὅμως τοῦ βασιλέως, ἐπ' ἧς Ἰου-
στίνος δι' αὐτὸν κατεπράχθησαν ἐξουσιασθέντες ἄνθρωποι,
ἀρμαθίαι καὶ οἱ τῶν κηρῶν καὶ τοῦτοδ' ὅμως
ἐν αὐτῇ τοὺς ἄλλους ἐς στυγρὸν ἔβραυνον. Ἀφρο-
σθένους δὲ τῶν πλεόντων κατὰ τὴν Ἀνατολὴν
κρήνην, ἀποβήμενος ἐπὶ τῷ αὐτοῦ γενόμενης
ἐπιβουλῆς διείδεν, ὅτ' ἐκ οὗ αὐτοῦ ἔρχοντο
ἀνέστητες ἐκ ἀκαθάρτου ἐγγύθεντο χρεῖμα τοῖς ἐπα-
νέστης ἐκ αὐτῶν βασιλεύοντι καὶ οὐκ ἠμεινόμενοι
καὶ δὲ καὶ οὐκ ἐκείνους καταδύοντες, μετὰ δὲ αὐτῶν
χρεῖμα δ' αὖτε Βιταλίου ἀποκαταστάσαντος Ὀβριαν-
τος διὰ μέγιστα κέρματα, ἐς καὶ τὸν Κερύλλου
τοῦ στρατηγικοῦ φόντον ἀποκρήνην ἐπείχε, Ταρ-
χὸς τῆς προσηγορίας, παραβήνους αὐτὸν ἀνέστη
Παυστίνος Ὀβριαντος καὶ αὐτοῦ καὶ χρεῖμα
ἀποκαταστάσαντος τῆς πλεόντων κρήνης, ἀποβήμενος πρὸς
αὐτοῦ καὶ τοῖς τοῦ βασιλέως παραδομένοις ἐς
τὴν Κωνσταντινίαν ἔρχεται καὶ βασιλεὺς ποδάρκην
ἐπιστάς μετὰ τοῦτο εἶναι ἐν πύλῃ ἀναγκάζει
καὶ τὸν Χαλκιδάου ἐπὶ αὐτῶν ἰδεῖν, ἐν Παν-
τεινῶν ἐπιτάσσοντος. μετὰ δὲ ταῦτα Ἰουστίνος
στρατηγὸς Ἀντοχίδου τε καὶ Λορέντου τοῦ
(τοῦ) ταρσίου στρατηγικοῦ ἀναστὰς ἐκείνους
ἐπιστάς τῇ βασιλῇ, τοὺς δὲ παρασημασμένους
ὡς πολλὰν θάλασσαν αὐτοῖς δ' ἀποκαταστάσαν-
τος ἀναστὰς αὐτοῖς τοῖς αὐτῶν πλεόντων κρήνης
παραδομένοις, αὐτὸς κατὰ τὴν ἀναγκὴν τῆς Κο-
νσταντινίαν πύλινος λόγους τοῖς μετὰ τοῦ βασιλέως
ἐπὶ ἐκείνους ἐπέειπεν κοινῶς. (pp. 143B—
147,21)

15. *Mauricius milites Thraces barbaris
prodit*

106. *Ὅτι παραδομένοις δ' *Μαυρίκιος* ἐπὶ
τῷ μακρόθεν διὰ τὸ παραδομένον τῆν αὐτοῦ
πύλινος πρὸς τὸν στρατηγὸν Κομμεντιόλιν
κέρματα παραδομένον τῶν αὐτῶν τῆς θύρας ἐς
τοῦς βαρβάρους. ἦν αὖτε δ' αὐτοῖς τὸν δόλον
τῶν πρὸς αὐτοῦ κρηνησάντων, παραβήνους
αὐτοῖς τὸν πρὸς αὐτοῦ κρηνησάντων, παραβήνους
αὐτοῖς τὸν πρὸς αὐτοῦ κρηνησάντων, παραβήνους
Μαυρίκιος. γινώσκων δὲ δ' *Μαυρίκιος* διεί-
δεντο Κομμεντιόλιν πύλινος ἀναστὰς. Εὐαργε-
στὴν ἐπιτάσσοντος διὰ Κομμεντιόλιν ἢ δὲ τῶν

на обещанията на подкупените лица). А
когато неговите кораби стигнали до сре-
дата на Хризопол¹, един бързоходен
кораб на императора, в който бил на-
чалникът на екскувитите² Юстин, ги
пресрещнал, нападнал един от корабите
и пленил всички войници, които били
вътре, а останалите кораби прогонил.
Когато пакосицидите (на Виталия) се
събрали през нощта до Аваплус³, той
разбрал, че се готви заговор против него,
и избягал. В миг изчезнали и неговите
кора, като изоставили полуумъртви или
мъртви равните варвари. След известно
време Тарах, най-силният от хуните, съсъ-
нари на Виталия, който убил със собстве-
ните си ръце и стратега Кирия, бил надвил
с измима от Тургун, който също бил
хун и извършил тази работа и за па-
рите му. Тарах бил съгради от него,
предан на хората на императора и
отведен в Константинопол. След като
бил подложен на изтезания, той бил из-
горен още жив на мястото, което се
намира отвъд Халкедон, на име Пантей-
хия⁴. След това стратегът Руфин
пленил телохранителите на узурпатора,
Анастасий и Домник, и ги изпратил на
императора; останалите, които били с
тех, императорът осъдил на смърт, като
виснавши за много убийства, и ги предал
на нощната стража. Те им отрязали гла-
вите и ги набучили на дървени колове
на хълма срещу Константинопол.

15. *Μαυρίκιος παραδόντα τῶν βαρβάρων
αὐτοῦ τῶν Τραπεζιανῶν*

106. *Μαυρίκιος*⁵, οἰκτρῶς поради
това че бил мразен, защото бил предан
пленниците⁶, писал на стратега Комен-
тиол да предаде тайно войниците от Тра-
кия на варварите. Но войниците узнали из-
мамата. Те заловили стратега и той им
показал писмото. Промеж оттогава те
чърсели (случай) да убият *Μαυρίκιος*.
Μαυρίκιος, като се научил, сменил Ко-
ментиол и назначил Филипп. Войниците
проводили пратеници за Коментиол. Един

¹ Хризопол — предградие на Цариград на западния бряг на Босфора (ны Силурия).
Екскувити са парични чист от илличите, които охранявали императорския дворец. Срв. F. Gröbe,
Römische Militärgeschichte, Berlin 1920, p. 270. ² Аваплус — местност на европейската страна на
пролива Дарданели. Вж. F. Gröbe, Römische Militärgeschichte, Berlin 1920, p. 270. ³ Анархия — R. J. J. J., p. 425—
427. — P. J. J. J., p. 76. ⁴ Пантейхия — местност на азиатския бряг на Мраморско море близо
до Силурия. ⁵ Св. думи за византийския император *Μαυρίκιος* (582—602). ⁶ Император
Μαυρίκιος отнася до откупи пленниците от варварите като византийски пленници. Вж. Theodor Mommsen,
op. cit., p. 280. — Срв. Куликовская, История, II, стр. 488.

ἔς αὐτὸν Φωκᾶς, ὃ οὐ Φωκᾶς ἀποκαλεῖται
ἐν βουλήν, καὶ πάλιν ἐκελθόντων εἰς τὸν
παρεόντων ἐπιδρομῶν τῷ Φωκᾷ δοῦναι τὴν
γενεῶν αὐτοῦ, ὃ δὲ Φωκᾶς ἐπέβλεπον αὐτὸν
δοῦναι μὴ δεῖς αὐτοῦ. (pp. 147,26—148,4)

108. Ὅτι ἔκτιστο Μανρικίου εἰς τὴν οὐρα-
νὴν Θερμῆς καὶ εἰς τὸν γομφίον Φιλιστραίου.
καὶ εἶδεν ἀποκάκην δὲ Μανρικίου, ὅτι τὸ πο-
τεῖν ἐν τῷ πορφυρῷ πορφόρῳ τῆς Χαλκίδος, καὶ
ἔλεγον αὐτοῦ ποῦ ἔδωκε ἀποκάκην ποῦ; εἶπε ὅτι
ἐν τῷ μέλλοντι; ὃ δὲ εἶπε αὐτῷ, καὶ τότε εἶπε,
ταῦτα αὐτὸν ἐκδοῦναι Φωκᾷ στρατιῶν κα-
ταπονεμένων, ἵνα ποῦν οὐκ ἐμὴν τῶν Φιλισ-
τραίου δὲ Μανρικίου. Ἐκείθεν οὐκ οὐ στρατιῶν
Θερμῆς ἀνέβησαν πρὸς βασιλεὺς Μανρικίου.
Ἐβουλεύσαντο οὐκ οὐ στρατιῶν τῶν μακρόντων
βουλήν. (pp. 148,11—148,18)

16. De origine Phocae imperatoris

108. "Καίτοι οὐκ ἐν Φωκῇ ἔκτιστο
δὲ παρὰ τὴν εἰς τὸν ὄρον Ἰωνίαν εἰς τὴν
Ἑβέρω. ἦν δὲ τῷ γένει θυγὴν ἑὸν γέ, εἶχε
δὲ θυγατέρας Λεοντίαν καὶ μακρὰ καὶ θυγατέρα
Δισμεντίαν, καὶ ἐβουλεύσαντο ἐκ τῆς. (p. 149
2—6)

17. Zabergan istrum transit

218. Ἐπὶ Ἰουστινιανῷ τῷ βασιλεὺς οὐκ
ὄντως ἐπικρατοῦντος διὰ τὸν Ἰστρον Ζα-
βεργὸν ἔγχε τῆς βασιλείας ἐκείνου ἱερῶν
τῶν μεταξὺ, ὅτι μὴ σιγαίης πρὸς ἀντιπρόσωπον.
(ed. C. Müllerus, FHG, IV, p. 622,12—15)

от тях бил Фока¹. И тъй, Фока се
отвърността срещу императора, а всички
всички каледзи, един от патришките се
спускал към Фока и му изкубвал бун-
дата. Фока го изгледал, без някога
му отворе.

108. Маврикий гледал с недоверие на
войската от Тракия и на зетя си Филипп.
Маврикий видял със, че бил в ираниор-
ната порфирна зана Халкид², и чул
глаз: „Къде искаш да ти отдам възна-
ние, тук ли, или на друга свят?“ А
той казал: „Тук“. Тогави [глазът] му
поверил, че той ще бъде предаден на
войната Фока. След това се събудил.
И тъй Маврикий се разкаля [заедно из-
пратил] Филиппа. Прочее войските от
Тракия се явили да вдигнат бунт срещу
Маврикий. Те обмисляли кога да на-
правят император.

16. Происхождат на император Фока

108. Патриарх Кирик коронисал
Фока в [иериквата]. Св. Йован в Евдомон³.
Той бил по род тракийец, на 55 години,
имал жена [на име] Леонтия и дъщеря
Дисменцияна. Царувал 8 години.

17. Заверган преминава Истр

218. По време на император Юсте-
ниниан Заверган⁴ преминал Истр с шест
хиляди души, дошли близо до столицата
и опустошавали околностите, понеже ви-
мало войска, която да пазят.

¹ Става дума за бъдещия император Фока (602—610). ² Построена в северозападна част на периферията на Ионийския полуостров в близост до Ионийския залив. Тя била по-късно по време на везианското „Нико“ (532 г.) и възстановена от Юстиниан I. Св. Јован в Евдомон³. ³ Евдомон (т. е. седмичен манастир) се наричало мястото, което се наричало 28 селени манастир. Св. Маврикий или Маврикий на Ираниор манастир. Вж. Јован, оп. с., pp. 128, 408. ⁴ Заверган бил човек на културата, който в 558 г. преминал Дунав и нахлул в пределите на Византия. Вж. Арабски: Нестор: „Жизнь Константина“, II, ed. Dindorf, pp. 267, 25—368, 4. За събитията вж. Златарски, История, I, стр. 61—70 — Кулаковска, История, II, стр. 225—228. Като така известие през 558 г.

V. СЛОВО ЗА АВАРО-СЛАВЯНСКАТА ОБСАДА НА ЦАРИГРАД ПРЕЗ 626 ГОДИНА

Във византийската книжнина са запазени твърде голям брой сведения върху обсадата на Цариград през юли—август 626 г. от страна на авари, славяни и перси. Между най-важните и ценни извори за това събитие е и едно анонимно църковно слово. Въз основа на някои данни може да се заключи с голяма вероятност, че то е било произнесено от Теодор Синакс на 7 август 627 г., следователно на първата годишнина след прочутата обсада. В съгласие с тогавашните религиозни схващания авторът на словото е обяснил неуспеха на обсадата със застъпничеството на Богородица. Вследствие на това цялото му слово е изпълнено с възхвали и благодарности към нея. Въпреки реторичния език и многобройните цитати и намери из Писанието това слово съдържа извънредно много подробности за целите ход на обсадата, която е била устроена от аварския каган с помощта на славянските племена и от персите.

РЪКОПИСИ: F—cod. Paris, suppl. 241 (s. X). — E—cod. Vat. gr. 1572 (s. XI—XII).

ИЗДАНИЯ: A. Mol, *Nova patrum bibliotheca*, VI (Romae 1853), 2, pp. 423—437. — L. Stiernbach, *Analekta Avarica* (= *Roepreney akademii Umjetnosti. Wydzial filologiczny Ser. II, t. XV, Cracoviae 1900*), pp. 297—334. Извадите: Лазарев, *срп.*, с. 108 от това издание.

КНИЖНИЦА: Krumbacher, *ÖBL*, p. 251, n. 4. *Monograph. Byzantinoturkica*, I, pp. 294—295. L. Nodde, *Slavenskie starozitnosti*, II, I (V Praze 1906), p. 230, n. 2. — ВИННИ, т. I, София 1955, стр. 153—160.

DE OBSIDIONE CONSTANTINOPOLIS HOMILIA

Περὶ τῆς αὐτῆς ἀδελφῆς βασιλέως καὶ Πατρι-
οῦ καὶ τῆς θεοφυλάτου πατρὸς τῆς ἐκκλησίας
μεγαλοδούλου κυρίου καὶ τῆς κλεισθραίας πό-
λεως διὰ τῆς θεοκίτου μητ' ἐλεημένης ἐκείνης
ἀντιπροφάνειας.

Καὶ πατρὸς δι' τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἁ-
γίου θεοφυλάτου οὐκ ἀποβύη γὰρ βασιλεύοντος
Χαλδαίου τε καὶ Ασσύρου, οἱ ἀνέβαντες εἰς τὴν

СЛОВО ЗА ОБСАДАТА НА ЦАРИГРАД

За безумното настъпление на без-
божните варвари¹ и перси срещу този
богохраним град и за тяхното позорно
отстъпление поради човеколюбieto на
бога с помощта на Богородица.

Срещу този именит град² и сре-
щу царстващия боголюбиво в него³
заедно с благочестивия си родител⁴
халдеи и асирийци⁵, които властвували

¹ Т. е. авари и славяни. ² Цариград. ³ Ираклий, трикратно на попла срещу персите през 622 г., оставил многобройни си сави Константино за свой заместник под опеката на патриарх Сергий и патриарх Епифан. ⁴ Император Ираклий (610—641). ⁵ С името халдеи и асирийци авторът напозовава персите.

⁵ Гръцки текст на българската история, III.

[illegible][illegible]

А западният враг, най-отвратителното мащабно, когото наричат на свой език наричат хаган, много дни обсажда стените на града, полейки многолюдния народ, които изпълнени са с оргията ги земя и море. Бидейки съблуда рожа на демона - първопричинител на злото, проявил се не по силата на природния закон, а по своя воля като месо на динска и като наследник на даята неговата злина, ксележа, че като някакъв нов бог ще има власт над суше и море, той сложи уста си на небето, а с всичкото му стигна до земята с намерение да грабне като изоставен ябда боия народ. Затова той протегна своите опетени с кръв ръце от краищата на земята чак до морето. И чрез разбойнически кораби презира морето в суша, а земята изпълни с конница и пешаци, като искаше от вси страни да разруши този тук. Иерусалим. Но не втапаем ли това към подобно безумие? И кой му пушта тази глупа мисъл? Първото ще кажем на първо място, а след това ще мина към второто и последното.

На първо място казвам и на второ място ще говоря за множеството и разкодробването на нашите течения и чужие постоиаме във всички несъобразно със заповедите на бога, който ни е създал, като се халем и изждаме един друг и сме свикнали да вършим всички явдове злия. На второ място ще говоря за ненаситността и адността на този звер и че няма нищо, което е могло или може да насити тази лияница. Зашто беглец¹ е този, който по път го е родил (явно да не беше станало това), лопнат от далечна земя, и като каквава изпратена от бога напаст в земята, в която живее сегга това племе, явяства се и подиря покровителството на по-ранните римейски императори.² А те се отнесоха с него като с беглец и го обжикоха, понеже беше гол, и му дадоха храна, понеже беше гладен, без да знаят какво зло са взели за съсед и каква гибел за римейската държава са приели в правата си: защото наследник

¹ Загледат се до това, че аюрведските рецепции били добри и при трансферите на веществата от растенията.

² Става дума за прототиповите, модела между хатая и Вишнуката империя, през която разгледана е в VII в. В 583 г. е била създадена аюрвед джугур между индийците и Маравий и аюрвед джугур, който била отбелязана от императора Ираклий в 619 г. Кръг Аюрвед, Byzantion, I, p. 71. — *Аюрвед, пос. с. II, стр. 560.*

[illegible]

Ἄλλ' ἔτι, καθὼς καὶ ἀπερὶ τὸν εἶπον, κατὰ
τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τὸν κατὰ ἀποστολὴν
ἔλατ βασιλεὺς ἐξόχρονος ὁ θεοκρατικός, καθὼς
τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀνάστασιν κατέστησε
δυσχερῆς, ἀλλὰ Θεὸς μὴ καὶ τῇ παρρησίᾳ πάλιν
καὶ πάλιν βασιλεὺς παρρησίᾳ καὶ βασιλεὺς καὶ
κατὰ παλαιὰς ἐκείναις διαφέρει δεικνύμενος, καὶ
τοῖσιν δὲ τὸν λόγον καὶ ἀποστολὴν εὐαγγελίᾳ
ἐκθέσασθαι φαίνεται, ὁ δὲ, ὅστις εἶπον τὴν
πάλαι καὶ παλαιὰς καταπαύσας καὶ τὴν ἀναστά-
σιν γὰρ τοῦτο ἀποκαταστήσῃ ἐν αὐτοῖς λόγους
ἀποστολῶν καὶ παλαιὰς γραφῶν ἀποδείξας ὅτι
καὶ πάλιν, καθὼς τὸν ἐκπαίδευσιν εὐαγγελίᾳ
καὶ διδασκαλίᾳ ἐν ἑσπέρῃ εἶπον καὶ
πάλιν. 122 ὁ δὲ τοῖς, κατὰ ἀποστολὴν ἀπο-
κρίναι καὶ ἀποκρίναι, τὴν τοῦ ὁράσαντος ἐκείνου
κατὰ μαρτυρίαν ἀποδείξας, ἀλλ' ἔτι τὴν ἐν
Πέτρῳ καὶ βασιλεὺς ἔκλειπεν ἀποκρίναι, ὅτι καὶ
ἐκπαίδευσιν καὶ ἀποκρίναι, ὅς ἐστιν, ἀποκρίναι
τοῖς τῆς παλαιᾶς, καθὼς ἀποστολὴν βασιλεὺς
ἐκείναι, ὅστις δὲ ἐπὶ τοῖς ἀποστόλοις, καταπαύσας
παλαιὰ καὶ ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἐν ἀποστόλοις
ἐκπαίδευσιν ἐκείναις κατὰ τὸν λόγον τοῦ
ἐκείνου ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ πάλιν
ἐκπαίδευσιν καὶ ἀποκρίναι καὶ ἐκπαίδευσιν, ὅτι
τὸν πάλαι καὶ Θεοῦ, ὅς ἡ παρρησία τοῦτο, καὶ
κατὰ τὸν λόγον ἀποστολῶν καὶ παλαιᾶς μὴ
κατὰ ἀποστολὴν καὶ ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν
τὴν ἐν αὐτοῖς ἀποκρίναις ἀποκρίναι τὴν ἐν
ἐκπαίδευσιν καὶ ἀποκρίναι ἐκείναις ἀποκρίναι, τὴν πάλαι
δὲ ἀποκρίναι.

Taluta di faciliore dimorare i mortali, perche non temessero sopra piovane disastri, dimorante parimenti con gli altri (Eone di fr. solus, il capo tutti fondimento) nel tutto.

плазени още по-силно неверието на този човек. Затова той получи тези пари при договор уж за мир, а в клетви по всички обичаи потвърди договора чрез своите първенци. Таи нито клетвите по всички обичаи, нито даването на толкова пари, нито царското благодарно писание, нито младостта и предвидливостта на един толкова велик император можеше да проявят неговата злина.

Но когато боголюбивият император пожелал, както бе казано по-рано, средю божните врагове на църквѣ, той и тогава не се отказа да обудже надмения и самонадеяния паравини, но предаде на Бога и на светата дева столицата, царските деца и деордите. Като се уповаваще на такива надежди, императорът се отправил на поход. Той предположил, че ще опитали този звяр с мъдро ръководство, давайки му, че нему уж по-верни "рожа, десата си" и доверия. Защото способният мъж умее мъдро да направлява словата си в решителен момент и разумният император е опора на народа и града, както е казано в светото Писание за мъдрите воед царете Давид и Соломон. Но дори и това, което можеше да засрами и самият демон, не можа да смри злнната на този демон. Когато той научи, че императорът се е отправил срещу персите, когато узна, че неговият благодетел и бияш, както Сам казваще, е напуснал града, веднага започнал да се събврат варварски племена, или по-точно казано диви зверове, да се приготвят оръжия и състоващи машини и да се струпат дървета при морето, необходими за да преплуват племента морето. Извикали се всички способ и се нагласа средствата, та да може божият град, който деваа бе укрепила, да бъде прегает от звяра. Той извикалише и въреще това, събвраща всички подвжствени нему варвари и пълнеше сушата и морето с диви племена, които живот е войната.

Като чул това благоверният император, чрез писма напътствувал приятеля на държавните дела (той беше прочутият всред всички Бонос⁶), като го

¹ Договоры из мир между Ираном и азербайджанцами был подписан в 619 г., при этом был увеличен размер выплаты от вассальных владений. ² Скорее всего. ³ За 1000 лет, так как в 1000 г. был основан город.

ни загива или спомине на Иракиди и нив сестричјата *Сабосина* и *Теофра*. Срп. *Теофра*, оп. 2, р. 303, 3-4. ¹ Става дува за долин еднодушоно. ² Прили да домина на постојат среќа црквите Иракиди остават за постојатци на сил мајоретет сити и фактиски рипоредител и дуровителт ина, патриарх *Сергиј* и патријарх *Бисоп*.

[illegible][illegible]

Варварските племена връхлетяха като
роми: бси от море до море и изпълниха
цялата земя с оръжието си. Варварите
опе не беше приготвили морската войска,
а зрелището на сушата беше толкова
страшно, че само да ги погледне човек,
можеше да загуби ума си. Защото на
всеки наш войник се паднаха стотини и
повече варвари, всички обзаведени с
приния, главите им покрити с шлемове,
носещи всякакъв боен оръжие. Стъп-
цето ги огряваше от каток и оръжието
блестяха под лъчите му. Това ги пра-
веше да изглеждат по-страшни и не-
изявие смущение сред зрителиите. Тогава
варваринът като че ли само искаше да
покаже собствената си численост и сила
и поради нощта се оттегли и стана си.
На другия ден той пригата всичко за
сражение, като изпълни бойното поле с
така наречените „костенурки“. Но и то-
гава не престана да бъде безсрамно и
дакато куче и поиска храна от града.
А царският син по царски му ги даде, като
съобщил на кучето-варварин следното:
„Аз обичам и когато ме мразят, и съм
слонен към мир и когато войная срещу
ми. Защото така не е научил и моят
бог и прелбогочестивият ми баща“. А
онзи прие храните и изслуша царските
думи, но остана куче както и преди,
като беснееше и ласкае, и проявяваше
врада си на безсрамно куче.

то място — третият ден и тоя, като буре с агълини, нападна всичките стени, мислеше, че всичко ще разруши с първото наредение. Обаче децата, които можеше всички, го накара да изплати невяната сила, като му даде залог за живота, който вече очакваше него, злодеят, като устрои засада на много от неговите бойци при една от божествените и храмовете пред градската стена, дето се намираще изворот на изцелението², тя даде това име и на самата местност. Погубвайки враговете с ръцете на войниците християни³, тя свия до земята гордостта на варахрина и обезсили цялата му войска. Тогави наистина лукавият скри страх и си, но това даде смелост и сила на напите, които от плът научаха и повярваха, че действително божията майка милее и се бори за своя

¹ Бояни старожены, еден или подизари, којасе, којго служели за прикритие на војнадино. Описание во тоа време е во у *Златарска*, *История*, I, 1, стр. 417. ² Семејство на краи Св. Богородица при *Народна (Прав)*. Тоа извистајидеа извистајидеа на *Златна* рог, може да се види во *Казанова*. Во *Златна*, стр. с. р. 423. ³ *Сретен* *извистајидеа* *војнади*.

[illegible]

Οὐ μόνον γὰρ ὁ θνατός μετ' αὐτοῦ
ἀνέστησαν ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ Περσὲς μετ' ἐν-
ταύτῃ ἐπεβύβησαν, καθὰ κατὰ τὸ εἶδος ἰσχυ-
ρόμενος. καὶ ἔσθ' οὕτως ἰσχυρὸς καὶ ψυχῆς
παρὰ τὰ σώματα τοῦ μετ' αὐτοῦ τῆς πόλεως ἐπι-
στατοῦς, ἡρώδης γινώσκων, ἐν δὲ αὐτῷ διαδοῦναι
τῇ ἀρχῇ καὶ πνεύματι αὐτοῦ, οὐδὲν κατὰ τὸν
τῆς πόλεως νόμον ἐβίβησεν, ἀλλὰ καὶ οὕτως
ἀπαύχων, εἰ λαοὶ ἐγὼ μόνον ἐν τῇ πόλει
ἐσθ' οὕτως παρὰ τὸν νόμον, καὶ οὐ μόνον οὐκ
ἐπορεύθησαν." (p. 314,6—11)

Ἐκκοῦν καὶ ἐπὶ τοῖς ἑσπέραις μου,
ὡς μὴ προσέβη το ἰσχυρόν, ἵνα κέρει τὸ
ἄσπαστον τὸ ἰσχυρὸν ὡς παρ' ἡμῶν ὁ ἰσχυρὸς
ὅς κ' οὐκ ἐκείνην τὸν ἵνα ἴδωμεν ἰσχυρὸν
σημαίνει καὶ τὸ ἰσχυρὸν. (p. 316,33-35)

[illegible]

*Εν αὐτῇ τῇ ἐκείνῃ τῇ ἀποστολῇ ἐκ τῶν ἐσχάτων τῶν ῥοφῶν παραγέγοναι, ἔμπροσθεν τοῦ ἐκείνου ἐκδομένου τοῦ ἀποστόλου καὶ οὐ αὐτοῦ αἱ Περσὶ (p. 317, 34—36)

ръженията на западните варвари, си въобра-
вявал, че Гори споделята, което бог дано
било да не допусне, и едновременно
се зарадва и изпладил с мъка. Имено
той се зарадва, понеже мислел в заблу-
дата си, че римската държава е вече
унищожена, но я плачел и жалел, че не
сам той, а друг тиранин, както той си
мислел, е разрушил града. Защото така
беше обещал този Олофери на своя цар
Нануходоносор, че той несправникът се
готви да зарадва този град или с война,
или с измама. Затова клетникът много
дълго прекара при Халкедон и след отте-
глянето на западните варвари ковеше на-
деждите на своето смъртно желание. Но
когато най-сетне бог и дева възпалю
посрамиха неговите надежди, тогава имен-
но и той се оттегли, покрит с позор и
заслужено помощен, както и неговият
спътник и помощник в злината.

Не само западният тиранин се върна опосорен, но и персците се оттеглили със срам, като си мислеше по всяка вероятност следното: „Ако силни е подобни на истия пламък, които толкова много дни стояха близо до този град и достигнаха без бой земата край морето, не можах да направят нищо срещу него, но дори пагинаха така, защо тогава аз направих да седя при морето като сетив борец и да си пушам навреж на-дежди!“

Прочее добре се досетих, ако не е прибрано да се каже, че Гог означава сборът на племената, които биятото куче придвижва срещу нас. Защото името Гог? означава множество и сбор от племена.

Когато най-безсрамното куче нападнa още с пристигането си Дялата стена и измъркоти това, което измъркоти, тоб нваз като безумец в сърцето си, че няма бог и че гразди не се пави от стените с помощта на делята и от ръката на бояджията сила: „Защото аз ще се измача на пъве на земята и ще измъркоти грабежи и ще взема трофеи. И няма да има кой да ми се противопостави“. Защото аждността на варазирин и неговото користолюбие го склониха към такива мисли.

Тук пристигна от крайния север
сборището на племената — коне и кон-
ници, облечени в ризници, а с тях и персите.

© 2004 THE COUNTRY LIFE COMPANY

¹ Сирец по своето многообразие. ² В Библията Гос е син на Яфет (Битие, X, 2, 1).

VI. ГЕОРГИ ПИЗИДИЙСКИ

Георги Пизидийски (*Γεώργιος Πισιδεύς*) бил родом от Пизидия, както показва прякорът му. Той заемал службата дякон и хартофилак в цариградската църква „Св. София“ по време на император Ираклий (610—641).

Георги Пизидийски бил поет. В произведенията си той третира политически събития на своето време, философско-богословски и чисто догматически въпроси. Неговото литературно наследство се състои от девет, различни по големина, поеми. В една от тия поеми (завършена към 627 г.), озаглавена *Εἰς τὴν γενικήν τε καὶ τὴν βασιλικὴν καὶ εἰς τὴν αἰχμὴν καταρτὴν ἥτις ἐκείνης καὶ ὑποστάσει πάλιν καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τῆς Ἀβάρων καὶ τῶν σλάβων* (*Bellum Avaricum*), поетът разказва за обсадата на Цариград от авари и славяни в 626 г. и за „чудното“ спасяване на града. Стихотворението съдържа 641 стиха и се отличава с реторическия си стил и натруфени изрази. Тук поетът не описва подробно войната с аварите, а пресъздава в поетически образи отделни моменти, като си служи с алегории. Освен аварите и славяните в този поход срещу Цариград участвували, според поета, куни и българи. Друга негова поема *Ἡρακλῆς, ἥτις εἰς τὴν τελευτὴν τῶν αἰώνων Χωροῦν βασιλεὺς Ἡρακλῆς* (*Heracles*), посветената на последното нападение на персийския цар Хозрой II и на неговата смърт по време на Ираклиевото царуване, споменава за едно нападение на славяни в Тракия. Историческите поеми на Георги Пизидийски имат епигрифичен характер. Съжденията, които намираме в тях за славяни и авари, са доста общи и замъглени в поетически образи, но те са важни за нас, защото показват отражението, което аваро-славянските действия са оставили в Цариград. Някои данни за аваро-славянската обсада се срещат само у Георги Пизидийски.

Поемите на Георги Пизидийски са били използвани като извор от Теофан и Свифас.

ГЪКОНИСЦИ: V = cod. Vaticanus gr. 1126 (XIV s.). — p = cod. Par. gr. suppl. 139 (XIV s.).

ИЗДАНИЯ: *Georgii Pisidae Expeditio Persica, Bellum Avaricum, Heracles*, ed. Bonn. (1832). — *Georgii Pisidae Opera quae reperiri potuerunt omnia*, Migne, PG, XCII, col. 1161—1754.

КНИЖНИНА: *Krumpholtz*, GBL, pp. 705—712. — *M. H. Bagdas*, Some Notes on the Historical Poems of George of Pisidia, *The Classical Quarterly* 6 (1912), pp. 82—90. — *E. Kritz*, Zu Georgios Pisides, *Byz.—neogr. Jahrb.* 3 (1923), pp. 12—14. — *Moravcsik*, *Byzantinoturcica*, I, pp. 288—289. — *Georgije Pissida*: Византизм, Белград 1855 (превод на Ф. Бармлин).

- καὶ ταῦτα πολλὰ καὶ πολλὰς τεταγμένας
ἐν τοῖς ποταμοῖς ἡμῶν ποταμοῖς Ἰσραηλῶν.
ὅπως δὲ ταῦτα τῶν ποταμῶν ἢ ποταμῶν
ἢ καὶ ἡμῶν ποταμῶν ποταμῶν
60 πολλὰς ἐταῖρας τῶν ποταμῶν ποταμῶν,
καὶ τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν ποταμῶν
ἄλλοι ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν,
ἐταῖρας ἡμῶν, ὡς μέλλουσιν, ποταμῶν
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
65 ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ὅπως δὲ ταῦτα ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
70 ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
75 ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
80 ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
85 ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
90 ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
95 ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
100 ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,
ἐν ποταμοῖς ποταμῶν ποταμῶν ποταμῶν,

отсечени, отново нарастват, и то смя-
нито нашият благочестив Ираклий се от-
развал често и много глави, защото ко-
пешите кърпи отново поряждат общи-
нѣ. При всѣ тѣзи слабости на нашата
държава се прояви в този случай я пред-
извикание разделянето на много партии.
И тѣх страданията унищожаваше целия
организъм, осквернен от собствената си
кръв. След това взривите като пчели ни
притиснаха в кръг подобно на комари
и се стараяха да унищожат всеки град,
а най-напред града, който като брън беше
най-цветущи¹. И тѣй, докато коренът на
нацията се осмеляваше да проваля
държавата на стареца² в заграбените от
своите места, градът по неволни изпитаваше
тревога, но безпомощността, наглежда,
беше ограничено. Защото и тежестта на
нещастieto се облекчаваше, ако се знае,
че злото е ограничено. Така нѣе имахме
ограничено тѣгло, докато старецът го-
подстъпваше над смитите. Но след като
прехут на стареца отиде в земята и се
отправя към гробницата — този, който
заграбваше земята, бе грабват от пен-
изданията се насочи отново към дивни
живот и жестокостта на умрелия. Защо-
то природата като Еврип³ знае да се
възвръща в собственото си русло, ако
и да я кара някой насил да тече против
течението си.

После ще ми бъде ли достатъчна
някаква реч или гласни струни, или де-
сетозъчна уста, с които да разкажа за
чуждоплеменното чудовище, необуздания
потомък на стареца⁴, или за мъщията,
или за одушевената буря, която има гъ-
лив елик, жесток дух, смесена реч, ръце,
грабнаши необмислено меча, и сърце, въз-
буждащо се при спомена за пиянство?
Защото, какво дело и богат дар, какво
уверение, дадено чрез думи и дела е
пропуснал или пренебрегнал, за да печели
време, владетеля⁵, който прави всичко,
както трябва, в желанието си да сменчи
неизплатяващия договор варварска при-
рода с разумни дороди или с обещание
на дарове, първо с обещание и после със
слово? Коя словесна лира не развлича
той, нагласена според собствената му му-
зика, с която често укротява зверобетѣ,
а обуздава и държавата на тълпата, която

¹ Значител се за междоусобиците по време на Фива. ² Става дума за Паратрл. ³ Тук по-
определено се казва за Еврипида, защото, от които зверите били нападнати, а може би става дума
и за някои хора на зверите (Бакх), след които смъртните са предизвикани нападението. Еври-
стр. 44, бей. 1. ⁴ Еврип — проток между Атика, Беолия и о-в Еубоа. Но с името „Еврип“ се озна-
чават и всички протоци. ⁵ Сри, тук бей. 2. ⁶ Става дума за император Ираклий.

- 8 *μυρίων* τὸς *ἐπιπολέων* Ὀρρεῶν
ὅτε δι' *μαλίζαν* καὶ γὰρ *ἐπαρθέοντες*
ἀνθρώπων ἔδει τοὺς *μαλίζαν* *θύρην*.
ὅπως *ἴσται* τῇ *κρίσει* τοῦ *χαίματος*
ὁ *βόλεμος* καὶς τῇ *κακίᾳ* *πύρρ* *ἔχον*
110 ὁ μὲν γὰρ αὐτοῦ τὸς *μεταθέοντες* *ἐπὶ*
ἔργων *καλίστρων* *ἐκαστάμεν* ἔβλον,
ὁ δ' *αὖτε* *δοῦλες* *Αἰθίω* *ἔχοντες*.
ἔπει δι' *λαοὺς* ὡς *ὀλίγη* *καὶ* *δαδον*
ἐπὶ *ἔργων* *ἐνδὲς* *τῇ* *κακίᾳ* *ἀποστολῇ*.
115 *ἔπει* *μὲν* *ὅπως* *ὡς* *πρὸς* *ἐπὶ* *πύρρ* *πύρρ*
δοῦ δι' *ἀποστολῇ* *ὅπως* *πύρρ* *τῇ* *μύρρ*
καὶ *πρὸς* *τὸ* *εὐχρον* *ἔβλον* ὡς *ὡς* *συμβαίνει*
ἐχρον *ἐκαστάμεν* *ἐπὶ* *πύρρ* *δοῦ*
καὶ *τῷ* *μὲν* *ἐπὶ* *πύρρ* *καὶ* *μύρρ*
120 *ἔπει* *δὲ* *δοῦ* *καὶ* *πρὸς* *ἐπὶ* *πύρρ* *δοῦ*
μετὰ *ἔργων* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ἀλλ' *ἢ* *καὶ* *ἔπει* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*

* *Ἀλλ'* *ἐπει* *καὶ* *πρὸς* *τὸ* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*

- 165 *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
170 *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*

- * *Ἡ* *μὲν* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
175 *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
180 *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*

- 194 *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
200 *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*
ὡς *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς* *ὡς*

човек не би спечелил, дори ако разполага с хиляди орфесаци? Защото по-трудно е да подчиниш човек, отколкото да укротиш зверовете. Все пак по-важно е варварският ум побеждаваше, като печелеше несправедлива победа. Защото императорът искаше да му очисти черните мисли от зложелателни дела, а той, напротив, ставаше два пъти по-черен. А после като лисица прибягна към хитрост и се въоръжи с должно вероломство, като външно си даваше миролюбива вид, а вътрешно кипеше, за да открадне победата. И той дойде при стените, уж за да силючи мир, да прикрие с клетвени хитрости измамата. Той беше приготвил оръжие за война, а не — дарове и речи за мир. Наказан не е варварската хитрост, но вроденият ни страх. Обаче нека претърпим многото страдания, защото те, дори когато се говори за тях, могат да причинят скръб.

Аз ще се насоча прочее към победите в по-новата война.

Искам да ти разкажа за причините на тази неща, както и за неотлавящата война, но съм подтикнат от неотминалия още страх и съм възбуждан да не мога да говоря, както искам. Все пак обаче, което рисува всичко като оцветен красноречием, аз няма работа, ще свърже и това в мерена реч.

Бушуващата буря на неприятелите ни връхлетя като неизмерима вълна, изпитвайки нас от варвари. Защото лонинят вятър от плава Тракия ни докери насади сред лято буря², докериана от много облаци³. А когато после силата на вятъра дойде близо до твои кораби⁴ и на всякъде надиксна опасност (защото пелният кораб окелсърът се заливаше), ти сам се изправи до всички плаващи и като надикна бодро глава, обобраваше всички.

Наистина войната не беше проста и единствена, но беше преддеснена и беше се разпростригла сред различни и смесени племена. Защото славияни се беше споразумил с хун, сонт с бъртерин и пак миден със скит, те имаха различни език и земя, бяха разделени и дълго време се намираха в близки отношения. Повдигнаха обща война против нас и искаха да

¹ Георги Писидиоски има пред вид царя Сергия, комуто е посветена поемата. ² Сирек варварите връхлетяха, върху византийските земи като буря. ³ Каква лима от всички кораби поделу, а това изглеждаше всеки участък много кораб. То било преддеснено от две страни — от азиатите в Европа и от персите, сполучили на азиатите в Мала Азия. — За събитията виж. Савоко за варо славияни обсади на Цариград, тук стр. 41 сл. ⁴ Пог този алтернативен кораб трябва да се разбира Византийската империя.

- οὐ μὲν ποιεῖται ἢ καταπαύει τρέφει
ἀλλὰ καὶ προσέειπε ἄλλος τῶν ἐν ἀγορῇ
ὅπως μνηστὴρ τῶν πατρῶν ἀφύπναι.
- 250 ἦν γὰρ ἔτι τῶνδε δέκα παλαιότατοι
καταστρατοῦντες εἰς ἀθήνας Περσίδος
ἰδοὺς αἱ τῶν κατὰ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες
δὲ οὐκ ἔμελλε κακοκταῖον ἔχειν ἔτι
ἐπεὶ οὐδὲν καὶ οὐκ ἔμελλε ἔχειν.
- 255 αὐτὸς οὖν μνηστὴρ ἐξενέστατο καὶ
μεγὰρ παρακαλῶν τὸν χρόνον προσηύδα
ὡς δὲ ἀντιπαύσας ἐν αἵματι τῶν πατρῶν
ἐκείνην καταπαύει, ἀλλὰ οὐκ ἔμελλε
καταπαύειν εἰς τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες.
- 260 ἀλλ' ἀντιπαύσας ἐν αἵματι τῶν πατρῶν
ἔπεμψε δὲ καὶ ἡμῶς Περσίδος κινῶν πόλιν
πάλιν δὲ ἡμῶς ἀντιπαύειν ἐν αἵματι
καὶ καὶ κατὰ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες.
- 265 ἀρὰ τὸν ἔτι, εἰς τὴν πόλιν
ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει τῶν πατρῶν
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες
καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες.
- 270 τὰς πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες
καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες.
- 275 καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες
καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες.
- 280 καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες
καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες.
- 285 καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες
καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες.
- 290 καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες
καὶ τὴν πόλιν ἐνέστην ἡμῶς τῇ πόλει
ἐκείνην καὶ τὴν ἀσπιδόεσσαν ἐνόντες.

Ὁ δὲ μὲν παλαιότατος ἐν ἀγορῇ
ἀλλ' ἦν τὸ γὰρ καὶ τὸν χρόνον
καταπαύειν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν πόλιν
καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν πόλιν
καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν πόλιν

приятелите. Ако и да отсъстваше гос-
подарят, острят му ум не пропуска да
помогне на тежкото положение, но беше
толкова по-близо до грижите им, колкото
по-голямо беше разстоянието между
местата. Защото той воюва три дълги го-
дини срещу безбожната Персия и беше
напрягнал невероятно много ума си.¹
Нито острата и жеста вама го намира да
спре боевете, нито такъв копнежът към
най-краткото по слому, та да съкрати сро-
ка вярването си, нито го намира вроде-
ното влечение към такъв деня,² нито
умирата на тялото му, което искаше да
получи облекчение от трудовете. Но той
починаше посред варварите като роза,
хвърлена между тръни. И като започна
по-рано заради нас персийската война,
отново заради нас воли душевна война.
И притиснат с нападение от две страни,
той остави ближното и се залови за
далечното затруднение. Оттам той на въз-
пламеняваше с изпращаните писма като
огън, който кара сухото дърво да се за-
пали и да пламне, и ни запояваше често
да държим заштитени, както трябва, до-
стъпите до стениите, да строим подвижни
кули за извън стениите, да правим валове,
да напредваме побити водове и да градим
нова стена, да строим много бързоимни
машини и съоръжения за стрела и ка-
мъни, да приготвим въоръжените кораби,
за които той се грижеше от дълго време
да бъдат приготвени. Макар и да не же-
ляше никак да види лицето на войната,
той по необходимост я смяташе пред-
стояща. Той успя да изпрати на време и
много войска. И нехажеше за своята си-
гурност, като смяташе за истинско спа-
сение, само ако държавата бъде спасена.
И почти всичките му грижи бяха грижи
за нас. Той смяташе, че има опасност
за неговата душа, ако не понесе заради
нас всяка опасност. Така, като нареждаше
и пишеше за всичко, той предлагаше
нещата. И ако и да отсъстваше, той
очертваше хода на битката, като с писма
нареждаше, запояваше, строеше маши-
ни чрез изпращаната сръчност за ума си.

Поръченията не се пренебрегваха, но
писаното ставаше съвършен факт, понеже
всички — и граждани, и чужденци, и теми,
които имаха злат и най-големи достойн-
ства, се стекоха на драго сърце на до-
броволен труд. Аз мисля, че такъв един

¹ Срв. тук бележката на стр. 42. ² Мислата на Ираклий, Епифаний, настоящия император да се извърши в Цариград. Срв. Georgii Pisides Herculius, ed. Bonn., I, p. 165. ³ Ираклий имаше няколко сина от първата си брака с Евдокия и Мартиана.

- ἔδει γὰρ, ἄντα, τὸν ποταμὸν διακίρην
 ἔχειν κοσμήτως ἐπὶ διέκρησιν ὁκέτος,
 300 ὃς τὰς ἀνέλους τῶν πορῶν βυθισμένους
 μέδοντας ἔργα τοῦς λόγους ἀδύκτους.
 Οὕτως διακίρηντος ὦν ὁ δεσπότης
 καὶ λογαζοῦ καὶ φρεσὶν διπλοῦς
 παρῶνθεν ἔρχετο ἐπὶ πόλιν παρῶντα,
 305 καὶ τοῖς μετῴναις πατοῦσιν ἀνὰ μῆκος,
 ὅς ἐς λογαζοῦς ἀνὰ πάντων ὁρῶντος.
 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν,
 310 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,

- Ἄντι δὲ φρεσὶν ἡ περιτομὴ φρεσὶν
 εἶχε βέλτερον τῆς μάχης καὶ κίρην,
 ἵδου τοῖς ἀνέλοις τῶν πορῶν
 καὶ τῶν μετῴναις πατοῦσιν ἀνὰ μῆκος,
 315 ὅς ἐς λογαζοῦς ἀνὰ πάντων ὁρῶντος.
 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 320 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 325 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,

- Τούτων παρ' ἡμῶν τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 καὶ Παρῶνθεν ἔρχετο ἐπὶ πόλιν παρῶντα,
 330 καὶ τοῖς μετῴναις πατοῦσιν ἀνὰ μῆκος,
 ὅς ἐς λογαζοῦς ἀνὰ πάντων ὁρῶντος.
 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 335 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 340 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 345 ὅπως τὸ πλεῖστον εἴναι τῶν αὐτῶν, θέσπια,
 ὡς καὶ οὐκ ἦν εὐδαιμονία τῶν αὐτῶν, θέσπια,

господар трябваше да име при мутак
 такива служители, които, шом чува
 повелите и мъдрите съвети, преобръщаша
 дуките в дела.

Така господарят, намирайки се в по-
 стоянно движение, с бързите си мисли
 и огромен ум, макар и отдалече, беше
 близо до града и навсякъде сам участъ-
 ваше в нашите грижи, като че ли един
 ум беше достатъчен вместо всички. Обаче
 господарю, неможеш ли твои подвизи да
 трябва да оставя на по-удобно време, ко-
 гато, като настане спокойствие, плаването
 посред безвната на разказите ще бъде
 щастливо.

Когато пред вълните на войната аси-
 ко бе обхванато от ужасен страх, под-
 чинените начальни в началникът на вло-
 р-жените отреди¹ (винаги свързани с
 тебе във всичко, те повася заедно с теб
 общите трудности, всеки ден тичаха като
 пътници и участваха в сложната война
 с пръжето на мисълта и с войничкото
 си бдение, макар че те не бяха от ония,
 които са свързани да се трудят така,
 нещ, което най-вече прави непосомни
 трудностите за тези, които имат слушай
 да се мъчат във война) решиха да бъдат
 направени при варварите неплътно делови
 и красноречиви мъже, които да пронаят
 много гъвкавост и да предложат да се
 прекрати войната и да се тура край на
 общите тревоги.

Когато ние обмисляхме това, както
 гравна, надменните персите също на-
 претили коварно по море тайни пратеници,
 които бързали да наточат като остър
 меч варварското оръжие срещу нас.
 А след като тайно изпроводените от ед-
 ната и от другата страна пратеници се
 срещали и дошли от две страни на едно
 място, варварият, понеже приел толкова
 важни пратеници и се възгордя, събрал
 едините и другите заедно. Тона направил
 на слава, но и понеже изглед повече да
 им помагаша. Защото персийският роб
 възпламенил като истински огън духа на
 варварина и обещал хиляди съкровища,
 а нас умишлял с ужасни слъва и нарекъл
 на варварски враждебни мисли и остри
 думи. Подмаман от тези думи, скитският
 тиранин, главногто наше зло, се наслаж-
 давал.

¹ Стана дума за Бонис, който тогава, бива отворен наоколо наоколо наоколо. ² Загуба
 се за дава от срещите монахи ханата на дварето, персийски и персийски. Серафим и персийски
 пратеници, които сподели на 2 август. През време на преговорите ханата се държеше много дръзки.
 Cpn. Chronicon Paschale, pp. 721—722.

"Ομοῖς ὁ ποταμὸς βορρῆος ἀνταρστής
 καὶ τοῦτον εἶπεν τῶν παλαιῶν τῶν ἑλλήνων
 350 εἰς τὴν κατ' αὐτὸν ἀνταρστήν ἀνταρστήν.
 ἄλλοι γὰρ αὐτὸν ἀνταρστήν τὸν δόλον
 οὐκ ἔτι καλεῖται τοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἀνταρστής,
 ποιεῖ τοὺς ποταμούς ἑαυτοὺς καὶ τοὺς
 355 ποταμούς ἑαυτοὺς καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἄλλος.
 ἔπειτα γὰρ ἔπειτα ὁ καὶ τοὺς ἀνταρστής
 ἀνταρστής μὲν τὸν ποταμὸν ἀνταρστής
 ἀνταρστής ἄλλοι τὸν ποταμὸν τοῦ βορρῆος
 360 τὸν Ποταμὸν δὲ μὴ ἀνταρστής ἄλλος,
 ἀνταρστής μὲν τὸν ποταμὸν ἀνταρστής ἄλλος
 καὶ ἀνταρστής καὶ τοὺς ἀνταρστής ἄλλος
 καὶ ἀνταρστής καὶ τοὺς ἀνταρστής ἄλλος
 365 τοὺς ἀνταρστής καὶ τοὺς ἀνταρστής ἄλλος

"Ἐπει δὲ λήσεν τῆς μάχης ἡ μάχη
 πρὸς τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 370 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 καὶ πρὸς τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 375 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 380 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 385 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν

390 "Ομοῖς ἔπειτα τοὺς ἀνταρστής τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν
 ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν ἀνταρστήν τὸν ποταμὸν

1 С "пратата на-морето" е означен Боефорт, който бил преграден с железни вериги, за да се попречи на персийската кораба да навлезе. 2 Поетът представя общият образ на съществуващия пролив, в който слята се ека бог, а защитник — патриарх Сергей. 3 Патриарх Сергей изложил на синаите на града Икона с образа на Богородица, а след това и икона с образа на Христа. 4 Става дума за теча Мария, която е представяла пролива под образа на стратег-защитник на града. 5 Преди да се оттегли, царят отпознал икона на Богородица, която в черните "Св. Козма и Дамиян" и "Св. Николай" или Владерните.

Обаче онези, който отиваха сигурно
 всичко, обрнати неоправдано съгласно този
 план в негова гибел. Защото, въпреки че
 трябвало да прикрие коварството и да
 премълчи за тайните пратеници, той раз-
 кри тайната и така съветниците става враг,
 а обвинителят — приятел. Защото, след
 като се върнала, разумно проведените
 пратеници казва, че целта на варварина
 е да станат невъзможни разговорите за
 мир и че персийското коварство не е ус-
 пехо. Тогава пратата на морето¹, която
 ватазар вхожда и нахודה, започва да се
 охранява, коварството веднага попада в
 плен и делото на мощта се изкара на
 дневна светлина. Защото персийското и
 варварското племе скарбаха общо по един
 и същ начин, като скарбаха взаимно
 вестителите си.

А когато после господарката на вой-
 ната дойде на определеното от бога ре-
 шение, ти пак напрегнати сили, защото
 не случайно успи да бъдеш поставен на
 повелител на държавата. Бързо все ду-
 мата като защитник и като се изкари към
 стената на съдопроизводството², наложки
 неподвижно срещу тях иконата, страпани
 образ на нещакотворната икона³. Някой,
 гледайки това съдее, мисли, ще каже,
 че ти си откъсвал с хитрост съдбата.
 Защото, като ти посочи открито на всички
 неприятели, причини страх и макар до-
 казването да не бяха още приведени,
 присъдите им бе изкусно определена,
 за да сполучи твоята зубава хитрост.
 Защото като отсиди в себе си и прозря
 природата — че никой не е по-състра-
 дателен към детето си от майката — ти
 доведе майката на съдиите с помощта
 на плач, молби, съзвн, пост и с даване
 на изобилни предства. Като даде и пръсна
 оттул оттам много нещо, ти убеди май-
 напред нея, а тя веднага убеди сина си
 и почти преди съдопроизводството про-
 нзнесе победно за нас решение⁴.

Обаче след като варварите решиха
 да продължат да се бият, цялото красиво
 място пред стените неразумно стана пляч-
 ка на огън, а пламъкът, изпускатият вой-
 дия, оставаше скрит поради необичай-
 ния мрак⁵. А пък черният дим извести

- 345 *ἔπειτα πάλιν ἐπὶ τὴν ἀντίθετον ὁρῶντες ὅταν*
ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
ἔπειτα δὲ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 350 *ἔπειτα δὲ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν*
ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
ἔπειτα δὲ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 355 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
ἔπειτα δὲ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 360 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 365 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 370 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 375 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 380 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 385 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 390 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν
 395 *ἔπειτα γὰρ ἄνθρωποι ἐν σπηραῖς ἀναστήσαντες*
τὰ πλοῖα καὶ πλοῦντες ὁρῶντες ὅταν

лаворника удобно там, където беге домыт
 на девети-стратеи! Защото там гързяхи
 и разпростриха като в рибарска мрежа
 надлъбаните ладии. И когато всички се
 споразумиха помежду си, нападнаха с реп-
 кащите кораби. След това много сра-
 жение стана невидимо. Защото аз имам
 че сама мачката-деца отъплъщае лъковете,
 изпречяваше пътя и като се намесвали
 невидимо в битките, стрелаше, парява-
 наше, отблъсваше мечо, обръщаше и по-
 торяваше корабите и даваше на всички
 за жилище морската дълбочина. Нищо
 чудно, когато всички девага. Чрез нея аз да
 предизвика блявотопане в душите, се яви
 не зная как, изградеността отъплъща. Обява
 ти дойде и истинна бърза, като направи
 много неоспоримото племе.

Така тези надлъбани ладии намериха
 по няколко покой в бурята. Защото сра-
 жавашите се в морето паряри бяха об-
 давани от голямо безердие, страх и смъ-
 нение. И един от тях, който беше паднал
 от ладията, биваше удавен, докато учеше
 набързо изкуството да плува. Друг пък
 се надяваше да избяга, като се пристра-
 веше във водата на мъртън, привидно
 удавен. А трети от тях се скри в дълното
 на ладията като във кула и останаха
 [там] дълго време, повесе по няколко не-
 щастниот си. Обява морската буря потопи
 всичкиот тях като един кораб.

После ваварият, който преди това
 силно възпламенен и димящ пламък, бъл-
 ващо сече от устата си, [сече] бързо ме-
 горя. Внезапно се претърна в полезна
 пепел, както когато огън запали хубави
 дърва. Защото всеки изправдане непре-
 къснато веститори, които му носехи ни-
 вертни за безброй поражения. Буря от
 нещастия [се носеше] от сушата към мо-
 рето и обратно — от морето към сушата.
 Така, прочее, докато смяташе, че духо-
 вете се възнуват на сушата, той понесе
 новата буря. Така и един поток се сте-
 коха всички нещастия като удар на
 кръклитаци едновременно вълна. Тук ве-
 мига инаме гора от непогребани вавари,
 повече от дърветата, там пък морето,
 раздразнено и покрито от носните тру-
 зове, почерняваше от кръвта на мун-
 денците. И сега то законно добива слава
 като Червено море, тъй като е обатрено
 добре от цвета на ваварите. Трябваше,
 мисля, морето, което вижда втория фа-
 раон и тебе, новия Мойсей, да изподоби

* Едва думи на време. „Със ваварията“ във Филадельфос, тъй като ваварите се сражават до изморяване и втрещността на града.

- τὸς τῆς Ἐρυθρᾶς ἐκκλίσσειν ἑρμῆας;
 καὶ πῶς ἔχουσιν εἰς οὐραὶς τὸ πῦρ;
 μή ποτε ἔσταιν καὶ τοῦτο Νινυτιάν.
 500 οὐκ ἔτι γὰρ εἶδος ἐκτενέστερον βλάπτει
 πρὸς τὴν παλαιὰν τῆν νῦν τιμωρίαν.
 522 ἡ συνδραστήρια συμπεριέδωκε τῆν γῆν
 καὶ κατακοντοῖς ἐκροῦθον δόξασι δύναιτο
 τῆν ἡρωϊκὴν τῶν καλῶν ἀνάξια,
 525 καὶ εἴη στυγνὴ τοῖς αἰσχροῖς οὐκ
 ἰσχυρῶς
 καὶ κατακλινὴν ἀντιπᾶσι βαυβάρων,
 διέκονε Τύχην καὶ τὴν Ἰστυρίαν πόρον,
 ἥς πρὶν αὖ Νάϊλον ἐκίβησε, ἡμιστορίωντος
 ὅπως μὴ δυνάμει συγγενῶν ἐξ ἐρήτων
 530 ὁ βαρβαρὸς οὐδὲς ἡμιστορίωντος γυναικῶν,
 οὐδὲν δὲ τῆν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 535 Ἐνταῦθα μοι τῶν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 540 ἔκταται τῶν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν

R. HERACLIAS

- II, 66 Ἐνταῦθα δὲ πῦρ, οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 70 τῆς ἑρμῆας οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 75 καὶ τῆς ἑρμῆας οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 80 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν
 οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν οὐκ ἐκκλίσσειν

внишността на Червено море¹. И сега
 те имат за ковчези вълните, паметоу, се
 вода и египетско погребение. Защото не
 бе справедливо да видим, че новото от
 мъщенке е по-слабо в сравнение със ста
 рото.

Нека и сега този, който ръководи поле
 зно природата и който прогонва чрез мъдра
 наставления хаоса от глупави страсти,
 като потегля на война, да нареди против
 тияни варвари огнени съюзници, да на
 сочи окървавения Тигър и река Истыр,²
 както по-рано водите на Нил³, та вар
 варското сърце злополучно да се насити,
 като се свине от кръвта на съилемениците
 си. Да въведемичи твоята благочестива гра
 дина [и тебе] господаря, който пусяши
 божествени клопки. И нека разтвори
 много братя за славата, тъй като той на
 всякъде побеждава варварите.

Тук е края на разказа спира мудното
 ми слово. Тия думи аз се готвя да кажа
 на твоя син, по-младия владетел: „По
 беди, покажи се! Сега можеш да вземеш
 аз жених този, комуто бе дала вече
 като зестра изстреблението на варварите“⁴

R. HERACLIAS

След като ти⁵, като домовладелец,
 със своето благочестиво очищение
 очисти всички места вътре у нас, из
 презни пътините със страдания вътрешни
 мени и отстрани пакостта на вътрешната
 жестокост⁶, след това тъй и тракийски
 те облади⁷ ти повдигнаха отъзи военни
 бури. И от една страна скитогрънците
 Харибла⁸, претрувайки се на мирна,
 разбойнически дебне по пътищата, а
 от друга страна, стичащите се вълни
 славяни смесиха морските вълни със зе
 мията⁹, и водата поради насилието, сме
 сена с тяхната кръв, стана червена. После
 като ериг се приближи богинята, по-странн

¹ Авторът започва за библическия разказ (Исход, XIV, 31), в който се говори как евреите, пре
 следвани от египетския фараон, под воденството на Мойсей преминали чудотворно Червеното море.

² Имената на реките Тигър са употребени метафорично за означаване на аварите и персийски владетели:
 ишакис — некан оттам Дунав (Истыр), а другите били побосени при р. Тигър. ³ Загата се за ома
 от т. нар. 10 бозан били над Египет (Исход, VII, 29), когато всички реки в Нил и другите реки на
 изток и запад се превесили в кръв. ⁴ Обръщането се стива до император Ираклий, комуто е била
 посветена поема. ⁵ Тук се запита за израелите събития през време на управлението на Фека.

⁶ Авторът има пред вид издиганата на аварите. Срв. Georgios Psidas Bellum Avaricum, т. 125 sq.
⁷ Авторът етн. Савла и Харибла се срещат в Bellum Avaricum (Срв. тук бел. I, стр. 61). Но
 там фигурата е по-различна: авари, славяни, хуни, българи са израелите Савла, а персите — Харибла.

⁸ Преди се казва за славяните, които като съюзници на аварите участвували със полите издиганите и
 издиганите през 614—616 г. (Вж. Баранов, ВМВМ, I, стр. 185).

- της Γοργόνης προσέειπε τῆς τοῦ Μελανός,
 καὶ πῶς ὁ λόγος ἦν ὁμοῦ τετραμετρῶς.
 αὐτὸ δὲ συνηγμένον ἦν ὁμοῦ τῆς μέτρης,
 τοῦτον μὲν ἄλλος ἐν κρηναῖς ἀνθρώπων
 85 εἶπε δὲ μεθεσθῆναι βελόνῃς ὑπεσχετο,
 εἶπε δὲ λαβεῖν ὅτε πῶς εἰς φονίην,
 εἴπερ θαυμάσιος, ἀπὸ πάντων μετρώσει,
 ἀεττοφρονέας καὶ πεδοντοῦ ὑποκρίδοντες
 καὶ οὔτε θητοῖο τὸς ἀνέστησαν φρονεῖναι.
 90 καὶ καλλίστῃς εἰς τόπον ἐκείνῃν πέλας
 παλαιοὶ καὶ τῆς Χαιρέβδου, εἰς τῆς Γοργόνης
 καὶ περὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν εἰσέλθοντες
 σπαραχθεὶς ἑλόμενος τῆς βουλῆς ἡσυχάζοντες,
 καὶ ὅττι αὐτὴν οὐκ ἔστιν ἀνὰβλεψέμενος βέλος
 95 ἀνὰβλεψὼν βράς οἱ φιλώμενος ἰδὼν
 χροῖα δὲ μινυρὴν ἀνθρώπων θάλασσαν
 μιν καὶ αὐτὴν τραχέως ἔκρινε μύρον.

на за гледане от Персеевата Горгона!
 И почти целият свят бе разбъркан. Не
 обходимо бе ти да ръководиш сраже-
 нието. Друг, ако случайно се намереше
 в толкова голяма бъркотия, който би се
 съгласил да управлява, но ти реши да
 повлечеш, ако би могъл, целия товар вместо
 всички, като се откажа от своите грижи
 и изправя грижите на всички свои грижи.
 И често, желайки да опънеш лъча и да
 поразяш Харибда, като се обръщаше сре-
 щу Горгона, образа, който вкаменява гле-
 дащите го, ти сдържахте задръстен удар.
 А вълните за плячка излягох отидоха,
 когато извърлите срещу нея стрели. Като
 се пратогих и кратко време, ти надържах
 срещу тях една троична омигала нощна²

² Авторът започва за първи път на източната страна Персея, който успява да убие най-страшната от трите Горгоны, наречена Мелюза. Това чудовище било толкова страшно, че всички, който го погледнали, се превръщали. Тук авторът въвежда персите с лароси „босни, по-страшни за гледане от Персеевата Горгона.“³ Византийско-марионетски войни през 626 г., била извършена такава и „третия босна“ за Византийската империя, защото римските войни на новия едновременно против империя, славян и перси. [В повестта си Пиналифicus също, съставена вероятно през пролетта на 629 г., в който текст не разпознаваме, Горги Пиналифicus в стихове 78–80 съобщава следното: „Първото състояние с ети- релата на персите и славян [аварията] убиха славяни, а след това бива убий.“ И окуражава от империята си победата, че се търже много обръщане, за да могат бива нощта.“ (Горги Пиналифicus дигри и славяни са босни империята през 629 г., некажущата война. Вж. Едмунд, 1884, I, стр. 137–138; откъдето войните срещу и босниите).

VII. ПАСХАЛНА ХРОНИКА

Пасхалната хроника (*Chronicon Paschale*), наречена още Александрийска или Цариградска хроника (*Chronicon Alexandrinum*, *Chronicon Constantinopolitanum*), излага събитията от сътворението на света до 627 г. от н. е. Тя е наречена така, поради това че съдържа наставления за определяне датата на великденските празници (Пасхата). Авторът на хрониката е бил съвременник на имп. Ираклий (610—641) и е бил вероятно духовник. За началната част са използвани Библията, *Sextus Iulius Africanus*, т. нар. *Fasti consulares*, александрийски и антиохийски *Tabulae Paschales*, Елифаний, Евсевий, Малала и някои извори, които не са запазени. За началото на VII в. изложението е по-обстойно, тъй като авторът е съвременник на събитията.

Освен някои сведения от втора ръка за събития в Тракия в хрониката се съдържат и нови данни за нападенията на славяни и авари на Балканския полуостров, за обсадата на Цариград през 626 г., поради което тя представлява важен извор за историята на нашите земи.

РЪКОПИСИ: V = cod. Vaticanus 1941 (X в.). — M = cod. Monacensis 557 (s. 1573). — A = cod. Ambrosianus 814 (XV в.).

ИЗДАНИЯ: *Chronicon Paschale*, ed. Bonn. — *Migne*, PGr, XCII, col. 14—1129.

КНИЖНИНА: *Schwartz*: PWRE, III, col. 2460—2477, s. v. *Chronicon Paschale*. — *Krumbacher*, GBL, pp. 337—339. — *F. C. Conybeare*, On the date of composition of the Paschal Chronicle, *The Journal of Theological Studies* II (1900—1901), pp. 288—298. — *Idem*, The Relation of the Paschal Chronicle to Malalas, *BZ*, XI (1902), pp. 395—405. — *G. Mercati*, A Study of the Paschal Chronicle, *The Journal of Theological Studies* XII (1905), pp. 397—412. — *Moravcsik*, *Byzantinoturcica*, II, pp. 241—243. — Ускършен хроника: ВМАН, I, стр. 143—149 (превод Ф. Баринин). — *F. Barišić*, Le Siège de Constantinople par les Avars et le Slaves en 626, *Byzantion*, XXIV (1954), pp. 371—395.

CHRONICON PASCHALE

ПАСХАЛНА ХРОНИКА

I. Quomodo Byzantium conditum fuerit

I. Основаване на Византион¹

αμγ' Ὀλυμπιάς.

243 олимпиада

Ἰνδ. γ'. δ'. ἱπ. Λατερανοῦ καὶ Ῥουφίνου.

Инд. III. 4. Консули: Латеран и Руфин².

Λέγεται τὸ Βυζάντιον Θράκης ἐμπορίου εἶναι, καὶ οὐ τοπάρχης ἦν ἐν αὐτῷ Βαρβόσιος ὁ πατὴρ Φεδαλίας, καὶ οὐ ἐν ζωῇ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἔκτισεν ἐκείνη πολλὰ ἐν αὐτῷ τῷ ἐμπορίῳ, καὶ ἔστησεν ἐν αὐτῷ καὶ τέχνην, ἥντινα ἐκάλεσε Κερόην. καὶ ὅτε ἡμελλε τελευτᾶν ὁ πατὴρ αὐτῆς Βαρβόσιος, παρεκλείεσθαι κάσαι αὐτὴν τεῖχος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, ὅπερ νῦν ἐστὶ τὸ παλαιὸν τεῖχος Κωνσταντινουπόλεως, τοιούτου ἀπὸ τοῦ καλουμένου Πετρίου ἕως τῆς πόρτας τοῦ ἁγίου Ἀβμιλανοῦ, πλησίον τῆς καλουμένης Ῥόδου, τὴν δὲ λεχθεῖσαν Φεδαλίαν μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἡγάγετο Βύζας ὁ Θράκης βασιλεὺς, καὶ ἐπωνόμασε τὸν τόπον, ἥρουν τὸ ἐμπορίον, εἰς ὄνομα αὐτοῦ τὸ Βυζάντιον, ἐνθα νῦν καλοῦνται αἱ Νίκαι, πλησίον τῶν Κιλικίων, δεδοικώς τῷ τόπῳ καὶ δίκαιον πόλεως. καὶ εἰθὺς ἀπὸ Ῥώμης μετὰ χρόνους πολλοὺς ὁ Σεβήρος τοῦτω τῷ χρόνῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ ἑωρακώς τὴν τοιοθεσίαν τῆς πόλεως καλὴν, ἀνήγαγε τὴν Βυζοῦ πόλιν, καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῇ τὸ δημόσιον λουτρόν τὸ λεγόμενον Ζεῦξαιον, καὶ οὐ ἐκεῖ ἵστατο ἐν μέσῳ τοῦ Τετραστοῦ στῆλη χαλκῇ τοῦ ἡλίου,

Казват, че Византион бил тържище в Тракия и че негов управител бил Варвизий, баща на Федалия, и че докато баща ѝ бил жив, тя съградила много [постройки] в това тържище и поставила в него статуята на съдбата, която нарекла Кероя³. Когато баща ѝ Варвизий умира, заповядал тя да изгради стена на самото това място, от море до море. Това е сегашната стара Константинополска стена⁴, която върви от тъй наречения Петрион⁵ до вратата на Св. Емилиан⁶, близо до тъй наречения Равдос⁷. Царят на Тракия Визас се оженил за казаната Федалия след смъртта на баща ѝ. Той нарекъл мястото, сиреч тържището, на свое име Византион. Сега там се намират така наречените Ники⁸, близо до Килики⁹. Той дал на това място и градски права и когато след много години Север¹⁰ излязъл от Рим и [дошъл] във Византион през тази година от царуването си, той видял хубавото местоположение на града, въздигнал града на Визас и изградил в него обществената баня, наречена Зевксип. И понеже там, в средата на Тетрастоон¹¹, се намирала медна статуя

¹ В първата част на Пасхалната хроника, където се съобщават библейски събития, примесени с гръцки легенди и пр., авторът дава и някои съвременни нему имена на народи и географски названия. Така се споменават траки, скити, илirian и др. и някои от земите, които са обитавали. Срв. Chronicon Paschale, pp. 46, 5—8; 46, 11—13; 47, 13—48, 2; 48, 7—18; 50, 11; 51, 16; 56, 12—57, 15; 61, 9—61, 14; 63, 7—64, 7; 68, 8; 84, 18—19; 88, бел. 14 под линия. ² В Пасхална хроника световната ера започва от 21 март 5507 г., докато у повечето византийски автори тя започва на 1 септември 5508 г. Поради това се явяват известни различия в изчисленията. Вж. подробности у Schwartz: PWRE, col. 2460—2477, s. v. Chronicon Paschale. Тук изчислението отговаря на 197 г. ³ Тази статуя се смятала за покровителка на града и изобразявала майката на боговете. Според една антична легенда Визас бил син на нимфата Кероя. Може би поради това авторът твърди, че именно Кероя била изобразена в тази статуя. ⁴ Става дума вероятно за Константиновата стена, която ограждала града в първоначалните му размери, след като Константин I Велики го провъзгласил за столица. ⁵ Петрион бил квартал в Цариград, наречен така вероятно по името на Петър Варсвинеи, който построил там дворец по време на Юстиниан I. Вж. Janin, op. c., p. 350. ⁶ Вратата Св. Емилиан се намирала вероятно близо до Про-метиди и е нализала на крайморския път. Вж. Janin, op. c., p. 33. ⁷ Равдос бил квартал в западната част на византийската столица. Наречен бил така, защото според преданието Константин I бил поставил Мойсеевия жезъл (βέβδος) в намиращата се там църква Св. Емилиан. Вж. Janin, op. c., p. 385. ⁸ Ники („Победа“) са били вероятно няколко статуи, изобразяващи исторически победи. Вж. Janin, op. c., p. 367. ⁹ За паметника, наречен Килики, не се знае нищо повече. ¹⁰ Става дума за римския император Септимий Север (193—211). ¹¹ Тетрастоон е бил квадратен площад, обиколен от колониади. Намирал се в центъра на града. Вж. Janin, op. c., pp. 22—23.

καὶ ἱποτάτω αὐτῆς ἔγραψε τὸ ὄνομα τοῦ ἡλίου Ζευξίππου, οἱ δὲ Θράκες οὕτως ἔλεγον τὸν τόπον Ἥλιον, οἱ δὲ τῆς πόλεως Βυζαντίον καὶ αὐτοὶ ἀνέμασαν τὸ αὐτὸ δημόσιον λουτρόν Ζευξίππου κατὰ τὸ ὄνομα, ὅπερ εἶχε πρῶτον ὁ τόπος, καὶ οὕτως, ὡς εἶπεν ὁ βασιλεὺς, εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὀνόματι καλεῖται αὐτὸ Σεβήριον. (pp. 493,11; 493,17—494, 22)

2. Probus Sirmii interficitur

σξε' Ὀλυμπιάς.

Ἰνδ. ε'. ζ'. ἐπ. Προβίου Αὐγουστοῦ τὸ ε' καὶ Βικτωρίου.

Ἐορᾶγη Πρόβος Αὐγουστός ἐν Σιρμίῳ, ὅν ἐκόν *'. (pp. 509,9; 509,12—13)

3. Numerianus Perinthis occiditur

σξς' Ὀλυμπιάς.

Ἰνδ. γ'. γ'. ἐπ. Καρίνου τὸ β' καὶ Νουμριανού.

Εἶτα σφάζεται Νουμριανὸς ἐν Περὶνθῳ^α τῆς Θράκης τῇ νῦν καλουμένῃ Ἡρακλείᾳ^β ἐπὶ Ἀλφρον ἐπάρχου. (pp. 509,17; 510,1; 510, 16—17)

4. De ponte in Danubi a Constantino facto

σοζ' Ὀλυμπιάς.

Ἰνδ. α'. κρ'. ἐπ. Ἰουστινιανὸν καὶ Ἰουδοῦν. Κωνσταντῖνος δ' εὐσεβὴς τὸν Δανοῦβιν πλεονάκως ἐπέβησεν, καὶ γέφυραν αὐτῷ λιθίνην ἐποίησεν. (p. 527,14—17)

* Περιώθῳ V. ^β τῆς — καλουμένης Ἡρακλείας PV.

на слънцето, той написал в подножието ѝ името „Слънцето Зевксип“¹. Траките наричали това място „Слънце“. А жителите на Византион, и те наричали самата обществена баня „Зевксип“ според името, което мястото носело първоначално, а не я именували, както наредил императорът, с негово собствено име „Северион“.

2. Убийството на Проб в Сирмиум

265 олимпиада

Инд. XV. 6. Консули: император Проб, за пети път, и Викторин².

Император Проб³ бил убит в Сирмиум⁴, когато бил на петдесет години.

3. Убийството на Нумериан в Перинт

266 олимпиада

Инд. III. 3. Консули: Карин, за 2-и път, и Нумериан⁵.

След това Нумериан бил убит от префекта Апер в Перинт⁶, [град] в Тракия, който сега се нарича Хераклея.

4. Константиновият мост над Дунав

277 олимпиада

Инд. I. 23. Консули: Януарий и Юст.⁷ Благочестивият Константин твърде често преминавал Дунав и направил каменен мост над него.⁸

¹ Траките, жители на Византион, почитали бога-моник Зевксип. Вж. Janin, op. cit., pp. 20—22.
² Тази дата отговаря на 282 г. ³ Марк Аврелий Проб (276—282) бил убит при един бунт на войската в Панония.

⁴ Сирмиум е дн. Сремска Митровица. Старобългарското име на града е било Сръмъ. В грамотата на император Василий II от 1019 г., дадена на охридския архиепископ, градът се споменава под името Θράκος. Вж. И. Иванов, Български старини от Македония, София 1931, стр. 544. ⁵ Тази дата отговаря на 284 г. ⁶ Марк Аврелий Нумериан (283—284) бил намерен убит в посоката си на връщане от един поход в Азия. Не е известно от други извори това събитие да е станало в Перинт.

⁷ Тази дата отговаря на 328 г. ⁸ Става дума за Константин I Велики (306—337). Този мост бил построен между Oescus (с. Гиген) и Синкитавъ (Челая), на румънския бряг. Вж. Danoff: PWRE, XVII, col. 2035—2036, s. v. Oescus.

5. De „vico Thracum“ et de Vetranione
Naissi Augusto appellato5. Село, наречено „Тракийско“. Провъз-
гласяване на Ветранион за император
в Ниш

σπβ' *Ολυμπιάς.

282 олимпиада

*Ινδ. η'. ηγ'. βπ. Σεργίου καὶ Νιγρίνου.

Инд. VIII. 13. Консули: Сергей и Ни-
гриниан.¹

Ὅτιαι διὰ τὰ χρεῖαν ὄρμησαν εἰς χωρίον
ἀπὸ εἴ' σημείων Ἀντιοχείας² ὄνομα δὲ τὸ χω-
ρίον Θρακῶν³ κώμη λεγομένη. — — —

[Хората на антиохийския епископ Леон-
тий] отишли по никаква работа в едно
село на 17 мили от Антиохия. Името на
това селнище било „Тракийско село“ — — —

Κωνσταντίνου τοῦ Αὐγουστοῦ ἐν τῷ κατὰ
Μαγνητίου ἀπερχομένου πολέμῳ, πρὶν ἢ σφί-
σαι αὐτὸν Κωνσταντίνῳ ἢ Κωνσταντίνου ἀδελφῇ
ἐνδόσσα Βεττανίων⁴ παρφέρειν καλὴνδους μα-
γνίαις εἰς βασιλέα ἐν Ναύσῳ τῆς Ἰταλίας⁵ ὄν-
δρα ἐνταῦθα ἀνέστησε τῷ Μαγνητίῳ πρὸς τὴν
μάχην. (pp. 535,4; 535,13; 535,19—20; 539,
4—8)

Κοгато император Константин² оти-
вал на война срещу Магненций,³ преди
да го достигне, Констанциевата сестра
Констанция облякла с багреница знатния
мъж Ветранион⁴ на 1 март в Ниш, град
в Илирик, провъзгласила го за император
и го изпратила да се сражава срещу
Магненций.

6. De Aemiliano martyre Durostoro orto

6. Мъченикът Емилиан, родом от
Доростол

σπε' *Ολυμπιάς.

285 олимпиада

*Ινδ. ε'. β'. βπ. *Ιουλιανὸν Αὐγουστοῦ τὸ
δ' καὶ Σαλουστίου. — — —Инд. VI. 2. Консули: император Юлиан,
за 4-и път, и Салустий.⁶ — — —

*Εμμερίσθησαν δὲ καὶ ἐν Δοροστόλῳ τῆς
κατὰ τὴν Θράκην Σκεθίας Αἰμιλιανός, ἀπὸ
στρατιωτῶν πρὶν παραδοθεὶς ἐπὶ Καπιτωλίῳ
οὐδικαρίου, πολλοὶ τε ἄλλοι κατὰ διαφόρους
τόπους καὶ πόλεις καὶ χώρας διέπρεπον τῇ εἰς
Χριστὸν ὁμολογίᾳ, ὧν οὐκ ἔστιν ῥάδιον τῶν
ἀριθμῶν ἐξεπεῖν καὶ τὰ ὀνόματα. (pp. 543,
13; 548, 11; 549, 17—21)

И в Доростол, град в Скитска
Тракия⁶, станал мъченик Емилиан, който
бил предаден на огън от войниците по
времето на викария⁷ Капитолин. И мно-
зина други, на които е трудно да се каже
броят и имената, се отличили по равни
места, градове и области, понеже изпо-
вядвали Христовата вяра.

7. De Geslo, praefecto praetorio
in Illyrico7. Гезий, управител на префектура
в Илирик

ε' *Ολυμπιάς.

300 олимпиада

*Ινδ. δ'. ηγ'. βπ. Εὐσταθίου καὶ Ἀγρεκόλα

Инд. IV. 13. Консули: Евстатий и Агри-
кола⁸.

*Ἀπούσαντες δὲ οἱ τῆς Αὐγουστοῦ ἀδελφοὶ

Κοгато братята на императрицата⁹

¹ Θρακῶν P. Θρακῶν V. ² [Ἰταλίας] Ἰταλίας Ducangius.

¹ Тази дата отговаря на 350 г. ² Константин (337—364) бил вторият син на Константин Велики. За междоусобиците след смъртта на Константин Велики вж. Stein, Geschichte, p. 215 sq. ³ Магненций бил романизиран франк и езичник. Той заемал длъжността началник на императорската стража и се опитал да узурпира властта, но бил победен от Константин. ⁴ Ветранион бил родом от Мизия и бил началник на войските в Илирик и Панония. Той пропаднал в опита си да узурпира властта. ⁵ Тази дата отговаря на 363 г. ⁶ Долна Мизия. ⁷ Викарият е управлявал диоцез като заместник на praefectus praetorio. За този викарий вж. Я. Гудеров, Durostorum, пос. съч., стр. 50—51. ⁸ Тази дата отговаря на 421 г. ⁹ Става дума за Атенарха (Евдокия), жена на император Теодосия II (408—450), която произхождала от Елада. Тя била в лоши отношения с братята си поради спор за наследство.

δι βασιλεύει ἡ ἀδελφὴ αὐτῶν, προσέρχον ἐν τῇ Ἑλλάδι φοβηθέντες καὶ πέμψασα ἀνέγγεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ λόγου, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς ἀξιομακαρίους, προσερχόμενος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου. καὶ τὸν μὲν λεγόμενον Γέον ἐπαρχὸν προμαχῶν ἐποίησεν τοῦ Ἰλλυριῶν Ἰθρονος. (pp. 575, 1; 578, 9, 20—579, 4)

чули, че сестра им царува, уплашили се и избягали в Елада. А тя проводила пратеници при тях, за да ги доведат, като им дадат гаранция. Тя ги направила савоиници, като император Теодосий ги назначил [по нейно настояване]. Той направи управител на префектура¹ Илирик този, който се казвал Гезий.

8. *Ioannes Vandalus in Thracia interficitur. Attila et Bleda Illyricum vastant*

8. Убийството на Йоан Вандала в Тракия. Атила и Бледа опустошават Илирик

τς' Ὀλυμπιάς.

305 олимпиада

¹ Ἰνδ. θ'. λγ'. ἐπ. Κύρου μόνου.

² Ἐπὶ τούτῳ ἐφαγγή Ἰωάννης Οὐάνδαλος ἐν τῇ Θράκῃ.

³ Ἰνδ. ι'. λδ' ἐπ. Εὐδοξίου καὶ Διοσκόρου.

⁴ Ἐπὶ τούτῳ τῶν ἐπαύων ἐπέρασαν οἱ Οἰνῶν καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ἠρήμουν Ἀτίλας καὶ Βλέδας. (p. 583, 9—15)

Инд. IX. 33. Единствен консул Кир² По това време Йоан Вандалът бил убит в Тракия.

Инд. X. 34. Консули: Евдоксий и Диоскор³.

През времето на тези консули хуните преминали [Дунав] и Атила и Бледа⁴ опустошили Илирик.

9. *De Marcianopoli a barbaris capta*

9. Марцианопол завладян от варварите

τς' Ὀλυμπιάς.

306 олимпиада

¹ Ἰνδ. ιε'. λθ'. ἐπ. Ἀρδαβουρίου καὶ Ἀλπίου.

² Ἐπὶ τούτῳ τῶν ἐπαύων Μαρκιανούπολις παρελήφθη, καὶ ἐφαγγή Ἀνάθημος στρατηλάτης Θράκης. (pp. 584, 3; 586, 3—5)

Инд. XV. 39. Консули: Ардабурий и Алипий⁶.

През времето на тях консули бил завладян Марцианопол⁸ и бил убит Анаргиск⁷, стратилат на Тракия.

10. *De Hunnorum incursionibus et de Attilae morte*

10. Хунски нападения и смъртта на Атила

τς' Ὀλυμπιάς.

307 олимпиада

¹ Ἰνδ. γ'. μβ'. ἐπ. Οὐαλεντινιανοῦ Ἀγροάσιου τὸ ζ' καὶ Ἀρήριου.

² Ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ Ἀγροάσιου ἐκπορεύοντες κατὰ Ῥώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως Ἀτίλας ὁ ἐκ τοῦ

Инд. III. 42. Консули: император Валентиниан, за седми път, и Албин⁶.

През царуването на императорите Теодосий и Валентиниан Атила, от рода на

¹ Управителят на префектура (praefectus praetorio) държал в ръцете си правосъдието, финансите и вътрешните работи. Срв. Bréhier, op. c., p. 100. ² Тази дата отговаря на 441 г. ³ Тази дата отговаря на 442 г. ⁴ Атила станал върховен вожд на хуните след смъртта на чичо си Руа в 433 г. Той управлявал известно време със брат си Бледа, но в 445 г. го убил и станал едноличен господар. Срв. литературата у Moravcsik, Byzantinoturcica, II, p. 79. ⁵ Тази дата отговаря на 447 г. ⁶ За тези нападения срв. P. Mutsaers, Bulgares et Romains dans l'histoire des pays Danubiens, Sofia 1932, p. 95. ⁷ Анаргиск или Арнегискъ бил баща на Анагаст. През 447 г. той бил убит, като се сражавал с Атила. Вж. Seeck: PWRE, II, col. 1203, s. v. Arnegiscus. ⁸ Тази дата отговаря на 450 г.

γένους τῶν Γηπιδῶν ὄντων, ἔχων πληθὺς μυριάδων πολλῶν. καὶ ἐδήλωσεν διὰ Γότθου ἐνὸς πρεσβευτοῦ Οὐαλентινιανῶ βασιλεῖ Ῥώμης, Ἐκέλευσέ σοι δι' ἐμοῦ ὁ δεσπότης μου καὶ δεσπότης σου Ἀτίλας ἵνα εὐχεπέσῃς αὐτῷ παλάτιν. ὁμοίως δὲ καὶ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ τὰ αὐτὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδήλωσεν δι' ἐνὸς Γότθου πρεσβευτοῦ, καὶ ἀκηκοὺς Ἀέτιος ὁ πρῶτος συγκλητικὸς Ῥώμης τὴν ὑπερβάλλουσαν τάλμαν τῆς ἀπονενοημένης ἀποκαρίσεως Ἀτίλα, ἀπῆλθε πρὸς Ἀλλάρχον εἰς τὰς Γαλλίας, ὅντα ἐχθρὸν Ῥώμης διὰ Ὀνώριον, καὶ προετρέφοντο αὐτὸν ἅμα αὐτῷ κατὰ Ἀτίλα, ἐπειδὴ ἀνέλεσεν πόλεις πολλὰς τῆς Ῥώμης, καὶ ἐξάφνης ἐπύρηναντες αὐτῷ, ὅς ἔστιν ἡπληρωμένος πλησίον τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ, ἔκοψαν αὐτοῦ χιλιάδας πολλὰς εἰς δὲ τὴν συμβολὴν ὁ Ἀλλάρχος πληρὴν λαβὼν ἀπὸ σαγίτας τελειῆς, ἐσωσέντος δὲ καὶ ὁ Ἀτίλας τελειῇ καταφορᾷ αἵματος διὰ τῶν ριπῶν ἐνεχθεὶς νυκτὸς μετὰ ὄντας παλλακίδας αὐτοῦ καθεύδων, ἥϊς κόρη καὶ ἰσπενήθη ὅτι αὐτὴ ἀνέλεν αὐτὸν περὶ οὗ πολέμου συνεγράφατο ὁ νοσηρῆτος Πρίσκος ὁ Θράξ. (pp. 586, 15; 587, 1—2; 587, 7—588, 5)

хуните гепиди¹, с многохилядно множество тръгнал на поход срещу Рим и Константинопол. Чрез един пратеник-гот той известил следното на Валентиниан², император на Рим: „Моят и твоят господар Атила ти заповядва чрез мен да му приготовиш дворец“. По същия начин той известил това чрез един пратеник-гот и на император Теодосий³ в Константинопол. Когато Аеций⁴, първият сенатор на Рим чул прекомерната дързост на безразсъдната Атилова поръка, отишъл в Галния⁵ при Аларих, който бил враг на Рим поради Хонорий⁶, и го убедил да се бие заедно с него срещу Атила, понеже той бил унищожил много римски градове. И като го нападнали внезапно, както бил разположен на стан близо до реката Дунав, избили хиляди от неговата войска. Но в сражението Аларих бил ранен от стрела и починал. Умрял също така и Атила поради кръвоизлияние от носа, когато прекарвал нощта с една наложница хунка. Тази девойка била заподозряна, че самата тя го е убила. За тази война е писал премъдрият Приск Тракиецът.⁷

II. Comes Ostrus, Gothus natione, Thracias populatur

τιὰ Ὀλυμπιάς.

¹ Ind. ε'. ε'. δι. Ποντοῖον καὶ Ἰωάννον.

Ὅθεν εἰς Γότθος τῶν διαφερόντων αὐτῷ Ἀσπαρι, ὀνόματι, Ὀστρου, κόρης, εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον τοξεύων μετὰ ἄλλων Γεπιδῶν, καὶ συμβολῆς γενομένης μετὰ τῶν ἐξουβιπύρων καὶ Ὀστρου κόρης πολλοὶ ἐκώλυον, καὶ μεσοσθὲς εἶδεν ὅτι ἡττήθη, καὶ ἐστρεν

II. Комес Острус, по произход гот, опустошава Тракия

311 олимпиада

Инд. V. 10. Консули: Пузей и Йоан⁸.

Поради това един гот от близките на самия Аспар⁹, на име Острус комес¹⁰, нахлул в двореца, хвърляйки стрели заедно с други готи. При станалото сражение между екскувитите и комес Острус мнозина били убити. Когато бил заобиколен, Острус виждал, че е победен и из-

¹ Авторите от VI и VII вв. често пъти смесват хуните с гепидите. Вж. Moravcsik, Byzantinoturkica, II, p. 112. ² Валентиниан II (375—392), император на Западната римска империя. ³ Теодосий II. ⁴ Флавий Аеций (към 390—454), родом от Доростол, бил голям римски полководец. Вж. M. Wellmann: PWRE, I, col. 701—703, s. v. Aetius 4. ⁵ В античността и ранното средновековие Галия обхващала при- ближително териториите на днешна Франция, Белгия, Швейцария и част от Германия. ⁶ Хонорий, император на Западната римска империя (395—423). ⁷ За тези събития, описани от Приск, вж. Priscus: Excerpta de legationibus, ed. de Boor, Berolmi 1903, pp. 121—255; 575—591. — Срв. Гръцки извори, I, стр. 86—129. ⁸ Тази дата отговаря на 467 г. Според други извори събитието, което се разказва тук, е станало в 471 г. ⁹ В предходния текст се говори за убийството на Аспар и на синовете му и за смутовете, които последвали в Цариград. Флавий Ардабурий Аспар бил алан по произход и много планинско лице в цариградския двор при императорите Теодосий II, Маркиан и Льв I. Последният го премехнал с помощта на бъдещия император Зенон и на исаврийските войски. Вж. G. Vernadsky, Flavius Ardabur Aspar, Sudost-Forschungen, VI (1941), p. 32—73. ¹⁰ От времето на Константин I титлата comes се давала похително на висши военни и административни чиновници покрай другото им служебно звание. Срв. Bréhier, op. c., p. 93 sq.

10 Гръцки извори за българската история, III

14. *Iustinianus edictum Thessaloniam mittit*

τκη' Ολυμπιάς.

— — —
 "Ἰνδ. ια'. ε'. ἐπ. "Ιουστινιανοῦ Ἀδρυόστον τὸ
 δ' ἄνδρ.

Καὶ τῇ κ' τοῦ αὐτοῦ διου μηνός, τῆς ιβ' Ἰνδικτιῶνος, προέθηκεν θεῖον αὐτοῦ γράμμα ὁ αὐτὸς βασιλεὺς "Ιουστινιανὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατιστάμενος καὶ ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ — — — καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ πόλει τοῦ Ἰλλυριῶν ἔθνους — — — (pp. 629, 9; 630, 1—3; 630, 6)

15. *De Synodo Serdicensi*

τλγ' Ολυμπιάς.

— — —
 "Ἰνδ. ιε'. κέ. μετὰ ἐπ. Βασιλείου τὸ ιά
 μόνου.

Διὰ δὲ τὸ ἐμφυλονέικως τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν τὸ πλεον ἑρῶμεν διὰ τὰς τῶν συναχθέντων ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν ἀγίᾳ συνόδῳ καὶ ὑπογράφαντες τῷ ἐκτεθέντι παρ' αὐτῆς ὕψῳ ἦτοι συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα ἐναντία φρονησάντες ἐξάνησαν, οἱ μὲν ζῶντες, οἱ δὲ μετὰ θάνατον ἀντεμυμίσθησαν παρὰ Δαμάσκου τοῦ τῆς δοῦας κλήτης πάπα τῆς πρωτοσύνης Ῥώμης καὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ οἰκουμένης συνόδου, καὶ δὲ μαρτυρεῖ ὁ ἐν Ἀγίας Ἀθανάσιος. (pp. 635, 7—8; 677, 16—678, 1)

14. *Iustinianus imperator edictum in Solun*

328 олимпиада

— — —
 Иид. XI. 6. Единствен консул император Юстиниан, за 4-и път.¹

На 20 същия месец диос, 12-и идикт, същият император Юстиниан обнародвал в Константинопол своя императорски едикт² и го разпрострил и в града Рим, — — — и в Солун, град в Илирик. — — —

15. *За Сердикийския събор*

333 олимпиада

— — —
 Инд. XV. 25. Единствен консул Василий, за 11-и път.³

Тъй като споровете помежду им продължили и се засилили,⁴ ще кажем, че някои от тези, които се били събрали на светия събор в Никея⁵ и подписали изложеното в него определение или символ на вярата, понеже след това показали, че мислят обратното, били анатемосани, един приживе, а други — след смъртта си, от блажеюпамятния Дамас, епископ на стария Рим и от вселенския събор в Сердика⁶, както свидетелствува св. Атанасий⁷.

16. *Avarum Chaganus Thraciam vastat et Comentioli milites in captivitate ducit*

Μαυρίκιος ὁ βασιλεὺς τῷ στρατηγῷ Κομεντιόλῳ ἐπέθηκε τὸ Ῥωμαίων στράτευμα πα-

16. *Аварский хан опустошава Тракция и отвеща в плен Коментиоловите войници⁸*

Император Маврикий⁹ виушил на стратега Коментиол¹⁰ да предаде на не-

¹ Тази дата отговаря на 533 г. ² Този едикт бил издаден от Юстиниан I в духа на решението на Халкедонския събор (451), който осъдил монофизитската ерес. Той бил одобрен на едно съвещание от православни епископи, свикано в Цариград. ³ Тази дата отговаря на 552 г. ⁴ В предходния текст се говори за V Вселенски събор, който се състоял в Цариград в 553 г. и чието решение било насочено срещу решенията на предходния Халкедонски събор. В текста има погрешно изчисление на датата затова съборът е отнесен към 552 г. Вж. Ch. J. Hefele, Histoire des Conciles, III, 2 (1910), p. 688 sq. ⁵ Никейският събор се състоял през 325 г. в малазийския град Никея (дн. Изник). Неговите решения осъждали арианството. Вж. Hefele, op. cit., I, 1 (1907), p. 386 sq. ⁶ Сердикийският събор се е състоял в Сердика през 343 г. На неговите заседания били одобрени Никео-Цариградският символ на вярата, съставен на Никейския събор. Вж. Hefele, op. cit., I, 2 (1907), p. 737 sq. ⁷ Александрийският патриарх Атанасий (около 295—373), който говори за Сердикийския събор в съчинението си Apologia contra Arianos (вж. Migne, PGr., XXVI, col. 710). ⁸ Този откъс, който стои под линия в Пасхалната хроника, е взет от т. нар. „Велик хронограф“ — изгубена Цариградска хроника, която служила за извор на много по-късни автори. Вж. Σλ. Λιπνιός, Ο πύλος υφ' οὗ εὐδυνάει, Νέος Ἑλληνοελληνισμός XIV (1917—1920), pp. 305—315. ⁹ Маврикий (582—602). Той бил недоволен от поведението на войската, която била вдигнала бунт край Дунава, и затова се решил на крайната постылка, която се описва тук. ¹⁰ Пълководецът Коментиол, който участвувал в много походи на византийската войска, бил тръгнал по произход.

градо̀ναι πολέμους δι' ἀταξίας αὐτῶν. ὅστις νικῶς μεσούσης τοῦτο ἐποίησε, καὶ κελεῖται τὸν στρατὸν ἀπείσασθαι, μὴ παρασημασάσας τοὺς ἔχλους μέλλειν συνστήσασθαι πόλεμον. αὐτοὶ δὲ ἐπειληγμένοις διὰ τοῦ γυμνασίου ἔνεκον αὐτοφθορεῖν αὐτοὺς ἐκέλευσεν, οὐ πρὸς πόλεμον, ὡς ἔδει, ὀπλίσαντες. ὅθεν καὶ ἡμέρας γεινομένης θόρυβος τὸν στρατὸν κατέλαβεν, καὶ τοῦ στρατοῦ τὰς τάξεις ταράσσοντες οἱ βάρβαροι ἀποτραπήγησαν τὸν λαὸν εὐρόντες τοὺς μὲν ἀνηλεῶς κατέσφαξαν, τοὺς δὲ ἀνδραποδώδεις καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους τῆς Θράκης ἐποίησαντο εἰτα τοὺς αἰχμαλώτους ἀναλαβὼν ὁ βάρβαρος Χαγάνος τῷ βασιλεῖ ἐδίδου λύτρον ὑπὲρ αὐτῶν κατὰ ψυχῆς νόμισμα αἰτήσας, ὁ δὲ μνησκακῶν τῷ ἰδίῳ στρατῷ δοῦναι οὐκ ἠθέλησε. καὶ πάλιν ὁ Χαγάνος ἠτήσατο αὐτὸν^ε [τὸ ἦμισον^δ] νόμισμα ἐκάστης ψυχῆς λαβεῖν. τοῦ δὲ μηδὲ τέσσαρα κεράνια λαβεῖν τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολογησάμενοι, θυμωθεὶς ὁ Χαγάνος πάντας ἀπέκτεινεν φόρους ἐπέθηκε τοῖς Ῥωμαίοις χιλιάδας^ε. καὶ ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου ἀνοσιουργήματος ἐπέσχε δίκην σφαγῆς, ἐξέτημένος σὺν γυναίξί καὶ τέκνους καὶ τοῖς προσήκουσιν. (pp. 694—695, *sub linea*).

приятели¹ ромейската войска поради неподчинението ѝ. Коментиол направил това посред кои. Той заповядал на войската да се въоръжи, но без да открие на множеството, че ще има сражение. А те, като предполагали, че им е заповядано да се въоръжат за упражнение, не се въоръжили, както трябвало, за бой. Поради това, като настъпил денят, войската била обвита от смут. Варварите, като разбъркали бойните им редици и намерили войската без предводител, безмилостно избивали един, а други заробили и събрали много пленници от Тракия. След това варваринът хагаи, като взел пленниците, предлагал ги на императора, като му искал за тях откуп по една номисма на човек. А той, понеже още бил зле настроен към своята войска, не се съгласил да му даде [толкова]. Тогава хагаинът отново поискал да получи по половин номисма за всеки човек. Но понеже императорът му отговорил, че няма да откупи пленниците дори и за четири кератин², хагаинът се разгневил и ги избил всичките. Той наложил на ромите данък от 50 000 [номисми]. За това си безбожко деяние Маврикий бил наказан със смърт. Той бил погубен със жена си, децата си и близките си.³

17. Phocas Thraciae copias contra Mauricium incitat

τμήσ' Ὀλυμπιάς.

Ἰνδ. γ'. ε'. μετὰ θπ. * Ηρακλείου Αἰγυπτίου τὸ δ'.

Τὸν γὰρ ἐν Θράκῃ Ῥωμαϊκὸν ἐποφθεύρας στρατὸν αἰφνιδίως ἐπέσκη τῇ παρ' ἡμῶν βασιλευσούσῃ πόλει, καὶ Μανυρίκιον τὸν εὐσεβῶς ἡμῶν βασιλεύσαντα καὶ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, ἐκ δὲ καὶ τέκνα καὶ συγγενεῖς καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγους ἀπέκτεινεν. (pp. 702, 14; 705, 15; 707, 14—18)

a) τὸ ἦμισον addit P.

17. Фока настрѡва тракийските войски срещу Маврикий

348 олимпиада

Инд. III. 5. След 4-то консулство на император Ираклий⁴.

[Фока] разбунтувал ромейската войска в Тракия и нападнал внезапно нашата столица. Той убил Маврикий, нашия благочестив император, както и жена му, и децата му, и роднините му, и немалък брой от първенците.

¹ Стана дума за аварите. ² Кератият бил по-дребна византийска монета, която се равнявала на 1/24 от златния солид. ³ Загатва се за бунта на узурпатора Фока (602—610), който убил Маврикий заедно със синовете му, а жена му и дъщерите му затворил в манастир. ⁴ Тези дата отговаря на 615 г.

18. Avars Thraciam invadunt

ε' Ολυμπιάς.

Ἰνδ. ιδ'. εγ'. μετὰ ἡλ. Ἡρακλείου Αὐγούστου τὸ ιβ'.

Καὶ ἀπὸ κβ' καὶ αὐτῆς τοῦ Ἰανουαρίου μὲν γράφεται, τῆς βασιλείας Ἡρακλείου νέου Κωνσταντίνου ἔτος ιι'.

Τούτῳ τῷ ἔναυτῳ ἀπὸ δασιῶν, κατὰ Ῥωμαίους ἰουνίου ε', ἡμέρα πρώτη, ὅτος τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου εἰς τὰ Θράκια μέση μετὰ τινων ἀρχόντων καὶ τινων οὐ μόνον κητόρων καὶ κληροκῶν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοτικῶν, ἐξ ἑκατέρου μέρους καὶ πλήθους ἄλλων οὐκ ὀλίγων, πληροῦσας τῷ καιρῷ τῆς τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων μετὰ πλήθους ἀπειρῶν, μελλούσης, ὡς καθὼς ἐξηγήσθη, μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἀβάρων εἰρήνης γίνεσθαι, καὶ μέλλοντες ἱππευτοῦ ἐν Ἡρακλείῳ ἀγεσθαι, τῇ φήμῃ ταύτῃ συνασπασθέντες πλήθος ἀπειρῶν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ποντοδαίμονος, καὶ περὶ ὄραν δ' τῆς κυριακῆς αὐτῆς ὁ Χαγάνος τῶν Ἀβάρων τῷ φραγγέλλῳ αὐτοῦ ἐνεύσεν, καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ ὁρμήσαντες εἰσῆλθον τὸ καιρὸν τείχος, ἐκείνου μέναιτος ἐξωθεν τοῦ τείχους μετὰ τινων τῶν αὐτοῦ, καὶ ὡς καθὼς εἶπεν ὅτι καὶ τὸ τείχος εἰσῆρχετο καὶ τὴν πόλιν περιλάμβανεν, εἰ μὴ ὅτι ὁ θεὸς αὐτῶν ἐκώλυσεν. πλὴν οἱ αὐτοῦ εἰσελθόντες αὐτῇ τῇ κυριακῇ ἀπὸ ἐσπέρας ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτας πάντας ἐπυράδευσαν οὐς ἦσαν ἔξω τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν ἐν τοῖς προαστείοις ὅπως οὐκ ἐδρεθέμενοι ἀνθρώπων τε καὶ ὀρίων ποτιοδαπῶν. εἰσῆλθον δὲ καὶ εἰς τοὺς ἁγίους Κοσμάν καὶ Δαμιανὸν ἐν Βλαχέρναις, καὶ εἰς τὸν Ἀρχαγγέλου πέραν εἰς τὰ Προμώτου, καὶ οὐ μόνον ὅτι τὰ κιβώρια καὶ ἄλλα νευμήλια ἀφείλαντο, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν τράπεζαν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχαγγέλου κατέκλυσαν, καὶ πάντας

18. Авари нападат Тракция

350 олимпиада

Инд. XI. 13. След 12-то консулство на император Ираклий.¹

И от 22-ия ден на м. януари се смята 11 година от царуването на император Ираклий Млади Константин.

В същата година, през м. дезий, у ромеите юни, на 5 число, в първия ден [от седмицата], когато император Ираклий бил в тракийските области с неколцина първенци и с някои други, не само ктитори² и клирици³, но също и занаятчий, и участници в едната и другата партия⁴, а и не малко друг народ, хагаиът на аварите се приближил до Дългата стена с безбройно множество, понеже, както се говорело, предстояло да бъде сключен мир между ромеи и авари и щяло да има конни състезания в Хераклея. Увлечено от тази мътва, безбройно множество излизало от всещастливия град. Около четвъртия час на този иеделен ден хагаиът на аварите дал знак със своя камшик и всичките му хора се спуснали и преминали Дългата стена. А той стоял извън стената с някои свои приближени и щял да премине стената, както казвал, и да завладее столицата, ако бог не му бил попречил. Все пак хората му навлезли същия този иеделеи деи вечерта до Златната врата⁵ и пленили всички, които намерили извън столицата, заедно с хората, които намерили из предградията, и различни животни. Те навлезли в църквата Св. Козма и Дамян⁶ във Влахерните, както и в църквата Св. Архангел, извън града в Промотовия квартал⁷. Те не само задигнали киворите и другите съкровища, а строшили и самия свети престол в църквата Св. Архангел. Всички

¹ Тази дата отговаря на 623 г. Според N. H. Baynes, The date of the Avar Surprise, BZ XXI (1912), p. 110 sq., това събитие е станало в 617 г.

² Терминът „китор“ обикновено се употребява в смисъл на основател на храм или манастир. Но тук той има по-специално значение. Ктитори се наричали ония граждани, които притежавали имоти в Цариград. Вж. Du Cange, Glossarium, s. v.

³ По това време клирици се наричали всички лица, които служели на църквата. Срв. Du Cange, Glossarium, s. v.

⁴ Става дума за участници в двете църковни партии, наречени партия на сините и партия на зелените, които през тази епоха вземали живо участие в политическия живот на империята. Вж. Jo. Janssens, Les Bleus et les Verts sous Maurice, Phocas et Héraclius, Byzantion XI (1936), p. 515 sq. — A. П. Дьяконов, Византийские думы и факции в V—VII вв., Византийский сборник, М.-Л., 1945, стр. 144—227.

⁵ Златната врата се намирала в югозападната част на Теодосиевата стена и водела направо към т. нар. Меза или Средна улица. Вж. Janin, op. c., p. 309.

⁶ В Цариград имало 4 църкви, наречени „Св. Козма и Дамян“. Споменищата тук църква се намирала на една височина в дното на Златния рог.

⁷ В Цариград имало два квартала, наречени „Промотон квартал“, по името на гражданина Промот, консул в 389 г. Този квартал, за който става дума тук, се намирал извън града, може би на мястото на дн. Арнаутокой. Вж. Janin, op. c., p. 435.

μετὰ τῶν ἀρραβέντων αὐτῶν μετόπισθε πέρον
τοῦ Ιανουαρίου, μηδενὸς ἀποστασίους. (pp. 711,
19; 712, 9 713, 14)

19. *Avars et Slavi Constantinopolim
obsident*

ἐν τῇ Ὀλυμπιάδ.

Ἰωδ. εἴ. εἴ. μετὰ ἐπ. Ἡρακλείου Αἰγυπ-
τον τὸ εἴ.

Καὶ ἀπὸ καὶ αὐτῆς τοῦ Ιανουαρίου μηνὸς
γίνεται τῆς βασιλείας Ἡρακλείου νέου Κων-
σταντίνου ἔτος εἴ.

Καλὸν δὲ διηγήσασθαι θαυμάσιον καὶ εὖν ὁ
μόνος πολέμους καὶ εὐσπλαγχνὸς θεὸς τῇ
εὐπροσδέκῃ προεβίβη τῆς ἀρχαίου αὐτοῦ
ματρὸς καὶ κατὰ ἀλήθειαν θεολοίης ἡμῶν
θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τὴν ταπεινὴν
ταύτην αὐτοῦ πόλιν ἔσωσεν ἐκ τῶν κατὰ συμ-
φρονίαν κινδυνώσεων αὐτὴν πειναθέντων ἐχθρῶν
τῇ κραταυῇ αὐτοῦ χειρὶ, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ εἰρε-
θέντα λαὸν ἐλευθέρωσεν τῆς προσδοκωμένης
μαχαίρας, αἰχμαλωσίης τε καὶ πικροτάτης δου-
λείας, ὃ οὐδεὶς τῶν πάντων εἰσπορήσει διηγή-
σασθαι. ὁ γὰρ ἐπιτακτάτος Σαλτάρως, ἑξαρχος
τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ, ἐκδεχομενός, ὡς ἔοικεν,
καὶ ἔργους δὲ τελευταῖον ἀπεδείχθη, τὴν τοῦ
μικροτέρου Χυράνου ἰσὺν Ἀβήρων ἐπέλεονεν,
πρὸ πλείστον κοίτων ἡμερῶν γεγόμενος ἐν
Χαλκηδόνι πάντα τὰ τε προσιότια καὶ παλάτια
καὶ τοὺς εὐκατηρίους οἴκους ἀθέως ἐνέπρησεν,
καὶ ἔμελλεν λοιπὸν τὴν ἐκείνου παρονοίαν ἐκδε-
χόμενος. τῇ οὖν καὶ τοῦ Ιουνίου μηνὸς τῆς
πυρώσεως εἴ. Ἰνδικτιῶνος, τριτέστιν τῇ ἡμέρᾳ
τῆς συνάξεως τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων κορυ-
φαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, κατέ-
λαβε πρόκοιρον τῶν θεομισήτων Χαράνων, ὡς
ἄλλοι χιλιάδων τριάντα, διὰ δηλωμάτων φημι-
σματος τὸ τε μακρὸν τεῖχος καταλαβεῖν καὶ
τὰ ἐνδον αὐτοῦ, ὥστε τοὺς εἰρεθέντας ἔξωθεν
τῆς πόλεως ἐφίστανους γεννασιότους στρατιώτας
κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, κυριακὴν οὖσαν, ἐνδον
γενέσθαι τοῦ νέου Θεοδοσιακοῦ τεύχους ταύτης
τῆς βασιλίδος πόλεως, καὶ ἔμελλεν τὸ αὐτὸ
πρόκοιρον ἐπὶ τὰ μέρη Μελαντιάδος, ὀλίγων
ἐξ αὐτῶν ἐκτερεχόντων μέχρι τοῦ τεύχους ἐκ

пленници заедно с ограбените неща те
прехвърлили отвъд Дунав, без някой да
им се противопостави.

19. *Авари и славяни обсаждат
Цариград*

351 олимпиада

Инд. XIV. 16, 15-то консулство на
император Ираклий.¹

И от 22-ия ден на същия месец януари
се смята 14-та година от царуването на
Ираклий Нови Константин.

Добре е също да разкажем как и
сега поради благосклонното застъпниче-
ство на своята пречиста майка, истинска
наша владичица Богородица и приснодева
Мария, многомилостивият и състрадателен
бог спасил с мощната си десница своя
смирнен град от безбожните врагове, които
го обсадили според съюза [помежду си]².
Също така той избавил намиращия се в
града народ от надвисналия меч, от плен
и от най-черно робство, което никой не
ще успее да разкаже. Проклетият Сарвараз,
пълководец на персийската войска, докато
чакал, както изглеждаше и както накрая
се потвърдило от фактите, пристигането
на безбожния хаган на аварите, се раз-
положил преди много дни и Халкедон
и опожарил по безбожен начин всички
предградия, палати и молитвени домове
и останал и след това да чака идването
на хагана. Прочее на 29 юни през същия
XIV индикт, т. е. на самия празник на свети-
те и славни върховници, апостолите Петър
и Павел, пристигнал предният отред на
богоомразния хаган, около тридесет хи-
ляди души. Той разгласил чрез вестни-
тели, че ще превземе и Дългата стена, и
всичко, което се намирало отвъд нея,
така че конниците, които се намирали
извън града и били най-храбрите войници,
през същия тоя ден — неделя — се при-
брали зад новата, Теодосиева стена³ на
тоя царствен град. Същият челек отред
останал в землището на Мелантиада⁴,
като неколцина от тях притичвали от

¹ Тази дата отговаря на 626 г. ² Стаза дума за договора, сключен същата година между
авари и перси за общо нападение срещу града. ³ Тази стена била издигната по време на император
Теодосий II. Тя се простирала от Мраморно море до Златния рог, като се съединявала със съществу-
ващата от по-рано стена зад Влахернския квартал. Вж. *Jahrl*, op. cit., p. 248 sq. ⁴ Мелантиада е сели-
ще в Тракия, станция на пътя Белград—Цариград, дн. Ярымбургас. Вж. *K. Jirecek*, Die Heerstrasse
von Belgrad nach Constantinopel und die Balkanpässe, Prag 1877, p. 53.

διαλεγμύται, καὶ μὴ συγχωροῦνται τὰ ἐξέ-
ντα ἢ ὅλως ἀλόγων δαπάνας σπύλλειν. ἐν τῇ
μέσῃ δὲ ἡμέρῃ ἡμερῶν δέκα ἐφεξῆς διαδο-
μουσῶν, καὶ μηδενὸς τῶν ἐχθρῶν σύνεργος
τοῦ τείχους φρονέτος, ἐξηλθὼν στρατιῶται μετὰ
παλλικαρίων καὶ πολιτῶν, ἀφείλοντες ὡς ἀπὸ
δέκα μιλίων θερύσου ἄλλοι γενήματα, καὶ
συνέβη ἀπαντηθῆναι αὐτοῖς τοὺς ἐχθροὺς καὶ
ἐνθεν κἀκεῖθεν τινὰς διατρεῖν, συσχεθῆναι δὲ
καὶ τινὰς ἐκ τῶν παλλικαρίων, τῶν στρατιωτῶν
καὶ τῶν πολιτῶν τῶν ἐξελθόντων οὖν αὐτοῖς.
εἰ μὴ γὰρ συνέβη τοῖς στρατιώταις περισπι-
σθῆναι εἰς τὸ ἐκδικῆσαι τὰ ἴδια παλλικάρια καὶ
τοὺς πολίτας, ἱκανοὶ ἐφρονέοντο ἐκ τῶν ἐχθρῶν
κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. μετ' οὗ πολλὴ δὲ
τινων ἐχθρῶν ἄκρι μῆας χιλιάδας ἐλθόντων
πλησίον τοῦ σεβασμίου οἶκου τῶν ἁγίων Μακα-
καβαίων πέραν ἐν Συναῖς, καὶ ἐμφανισάντων
ἐντοκὸς τοῖς Πέρσις, κἀκεῖνων συναχθέντων
ἐπὶ τὰ μέρη Χρυσόπολεως, καὶ γνωριζάντων
ἀλλήλοις διὰ πυγμαῖος τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν,
ἐν τῇ μέσῃ ἀπέλυον ὁ ἐπικρατοῦρας Χαράνος
Ἀθανάσιον τὸν ἐνδοξότατον πατριῶκα ἀπὸ
τῶν μερῶν Ἀδριανουπόλεως, εἰρηκῶς αὐτῷ
ὅτι Ἀπελθε καὶ ἴδε πῶς θέλουνσι οἱ τῆς
πόλεως θεραπεύσαι με καὶ εἰ θέλοσιν μοι
δοῦναι, ἵνα ἐπιστρέψω εἰσελθόντος οὖν αὐτοῦ
Ἀθανασίου τοῦ ἐνδοξοτάτου, καὶ τῷ αὐτῷ ἀπα-
γέλαντος Βόνῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ πατριῶκα καὶ
μαγίστῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀρχισι, κἀκεῖνων
ἐπιμεινυμένων αὐτῷ οὕτως ὑποπεσόντι τῷ
ἐπικρατοῦρι Χαράνῳ καὶ ὑποσχομένῳ τοὺς
τῆς πόλεως τὰ θεραπεύοντα αὐτὸν πρῶτως,
τότε Ἀθανάσιος ὁ ἐνδοξότατος εἶπεν ταῦτα
αὐτῷ βῆθῃαι πρὸς τῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόν-
των κατὰ τὸν καιρὸν καὶ ὃν εἰς πρῶταίον
ἐσιτέλλετο· λοιπὸν δὲ μηδὲ μεμαθημέναι αὐτὸν
οὐκ αὖ τὰ τοῦ τείχους κατηφορῶσθαι καὶ στρα-
τὸν ἐνταῦθα παρεῖναι· πλὴν ἐτοίμως ἔχων αὐτὸν
τὴν αὐτῷ δεδομένην ἀπόκρυτον λέγειν ἀπαρά-
λκτως τῷ Χαράνῳ. εἰτα ἐπιζητήσαντος τοῦ
αὐτοῦ ἐνδοξοτάτου Ἀθανασίου πρότερον εἰθέ-
λει θεωρῆσαι τὸν ἐν τῇ πόλει ὄντα στρατὸν,
ἀρμυροστατῶνος γενομένης ἡγούργου τῶν ἐνδη-
μούντων ἐν τῇ πόλει καβαλλαρίων περὶ τὰς
εἴς καὶ πρὸς χιλιάδας. καὶ τότε δέδωκεν αὐτῷ
οἱ ἀρχοντες ἀνταπόκρισιν ἀφαινοῦσαν πάντας
παρὰσκηνοῦσι τὸν ἐπικρατοῦρα Χαράνον πλη-

време на време до стената и не допус-
кали никой да излиза или изобико да съ-
бира фураж за конете. Между това, след
като изтекли около десет дни и никой
от неприятелските войници не се явил
близо до стената, войници заедно с обозни
прислужници и граждани излезли на де-
сетина мили от града, за да ожънат малко
върнени храни. Случило се, че ги срещ-
нали неприятелите, и от двете страни
загинали по няколко души, а някои от
прислужниците, войниците и от гражда-
ните, които били излезли с тях, били за-
ловени. Защото ако войниците не се били
отклонили да отбраняват своите прислуж-
ници и гражданите, мнозина от неприя-
телите щели да загинат през тоя ден.
Не много след това около хиляда души
от неприятелите се приближили до све-
щения храм на светите Макарии, на от-
въдния бряг на Сики, и се показали на
персите, които също се били събрали в
околностите на Хризопол. Те си извес-
тили едни на други за своето присъствие
чрез огньовете. През това време проклетият
хаган върнал преславния патриций¹
Атанасий от околностите на Адрианопол
и му казал: „Иди и виж как жителите
на столицата ще ме почетат и какво ще
ми дадат, за да се оттегля оттук“. Про-
чие преславният Атанасий влязъл в града
и съобщил това на преславния патриций
и магистър² Бонос, както и на останалите
първенци. Те обаче го укорили, за-
гдето така се е подчинил на проклетия
хаган и му обещал, че гражданите ще
направят това, което би го задоволило.
Тогава преславният Атанасий отговорил, че
така му били казали те, преславните пър-
венци, когато бил изпратен като пратеник,
а пък и той не знаел, че стените са укре-
пени така и че тук е разположена войска.
Независимо от това той е готов да пре-
даде на хагана дословно отговора, който
те ще му дадат. След това, когато съ-
щият преславен Атанасий пожелал да
види най-напред намиращата се в града
войска, те направили военен преглед и
се установило, че от пребиваващите в
града коиници имало около 12 хиляди
и повече. И тогава първенците му дали
отговор, който на всяка цена трябвало
да накара проклетия хаган да се при-

¹ Титлата патриций, въведена във Византия от Константин I, не била свързана с изпълнението на никаква длъжност и можела да бъде съвместима и с друга титла. Вж. *Bréhier*, *op. cit.*, pp. 102—103. ² Във Византия магистърът бил първи сенатор и заместник на императора. По-късно титлата се давала на висши чиновници, началници на големи ведомства, които я прибавяли към другото си звание или титла. Вж. *Bréhier*, *op. cit.*, p. 123.

προστέλειον αὐτὸν λαβεῖν μὴ μόνον τὰ πάντα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον σίχον ὑπὲρ τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἕως τοῦ τείχους. καὶ οὐ προσεδέξατο, ἀλλ' ἔλεγεν οὐ ἀναχωρήσατε τῆς πόλεως καὶ ἑσάτε μοι τὰς ὑποστάσεις ὑμῶν, καὶ σῶσατε ἑαυτοὺς καὶ τὰς φανιλίας ὑμῶν. ἡγῶντι δὲ χαλάσαι εἰς θάλασσαν τὴ μονόξυλα, ἅπερ ἤγαγεν μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ οὐ συνεχωρεῖτο ἐκ τῶν σκαφοκαράβων. καὶ ταῦτα λοιπὸν παρεσκεύασεν χαλασθῆναι κατὰ τὴν γέφυραν τοῦ ἁγίου Καλλινίκου μετὰ τρίτην ἡμέραν τοῦ πολιορκεῖσθαι. διὰ τοῦτο δὲ παρεσκεύασεν ἑκαῖς χαλασθῆναι τὰ μονόξυλα, ὥς τῶν τόπων ἐμβαράων ὄντων, καὶ μὴ δυναμένων ἑκαῖς τῶν σκαφοκαράβων παρελθεῖν. ζευγὰν δὲ οἱ σκαφοκαράβοι εἰς ὕψος τῶν μονόξυλων ἀπὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἕως τοῦ ἁγίου Κωνσταντοῦ πέραν εἰς Πηγὰς, μὴ συγχωροῦντες παρελθεῖν τὰ μονόξυλα.

Τῷ δὲ σαββάτῳ τῇ δελτῇ, κοινεύουσιν τῇ δευτέρᾳ τοῦ αὐγούστου μηνός, ἐξήτησεν ἄρχοντας δ Χαράνος δεξιόμενος αὐτῷ διαλεχθῆναι. καὶ δὴ ἐξηλθόντες πρὸς αὐτὸν Γεώργιος δ' ἐνδοξότατος πατριῆς καὶ Θεόδωρος δ' ἐνδοξότατος κομμενάρχης δ' ἐπὶ τὴν ἰσταν καὶ Θεόδωσιος δ' ἐνδοξότατος πατριῆς καὶ λογοθέτης καὶ Θεόδωρος δ' θεοφιλέστατος σάγγελος καὶ Ἀθανάσιος δ' ἐνδοξότατος πατριῆς. καὶ δὴ ἀπελθόντων αὐτῶν ἤγαγεν εἰς ὕψος αὐτῶν δ Χαράνος τρεῖς Πέρσας φοροῦντας ἐλοσῆρκα, πεμφθέντας πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ Σαλβάρα. καὶ ἐκλήνους μὲν παρεσκεύασεν καθεσθῆναι ἐπὶ αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἡμετέρους προσβεντάς παρίστασθαι. καὶ εἶπεν οὐκ ἴδον οἱ Πέρσαι ἐπρόσβενσαν πρὸς ἐμὲ, ἐτοίμως ἔχοντες δοῦναι μοι τρεῖς χιλιάδας εἰς σωμαχίαν. ἐὰν οὖν θέλετε λαβεῖν ἕκαστος τῶν ἐν τῇ πόλει πρὸς σάραν καὶ κάμινον, ποιῶμεν σιγίλλαν πρὸς τὸν Σαλβάρα· φίλος γὰρ μοῦ ἐστιν, καὶ περῶσατε πρὸς αὐτόν, καὶ οὐκ ἂν ὀνειδῇ ὑμᾶς, καὶ ἑσάτε μοι τὴν πόλιν καὶ τὰς ὑποστάσεις ὑμῶν ἄλλως γὰρ ὑμᾶς οὐκ ἐνι σωθῆναι, μὴ ἰχθύες ἔχετε γενέσθαι καὶ διὰ θαλάσσης ἀπελθεῖν ἢ περὶ ὄρη καὶ εἰς τὸν ὄρεον ἀνελθεῖν. ἰδοὺ γὰρ, ὡς λέγουσιν αὐτοὶ οἱ Πέρσαι, οὐδὲ δ βασιλεὺς ὑμῶν ἐν Περσίᾳ εἰσῆλθεν οὐδὲ δ στρατὸς ὑμῶν καταλαβάνει. εἰπε δὲ αὐτῷ Γεώργιος δ' ἐνδοξότατος οὐ οὗτοι ἐπιθέται εἰσὶν καὶ μὴ ἀλλήθως οὐ λαλοῦσιν. ἐπεὶ δ' ὁ στρατὸς

ната, не престана да го увещава да приеме от него не само данъка, но и другите неща, заради които той бил дошъл до стената. Той обаче не приел, а заявил: „Напуснете града и ми предоставете всичките си имуществa; спасете себе си и своите семейства.“ Той се мъчел да спусне в морето еднодръвките, които бил докарал със себе си, но бил възпрепятствуван от корабите и най-после, след третия ден от обсадата, наредил еднодръвките да бъдат спуснати при моста на св. Калиник¹. Той наредил да бъдат спуснати еднодръвките там, защото тия места били плитки и нашите кораби не можели да влязат. А корабите стояли срещу еднодръвките, от храма Св. Николай² до храма Св. Ковон³, който е отсреща при Пиги, и не им позволявали да преминат.

В събота вечерта, т. е. на втори август, хаганът потърсил първенците, за да преговарят с него. И наистина се явили при него преславният патриций Георги, преславният комеркиарий по синилюто⁴ Теодор, преславният патриций и логотет Теодосий и боголюбимият синкел⁵ Теодор, и преславният патриций Атанасий. Когато те дошли, хаганът довел пред тях трима облечени в копринени дрехи перси, които били изпратени при него от Сарвараз. Той наредил те да седнат при него, а напите пратеници да стоят прави и казал: „Ето, персите проведоха при мене пратеничество и са готови да ми дадат три хиляди души за съюзници. Ако прочее вие желаете всеки от жителите на града да вземе по една горна и долна дреха, ние ще напишем послание до Сарвараз, защото той ми е приятел. Идете при него и той не ще ви стори никакво зло. А на мене отстъпете града и имуществата си. Няма друг начин да се спасите: вие не можете да станете риби и да преплувате през морето, нито пък птици и да отлетите в небесата. Пък и вашият император, както твърдят самите перси, не е навлязъл в Персия, нито вашата войска е стигнала там“. А преславният Георги му отговорил: „Те са измамници и не казват нито дума истина, защото

¹ Мостът „Св. Калиник“ бил построен от император Юстиниан в горната част на Златния рог, на р. Варвар. Вж. Janin, op. c., pp. 231—232. ² Този храм „Св. Николай“ се намирал в квартала Вахерия. Вж. Janin, op. c., p. 303. ³ Храмът „Св. Ковон“ се намирал в квартала Пиги (Πηγή) отвъд Златния Рог. Вж. Janin, op. c., p. 141 sq., 232. ⁴ „Комеркиарий по синилюто“ бил висш митнически чиновник, който се занимавал с митата по божийството във връзка с вноса на растението *Isatis* — „синило“, което се употребявало за добиване на синя боя. ⁵ Синкелът бил духовно лице от висш ранг — един вид помощник на патриарха или на някой митрополит.

ἡμῶν ἐνταῦθα καταλαμβάνει, καὶ δ' εὐσεβέστατος ἡμῶν δεσπότης εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἔσται ἐξολοθρευτὴς αὐτῆν. ὁ εἰς οὖν τῶν Περσῶν διαπαισθεὺς ἔβηκεν ἐπὶ τοῦ Χαγάνου τὸν εἰρημένον ἐνδοξότατον Γεώργιον. καὶ αὐτὸς ἀνταπεκρίθη αὐτῷ ὅτι Σὺ με οὐχ ἱβρίζεις, ἀλλ' ὁ Χαγάνος. εἶπεν δὲ καὶ τοῦτο τῷ Χαγάνῳ οἱ πρὸς αὐτὸν ἐξελθόντες ἐνδοξότατοι ἄρχοντες ὅτι Τοσαῦτα πλήθη ἔχων βοηθείας Περσῶν ἔειπεν ὅτι Ἐάν θέλῃς, παρήκουσί μοι εἰς συμμαχίαν φίλοι γὰρ μοῦ εἰσιν. καὶ πάλιν εἶπεν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν ὅτι Ἡμεῖς τὴν πόλιν οὐδέποτε ἔδωμεν ἡμεῖς γὰρ προσδοκῶντες ὅτι καίριον ἢ λαλοῦμεν ἐξηλθάμεν πρὸς σέ. ἔάν οὖν μὴ θέλῃς τὰ πρὸς εἰρήνην μεθ' ἡμῶν λαλῆσαι, ἀπολέσωσιν ἡμᾶς. καὶ ἀπέλευσεν αὐτούς, καὶ τῇ νυκτὶ εὐθέως τῇ ἐπὶ κυριακῇ κατὰ δημοουρίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλοκτιτρίμου θεοῦ περιέπεσαν αὐτοὶ οἱ Πέρσαι οἱ πρὶ βεβήσαντες πρὸς τὸν Χαγάνον ἐν τῷ ἀντιπερῶν αὐτοῦς διὰ Χαλῶν ἐπὶ Χρυσόπολιν εἰς ἡμετέρους καράβους, ἐν οἷς ἦσαν τινες καὶ τῶν τοῦ ὀρφανοτροφείου καὶ ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν τῶν Περσῶν ἠγρέθη βαλὼν ἑαυτὸν εἰς καράβιν λεγόμενον σαρδάλον ἐπὶ ὅρην καὶ ἐπάγει τὰ καταλέκτα, καὶ οὕτως ἀντιπερῶν ἐπὶ Χρυσόπολιν, ὁ δὲ ναύτης ὁ ὢν ἐν αὐτῷ τῷ καράβῳ καὶ ἐλατῶν ἐνευσεν εὐφρυνῶς τοῖς τοῦ ὀρφανοτροφείου, καὶ ἐπαράξαντες καὶ ἐπαρόντες τὰ καταλέκτα, καὶ εὐρόντες αὐτὸν τὸν Πέρσην τέλειον ὄντα καὶ μέγαν ἐπὶ ὅρην, ἔσφαξαν καὶ ἐπῆραν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἄλλους δύο Πέρσαις εἰς ἄλλο πλοῖον ἀντιπερῶντας ἐχειρώσαντο μετὰ καὶ τοῦ ναύτου, καὶ τοὺς τοὺς ἔωθεν ἤγαγον εἰς τὸ τεῖχος. καὶ τοῦ μὲν ἐνός τῶν ζώντων κόψαντες τὰς δύο χεῖρας καὶ δέοντες εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τοῦ σφαγέντος ἐν τῷ καράβῳ ἐπεμψαν οἱ ἡμέτεροι πρὸς τὸν Χαγάνον. τοῦ δὲ ἄλλου βληθέντος εἰς καράβον καὶ ἀνευχθέντος ζώντος ἐπὶ Χαλκηδόνα, καὶ ἐπιδειχθέντος τοῖς Πέρσαις, οἷς ἔσται εἰς τὸν καράβον, ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν οἱ ἡμέτεροι, καὶ ἔβρισαν εἰς γῆν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ γραμμάτων ἐχόντων οὕτως ὅτι ὁ Χαγάνος μεθ' ἡμῶν πάντα πεπονημένος ἐπεμψεν ἡμῖν τοὺς παρ' ἡμῶν πρὸς αὐτὸν σταλέντας πρεσβευτάς, καὶ τοὺς μὲν δύο ἐν τῇ πόλει ἀπεκεφάλισαμεν, τοῦ δὲ ἄλλου ἰδοὺ ἡμεῖς ἔχετε τὴν κεφαλὴν. ἀπελθὼν δὲ αὐτῇ τῇ κυριακῇ ὁ ἐπιμακάριστος Χαγάνος εἰς Χαλᾶς, καὶ ἔβαλεν εἰς θάλασσαν μονόξυλον θρελλόντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀντιπερῶν καὶ ἀγαγεῖν πρὸς ἑαυτὸν τοὺς Πέρσαις κατὰ τὴν ἐπιό-

нашата войска е съгпила там и нашият благочестив господар е в земята им и я опустошава". Тогава един от персите, разгневен, започнал да хули споменатия преславен Георги пред хагана. А той му отговорил: „Не ти ме оскърбяващ, а хаганът“. Тогава дошлите при хагана преславни първенци му казали и следното: „Уж имаш толкова голяма войска, а искаш помощ от персите“. А той отговорил: „Ако желая, ще ми дойдат на помощ, защото са ми приятели.“ Тогава напшите първенци отново му казали: „Ние никога не ще напуснем града. Ние дойдохме при тебе, защото очаквахме, че ще водим подходящ разговор. Ако обаче не желаеш да преговаряш с нас за мир, освободи ни“. И тогава той ги освободил. Но още същата нощ срещу недела по волята на благия и милостив бог самите перси, които били пристигнали като пратеници до хагана, когато преминавали през Хала¹ за Хризопол, се натъкнали на наши кораби, в които имало някои от Орфанотрофея². И един от тези перси бил намерен в кораб-сандал³, легнал по очи върху постелката и така пътувал за Хризопол. Морякът, който бил в тоя кораб и го управлявал, ловко дал знак на хората от Орфанотрофея. А те, като издърпали и вдигнали постелката, намерили самия персиец да лежи по очи жив и здрав, убивили го и му отрязали главата. Заловили на друг кораб двама други перси, които се опитвали да преминат заедно с кормчинята, и на сутринта ги отвели към градската стена. На единия от заловените живи нашите отрязали и двете ръце, превързали на шията му главата на убития в кораба и го пратили при хагана. А другия, като го хвърлили в един кораб и го докарали жив до Халкедон, показали го на персите, както бил в кораба. После нашите го обезглавили и хвърлили главата му на брега заедно с писмо със следното съдържание: „Хаганът, след като сключи договор с нас, ни изпрати пратениците, които му бяхте изпроводили. Двамата от тях ние обезглавихме в града, а ето ви главата на третия“. В същия неделен ден проклетият хаган се оттеглил към Хала и спуснал в морето еднодръвки, за да отплуват на отсрещния бряг и да доведат при него персите според обещанието

¹ Хава е бил квартал, който се отъждествява с дн. Бебек, на левия бряг на Златния рог. Вж. *Japin*, op. c., p. 428. ² Става дума за възпитаници на Орфанотрофея (цариградско сиропиталище), които служели във флотата. ³ Сандалът бил плавателен съд, който се прикачвал към по-голям кораб. Според някои автори той се наричал така, понеже имал форма на обувка. Вж. *De Sange, Oiosagium*, s. v. *Sándalis*.

σχεσάν αὐτῶν. τοῦτον δὲ γνωσθέντος, τῇ ἐσπέρᾳ ἐξ ἡμῶν ἀνέπλευσαν καὶ ὁ χάραξ ἐπὶ Χαλᾶς, τοῦ ἀνέμου ὄντος ἐναντίου, εἰς τὸ μὴ συγχωρῆσαι τὰ μονόξυλα ἀντιπερᾶσαι, καὶ ἐπέστρεψεν περὶ ἐσπέρας ὁ ἐπικατάρατος Χαγάνος εἰς τὰ περὶ τὸ τεῖχος, καὶ ἐπέμψθησαν αὐτῷ ἀπὸ τῆς πόλεως βρώσιμα τινα καὶ οὐνάριον. ἦλθεν δὲ Ἐρμιάς ἐξαρχος τῶν Ἀράρων εἰς τὴν πόλιν λέγων, ὅτι βαρὺ πρᾶγμα ἐποιήσατε τοῖς χθὲς μετὰ τοῦ Χαγάνου ἀπιστήσαντας, ὅτι ἐροκεύσατε, καὶ πρὸς τοῖς ἐπέμψατε αὐτῷ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ἄλλον ἀποκεχειρισμένον, καὶ εἶπαν, ὅτι ἡμεῖς οὐ προσέχομεν αὐτῷ. τῇ οὖν νυκτὶ δευτέρᾳ διαπραύσης (οὐκ) ἠδυνήθησαν αὐτῶν μονόξυλα διαλαθεῖν τὴν σκοῦλαν ἡμῶν καὶ περᾶσαι πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν τοῖς μονόξυλοις εὐρεθέντας Σκλάβους.

Ἐξῆλθεν δὲ καὶ οἱ Ἀρμένιοι τὸ τεῖχος Βλαχερνῶν, καὶ ἔβαλαν πῦρ εἰς τὸν Ἐμβολὸν τὸν παρεκτὶ τοῦ ὁγδοῦ Νικολάου. καὶ νομίσαντες οἱ ἐξελησάντες κολύμβησιν ἐν τῶν μονόξυλων Σκλάβοι Ἀράρους εἶναι τοὺς ἱσταμένους παρὰ θάλασσαν, ὡς ἐκ τοῦ πυρός, ἐκεῖ ἐξελθόντες ἐσφάγησαν ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων. ἄλλοι δὲ ὀλέγοι Σκλάβοι ἐξελησάντες κολύμβησιν, καὶ ἐξελθόντες ἐπὶ τὸ μέρος ἔνθα ἵστατο ὁ ἄθεος Χαγάνος, ἐσφάγησαν κατ' ἐπιτροπὴν αὐτοῦ. καὶ τοῦ θεοῦ κλεψύδατος διὰ τῶν πρεσβυτέρων τῆς δεσποτικῆς ἡμῶν τῆς θεοτόκου, ἐν μιᾷ ῥοπή ἢ διὰ θαλάσσης γέγονεν αὐτῶν πῦρ. ἐξέβαλον δὲ ὅλα τὰ μονόξυλα εἰς τὴν γῆν οἱ ἡμέτεροι, καὶ μετὰ τὸ ταῦτα γενέσθαι ἐπέστρεψεν ὁ ἐπικατάρατος Χαγάνος εἰς τὸ φρούριον αὐτοῦ, καὶ ἤγαγεν τὰ μαγγανικά ἀπὸ τοῦ τεύχους ἃ ἦν παρυστήσας καὶ τὴν οὐδῶν ἦν ἐποίησεν, καὶ ἤρξατο καταλέγειν τοὺς πυροκαυστέλλους οὓς ἐποίησεν, καὶ τῇ νυκτὶ ἔκαυσεν τὸ οὐδῶν αὐτοῦ καὶ τοὺς πυροκαυστέλλους, καὶ τὰς χελώνας ἀποβυρῶσας ἀνεχώρησεν.

Τότες δὲ ἔλεγον, ὅτι οἱ Σκλάβοι θεωρήσαντες τὸ γεγονός ἐπῆραν καὶ ἀνεχώρησαν, καὶ διὰ τοῦτο ἠραγιάσθη καὶ ὁ κατάρτατος Χαγάνος ἀναχωρῆσαι καὶ ἀκολουθεῖν αὐτοῖς.

Καὶ τοῦτο δὲ ἔλεγεν ὁ ἄθεος Χαγάνος τῷ καὶρῷ τοῦ πολέμου, ὅτι ἐγὼ θεωρῶ γυναικῶν

α) οὐκ addit ante ἠδυνήθησαν P ex conjectura Raderi. b) post. τοὺς add. P. Πέρσας καὶ ἡμέτεροι.

¹ В Цариград била доведена арменска войска, за да усили оокраната на града. ² Предградие на Цариград, край северната част на Златния рог.

им. Това обаче било узнато и вечерта около 70 кораба отплавали от нашия бряг за Хала, макар и при неблагоприятен вятър, за да не допуснат еднодръвките да преминат отсреща. Привечер проклетният хаган се върнал около стената и от града му било изпратено някакво ядене и питие. Тогава военачалиникът на аварите Ермицис дошъл при вратата и казал: „Тежко престъпление извършихте, като убихте тия, които вчера обядваха заедно с хагана, и на това отгоре му изпратихте главата [на единия], а другия с отрязани ръце“. Нашите отговорили: „Никак не ни е грижа за него“. В понеделник призори техните еднодръвки не успели да измамат нашата стража и да преминат при [персите]. [Нашите] ги потопили в морето и избии всички славяни, които се намирали в еднодръвките.

Арменците¹ също излезли вън от стената при Влахериите и турили огън в Емволон² до храма Св. Николай. Славяните като помислили поради запаления огън, че ония, които стоят край морето, са авари, скочили от еднодръвките в морето и когато излезли на брега, били избити от арменците. А други славяни, малцина на брой, които се спасили с плаване и излезли на мястото, гдето се бил разположил безбожният хаган, били избити по негова заповед. Така по божие повеление и поради застъпничеството на нашата владичица Богородица в един миг хаганът претърпял поражение по море. Нашите изхвърлили всичките еднодръвки на брега. След като станало това, проклетният хаган се завърнал в стана си. Тогава той оттеглил от стената бойните машини, които бил поставил там, [развалил] вала, който бил направил, и започнал да разрушава построените от него кули. През нощта той запалил своя вал и бойните кули и след като свалил кожената покривка на костенурките, се оттегил.

Някои казваха, че славяните, като видели станалото, се дигнали и се оттеглили и че поради това проклетният хаган се принудил да се оттегли и да ги последва.

А пък безбожният хаган казвал през време на сражението и следното: „Аз

συνκοροῦσαν περιτρέχουσιν εἰς τὸ τεῖχος μόνην οὖσαν. ἐδήλωσε δὲ ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἀναχωρεῖν ὅτι μὴ ὑπολάβητε ὅτι κατὰ φόβον ἀναχωρῶ, ἀλλὰ διὰ τὸ στενωδοῦναι με εἰς δαπάνας καὶ μὴ ἐπιστῆναι με ἡμῖν ἐν ἐπιτηδείῳ καιρῷ. ἀπέρχομαι δὲ καὶ φροντίζω δαπανῶν, καὶ ἔρχομαι ὀφείλων ποιῆσαι ἡμῖν εἴ τι εὐργάσασθε εἰς ἡμέ. ἔμεναν δὲ τῇ παρασκευῇ ναυτοφύλακες βαβαλλάριοι εἰς τὰ περὶ τὸ τεῖχος, βάλλοντες αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ λαμπρά εἰς πολλὰ προσότεια ἕως ὥρας ζ', καὶ ὑπεχώρησαν, ἔκτισαν δὲ καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ ἐν Βλαχέρνας καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ὅλα τὰ πέριξ. εἰς μέντοι τὴν ἐκκλησίαν τῆς θεοτοῦνης ἡμῶν τῆς θεοτόκου καὶ τὴν ἁγίαν σορὸν εἰσελθόντες οἱ ἐχθροὶ οὐδὲν ἠδυνήθησαν παντοίως τῶν ἐκεῖσε καταβλάψαι, τοῦ θεοῦ τῇ πρεσβείᾳ τῆς ἀρχάντου μητρὸς αὐτοῦ αὐτοὺς εὐδοκήσαντος. ἐπεζητήσαν δὲ τὸν ἐνδοξότατον κομμερκιάριον εἰς τὸ διαλεχθῆναι αὐτῷ, καὶ ἐδήλωσεν αὐτῷ Βόνος ὁ παρευφημος μέγιστος οὕτως· ὅτι μὲν μέχρι τοῦ παρόντος ἐγὼ τὴν ἐξουσίαν εἶχον τοῦ λαλῆσαι καὶ πακτεῦσαι μετὰ σοῦ· νῦν δὲ κατέλαβεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ εὐσεβεσιάτου ἡμῶν δεσπότης μετὰ τοῦ θεοφυλάκτου στρατοῦ, καὶ ἰδοὺ ἀντιπερὶ καὶ ἐπακολονθεῖ σοι ἕως τῆς χώρας σου, κακεῖ λαλεῖτε μετὰξὺ ἀλλήλων. (pp. 713, 15; 715, 3—5; 716, 9—726, 10)

виждам величествена жена да обикали сама по стената¹.¹ Когато пък се готвел да се оттегли, той заявил: „Не мислете, че отстъпвам поради страх, но поради това, че съм затруднен с прехраната и защото не съм ви нападнал в удобно време. Аз се оттеглям, ва да се погрижа за прехраната, и ще дойда отново, за да ви върна това, което вие сте ми сторили“. Покрай стената останали конници в бойно снаряжение за отбрана на тила. Този ден те разнасяли чак до седмия час [на деня] огън по много предградия и се оттеглили, като опожарили църквата Св. Козма и Дамян във Влахерните, църквата Св. Николай и всичко изоколо. Обаче неприятелите, макар и да влезли в църквата на нашата владетница Богородица и в светата ракла, нищо изобщо не успели да увредят там, защото тъй пожелал бог поради застъпничеството на пречистата си майка. Хаганът потърсил преславния комеркиарий, за да преговаря с него. А всеславният магистър Бонос му заявил следното: „Досега аз имах власт да преговарям и сключвам мир с тебе. Сега обаче пристигна с богохранимата си войска братът на нашия всеблагочестив господар² и ето той ще премине на другия бряг и ще те придружи до твоята земя. Там водете преговори помежду си³“.

¹ Патриарх Сергий, който ръководел защитата на града, издигнал над стените голяма икона с образа на Богородица, както личи от текста на Георги Пизидийски (Bellum Avaricum, v. 375). Затова някои съвременни автори говорят за чудото, което според византийските писатели станало тогава в Цариград: на градската стена се явила дева Мария като защитница на града. ² Ираклий имал двама братя — Теодор Куропалат и Григорий. Не се знае за кой от двамата тук става дума.

VIII. ЖИТИЕ НА СИМЕОН ДИВНОГОРЕЦ

Симеон Дивногорец, наричан още Симеон Стълпник Нови, се подвизавал на т. нар. Дивна Планина (*ἐν τῇ Θαυμασιῇ βρῆ*), в областта на Антиохия (Сирия) през VI в. (умрял е в 599 г.). Той се ползувал с голяма почит сред местното население. Затова за него са съставяни няколко жития — от Никифор Уран (X в.) от един монах Йоан (X в.), от майката на отшелника Марта и др. За основа на всички жития е служило едно житие от неизвестен автор, сподвижник и ученик на светеца, което обаче не било съставено непосредствено след смъртта на Симеон Дивногорец, а по-късно. Според Йоан Дамаскин автор на това житие бил кипърският епископ Аркадий, който умрял между 626 и 642 г. Но тъй като някои дати не съвпадат добре със споменатите в житието събития, повечето автори се отнасят с недоверие към свидетелството на Йоан Дамаскин и обикновено се приема, че житието е анонимно. От това именно житие тук ние даваме един откъс, в който има сведения за град Охрид по време на Юстиниан I (527—565).

РЪКОПИСИ: S = cod. Sabaiticus gr. 108 (XI s.). — M = cod. Monac. gr. 366 (X в.).

ИЗДАНИЯ: А. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Συμεὼν ὁ Θαυμασιότατος ὡς βιογράφος καὶ μελῶδης*, ВВр. I (1894), стр. 141—150. — С. Шестаков, *Житие Симеона Дивногорца в его первоначальной редакции*, ВВр. XV (1908), стр. 332—356. — Н. Delahaye, *Les saints stylites*, Bruxelles — Paris, 1923, pp. 238—271. Текстът не е издаден изцяло. Преведеният тук откъс се намира в последното издание.

КНИЖНИНА: Н. Delahaye, пос. съч., стр. LIX—LXXV

VITA SYMEONIS STYLITAE IUNIORIS ЖИТИЕ НА СИМЕОН ДИВНОГОРЕЦ

*Dominicus ex Achride oriundus Antiochiaie
episcopus fit*

Охридчанинът Доминик става патриарх
на Антиохия

72. Πολλὸν οὖν θελησάντων τὸν ἀποστο-
λικὸν θρόνον τῆς Θεουπολιτῶν ἑαυτοῖς ἀπο-
κληρώσαι, συνέβη τὰ ἐκ τῆς Θερφης ὑπά-
ρχοντα χάρις, Δομντῖνον ἀνόμιον, ἡγούμενον

72. И тъй, докато мнозина искали да
им бъде даден апостолския престол на
Теупол¹, случило се, че един човек,
произхождащ от областта Тракия, на име

¹ Името Теупол било дадено на стария град Антиохия на река Оронт след земетресенията в 526 и 528 г. от н. е. Вж. Honigmann: PWRE, VI, col. 257, s. v. Θεούπολις.

πωχείον τῆς πόλεως Λυχνίδου, ἀνελθεῖν κατὰ τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων διὰ τὴν χρείαν τοῦ πτωχείου· τὸς δὲ τοῦ παλατίου προσήγαγον αὐτὸν τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ ὡς δὲ εἶδεν αὐτόν, ἔφη. „Ἴδὼν ὁ πατριάρχης τῆς Ἀντιόχου πόλεως“, μηδεμιᾶς ἐμφύσεως προλαληθείσης περὶ αὐτοῦ καὶ εὐθέως ἀπεστάλη αὐτός πατριάρχης τῆς Ἀντιόχου πόλεως. (p. 253, 19—27)

Доминик, начальник на приюта за бедни¹ в град Лихнида², пристигнал в столицата по някаква работа на приюта. Някои придворни го завели при преблагочестивия император Юстиниан³. А той, шом го видял, рекъл: „Ето патриархът на Антиохия!“, без да е ставало дума за него преди това. И той веднага бил изпратен за патриарх на град Антиохия.⁴

¹ В средновековните всички приюти, сиропиталища, старопиталища и др. били под попечителството на църквата. Вж. А. О. Рудаков, Очерки византийской культуры по данным греческой агнографии, Москва 1917, стр. 195—197. ² Лихнида бил античното име на Охрид. Вж. Fluss: PWRE, XIII, col. 2111—2115, s. v. Lychnidus. В средновековните паметници се среща вече името *Ἀρεα*. Вж. Но. Снегаров, Град Охрид, исторически очерк, МПр. IV (1928), 1, стр. 91—139; 2, стр. 65—68; 3, стр. 57—89. — Ст. Романски, Имената на някои македонски градове, МПр. V (1929), 3, стр. 70—77. — Л. Милетич, Въпроса за произхода на името Охрид, МПр. II (1926), 2, стр. 142—146. ³ Става дума за император Юстиниан I (527—565). ⁴ Доминик бил патриарх на Антиохия от 545 до 559 г. Това събитие се отнася следователно към първата от тия дати.

IX. ДЕЯНИЯТА НА ДИМИТРИЙ СОЛУНСКИ

Много легенди и сказания са възникнали около личността на солунският Димитрий, който по време на римския император Максимиан служил във войската с висок чин, но бил убит като християнин на 26 октомври 306 г. Някои нови изследвачи обаче са на мнение, че Димитрий е бил гражданин на град Сирмиум (Сремски Митровица) и че неговият култ е бил пренесен в Солун през V в., като впоследствие се разпространил и из целия Балкански полуостров.

В хатнографската литература има три вида съчинения, посветени на Димитрий Солунски: *Passiones* (Мъченичества), *Miracula* (Чудеса) и *Laudationes* (Похвални слова).

От първия вид тук даваме откъси от едно *Passio* от анонимен съставител, който е писал своето съчинение в края на V в. или началото на VI в. В това съчинение за нас са интересни някои данни във връзка с обществения живот на гр. Солун, както и някои подробности върху разпространението на култа на св. Димитрий. Запазени са и две други *Passiones* от Анастасий Библиотекар (IX в.) и от Симеон Метафраст (X в.), но ние не даваме откъси от тях, понеже са от по-късно време.

Miracula Sancti Demetrii (Чудесата на св. Димитрий), които са сбор от легенди за чудесата, станали в град Солун след мъченичеството на светеца, са много важен исторически извор за нас. Те се разделят на три книги. Първата книга е съставена от солунския архиепископ Йоан, който е живял в края на VI и началото на VII в. Тя съдържа 13 поучителни слова в 15 глави (последната беседа е в три глави), всяка от които разказва за някое чудо, извършено от светеца в града. Беседите в нея са наредени тематично. Втората книга се състои от 6 беседи, немка от които разказва за едно чудо. Съставителят на тази книга е неизвестен. Той е бил вероятно духовно лице и не е бил много отдалечен от събитията, които предава. Съчинението му, което наглежда да е писано през втората половина на VII в., по време на Константин IV (668—685), е един вид продължение на „Чудесата“ от първа книга. То е писано по-стегнато, без реторични ефекти и спазва хронологическия ред на събитията. Третата книга е съставена вероятно чак през втората половина на X в. Затова ние тук не се занимаваме с нея.

Чудесата на Димитрий Солунски имат огромно значение за нашата история: те ни дават най-обилни данни за славянските нападения над Солун, за общественоекономическите отношения на славните славяни, за тяхното въоръжение, за отношенията им към Византийската империя, за връзките им с първобългарите и пр. Поради това ние даваме тук големи извадки от тях.

Късни преработки на „Чудесата“ има от Анастасий Библиотекар (известен заедно със споменатото по-горе *Passio*), от солунски митрополит Никита (XII в.) от Йован Ставракий (XIII в.), от Константин Акрополит (XIII—XIV в.), от Марк Сагеник (XV в.), от Дамаскин Студит (XVI в.). Запазен е и старобългарски превод на преработката на „Чудесата“ от Йован Ставракий в „Панетирника“ на Владислав Грматинс (1479).

Има запазени в доста толям брой похвални слова за Димитрий Солунски, въпреки че повечето са от по-късно време. Едно от тях е написано от Плотин, архиепископ солунски (около 604—610). Също и архиепископ Йован, съставителят на книга I от „Чудесата“, е оставял едно *Laudatio*, което не е запазено. Похвални слова са писали Лъв Мъдър (866—912), Теофан Керамей (XII в.), Никаший Дяков (XII в.), солунският митрополит Евстахий, Неофит Екклест (XII в.), Григорий — дякон и референдарий (XIII в.), Теодор Метохит (XIII—XIV в.), Никифор Григора (XIII—XIV в.), Николай Кавазила, солунски архиепископ (XIV в.), Филотей, селимрийски митрополит (XIV в.), Григорий Палама, солунски митрополит (XIV в.), Теодот акирски епископ, Дионисий, свитетски монах (XIV в.), епископ Климент (XV в.), Константин Арменопул (XIV в.), Димитрий Храволор (XV в.), двама анонимни автори от XV—XVI в., Дамаскин Студит (XVI в.) и др.

РЪКОПИСИ: V = cod. Vatic. gr. 821 (*Passio altera*, Mt. II, 1, 2, 6, 7, 10, 12, secunda pars cap. 15; II 6). — VI = cod. Vatic. gr. 797 (Mt. I, 13, 14, prima pars cap. 18). — P = cod. Paris., olim Mazariana 1517, XII в. (Mt. I, 3, 4, 5, 8, 9, 11; II 1—5). Тези текстове са запазени само у Tougaard.

ИЗДАНИЯ: Анонимн *Passio altera*, ed. Byssu, ASS, octobris IV, pp. 80—85 = Migne, PG, CXVI, col. 1174—1184. — *Miracula Sancti Demetrii*, ed. Byssu: ASS, octobris IV, pp. 101—161 = Migne, PG, XVI, col. 1203—1333. — A. Tougaard, De *Christolis* primum dans les actes grecs des *Hollandistes*, Paris 1874, pp. 80—204. Настоящият превод е направен по първото издание с допълнения по изданието на Tougaard. Тези допълнения са дадени с особена свобода. Отбелязана са и произведените разликите в текста.

КНИЖНИЦА: F. Tafel, De Thessalonica eiusque agro dissertatio geographica, Berolm 1829, pp. 112—136. — Житие на св. Димитрия Солунскаго, владимирския Димитрия Митрополита... заради покаяния и победения и двуборствения руда християнства; преводни и написани на гръцки и издадени в г. харѣи Навлада владимирския купечески, жития Татари-Пазарчилени, речникъ владимирския просвещенна и конгрессна на ека Славян-Българѣа, в Бѣлградъ, 1846. — Филарет, Святой великомученикъ Димитрий Солунский и солунские сказаніе, Москва 1848, стр. 2—8. — П. В. Шафарик, Славянские предания, часть историческая, т. II, кн. I-а, Москва 1848, стр. 316 сл. — J. Laurent, Sur la datedes Eglises St Demétrios et St Sophie à Thessalonique, BZ IV (1895), pp. 240—434. — K. Jireček, Sirmium und die civitas Sancti Demetrii, Sitzungsberichte der phil.-hist. Cl. der kais. Akad. d. Wiss., 136 (Wien 1897), XL, pp. 93—98. — H. Gelzer, Die Gnomes der byzantinischen Thegenverfassung, Leipzig 1899, Abhandlungen d. phil.-hist. Klasse d. Königl. Sächsischen Gesellschaft d. Wissenschaften, XVII, 5, Leipzig 1899. — Ф. М. Яценко, О томъ открытѣи мѣстѣи в перси Св. Димитрия в Солунѣ, ИРАНИ XIV (1906), стр. 1—61. — L. Nierdele, Slovanka starobitnosti, II, 1, Praha 1906, p. 225 sq. — Н. Малеев, Купечески историкъ и Купер в „Чудесата на Св. Димитрия Солунски“, Перикомическо Списание на българския д-во, кн. 21 (1910), стр. 557—586. — A. Pernice, Sulla data del libro II dei *Miracula S. Demetrii* Martyris, Rassegna v. VI, vol. II (1909), pp. 181—187. — O. Tafel, Sur la date de l'église et des mosaïques de Saint Démétrios de Salonique, RA 13 (1909), pp. 83—101. — Idem, Sur les réparations faites au VIIe siècle à l'église de S. Démétrios de Thessalonique, RA 14 (1909), pp. 380—386. — Idem, Thessalonique des origines au XIVe siècle, Paris 1918. — Diehl-Le Taumey, Les mosaïques de Saint Démétrios de Salonique, Paris 1911. — I. Duflet, Un passage obscur des „*Miracula*“ de S. Démétrios de Thessalonique, Byzantion XII (1938), pp. 207—215. — Moravcsik, Byzantinoturcica I, pp. 538—560. — E. D. Simoni: Сборникъ документовъ по социально-экономической исторіи Византии, Москва 1951, стр. 93—102. — Христостомия по исторіи среднихъ вековъ, под ред. Градзиского и Сызганова, I (1949), стр. 23—24. — А. Бур-

Мод. Славянските изследвания срещу Солун в „Чудствата на св. Димитър“ и тяхната хронология, ГСМ, Изд. изд. ф., 1952 г., т. II, стр. 167—215. Ф. Барнаш, Чуд. Димитрие Солунскию как исторический паметник, Београд 1953, (Срп. јавна наука, изд. ССМ), Восточниъ институтъ, кн. 2. Р. Lomette, La composition et la chronologie des deux premiers livres des *Miscella* S. Demetris, BZ XLVI (1955), стр. 348—361. — Ст. Мислев, Славянските изследвания срещу Солун в „Чудствата на св. Димитър“ и тяхната хронология от проф. Александар Бурмиз, ИИИИ, VI (1956), стр. 574—691. *Miscella* S. Demetris - BZ (1913), I, стр. 183—216 (перевод Ф. Барнаш). Подбрана книга за историята на Византизм, София 1956 г., стр. 61—73 (Превод Ф. Ватанович).

ACTA S. DEMETRII

A PASSIONES

Passive altern

*De Sancti Demetrii gestis et de cultu
eius in Thracia Illiricoque*

1. 1. Μαθηματικῶν, ὃ καὶ Ἑρακλῆος, ἐνο-
ταῖος Γάβριελ, καὶ Σταχυρμάτος τοῦ Ἑρ-
μαίου, κατελήλυθ' ἐπὶ Θεοτοκίον καὶ αὐτῇ
ἐπαγγέλλει, ἀποσπένδειν καὶ θείματος ἀφαιρῆσαι,
καὶ εἰς βέβαιον τῆς πάσης ἀνθρωπείας, Ἑρακλε-
οῦ πάλιν ἡ τοῦ ἐκείνου πάσης πανουργίας ἐκ-
κομίσαι, καὶ δεχόμεν μνηστῆρας ἀπομνησθῆναι.
Ἰδόντων γὰρ αἱ τῶν θεῶν θεογονικαὶ τοῖς
Χρησίοις ἀπολαύουσιν θεοῦ μέλιν, καὶ ἀνω-
τέρους πανουργοῦσι τοὺς τῆς ἀληθείης σοφίαι
θεογονίαν. Ἐν αὐτῇ γὰρ καὶ ἡ μοναχικὸς ἀποστο-
λὴς ἀπολαύει, ἡμεῶν ποῦν καὶ αὐτῇ, καὶ οὐδὲν
γάρ, ὃ πρὸς τὴν ἀποκατελλόμενα. — —
(ASS. p. 90 E)

[illegible]

1, 3. Ταῦτα ἀδελφοί μου τοῦ μυστηρίου
ἐκείνου ἀκριβοῦς μετὰ παραβολῆς, καὶ οὐ

ДЕЯНИИ ТА НА СВ. ДИМИТРИЙ

4. СТРАДАНИЕ

Страница 10 из 10

Глобализм на Димитрий Солунски. Разпространение на култа на светеца в Тракия и Македония

1. Максимиян, наречен и Херкул¹, човек ниска и богоборец, който дълго време си поддържал в пропастта на заблудата, като подчинил под властта на римските готии и савроматите, пристигнал в града Солун и пребивавал там. Тогавя пропътувала заблудата надолго, които навсякъде били на почви и били удостоен с претелеми дарове. Защото слушайте: те на боговете преследвали оми, които изгонявали Христа, сина божия, и безнаказано избивали служителите на истинската мъдрост. Между тях бил и пребивяващ Дмитрий, който не се скрил и не бил възприят от ниския страх или опасност.

2. Така, обаче, пребляженият Димитрий, който бил от виден род и от съзнателното състояние, най-напред служил във войската като екседрот¹, станал консул в Елада и получил консулско достойнство² от император Максимиан. А самият той преизраз всяка земна слава и проявявал животворни слова.

1, 3. Като проповядвал смело тия неща близкият мъченик Димитрий потвърждава

1. Споделянето е тук забелязано, когато се отнася към 200 г. преди н.е. се свързва изцяло с името на Гай Юлий Валерий Максимус, известен главно като Юлий, римски консулатор от 293 до 311 г., който вероятно преминава в Солун през по-късните години. 2. Габриелетите били първоначално в северната част на Солун и в тронидонския некропол и във външния. Вж. *Grimaldi, op. cit.*, pp. 126–137. 3. Илариет *Armenio* била единствена документ за източноримски консулски сан. Вж. *Dr. Dufren.* Un passage obscur des Miracles de St. Demetrios de Thessalonique, *Byzantin. XIII* (1938), pp. 207–215. По-късно консулският сан във Византия бива само един път почетен отново, когато се дава на царят от Византия (византийски император) в северната част на некропола.

[illegible]

III, 34. "Αἱ δὲ διαπορεύονται πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους
καὶ ἀνταρτίζονται ἀνταρτίζοντες, βίβλην δὲ πλεονέ-
κτησιν οἱ ἀνταρτίζοντες τοὺς πωλλύμενους.
Εἴτα ἀνταρτίζονται καὶ ἑαυτοὺς, καὶ οὕτως
πολλὰς διαπορεύονται διὰ τὸν ἀνταρτίζοντα.—
(ASS, p. 115 C)

III, 35. — — — Εἴη δὲ τοῖς ἀποστόλοις, οἱ μὲν ἔστω τοῦ ὅρου κατὰ τοὺς ἰδίους ὁμούς μακαριστες, οἱ ὅμως σχεδὸν διαβήσαντες πληρὸν δόξαν, ὥς καὶ ἄποστολοι, ὥς ἄγγελοι, μὴτοὶ τοῖς ἀλλοίοις, ἃ δὲ καὶ καταστάσῃ κατὰ τὸν ἄλλον χρόνον ἀποκαταστάσιν ἀποστόλοις σχεδὸν διαβήσαντες, πληρὸν δόξαν πᾶσι ἐκ μυστηρίων καὶ τῶν ἐκτεθειμένων· Ἐδοὖ γὰρ εὐαγγελιστῶν, οὗτοι οὐκ αὐτοὶ ἐβλήθη καταστάσιν ἐν ταῖς τῶν ἁγίων ἐκκαταστάσεσιν ὡς καὶ ἀποστόλοις, ἀποκαταστάσιν δὲ καταστάσιν. (ASS, p. 116 D—E)

[illegible]

сигурни, че проследяват изчисленията в
спасилни да не загинат от своите страдания. А ония, които тогава отричаваше в
мощните си послания, или бедата бива-
ваха отстранени от смъртта, или дълго
страдяха от продължителната болест, като
най-после след време изпитваха облекче-
ние в болестта, а то не улеснява поради
[интелектуално] време, а ако се смисляше, то
мислено и потвърждаше *Богочеловек* стро-
ваха.

III. 34. Но твърде многобройни бяха
оня, които умряха там, понеже не бяха
посетени от мъченика, а малко повече от
тях бяха тези, които дълго време боле-
дуваха. Впоследствие, закар и да биваха
посетени по-късно, бързо възстановяваха
здравейте си и надминаваха по брой дну-
гизел.

Щ. 35. — Прочее, камете ми, как ти, като лежах болни мевы сакти джам, в своите домове, запихаха почти всичките, с изключение на малцина, така че повечето останаха мисиребани, както се казва, а ония, които прибавиха да пресметнат крам на мълвини, почти всички се списаха огнен малцина, които бяха подложени на наказания от (божия) промисъл. Защото, ако той не беше по-милослив на град, както трябва, и в този случай висшестата чума щеше да нагребне повече от тях и да остави твърде малко брой.

III. 36. Това, че така стана по издигнатите се съзвездия и по стана по нивата, които бяха в пресветия храм на мъченика, не се случи същото, но тъкмо обратното, е много доказателство, че господарят в този дом прояви човеколюбива си мисъл. А за да повтаряме сега всичко, че всичко се случи по божия промисъл и че нищо добро не става от само себе си, както никога празникът, Бог, който излезе из нитрите из корен от нашето сърце такава мушкетен вълнува, отвори очите на разум на одного от лежачите тогава там. През нощта той като че ли изпаднал в екстаз и видял светста, наметнат с ламинда, с розово и приятно лице, като ниског консул, който с получил от императора власт да раздава милост на народа. Той преглеждал всички настрашени от опасност. На ниског погледвал ръка и се опитвал да ги бележи с кръстния знак. Други пак едва поглеждаа с почасно лице, а Свѣтослѣв ниског брой отминавал с големия мъжа и с мрачно лице, като че ли не искал да ги погледне поради големата си скорб за тях.

III, 37. Οὐκὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἡ μετὰ φιλοτι-
μίας καὶ πόσεως ἀνέλιξη, ἀλλ' ἡ μετὰ
οὐρανόθεν προσηλυτισμοῦ, ὅπως δὲ καταδείκνυται ἐκ
τοῦ Μιχαίου οὐρανογράφοις ἐπιβλέποντος, οὐ
ἀποφθιγμένου μὲν, ἀλλ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξελθόντος,
ἀλλ' ἐκ τῆς πόλεως ἔξω ἀποκρίναντος παρὰ τοῖς
ἐκκλησιαστικοῖς, οὗτοι δὲ οὐκ ἐπὶ μετὰ πόσεως ἐπισκοπῆς
ἡγεμονίας ἐκείνου ἀλλ' ἐκ τῆς ἄλγεος ταύτης ἐκ
καὶ τοῦτο λεγόμενος μὴ βουλομένην παρα-
στήσεια ἀεὶ παρὰ, καὶ πόσεως τοῖς ἐποπτευομένοις
ἐν ἐκείνῃ κατὰ προσηλυτισμόν, ἔστιν ἐκ τῆς
ἐκείνης ἀνέλιξης ἀνέλιξη, ὅπως δὲ καὶ ἐκ
τοῦτο λεγόμενος κατὰ τοῖς ταύτης ἀποκρί-
ναντος ἐκείνου μετὰ τῆς οὐρανογραφίας τοῦ Μιχα-
ίου ἀνέλιξης ἐκείνης ἀποκρίναντος βουλο-
μένης. (ASS, p. 117 A).

III, 37. Прочие още на сутринта или малко по-късно тия умърата навънбожки и нестеници, а другите, които все пак бяха удостоени със спасителното посещение на мъченика, макар и [да биде] с твърдо лице, не загиваха, а дълго време боледуваха. Но те биваха облежвани, като мухаха от очевидеца, че все пак били удостоени с посещение, макар и със скръб. Те вървяха на този, който им казваше това, тъй като ония, за които не казваше, че не били посетени, веднага умираха, а напротив, които бяха посочвани, че са били обтеглявани радостно [с християни лъжи], още на сутринта носеха белезите на здравето. Така че дори и лекарите не смееха да се доближават до тях, страдайки се да прибавят към печата на мъченика и помощта на човешкото изкуство.

4. *Thessalonicensis urbe a barbaris
oppugnata fame premuntur*

[illegible]

4. Глаз в обсадення от врагните Солун

Учл. 65. Преславният Христов победоносец в различни времена е проявявал поради обич своето неизмеримо застъпничество и покровителство не само към голям брой отделни хора, но общо и към целия си град и околността. И това покровителство отново се проявява. Защото неговото състрадание към нас никога не преставя, както не ще престане божията милост към виещите се грешници. Аз ще разкрия нещата въкрито, понеже има още много съвременници, свидетели на истината. Защото една варбарски народ, неизброим изобило по своето множество, изгледите върху този богоохранен град на солунчаните, но за това е божия помощ, ще говорим по-нататък на подходящо място.¹ Подир това, след отеглянето на варбарите, внезапно градъ освъ града и цялата област, защото това множество варбаре, равно по брой въ пътища, изпосиде чай-наредъ всички извън града, така че и пръстта на земята наблизиха, както е писано. След това, понеже насякваше се разнесе слух, че градът е превзет, никой от тези, които плуваха с кораби, не се вестяваше тук. И тъй, опасност, равностилна на война, надвисна отново над града, след като той се беше спасил от

a) *Isotriaena*? Cf. Mich. VII, 17. b) *amphioxus* *capit. Toug*

¹ Тук авторът пакетва да 7-дневната албано-славянска обсада, която подробно е описана в кн. 1 гл. 19 до 15. Описаният град се явява като последния от неговия *Спис. Българск. вост. съч.*, стр. 174, бел. 4

8. Quomodo Slavorum oppugnatio a Thessalonicensibus repulsa sit

XII, 94. Ἀλλὰ καὶ τὸντο πάλιν, ὅτε ἐπονομεῖ καὶ ἠνεύσαμεν, μετρησάμενοι τρυφάνηδες, μέγας ἄρσενος εἰς γαυρῇ τρυφῇ ἵστημεν. Ἐν εἰ γὰρ τὸ παρελθόντα συντάξιμον, μεταλαμβάνοντες ἐν ἐκείνης ἀνδραγαθήματι, καὶ μάλιστα οὐ λήθοντες ποτε προσγραφόμενα, εἰ καὶ διὰ βίου παντός ἡμεῖς τε καὶ εἰ μὲν¹ ἡμεῖς συγγράμματα ἐδοκίμησεν. Οὐδαμὴ δὲ καὶ οὐκ ἐκράδαια πολέμου ἐπακέρως προθέμενοι σφύσμεν. Τῇ διαγίγῃ γὰρ ἐκινέμενοις παραβίοντες ἐν σκώδῃ οὐκ ἐχέμεν. Χαίρει δὲ, ἀγαθὴν, καὶ ἡμεῖς τὰ τοῦ παντοδύτου ἀδελφοῦ προτιθεῖς καταρτίζοντες, ἐκείνους δὲ καὶ ἐκείνους, καὶ μέγας καὶ μικρός, ὅς μὴ ἴσμεν καὶ εἶναι περὶ τῆς περὶ τὸν δουλοῦτον ἡμῶν (ἡμεῖς γὰρ τοῦτον εἰς πλείονα γράμμεν) καὶ καὶ ἐν μέγας τὴν ἐπισημασμένην ἐκλήξῃς πλείονος καὶ τῆς ἀκρόα, καὶ τῆς ἐκείνου. (ASS, p. 138 D)

XII, 95. Τοῦ μελλόντος ταύτου καὶ φιλοπολίδος μέγας ἀγαθὸν ἔργον ἐστὶν ἐκείνῃ ἡ γὰρ πᾶσα, καθὼς εἰπόμεν, τῇ τοῦ δευτέρου ἡμεῖς ἀπὸ τῆς ἡμέρας καὶ διὰ τὴν αὐτὴν εὐφρανόμενοις μετρησάμεν, ὅς ἐκείνους τοῦ Κρίνου τῇ ἐκείνῃ τὸν δουλοῦτον ἡμῶν, καὶ ἀδελφόντες ἐκείνους τῆς γαυρῆ καὶ μέγας ἐν ἐκείνῃ πλείονος, καὶ βραβείων ἡμεῖς μετρησάμεν μετρησάμεν καταρτίζοντες, εἰ δευτέρου ἡμεῖς τῆς ἐκείνῃς ἀγαθὸν μέγας πλείονος καὶ ἀδελφόντες ἐν ἀδελφόντος (οὐκ εἶναι μὲν ἐκείνῃ τὸ πλείονος τοῦ δουλοῦτος ἡμεῖς) ἀγαθὸν περὶ τὸ ἔργον αὐτὸν γράμμεν τὸ δουλοῦτον, καὶ εἰς πλείονος δουλοῦτον ἐκινέμεν. Ταύτου δὲ καὶ πλείονος τῆς πλείονος ἐν βραβείῳ μετρησάμεν, οὐκ εἶναι τὸν πλείονος καὶ πλείονος τῆς πλείονος, καὶ καὶ ἐν βραβείῳ μετρησάμεν ἐκείνους ἀδελφόντες, ὅς ἐκείνους γὰρ πλείονος, ὅς ἐκείνους τῆς πλείονος τὸ πλείονος πλείονος. Ὁ μὲν δευτέρου μετρησάμεν ἐν πλείονος ἐν πλείονος ἐκείνους ἐκείνους, ἐν δὲ πλείονος τῆς μετρησάμεν πλείονος τὸν πλείονος, ἐν δὲ καὶ πλείονος ἐκείνους ἐκείνους ἐκείνους ἐκείνους. (ASS, p. 138 E)

8. Солуняне отблеском нападения на славяне

XII, 94. Но ако смятахме да припомним тук отново ония деяния, които знаем и сме слушали, ще направим писанието си неизказано дълго. Защото докато нареждаме миналите дела, настигат ги всевидневните подвизи или, по-скоро, няма да престанат никога да се прибавят нови, накар и цял живот да се запомним да ги описваме ние и онези, които идват след нас. Прочее, след като изложим само две глави за военната помощ, ние ще замълчим. Защото ако се увеличим в разказа си, не ще можем постигнати целта си. Радвам се, възлюбени, че като излагам пред вас подвизите на прославения победоносец, аз имам за слушатели на станащото и тези, които са свидетели, та не трябва да ви убеждавам, когато слушате (защото повечето от нас сте били очевидни на тия неща), въпреки че величието на това, което ще кажа, ще удивни изпълно и духа и мисълта ви.¹

XII, 95. Цялата страна, както обикновено, чествуваше на 26 октомври празника на победовоцеца, мъченик Димитрий, който обича града си. Всички се радваха духовно, понеже господ беше изпълнил молбата на рабите си и в дълбок мир ги беше устроил да се радват на мъченика, а и тогава изобщо никой не се чуваше варварски глас. Но на втори ден от празника по решение на победовоцеца (назодът на случката ме кара да говоря така), внезапно в полунощ пламна светият му сребърен хиворий, за който често припомняхме по-горе. А когато това за кратко време се разчу из целия град, всички наидоха граждани, които и лесно се откачаха от съня си поради здравеято си, се събраха в пресветия храм в такъв голям брой, че го задръстиха с числеността си. Среброто, разтопило от огъня, беше палето потекло на земята като вода, а множество вифори и заграждаха като брегове и те именно, както и божия промисъл, осуетиха опасността от пожар.

¹ Успешните действия развличат славянското нападение. Никой го отпамет към 584 г. (вж. Баршод, пос. съм. стр. 44–55), друге са на мнение, че това е второто славянско нападение, ставало след обсадата, която се осъществява в г. 13–15. Вж. P. Lemerle, La composition et la chronologie des deux premiers livres des *Miscellanea S. Demetrii*, [BZ. XLVI (1953), p. 259, и *Византизм*, пос. съм. стр. 185–186; както го отпамет към 605 г. Второто нападение вж. у Баршод, пос. там. стр. 71, бод. 2, и у Баршод, пос. съм. стр. 53–54.

[illegible]

XIII, 112. Οὐκ ἔτι γὰρ νοητὴ ζωοποιία, ἀλλ' ἀποψυχοποιία διεργάζεται ἐν δόλῳ καὶ ὑπέρβῳ κατὰ τὸ πικρὸν ἀληθείας. Τὸν νοητικὸν ἄνθρωπον διὰ τοῦτο κλίσματος, ὅθεν τὸν πόδα ἐπιβάλλεται τῷ περὶ τὸν δόλον, λέγουσιν ἀλλήλους κατὰ τὸ μέτρον τὸν αὐτὸν ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀνθρώπον τρεῖς καὶ ὀκτώ, ὅς ἐστι τοῦ κλίσματος κυλιόμενος τοὺς μὲν αὐτὸν¹ σπυκατοστάσαν αὐτοῦ μὲν εἰς τὴν καταπύοντα νεκρὸς [τοῦτον] διὰ τοῦ οὐδαίνου ἀποσταλ² αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῆς ἐκείνου καταπύοντα, ἵνα διὰ τὸν ποταμὸν, διασπῇ ἀπὸ τῆς καὶ ὅθεν ἐξέρχεται διὰ τοῦ ἀποψυχοποιῶν γένους τὸ κατὰ φύσιν ὄντως ὅλον ἐκ τοῦ μηδὲν μέτρος τοῦ πᾶν τοῦ κατὰ φύσιν τοῦ ἀληθείας κατεστρατοῦται, καὶ ἐν ἐκείνῳ αὐτοδεδείχτῃ τῷ πύλοντι καὶ τῇ ἐνδοξασιῶν ἐκείνῃ παραβῆται³ τῆς τοῦ τοῦ κατὰ φύσιν βασιλείας ἀποφύγει, καὶ τὴν ἐν τῇ κατὰ φύσιν κρεσσύνει τοῦ πύλου καὶ καλῶς χρηστέον, καὶ τὴν αὐτὴν προδομένην τὴν ἀνέλκον τὸν βασιλεῖον. (ASS, p. 144 E — F)

XIII, 113. Ἀποτίς τοῦτο ἀποκρίσας μόνος
τοῦ Ἀβελόφρου τοῦ κακοῦτος γεγενημένου κατόρ-
θουμα, ἀρῶτον μὲν ἐν τοῦ καὶ πύργου τοῦ
ἐκείνου παρακαταθήκης βασιλέως ἐλπίδος ὅτι
ἐκείνου ἀποκρίσας ὁμοῦ λαφύρεται ὁμοῦ
ἀποκρίσας τοῦ τοῦτος κακοῦτος ἐκείνου δὲ καὶ

му едва един ден по-рано. Защото за
тазишто идване се получи мест в неделя,
на 22 септември. И когато гражданите се
събняваха дали (славните) ще могат да
стигнат по тези места дори след четири или
пет дена и поради това бяха по-нежелан
в защитата на града, те стигнаха безпущно
при градските стени още през нощта
срещу понеделник призори. И веднага се
прокля първата закрила на преславния
мъченик Димитрий; преа онази нощ той
ги заслепи и те се задържаха доста ча-
сове около крепостта на победоносната
мъченица Матрона, като мислеха, че това
е градът. Но когато май-после пробле-
скаха първите лъчи на слънцето и те раз-
братъ, че градът е изблизо, втурнаха се
с един устрем към него като реващи лъв,
готов за грабеж. След това те изпраща
до стената стълбове, които бяха предва-
рително приготвили и донесли, защото някои
от техните войници бяха безразсъдно ре-
шили да се изкачат на стената. Тогава,
именно тогава стана прочутият и велико-
чуден на светия победоносен.

XIII, 112: В образа на теляко-мъртъвек
поиник той се показа на стената, вече не
зе духовна закрила, а за явна подкрепа.
Той удари с копчето си, между двата
ъзбера [на стената], изрени, който беше
се изкачил по стълбата и вече слагаше
десния си крак на стената, и го излъска
мъртъв явил. [Неправилно], като се
търкаляше по стълбата, побеле тези,
които бяха след него, а самият той падна
мъртъв на земята, като остави кинжи от
кръвта си по възберите, да да бъде ясно,
докъде се е качил и откъде е паднал.
А че това бе подвиг на победоносца, е
ясно от факта, че нкой досега не е по-
смял да се обави против истината и по-
ряди някакво славолубие да се стреми
да приеме на себе си хвърността, про-
явена с убиването на дружини варярина,
въпреки че тогавашните управители на
града много издирваха и предлагаха
да възнаградят този, който е убил вар-
ярина.

ХІІІ, 113. И тъй, никой да не се съмнява, че този подвиг не се дължи само на победоносца. Първо, защото всички варвари, които се намират там в доста голям брой, веднага блях обхванати от безмърсен страх и отстъпиха далеч от стената.

a) *chô* *ndâr* *Toung*, e *cod* *Paris*, e *g* *mô* *Boil*. b) *chô* *ndâr* *Toung*, *chô* *ndâr* *Boil*. c) *chô* *ndâr* *Toung*, e *cod* *Max*.

¹ *Phae.* Dec. XXI. 14.

XIII, 118. Οὕτω γοῦν ἐν παντί τρεῖς πόλεις ἡ ἀσκήσια πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας ἀπέκοπτε. Καὶ με μὴ περὶ μεγάλωντα τοῦ ποδῶν τοῦ μέγεθος, μηδὲ λόγῳ οὐδὲν με πλέον τοῦ λόγου τῆς ἀσκήσιας ὑποῦν ἐσθλαῖν ποῦτος γὰρ λόγος οὕτως ἰσχυρὸς ἐκτεθέσθαι ὡς διαμαρτυρεῖται πᾶσι τοῖς αὐτῶν γεγενημένοις μεγέθεσι [καὶ μὴ ἀποκρίσθαι]; ἔτι μὲν οὖν καὶ γὰρ τὴν παρασκευὴν εὐνοῶν δέδοται ὡς ἀπ' αὐτῶν λόγῳ κατασκευάσθαι τὸ τῆς παρασκευῆς ἀσκήσιας εἶδος γὰρ ἐν μοι δίδωμι βεβαιῶνται ταῦτα, καὶ πλείονες γλώσσαι, ὡς τοῖς αὐτῶν γεγενημένοις συνεφεσθῆναι διαλεγόμενοι οὕτως γὰρ [ὅτι] παρασκευάσθαι μὲν τῆς ἀσκήσιας τὸ μέγεθος, παρασκευάσθαι καὶ τὸ ἐκτεθέσθαι πλείονα τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ. — — (ASS, p. 146 E)

10. De Eusebii episcopi visione obsidionem barbarorum patiente et de Thessalonicensium in bello gestis

XIV, 119. Ὅτι γὰρ μεγάλη ἡ σφοδρότης καὶ ἀνέμενος, καὶ τροχάδια ποδῶν τὸ τῆς κατὰ τὴν πόλιν παρασκευῆς, ἀκούοντες οὕτως ἀσκήσιας κατ' ἑαυτοὺς ὡς ἐν ἀσκήσιας ἑαυτοὺς ἐδέχοντο, ἰσχυροὺς, παρασκευά, καὶ κατασκευάσθαι πλείονα, καὶ τὸν παρασκευάσθαι Θεὸν τῆς παντὶς προνοίας παρασκευάσθαι οὕτως γὰρ ἄλλοι τοῦ χάριτος τοῦ Θεοῦ ἑαυτοὺς οἶμαι τὸν παρασκευάσθαι ἑαυτοὺς, ἡ τοῦ παρασκευάσθαι τὸ μέγεθος τῶν παρασκευῶν παρασκευάσθαι προνοίας τὸν Θεὸν διὰ τοῦ παρασκευάσθαι ἐκτεθέσθαι, διαπρὸς καὶ παρασκευῆς, ἰσχυρὸς καὶ παρασκευῶν ἀπ' αὐτῶν ἀσκήσιας ἐκτεθέσθαι, οὕτως καὶ ἀσκήσιας ἑαυτοὺς ὡς Θεός, καὶ οὐ παρασκευῶν ἐκτεθέσθαι ἐκτεθέσθαι. (ASS, p. 148, D — E)

XIV, 120. Πρὸ γὰρ οὕτω ἡ δέκα ἡμερῶν τῶν παρασκευῶν ἦν τῆς παρασκευῆς κατὰ τὴν πόλιν κατ' ἑαυτοὺς ὡς ἐν ἀσκήσιας ἑαυτοὺς ἐδέχοντο, ἰσχυροὺς, παρασκευά, καὶ κατασκευάσθαι πλείονα, καὶ τὸν παρασκευάσθαι Θεὸν τῆς παντὶς προνοίας παρασκευάσθαι οὕτως γὰρ ἄλλοι τοῦ χάριτος τοῦ Θεοῦ ἑαυτοὺς οἶμαι τὸν παρασκευάσθαι ἑαυτοὺς, ἡ τοῦ παρασκευάσθαι τὸ μέγεθος τῶν παρασκευῶν παρασκευάσθαι προνοίας τὸν Θεὸν διὰ τοῦ παρασκευάσθαι ἐκτεθέσθαι, διαπρὸς καὶ παρασκευῆς, ἰσχυρὸς καὶ παρασκευῶν ἀπ' αὐτῶν ἀσκήσιας ἐκτεθέσθαι, οὕτως καὶ ἀσκήσιας ἑαυτοὺς ὡς Θεός, καὶ οὐ παρασκευῶν ἐκτεθέσθαι ἐκτεθέσθαι. (ASS, p. 148, D — E)

a) add. Τούτῳ. e) add. Τούτῳ. c) πλείονα Τούτῳ, πλείονα Βολ.

¹ Виз. Послание до римляните. II, 4.

² Думата *λόγῳ* означавала един над подум на текстур. буквално: място, от което се говори. Срв. *Barro-kies*, Greek Textum, s. c.

XIII, 118. Така проше, понеже по различни причини в града имаше малко дора, безизходното положение отне всяка надежда за спасение. И иска никой да не ме упреква, че преувеличавам големината на опасността, нито да мисли, че със слова надувам, повече отколкото трябва, неволата ни. Защото кой слово ще се окаже така подходящо, та да може да се смята, че отговори на величнето на събитията? Затова аз се страхувам дори от уместно обвинение в прищърпаност, че поради безсилие на словото намалявам неизмеримостта на нещастieto. Наистина дано да бих имал толкова голяма словесна сила и няколко езика, та речта ми да можеше да се изравни с тогавашните събития! В такъв случай, след като ви изложих величината на неволата, заедно с това ще ще да ви стане ясно и обилното блага, които да ви божията благодетел. — —

10. Видение на епископ Еусебий, предвещаващо обсадата на варварите, и подвизите на солунчани във войната

XIV, 119. Чуйте какво съобщение имал архиепископ Еусебий тогава, когато нещастие, голямо и непоносимо, цяла поема от адина, беше нависнало над града². Чуйте, моля ви се, и наклонете се към благочестие и възхищавайте се от разновидния промисъл на бог, свидетели на всичко. Защото, мисля, че тези видения са се явили на архиепископа, само за да му предскажат големината на бъдещите злини, та с непрестанни молитви да омилостивят бога чрез победоносца. Той тога и направя, като плачеше и ридаше, откак видя сина, докато бог те смиле над нас и не ни предаде във вражески ръце.

XIV, 120. Наистина, осем или десет дена преди варварските бури да бяха про шумели над нас, архиепископът се видял на сын седнал в градския театър. Невъзможно му беше да разбере какво и какви недоумявал по какво причина седял на такъв място, неводходящо за неговия сан, и искал да стане и да си отиде, видял един певец да се качва на тама изречения подиум² в театъра и да му казва: „Остань, защото ще възнеса тебе и дъщеря ти“. А той му рекъл: „Не се

μὴ καποῦνῃς, ἔγωγ γάρ εἰτε θυγατέρα ἔχω, εἴτε
 δὲ τίς ἐμὲ ἔχει τι παραγούσης. ἀναμνηστικὰ δὲ
 ἐστίν, ἀλλ' οὐκ ἀπομνηστικὰ ἔχεις, καὶ παλιόθεν·
 καὶ εἴ μ' αὐτὴν καὶ σὺ παραγούσης. Πότε
 ᾤσθην ὃ ἀρχαῖος αἰσῶν, ἐπὶ τῇ πόλει λέγει
 αἰεὶς θυγατέρα· ὥς δὲ ἡμεῖς ἐκείνους ἀρ-
 χαιοὺς καὶ παλαιούς, ἀναμνηστικὰ δὲ καὶ θυγατέ-
 ραυτὸν ὃ ἀρχαῖος αἰσῶν αὐτῇ φωνῇ, πῶς
 ἴσθαι εἴ μ' ἀρχαῖος αἰσῶν αὐτῇ ἐμὲ παραγούσης,
 μήτε ἢ λέγεις θυγατέρα μοῦ. — — (ASS,
 p. 148, E)

ἐκείθεν, ὃ δὲ καὶ εἰς ἔργον αὐτοῖς ἦν αὐτοὶ
δύναται τὸ ἀποσταθεῖν, εἰ μὴ πάλιν ἡ εὐχα-
ριστία τοῖς πάλαισι ἐπαλάμναια πρόνοια ἀνέσται
τε τοῖς νεώτεροις αὐτῶν ἐπαύρηται, καὶ ἐκείθεν
κατὰ τὸ πρότερον ἐξέλθων, καὶ καταπαύσει
τοὺς διὰ τῶν χειρῶν, μισροῦ δὲ ἦσαν οὐδὲ
καταπαύονται, οὐδὲ γὰρ ἦν ἐν τοῖς ταῖς
βίαις καὶ κατ' αὐτῶν ἀνδρῶν ἐλθόντων, καὶ ἐκ
τοῦ παραστήσαντος καταπαύειν, καὶ μὴ δὲ ἀπο-
μεινῶν τοῖς πάλαισι. (ASS, p. 152 E — F)

XIV, 135. Ἄνδρες οὖν δικασταὶ βραχὺς
ἀνδρῶν, ὃν ὁ θεὸς ἀνέραν τὴν προνομίαν, ἐξέλ-
θον διὰ τῆς πόλεως, ἐπ' ἧς καὶ ὁ λεγόμενος
καταπαύτης κατέλαστο μὲν, ἀνεπαύθη δὲ τότε,
καὶ μόνον ἀναδύνει ἐπὶ τῷ παραστήσαντι
θεῷ τοῖς ἐκείθεν τοῖς ἐκείθεν, ὅτε τῶν
συναρπάζοντες ἐξήλθον κατέλαστον πάντας τοὺς
ἀνέστην αὐτοῖς χειρῶν καὶ ἀνέστησαν
δύναται καὶ ἀνέστησαν, καὶ τῶν ἐξέλθοντων
ἐπ' αὐτοῖς ἀνέστη μὲν ἐν χρόνῳ ἐξήλθον
ἡ δύναμις, καὶ ἀνέστη τοῖς χειρῶν, ὅτε τότε
καὶ ταῦτα διέφθον προνομίαν θεῶν, καὶ κατέ-
λαστον καταπαύσαντας, τότε καὶ τῶν ἐκείθεν
ἐπὶ τῷ παραστήσαντι οὐκ ἀνέστη ἡ δύναμις πο-
λέως ἐκείθεν καὶ ἀνέστησαν, ἀνέστη ἀνέστη
ἐκείθεν, καὶ ἀνέστη μὲν, ἡ δύναμις, ὅτε
ἐκείθεν, ἀνέστησαν. (ASS, p. 152 F — 153A)

XIV, 136. Κράτος οὖν ὁ εὐνοῦμενος ἀν-
επαύτης, ἀνέστη ἀπὸ τοῦ ἀνέστη καὶ ἐξήλ-
θον κατέλαστο ἐπὶ τοῦ παραστήσαντι πάλαι καὶ
τοῖς ἐκείθεν τοῖς ἐκείθεν, καὶ τοῖς κατέλαστο δι-
κασταῖς, πάλαι καὶ τῶν αὐτῶν τοῖς αὐτῶν ἀν-
επαύτης ἀνέστη ἀπὸ τοῦ ἀνέστη τοῖς ἀνέστη
ἐκείθεν ἐκείθεν γὰρ καὶ τοῖς αὐτῶν τοῖς αὐτῶν
ἀνέστησαν κατέλαστο. Καὶ ἡ ἀνέστη δὲ τῷ
ἀνέστησαν κατέλαστο ἐκείθεν ἀνέστη τῶν πάλαι
ἀνέστησαν ἀνέστησαν. — — — Τότε γὰρ
καὶ τῶν ἐκείθεν κατέλαστο τῶν αὐτῶν ἀνέστησαν
ἀνέστησαν. ὅτε τῶν ἀνέστησαν τῶν ἀνέστησαν κατέ-
λαστο.

рушат изископи предното укрепление.
Това щеше да ги повеле сигурно до же-
ланата цел, ако отново небесният про-
мысл не беше проявил над гражда-
ните и не беше въоръжил сърцата им
с храброст. Той им внуши да излязат при
предното укрепление и да изплашат не-
приятелите, които с костенурките за малко
пяха да го подкопават почти изцяло, за-
щото от стената не можеше нищо да се
хвърля срещу неприятелите, които бяха
вътре и бяха закрили от предното
укрепление, та не се виждаха от тези,
които стояха горе.

XIV, 135. И тъй малък брой въоръ-
жени мъже, чието устремение бог разцели,
излязоха през вратата, пред която се спус-
каше и така нареченият катаракт¹. Но
тогава той беше влият. Като се изка-
чиха сами на предното укрепление, те то-
гава уплашиха противниците, щото тези,
обезвредени от немисловен страх, изоставили
всички машини, които им бяха послужили,
за да подкопават предното укрепление,
и избягаха, въпреки че можете, които
бяха налезли срещу тях, държаха в ръ-
цете си само копия и щитовете. Нищо не
можеше да повреди костенурките, които,
както знаете, при това бяха покрити с
кожи на прасно заклани волове и камъни
— нито като се хвърлят камъни, защото
бяха много ядрави, нито като се изсипва
огън или кипяща смола, защото кожните
бяха мокри, а още по-малко [можеха да
ги повредят] малобройни мъже, и то,
разбира се, въоръжени само с копия или
лъкове.

XIV, 136. Прочее справедливият слу-
шатель нека отсиди. Когато на предното
укрепление се явиха само тия, които бяха
с копия и стрели, нима можеха те да на-
вредят нещо на ония, които бяха под
костенурките и прокопаваша земята с лоп-
тове? Откъде и кой стана причина за
тази глупост? Ясно, че този, който вложи
мъжество у македонците. Защото тук,
по божие решение, противникът беше
съвършено лишен от помощ. И наистина,
правилата се тогава съдиха на дявола
стана причина градът да бъде удостоен
с божествен промысл. — — — И тъй,
като разбра тогава чрез станалите чу-
деса, че застъпничеството на пресветия

¹ Слова думи за т. нар. катакротис, които служат да поведат на изход място на запад и
спирозапад, омамата, гръцка стена. Вж. Tafel, Topographie de Thessalonique, p. 78. ² Тези ка-
таракти в бг. едн. вид желязна врата, която се спускала със верига стиснато пред гръцката стена и
служила като защитно средство. Катарактите са били известни още в античността. Вж. Tougaard, op. cit.,
p. 257, § 25, n. 35.

II. De cuiusdam viri visione exitum
Thessalonicae obsidionis vaticinante

[illegible]

πρωτες μετ' αίσχυντος ἀρχοντα. (ASS, pp. 164 F
— 165 A)

1, 166. — — — Καὶ ταῦτα δὲ γέγονε
μαρτυρίαι καὶ μαρτυρεῖ ὡς οὗτοι ἔδειξαν, ὅτι
ἂν τὸν ἀπὸ τῶν Σαλαβιτῶν ἔξωρθε, τοῦτομα Χί-
ντο, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀποδείξει τοῦ μαρτυρίας
ἡρώου μωδὴν, ὃ ἐκείνους ἔχει ὡς τὴν ἀπο-
δείξει καὶ ἡρώου πάλιν, καὶ ἐκείνους ἀπὸ τῶν ἐκ-
κεκλιμένων ἔχει καὶ ἐκ πάλιν οὐκ ἀποδείξει οὐδὲν,
καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀποδείξεων τῶν μαρτυρίας,
κατὰ τὴν ἔχει τὴν ἀπὸ τῶν ἀποδείξεων, ὅσοις
ὃ ἀπὸ τῶν ἀποδείξεων. (ASS. p. 165 A — B)

[illegible]

МАТЪ ЧИСТ ОТ ВЪПРОСЕНИТЕ СЪ И ОТ ПЛЪЧ-
КАТЕ СЪ.

1, 166. — — — Это едно твърде го-
лямо чудо и действително достойно за
възпоминание. Предводителът на тези
славни, на име Хадон¹ повиснал според
обичая св. да узная чрез гадание дали
ще влезе в ишния богоохранен град. Ка-
вано му било, че ще влезе, но не му
било укавано как. Впрочем, изглежда, че
той имал добри надежди като че ли по-
ради направеното му предсказание и с-
държостта си усъсори развоя на събитията.

167. Но този, който измени обстоятелства и времена и осуетява желанията на възприемателите, живи го предаде пленник на гражданите през измъзната прета. А након от първенците в негово грате го свърза у този със зарвади минаваща печалба и с недобри намерения. Обаче предвидливостта на победоносца, дългоновена от Христа, не остана бездейна и този път. Тя подплати мене да прозвпат мъжка смелост. Те го измъкнаха от къщата, в която се криеше, и като го поплелкоха на града, убиха го с камъни. Така той заслужено получи смърт, достойна за вражеското му намерение. Прочее никой от вас, мъчениколюбцие, да не прозвпат недоверие към този кратък и грубо написан разказ. А ако някой мисли, че аз мъжовито съм описал тези събития, нека последне как те са написани пред пресветия храм на присноживия мъченик Дмитрий, при т. нар. клепало, изобразяващи целия ход на сражението и нашето спасение, което постигнахме чрез победоносца. — — —

13. *Apares cum Sapo et Bulgari iterum
Thessaloniam aggrediuntur*

[illegible]

2) *Alcedo cor. Tong.*, *Alcedo* Bell.

13. Асари, славяни и българи отново
нападат Солун

П, 168. — — — Прочее (за да изложим) сегашните работи, повод и причина е покойният наш отец Йоан, когото спомнахме по-рано и който дори и след като се преселя оттук при господа, е още във връзка с нас като жив и се моли заедно със свои състезателник и близък приятел, сиреч пресветия божи маченик Димитрий, и отправя молитви до милостивия бог. Поради това редко е чрез поставно възпоменание да раз-

² *Strepes fufes*, op. cit., LXXV, n. 61, *Gedzer*, op. cit., p. 46, и *Tafel*, *Thesauridologie*, p. 114. Хайрибе в собствено име, а може би тукта Емил К. Нисовски, Британска посолство в Париж от пръв път (сезон) в една от своите изяви, Петимир Матев споме 108 (1864), стр. 46, *Хайрибе* - *Хайри*, *Хайри*, Титулярната на неговият.

πρὸς ἡμᾶς χριστογενεῖς ἀδελοὶ καὶ ψυχροκότοις παροξύνουσιν· δίκαιον οὖν ἐστὶν ἡμᾶς μετασφραῖσαι ἀπὸ τοῦ διαρκένους θένειν γὰρ κατηργημένον, καὶ ἐν βεβαίῳ εἶχει τῇ; οὐκ ἔστιν παρὸν τὴν διαρκεῖ πατήριον θεῷ ὅς γὰρ ἠκούσας κεχαρισθαι τῇ πόλει τὸν αὐτοῦ προσηλθὲν Δημήτριον παρὰ σπηλεῶν Χριστοῦ, ταῦτα παρ' ἡμῶν ἀντιμισθίαν διαρκεῖ βήτηστο, ὡς ἀπρόσβον καὶ ἀσολέϊτον δεσποτὸς τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως ἡμεῖς θεοῦ ἐπαρχοῦμεν· διὰ δὲ, ὡς εἶπα, μὴ συγγνώμῃσιν ἡμεῖς τὸς ἐκείνους, ὡς προέκομεν ἐν ἐκείνῳ, πολιορκίῃσιν. (ASS, pp. 166 F — 167 A)

II, 169. Μετὰ γὰρ τὴν εἰρη ἀφρηθείσαν τὸν Σουλφόντων, ἦρα τοῦ Χάριτος πέμψαντες δοῦλον, καὶ τὴν ἐκ αὐτοῦ γενημένην διὰ τοῦ ἐλλογίστου εὐλαϊῶν δικαίαν κατασφαιρῇ, καὶ λοιπὸν ὡς ἐπαρτίσθον αὐτοῖς τὸν καθ' ἡμᾶς γενέσθαι πόλεμον, ἐλάττω τε οὐ μόνον αὐτοῖς ἐπαρτίσθαι, ἐκ τοῦ τοῦδε ἐκ' αὐτῶν ἀγματοποθεῖας ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀπορρίπτουσας θεοσώστον πόλιν ἐλευθεροῦσθαι διὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ πατρὸς αὐτῶν καὶ ἡμῶν πηδαιμόνος Δημήτριον ἐνθὺν οὐκ παρὸν αὐτοῖς ἐπέκτασμα τοῦτο γίγεται, διὰ τὸ πρὸς οὗς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ σφαιρῶνται, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν αὐτῶν τῆς ἐκ αὐτῶν πορθήσεως λαμβάνουσας πρὸς τοῦδε ἐκκαθίστα ἀποσφαιρῶμεν. Σφαιρῶν οὐκ τοῦτο ἐκ πόλεως μεγίστου γενητοῦ, καὶ διὰ τὰς πόλιν αὐτῶν ἀποσφαιρῶμεν τὸν τὸν Ἀβάρων χριστοῦ δι' ἀποκαταστάσεως ἐκταῖς ἐπαρτίσθαι αὐτοῖς ὡς χριστοῦ, μετὰ καὶ τὸν μελλόντων πορθήσας, ὡς αὐτοῖς διαρρίπτουσας, ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως παρὸν ἀπορρίπτουσας, εἴτε τὴν αὐτοῦ διὰ τοῦτο παρὸν αὐτοῖς ἀπορρίπτουσας ὡς ἐκταῖς τῆς πόλεως παρ' αὐτοῖς καθορῶμεν, ὡς αὐτοῖς ἀπορρίπτουσας παρ' αὐτοῖς λαμβάνουσας, καὶ μὴ μόνον ἐκ μίαν αὐτῶν καθορῶμεν, δι' οὗ ἐκ τῆς αὐτοῖς πόλεως πόλεως καὶ ἐπαρτίσθαι ἐκ αὐτῶν ἀπορρίπτουσας γενέσθαι, ταῦτα δὲ μόνον, καὶ τὸν εἰρηκῶ, ἡμῶν αὐτοῖς ἐπαρτίσθαι, καὶ αὐτοῖς ἐπαρτίσθαι πάντας τοῦδε ἀπορρίπτουσας τὸν ἐκ τοῦ Δαρδανίου πορτίσθαι, Πανονίας τε καὶ Ἀρκαδίας καὶ Ἀρκαδίας, καὶ τὸν λοιπὸν ἐπαρτίσθαι τε καὶ πόλεως, καὶ ἐκ αὐτῆς ἐπαρτίσθαι. (ASS, p. 167, A — B)

кажем за неговите христоугодни и душеспасителни наставления към нас. Трябвало прочее непрекъснато да си припомним за него. Защото бог му беше обещал и той беше сигурен за пълното славление на родината си. Откак той знаеше с увереност, че спасителят Христос е дарил на града като негов родител Димитрай, той вонсия от нас тази постоянна отплата, тъй като бог пазя нашия град пълно непокътнат и незащегнат. Поради това, мисля, той не е описал по-нататък останалите обсади, както казахме по-рано на друго място.

II, 169. След масовото нападение на славяните или по-скоро на Хазон, за което вече разказвахме, и след лесното и справедливо изтребление, което ги сполети благодарение на победоносца, най-после, след позорната война, която водиха срещу нас, те претърпяха немалка щета от пленниците си, които бягаха в нашия богоспасаем град, след като бяха освободени от техния водител и спешител и наш покровител Димитрай. Прочее това възбуди у тях огорчение, защото, освен че ги лишаваша от роби, те им вляха и част от плячката, която бяха нагребали, и набягаха при тукашните жители. Поради твърде голямото бедствие славяните направиха съвещание, събраха много дървове и чрез пратеници ги изпратиха на хазана на аварите. Те му обещаваха и го уверяваха, че ще му дадат от нашия град твърде много пари освен това, което ще загубят, ако им даде помощ за превземане му¹. Той сам признаваше, че градът е лесно превзимем, а и те казваха, че ще го превземат: градът не само беше заобиколен от тях (тъй като те бяха обезлюднили всички градове и области, които зависят от него), но той единствен, както казахме, се намираще сред тях и приемаше всички бежанци от дунавските земи, от Панония², Дакия³ и Дардания⁴ и от другите провинции и градове, и те се укрепяваха тук.

¹ Това четвърто славяно-аварско нападение, което е станало две години след Халкиното, се изразил епизодично от Еурмис, пос. съч., стр. 105—106, през 622 г., а от Еврихий, пос. съч., стр. 67—100, — през 618 г. За други датировки на това събитие вж. у Еурмис, там там, стр. 171—172, бел. 4, и Еврихий, там там, стр. 98, бел. 60. ² Стела думи вероятно за провинция Долна Панония, която обхващала земите на днешна Северна Югославия и част от Унгария. Провинция Горна Панония пък се намирала между Византия и поречието на р. Тиса. ³ Според административното деление на Източната Римска империя след IV в. имало две провинции на име Дакия: Византийска Дакия, която обхващала земите около Ниш, Сремска, Паулиния и Герме, и Крайбрежна Дакия — между р. Вис, Дунав, Стара дакия и част от дн. Югославия. ⁴ Провинция Дардания обхващала земите приблизително на дн. Северна Македония.

ἐφ' οὗτοι κατήχθησαν, τὸν δὲ οὐδέναν πρὸς τοὺς ἑπαινετοὺς ἐβόων³· ὁμοίως γὰρ τοῦ παρόντος τὴν γενημένην τῇ πόλει παρὰ Θεοῦ ἐπιφάνειαν διὰ τῆς τοῦ σπασμοῦ παραχρῆς παραγέγονται, καὶ τὸν φραβῆσαν ἐβόων κατακλαινόμενοι, ἐπισκίοντες οὐκ τῆς πόλεως ἀνδράων κατὰ τὸν εὐσεβὲς ἡμετέραντο, τινὲς δὲ τὸν δευτέρου τῇ βοήτῃ τῆς βαυβυλωνίου παραχρῆς πρὸς αὐτοὺς συνωμότης κατέκοντο. (ASS, p. 169 B — C)

II, 177. Τότε δ' αὖτ' ἀλιβερόντων οὐκ ἔτι καὶ τὸν χειμαζομένων λιμὴν ἐξ ὁρότων αὐτοκόρου ἀλάου μετὰ καὶ ἑτέρων διαρῶν εἶδον πλοῖατος μέχρις ἢ ἡ κοιλία τὸν βαρβάρων ἐπύχον παρῶντα, διόσους ἡμέρας ἀνεδόσαντο ἐπύχοντα ἐκαστοποίησαν, ὡς πάντα τὸν λιμένα γεμίσαντες καὶ τὴν παρῶν ἄλιν ἐκ τὸν ποσόντων πλοῖων τοὺς δὲ τοῖων ναυπηγῶν, τοὺς ἡμετέρας καὶ κατασκευαστῶν ὅλων, τοὺς δὲ βαρβάρους λέγοντες, ὅτι τὴν πόλιν τοὺς τῆς πόλεως ἀνεδόσαντο τὰ πλοῖα, καὶ τὴν ἡμέραν ἐφ' ὅσον καὶ ἐπύχοντα φάσαντες δὲ τὸν ναυπηγῶν καὶ δημιουργῶν ἐκ Θεοῦ ἔχοντες, ὡς ἀπὸ αὐτοῦ ἀνεδόσαντο κατεκλαινόμενοι ἐκαστοποίησαν, καὶ τὸν πλοῖων τὸν ποσόντων ἀνεδόσαντο, διόσους καὶ τὸν ἡμέραν καὶ τὸν ποσόντων ἐκαστοποίησαν, ὡς ἀπὸ αὐτοῦ ἀνεδόσαντο κατεκλαινόμενοι ἐκαστοποίησαν, καὶ τὸν πλοῖων τὸν ποσόντων ἀνεδόσαντο, διόσους καὶ τὸν ἡμέραν καὶ τὸν ποσόντων ἐκαστοποίησαν, ὡς ἀπὸ αὐτοῦ ἀνεδόσαντο κατεκλαινόμενοι ἐκαστοποίησαν. (ASS, p. 169 C — 170 D)

II, 178. Ἄλλ' ὁμοίως ἐπύχοντα ἐκαστοποίησαν, καὶ τὸν πλοῖων τὸν ποσόντων ἀνεδόσαντο, διόσους καὶ τὸν ἡμέραν καὶ τὸν ποσόντων ἐκαστοποίησαν, ὡς ἀπὸ αὐτοῦ ἀνεδόσαντο κατεκλαινόμενοι ἐκαστοποίησαν, καὶ τὸν πλοῖων τὸν ποσόντων ἀνεδόσαντο, διόσους καὶ τὸν ἡμέραν καὶ τὸν ποσόντων ἐκαστοποίησαν, ὡς ἀπὸ αὐτοῦ ἀνεδόσαντο κατεκλαινόμενοι ἐκαστοποίησαν, καὶ τὸν πλοῖων τὸν ποσόντων ἀνεδόσαντο, διόσους καὶ τὸν ἡμέραν καὶ τὸν ποσόντων ἐκαστοποίησαν, ὡς ἀπὸ αὐτοῦ ἀνεδόσαντο κατεκλαινόμενοι ἐκαστοποίησαν. (ASS, p. 170 E — 171 F)

към стената, а желеният им врах обярнат към противниците. Тогава престоятелът на установената от бога епископия разбра, че бог е оказал на града помощ чрез смута, предизвикан от земетресението. И докато варварите, които стояха стъпи, бяха заплашени, гражданите придобиха още по-голяма смелост срещу противниците. Някои пък, които поради отпуснатост и безразличие се бяха показали по-страхливи, започнаха да се стичат от всички страни, за да дават помощ срещу неприятелите.

II, 177. Тогава таки, които е спасител на утнетелите и приставице на ония, които се намират сред буря, направи чудо: всеки ден непрекъснато започнаха да идват неизвестно откъде толкова много кораби, натоварени с жито и с разни други храни, докато траеше това нападение на варварите. Така цялото приставище и цялото крайбрежие се изпълни с такива кораби. А моряците в тях, понеже бяха опитни да си служат с уредите, действаха с каменнохвъргачките и с останалите приготвени оръжия. Варварите казаха, че гражданите през нощта изпращали кораби, които уж пристигали през деня. Но моряците раздразваха и разгневиха божиято чудо, именно че били насочени тук от един неговат канцеларий³, който бил Димитрий, спасителят на града. Затова ветровете били благоприятни при пловането им. Наистина никой не знаеше за това толкова голямо нападение на варварите срещу града, па дори и самият тогавашен обладател на скипетра не знаеше за него.

II, 178. Но (императорът) изпрати тук префект на име Хармас⁴. Дори и самият той, докато не пристигна в приставището на този богоспасителен град, не знаеше за съществувашата, както се казва, заплаха на неприятелите. Като научи за положението и за неясказаното смущение поради облъскванията и шума, причинявани от войниците, които се хвърляха един срещу друг, той падна на колена в храма на Димитрий, спасителя на града. След това, като се въоръжи и той, излезе към стената заедно с всички. После варварите изоставиха бойните уреди, които бяха приготвили, защото, както това стана ясно за всички, те станаха преиспани и изланили поради жерките, които бяха взети срещу

³ Канцелариите (канцеларии), наричани и по-късно (канцеларии), образувани канцеларии и утвърждавали в държавния кабинет (consistorium principis). Вж. Bréhier, op. cit., p. 98. ⁴ Не се знае нищо повече за това лице.

၁၅၆။ မိမိလက္ခဏာတရားတရားများ၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြရာတွင် အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြရာတွင် (ASS, p. 170 D — E).

εὐδελουθεῖν, τοὺς δὲ ἐν Ἀδυναμίᾳ θύρας οὕτως τὸ οὐδένου ἀποτρέφουσιν θάνατον. Τότε αὖτε γὰρ καὶ τῆλικοῦν ἐπὶ πολλὰ ἀδυναμία ἀγεῖται, ὥς τοὺς ἐξ αὐτοῦ γινόμενους πάντας τοὺς φρουροὺς τοὺς βαρύνοντες ἔχειν, κίκατοι κατακλιμαίνονται, ὥς δὲ ἡμεῖς ἴδωμεν ἔδωκεν ἐκ τῶν πολλῶν ἔλθιναι οἱ τῆς πόλεως, αὐτοὶ ὡς ἱερικὸς ἐκπύδοντες, τοὺς προκίρκους τῶν πολλῶν παύσασθαι. Ἄλλοι δὲ ἐκ τῶν περικυβερτῶν ἢ ἐν ἀδύλῳ τόπῳ μετὰ μυστήριον κοινόμενοι, τοὺς ἐκ περιστάσεως ἐκ τῆς θαλάσσης πλέον περιλαμβάνοντες ἐλάσονται πρὸς τὰς μικρὰς παραφυγὰς ἐκφεύγοντας ὁρῶντες καὶ ἢ λίαν ἐπὶ λότρῳ, καὶ πένθος ἄλγος, καὶ οἰσμοὶ καὶ θυμὸς καὶ ἀνελπιστία.

86. Τότε βουλὴ τῶν κρατούντων καὶ τῶν πολλῶν γίνεται, ὥστε τὰ ἐπιχειρήματα σκεῖν τε καὶ μακροῖς, μετὰ καὶ τῶν λεγόντων δοῦναι κατέβην, ὥς λοιπὸν καὶ αὐτῶν τῆς δουλείας καταπραγματευομένων, σπλήνας ἐκ τῶν θυβῶν καὶ Δημητριάδος μέρη πρὸς τοὺς τοῦ ἔθνους τῶν Βελγυγῶν, ἐκείλους ἐξ αὐτῶν ἐξῆλθε καὶ σκεπτοὺς ἐκκρίσασθαι πρὸς μικρὰν τῆς πόλεως παραφυγὰν ὥστε οὐκ οὐρανόθεν, ὥς τῇ ἀπορέσει ἐκδοῦναι ἀρρήτους λαοὺς ἐκ τοῖς τοῖς ἀνεκδοῦναι μέχρι τῆς αὐτῶν ἀναπαύσεως ἀπορῶν διακλεῖ καὶ αὐτοὶ γεγενημένοι, καὶ τῶν ἐν βότρῳ σάματος καὶ ἀκρῇ τῆς θύρας μετὰ τῶν πολλῶν παύσων ἀποκλεισθέντων, καὶ τῶν ἀδυνάτων πεινῶν καὶ ἀδυνατῶν μὴ καὶ ἐπιχειρήσαντες, ὥς τοὺς λεγόντας Βελγυγῶν δὲ τὰ αὐτοὺς ὡς τῷ δοκῶν τὰ τῆς εἰρήνης ἔχειν μετὰ τῶν τῆς πόλεως.

87. Οἱ τῶν τοῦ ἔθνους τῶν ἀγορευμάτων βίβας βουλῆς αὐτοὺς γίνεται δημοκρατῶν ἐκ τοῖς τοῖς παρατάσθαι, ἐπὶ πόλεως καὶ ἄλλοις τῆς πόλεως, καὶ ἀγαθοῖς καὶ ἐλεεινοῦ λαοῦ καταπραίνοντας ἄλλως τε δὲ καὶ διαβεβαιώνοντας παρὰ τῶν αὐτῶν Σιδωνίων ἔθνους ἐκ παντὸς ἐκείνῳ πρὸς τὴν πόλιν. Ὅθεν λοιπὸν καταμενέοντες παρὰ τὰς τῶν πολλῶν δόξα καὶ τὰ ἐκ ἀγαπῶντων ὁρῶντες, πλῆρες σκεπτομένων, περὶ τοὺς τοὺς αὐτοῦ, ἐκείνους δὲ καταμενέοντες ἐκείνους μαρτυροῦντες ἀπείρως, βίβας τε καταπαύσαντες, καὶ, ἀλλῶς εἰπὼν, ἀπὸ πάντων τῆς καὶ ἡμῶν γενεᾶς ἡρώων ἢ ἑδωκέναι, ἀλλ' οὐδὲ τῶν πλείων τῶν ἐπαινῶν μέχρι τοῦ παρόντος ἐκείνους ἡρώων καὶ αὐτοὺς ἀπείρως Σιδωνίων

града, та по този начин ония, които бяха беззащитни, си навлякоха най-жестоката смърт. Защото такава и толкова голяма беше безсилието в града, че намиращите се навън града пресвети храмове бяха завладени от парварите, които се гнеяха там. Така щото през деня, когато гражданите се репавяха да излязат от града, те веднага се хвърляха като истребни и избиваха онези, които се подвизаха от вратите. Други пък, скрити с еднодръвки между скалите или на тайни места, заваляха тези люде, които при това нещастие искаха да отпływат по море. Избиваха дори онези, които хвърляха вежи, за да получат малко облекчение. И беше скръб след скръб, безкрайна печал, и владения, и ридания, и безнадеждност.

86. Тогава управляващите и гражданите решиха да изпатят в областите на Тива и Димитриада¹ при народа на велегизитите останалите морски съдове и еднодръвки заедно със споменатите десет кораба, за да си доставят най-после и сами прехраната. Те трябваше да купят от тях сушени плодове, колкото да облекчат малко града. И тъй, те възка пред вид това, че негодното за война население, което остана тук, ще стои тук-там зад стените на града непрекъснато до завръщането им. Така и стана. Останаха само съвсем слабите и безпомощните, а онези, които бяха силни тялом и в разцвета на възрастта, отпływаша с тези кораби при споменатите велегизити, поради това че те, както изглеждаше, се намираща тогава в мир с населението на града.

87. Кикозите на племето драговити единодушно решиха да се изредят в боев ред при стените, за да обсадят и превземат града, без да обръщат внимание на немошното и малобройно население. А освен това те бяха получили уверение и от някои славяни от същото племе, че непременно ще превземат града. Прочее поради това те приготвиха срещу вратите огненосни оръжия и всякакви съоръжения, плетени от пръчки, стълби, носени до небето, а също и каменохвързачки, други приспособления от безброй дървени уреди и новоприготвени метателни оръжия. Накратко казано, това бяха неща, които никой от нашето поколение не е нито чул, нито виждал, а на повечето от тях и досега не бихме могли да

¹ Грамовете Тива (паричина и античността Тива Фтиотидска) и Димитриада (античната Магназа) се намират на Вогошкия залив.

ἐπὶ τὸ Πάριον καὶ Πρωτογενέας πύλους,
καὶ αὐτοὺς τοὺς εἰς τὸ ἐκλυμενὸν θύει τὸν
πλεῖστον πληθυσμὸν, μετὰ πλείστον φόβον
ὅτιον ἐπὶ θυλάκους ἀπέσταν. (ASS, p. 174 F)

IV, 191. Τότε δὲ ὁ τῶν πραγμάτων πό-
τος ὁ ποσειδωνεύς ἤρπεν βασιλεὺς τῆς ἑται-
ρίας καὶ πλάσσειν αὐτὴν ἔχουσαν ὅσον ὁ μόνον
τῆς πόρος τῆς κατ' ἡμῶς πόλεως, ἐν δὲ καὶ πόρος
αὐτοῦς κολλητὴν ἑταίρειαν αὐτοῦς καθεστῆ-
ναι, ἵσταναι τοὺς ἐν τοῦ αὐτοῦ παραχρῆμα
στονασθὶ διὰ ὀφείας καὶ τῶν ἀπαιτῶν κατὰ τὴν
τοῦ Στρατηγικοῦ καὶ ποσειδωνεύσεως, ὃν κρημνὸν
δὲν ἦτοι καθάραι, ἀλλὰ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ
τοῖς τῆς πόρος αὐτοῦς ἐπὶ τῶν ὁφείας πορ-
τοῦται, καὶ ἀνασφῆσαι καὶ τοὺς ὁφείτας
τοῦτοις καὶ τῶν πόρος αὐτοῦς πορτοῦται τῶν πο-
μοῦται ἐταίρειαν αὐτοῦς ἀποκαταστήσαι, καὶ
τῶν πόρος ἐν ἀποκαταστήσει πορτοῦται πορτοῦται
ἐν πορτοῦται πορτοῦται. (ASS, p. 177A)

IV, 192. Ἄλλοι καὶ ἐν τούτῳ τοῦ εὐαγγελίου, ὡς ἔλεγον, μέγαρον μετὰ τῶν λαπῶν ὄψον καθάπλισμένον, πλεονεξία καὶ φιλαυτία κατὰ τὴν Σαδδουκαίου διδασκαλίαν συνεκλήθησαν, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πεποιθήσαντες ἐβόλῃς τοῖς ἀδελφοῖς ἀνακαταστάς καὶ ἐξαρξίας καὶ ἐκείνους καταδυναστεύσαντες, καὶ ἐξουσίαν αὐτοῖς ἐβόλῃς ἰσχυρᾶς ἔχοντες, ὡς καὶ ἐβόλῃς αὐτοῖς αὐτὴν αἰῶνα τὸς λαόναν, καὶ αὐτοὺς τοῖς αὐτοῖς λαβὼν ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ τῆς συνουσίας ἐκ αὐτοῦ ἀποστερηθέντες τὸς ἀδελφούς, φιλαυτίας αὐτοῖς κατακλιθέντες τῆς μύστης [ἐκείνης] πεποιθήσαντες, καὶ ἐν ἀποκρίσει τοὺς ἐκκλησιαστικούς καὶ γνησίους ποιητάς, ἑαυτοὺς αὐτοὺς καὶ ἑαυτοὺς, ὡς τὸς αἰῶνα αὐτὸν ἀπὸ πᾶν λαπῶν ἀπαρξισθέντες εἶναι ἀνθρώπους, καὶ οὐκ ἄλλως, ὅτι αὐτοὺς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρὸς ἀποκρίσειν ἐν ὅλῳ ἀπονομίζοντας, ὁδοῦντες καὶ, ὡς ἔπειτα διὰ τῆς ἀδελφίας καὶ τῆς καὶ αὐτοῦ, φιλαυτίας, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ κατὰ τῆς πόλεως ἡμῶν ἐβραϊσμοῦ, τοῖς

островите и тясното море¹, при местата край Парнион и Проконес²; те ги пленяваха и при митингата заедно с плавателните съдове и с твърде много кораби си отнасяха в страната си при своите колони³.

IV, 191. Тогава господарят на държавата, увековичен от Христа наш император, като видя, че враговете проявяват упоритост и надмнатост не само срещу нашия град, а се осмеляват да нападат и самите управници, приеми неговото христолубиво заповед да турим на поход срещу стримонците през Тракия и вътрешните ѝ земи¹, не скрито или тайно, а като ги предизвести за настъплението си срещу тях. А славните, предпоследи, завзеха теснините и поукрепите места и се възбързаха за съпротива срещу ромейските войски. Те поискаха за съдействие аскаваха помощ от разни варварски племена.

IV, 192. Но и в този случай силният, както казахме, мъченици се въоръжават заедно с останалите светни и чрез победи надидваха ромейската войска над славянските. Те избиха и засадите, които самите варвари бяха направили, тежките сили ги първеная и войнствя. Цялото варварско племе побягна. Така те подтикнаха неволно, които се бяха промъкнали тайно в нашия богохраним град, да се приближат към онези места, след като бяха останали [там] защото си измисляше хората неказвания страх и ставалата сред тях сел, за да отидат и близките си колиби и да вземат храните си. Можеше да се види как победените граждани-беганци¹ отиваха заедно с жени и деца в колибите [си] около града и в останалите близки места. Те носеха на рамене жито, варива, друга похлянка и останалите неща, нужни при бегство. Въряха невъоръжени и както става обикновено при пътуване и жегя, бяха полубосчени. И това, което славяните замисляха срещу нашия град

α) ἀντιπαρονομασία *corr.* Targ., β) παρανομασία *Boil.* γ) ὁμοίωσις *add.* *Boil.* δ) καὶ ἄλλα *corr.* Targ., εὐαὶ ἄλλα *Boil.*

1 Според Златарски, История, I, 1, стр. 398, под „Тясно море“ (*istmyu delavoso*) тук се разбира първоначално Хемскаят (Моравският). Едва на следваща думка, тук Бисфора, което у византийците също имало се нарича *Бендъ*. Вж. *Latins*, стр. с. 447. 2 Първият биг срид в Мала Азия при козакарите биг на Мраморско море, а Първият срид в остров със същото име в Мраморско море, съответно е от гр. Кизик. 3 Византиите на съвремените биг наричаха на други места *Азия* — *саван*, *мюла* — *шери*. Но понастоя време на царяване престолонаследият тук била означаван пак славянски кодичи (жр. *Goardar*, стр. с. 265, § 106, 60). Препител на това място е неясно: стр. ВИНН, I, стр. 210. 4 Вероятно става дума за земите в Западна Тракия, т. е. Балканите, през които минавали *Vis Burgundia*. 5 Вероятно става дума за преливателни садове от македонците, които си били като арабски със *Саван*. За другите съжденията на това място стр. ВИНН, пак там, бел. 53.

ἀπὸ τοῦ μαρτυρίου ὃ ὄντα πάντως πρόβια ἐβ-
ετόους ἐκλήθημεν. (ASS, p. 175A—B)

IV, 193. Τοῦ γὰρ στρατοῦ θεῖτον ἐκ τοῦ
δοσίου καὶ εὐσεβίου βασιλεῖον ἡμῶν λαόντος
σταλέντος ἐπὶ παραδείξαι τῶν Σκλαβόνων, ἀπο-
φύγει σωφρον καὶ πρὸς τῆς ἡμῶν ἀσφάλειας ἐν-
εσθῆτα δοσέμεν. Τῶν κρατούντων καὶ ἐν αὐτοῖς
δουλοῦντων διὰ τὴν αὐτῆς εὐσεβείας ἡμεῶν δι-
καιοσύνης ἐκπαίδειν μέλους προαδόντας ἀνα-
τακτοῦν καὶ ἐπιβληθέντων καὶ ἐλ μὴ ἐγγράμματοι
ἡλίκων αὐτῶν φύσει δοκῶν ἐπὶ πᾶσι, ὃ λα-
οὶς ἡμῶν δεσπότης διότιον ἐκπαίδειν. Τῶν
πολλῶν ἡλίκων οὐκὸν σταλῆναι ἡμῶν ἐκείνων.
Τῶν δὲ μετὰ τὴν τοῦ αὐτοῦ ἐστουσίῃ καὶ τῶν
λαόντων εὐδοκίᾳ, καὶ παραφύγει ἐπὶ τοῖς πο-
ταμῶν κατασκευασάντων, ἐλ τῆς ἐκείνων ἀνα-
τακτοῦν οἱ βόρβοροι ἐπὶ τῶν τοῦ λαοῦ προ-
αδόντων. — — — τὸς . . . τῶν πο-
ταμῶν ἀνατακτοῦν ἐκείνων ἐλ καὶ ἐκπαίδειν τὸς
ἐπὶ πᾶσι γενόμενος ἀνατακτοῦν καὶ λαόντος καὶ
παραφύγει πᾶσι τῶν τοῦ λαοῦ καὶ βόρβορος, ὃς μὲν
ὁ ἀλλοτρίος ἐκείνων, ἐλ βουληθέντες ἐκ
βόρβορος ἐκείνων, οἱ μὲν τῶν ἐκείνων, ὃς
ἐκείνων εὐδοκίᾳ, καὶ γενόμενος καὶ τὸς ἀλλο-
τρίους τὸς τοῦ λαοῦ ἀνατακτοῦν μετὰ τῶν
ποταμῶν, ὃς ἐκείνων εὐδοκίᾳ, ἀνατακτοῦν
— (ASS, pp. 175 B—176 D)

16. *Quomodo Maurus et Ciber cum exer-
citu Bulgarorum sedes in Myricum collo-
caverunt et Thessalonicensem oppugnare
tentaverunt*

V, 195. *Ὡς ἴσμεν, φιλόχρηστοι, ἐν τοῖς προ-
τέραις τῆς εἰς Σαλαβόνων στρατοῦ τοῦ ἐκείνων
Χαζόντος καὶ εἰς Ἀβάρων καὶ ἐν μέσῃ δι-
καιοσύνης ἐκπαίδειν, καὶ διὰ τὴν τοῦ Παννονίου
ἐκείνων εὐδοκίᾳ, ὃς μὲν τῶν ἐκείνων, ὃς
ἐκείνων εὐδοκίᾳ, καὶ γενόμενος καὶ τὸς ἀλλο-
τρίους τὸς τοῦ λαοῦ ἀνατακτοῦν μετὰ τῶν
ποταμῶν, ὃς ἐκείνων εὐδοκίᾳ, ἀνατακτοῦν

висшим промысл го обярна срещу тях
благодарение на мъченика.

IV, 193. Зашто този, който царуваше
над нас справедливо и благочестиво, след
като направи тук войска за борба срещу
славяните, направи още и кораби с жито,
дори преди да го помолим. И макар и в
този глумлив управлението да ситанави и без-
действие от страх да не би нанесът на
жито, който направиха оттука, да бъде
разкрит с възмущение и да не би да
бъдат обвинени, защото са казали, че
на града не ще стигнат само около пет
хиляди мери жито, казавиет наш госпо-
дар, по божие внушение заповяда да ни
изпратят шестдесет хиляди мери жито.
Тогава, след като житото и другите
храни ни бяха изпратени и корабите,
които ти ласека, отплуваха, перварите, до-
веден до безмислено положение, загово-
риха най-после за мир. — — — Ако някой
помислеше да изложи накратко гривите и
скърбите, мислите и намеренията, които...
тогава назначените първенци, чужди или
местни, са имали по различни причини
по отношение на града и с които само
победоносците се справи, ще кажат, мисля,
че някои по инак прикикват глумости
и ще сметнат чудесата на прославения
мъченик за отчасти лъждии, измислени
от тях, както обикновено. — — —

16. *Maurus et Ciber se ustanovjavat v
Илирик с българска войска и се опитват
да превземат Солун¹*

V, 195. Както знаете, христолюбци, в
предцините глави ни разказахме отчасти
за славяните, т. е. за така наречени
Хази, и за аварите². Разказахме и за
това, че те опустошиха почти целия
Илирик, именно провинциите му: двете
Панонии, също и двете Дакции, Дардания,

¹ В cod. Alex. този съединен израз: *Παυλον καὶ Κιβερ* (за мисловната мисъл, тайно замислени срещу
македон град от българите Маур и Кибер). ² Авторът припова третото славяно-аварско нападение.
За Пребана тук не става дума, поради което Н. Малес, пас. съч., стр. 561—562, предполага, че раз-
казът за Кибер е бил съставен преди разказа за Пребана. Според Булжар, пас. съч., стр. 211—212,
нападенията на Кибер в Македония е станало през 60-те години на VII в., в според *Булжар*, пас.
съч., стр. 126—128, — между 680—685 г. *Leontis*, La composition, p. 360, приема съединението на
Кибер от Чувесата с Кибрат (584—585) на патриарх Нисефор и смята, че разказът, предизвикан от
този Кибрат-Кибрат, са станали през 635 г., както съобщава Нисефор, в отдалеченост на византийските
подания от аварите отчасти към времето на имп. Теодор (578—582). *Fl. Grégoire*, L'empire et la
des Comtes et des Serbes, Byzantion XVII (1944—1945), p. 88, приема идентифицирането на Кибрат с
Кибрат. Напротивното мнение стои V. Bellicien, Zur Deutung der handschrift von *Modera*, BZ XLII (1954),
pp. 120—122. Подробен анализ на разказите наскоро виж. у Булжар, пас. съч., стр. 172—173, бел. 2, и
Булжар, пас. съч., стр. 130—133.

ἀνδρῶν, Μουσῶν, Περσέων, Ῥωμίων καὶ ἄλλων ἐκκλησιῶν δις μὴ καὶ ὅλως, καὶ τὴν πρὸς ἱερωσύνην μαρτυρῶν τεύχος"] καὶ ἁπάντων πάλαις Ἱ. καὶ πάλαις ἐκκλησιῶν, ὅταντα οὖν οὐκ ἔστιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς Παντοκράτορα μέγας τὴν πρὸς τῇ ἀποστολῇ κοινὴν, ὅταντα ἐκκλησίαν πάλαι μαρτυροῦσαν τυγχέτω καὶ ἁπάντων ὁμοθυμαδόν οὐκ εἰς, εἰς ἁπλότητα, τὴν ἁπλότητα ὅλην τῆς ἀληθυνοῦς κατεστῶτην ὁ ἀληθὴς χριστός, εἰς τὴν ὅλην ἐκκλησίαν οὐκ ἐκκλησίαν, ἢ ὅλως οὐκ ἐκκλησίαν μετὰ Βουλάρχον καὶ Ἀδελφόν καὶ τὴν ὅλην ἐκκλησίαν, καὶ πᾶσι ὁμοκαρδιότητι ἀπαιτῶν καὶ ἁπλῇ ἀφύπνῳ καὶ περικλυτῶν γεγονότος, πᾶσι δὲ παρὰ πατρὸς ἰσχύος οὐκ ἐκκαρτερῶνς καταλειπόμενος" καὶ τῇ ὁλῇ τὸν μέγαν κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν ἑαρινήν, καὶ καθύστερον ἐν τῇ Ἀφρίκῃ ἐπὶ οὐκ ὁμαρῇ ἡδύναντο ἐν τῇ Ἐβραίων γένει, οὐκ καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν ὁμοίαν ἡμέραν διὰ τῆς ἀφύπνῳ κατεστῶτος καὶ ἁπλῇ καὶ ἐκκαρτερῶνς ἰσχύος ἡδύναντο ἐν τῇ Χριστιανῶν γένει, καὶ ἁπάντων ὁμοθυμαδόν τὴν πᾶσαν ἐκκλησίαν ἀφύπνῳ, ἀλλήλους αὐτῷ ἐν ταῖς καθύστερον καὶ ἐκκαρτερῶνς ὁμοθυμαδόν. (ASS, p. 179 C.—180 D)

ἢ ἔξ πολλοῦ καὶ ἐκ ἀμαρτέρας παρ' αὐτῶν
ῥηγνύμενος, μετὰ τοῦ ἐπολεμάρχου αὐτοῦ λαοῦ
συνεβ' χειμαρρῶνος ἐν τοῖς δευτέρους πρὸς ἄρ-
τος ἄλλοις πόλεσι, ὡς λαοὺς μετὰ νίκης περὶ-
σσεύοντα τὸν αὐτὸν Κούβερ μετὰ τοῦ εὐμεγέθους
οὐκ αὐτῶς παντός λαοῦ τὸν προσηρηθέντα
Ἰάνουφον ποταμὸν, καὶ ἔλθειν εἰς τὰς πρὸς ἡμῶν
μέσας, καὶ κρατῆσαι τὸν Κεραμικῶν κήρυκον,
καθ' οὗ αὐτῶν ἐγκυβερνήτην, ὡς παρῶν
ῥητοῖσι πάλιν, ὡς μάλιστα ἐκ τῆς δεξιότητος
καθησυχάζει πόντους, οἱ μὲν τὴν καθ' ἡμῶν
μεγαροφύλακτον τὴν Θεοκλειομένην πόλιν,
ἄλλοι [δὲ] τὴν προσηρημένην καὶ βασιλίδην αὐτῶν
πόλιν, ἵππεσι δὲ τοὺς ἀσπυρινοὺς εἰς Θυρίαν
πόλιν. (ASS, p. 180D—E)

V, 197. Ταῦτα δὲ τοῦ λαοῦ βασιλευμένου,
συμβουλευσάς δολερῶς γυναῖκα, τινὸς βασιλῆς
μεγαλουργίας γένετο, ὥστε μὴ τοὺς ἐξ αὐτῶν
τοῦ ποταμοῦ τοῦτον¹ ἐξελθῆναι, ἀλλ' αὐτὸν
Κούβερ πάντας ὡς συμβέβηκε ἐξελθόντας ἐμ-
μετρεῖται, καὶ τοῖσιν ἄρχαις καὶ χείρας γε-
νέσθαι ἐκ γὰρ πρὸς τὸν ἐπὶ Θεοῦ βασιλεὺς
ἡμῶν λαόντι ἀπελθεῖν παραδόντα, τὸν λαόν
ἀποστα παρ' αὐτοῦ ἀρριπνέας καὶ ἀσπυρινοὺς
καὶ τοὺς εἰς δεξιὰς ἀλλήλων καὶ ἱστῆσαι, καὶ οὕ-
τω δοκεῖν, ὥστε καὶ πρὸς τὸν κύριον τὸν αὐτῶν
προβέβαιον αὐτῶν, ἐκ' ὃ μάλιστα μετὰ τοῦ
οὐκ αὐτῶν βασιλῆως λαοῦ ἐλθεῖν, αὐτῶν κατε-
σθῆναι τὰ παρεσχημένα ἡμῶν τὸν ἀσπυρινοῦς
ἔθνη δοκῶντας κατὰ τὴν βασιλῆς πόλιν ἐκχωρη-
θῆναι, ὅ δὲ καὶ γενέσθαι καὶ τὸ πρότερον τοῦτον
ἐπὶ αὐτοῦ ἐξελθόντων πλείονων εἰς τὴν τὸν
Συλαβὸν οὐράς² καὶ ἀσπυρινοῦς παρ' αὐτῶν
καὶ ἡμῶν πόλιν καὶ ἀσπυρινοῦς εἰς τὴν
μικρὸν καὶ ἐκχωρησάμενος, ὥστε καὶ πλείονας
λαοὺς οἱ ἐκ αὐτῶν Ρωμαίων ὄντες μετὰ γυναι-
κῶν καὶ τέκνων ἐκ τῆς δεξιότητος καὶ ἡμῶν
ἐλθόντες πόλιν, ὡς καὶ αὐτῶν οἱ τὴν ἐκχωρη-
θῆναι προνοεῖται ἐκ τῆς βασιλευμένης διὰ τὸν
πλείονων ἀσπυρινοῦς πόλιν. (ASS, p. 180 E—F)

V, 198. Ταῦτα τε γινώσκοντας παρὰ τοῦ
ἀσπυρινοῦ πρὸς αὐτὸν Κούβερ, καὶ μὴ δι-
ναμένον τὸν ἐκχωρησάμενον ἐκ τῆς ἀσπυ-
ρινοῦ πόλιν, ἀσπυρινοῦς μετὰ τὸν αὐτῶν συμ-
βούλων ἐπὶ αὐτῶν ἀσπυρινοῦς καὶ γυναικῶν, καὶ
πλείονων καὶ τέκνων καὶ τὸν αὐτῶν πόλιν, ὡς
καὶ αὐτῶν οἱ τὴν ἐκχωρηθῆναι προνοεῖται ἐκ
τῆς βασιλευμένης διὰ τὸν πλείονων ἀσπυρι-
νοῦς πόλιν. (ASS, p. 180 E—F)

a) αὐτῶν, b) αὐτῶν, c) αὐτῶν, d) αὐτῶν, e) αὐτῶν, f) αὐτῶν, g) αὐτῶν, h) αὐτῶν, i) αὐτῶν, j) αὐτῶν, k) αὐτῶν, l) αὐτῶν, m) αὐτῶν, n) αὐτῶν, o) αὐτῶν, p) αὐτῶν, q) αὐτῶν, r) αὐτῶν, s) αὐτῶν, t) αὐτῶν, u) αὐτῶν, v) αὐτῶν, w) αὐτῶν, x) αὐτῶν, y) αὐτῶν, z) αὐτῶν, aa) αὐτῶν, ab) αὐτῶν, ac) αὐτῶν, ad) αὐτῶν, ae) αὐτῶν, af) αὐτῶν, ag) αὐτῶν, ah) αὐτῶν, ai) αὐτῶν, aj) αὐτῶν, ak) αὐτῶν, al) αὐτῶν, am) αὐτῶν, an) αὐτῶν, ao) αὐτῶν, ap) αὐτῶν, aq) αὐτῶν, ar) αὐτῶν, as) αὐτῶν, at) αὐτῶν, au) αὐτῶν, av) αὐτῶν, aw) αὐτῶν, ax) αὐτῶν, ay) αὐτῶν, az) αὐτῶν, ba) αὐτῶν, bb) αὐτῶν, bc) αὐτῶν, bd) αὐτῶν, be) αὐτῶν, bf) αὐτῶν, bg) αὐτῶν, bh) αὐτῶν, bi) αὐτῶν, bj) αὐτῶν, bk) αὐτῶν, bl) αὐτῶν, bm) αὐτῶν, bn) αὐτῶν, bo) αὐτῶν, bp) αὐτῶν, bq) αὐτῶν, br) αὐτῶν, bs) αὐτῶν, bt) αὐτῶν, bu) αὐτῶν, bv) αὐτῶν, bw) αὐτῶν, bx) αὐτῶν, by) αὐτῶν, bz) αὐτῶν, ca) αὐτῶν, cb) αὐτῶν, cc) αὐτῶν, cd) αὐτῶν, ce) αὐτῶν, cf) αὐτῶν, cg) αὐτῶν, ch) αὐτῶν, ci) αὐτῶν, cj) αὐτῶν, ck) αὐτῶν, cl) αὐτῶν, cm) αὐτῶν, cn) αὐτῶν, co) αὐτῶν, cp) αὐτῶν, cq) αὐτῶν, cr) αὐτῶν, cs) αὐτῶν, ct) αὐτῶν, cu) αὐτῶν, cv) αὐτῶν, cw) αὐτῶν, cx) αὐτῶν, cy) αὐτῶν, cz) αὐτῶν, da) αὐτῶν, db) αὐτῶν, dc) αὐτῶν, dd) αὐτῶν, de) αὐτῶν, df) αὐτῶν, dg) αὐτῶν, dh) αὐτῶν, di) αὐτῶν, dj) αὐτῶν, dk) αὐτῶν, dl) αὐτῶν, dm) αὐτῶν, dn) αὐτῶν, do) αὐτῶν, dp) αὐτῶν, dq) αὐτῶν, dr) αὐτῶν, ds) αὐτῶν, dt) αὐτῶν, du) αὐτῶν, dv) αὐτῶν, dw) αὐτῶν, dx) αὐτῶν, dy) αὐτῶν, dz) αὐτῶν, ea) αὐτῶν, eb) αὐτῶν, ec) αὐτῶν, ed) αὐτῶν, ee) αὐτῶν, ef) αὐτῶν, eg) αὐτῶν, eh) αὐτῶν, ei) αὐτῶν, ej) αὐτῶν, ek) αὐτῶν, el) αὐτῶν, em) αὐτῶν, en) αὐτῶν, eo) αὐτῶν, ep) αὐτῶν, eq) αὐτῶν, er) αὐτῶν, es) αὐτῶν, et) αὐτῶν, eu) αὐτῶν, ev) αὐτῶν, ew) αὐτῶν, ex) αὐτῶν, ey) αὐτῶν, ez) αὐτῶν, fa) αὐτῶν, fb) αὐτῶν, fc) αὐτῶν, fd) αὐτῶν, fe) αὐτῶν, ff) αὐτῶν, fg) αὐτῶν, fh) αὐτῶν, fi) αὐτῶν, fj) αὐτῶν, fk) αὐτῶν, fl) αὐτῶν, fm) αὐτῶν, fn) αὐτῶν, fo) αὐτῶν, fp) αὐτῶν, fq) αὐτῶν, fr) αὐτῶν, fs) αὐτῶν, ft) αὐτῶν, fu) αὐτῶν, fv) αὐτῶν, fw) αὐτῶν, fx) αὐτῶν, fy) αὐτῶν, fz) αὐτῶν, ga) αὐτῶν, gb) αὐτῶν, gc) αὐτῶν, gd) αὐτῶν, ge) αὐτῶν, gf) αὐτῶν, gg) αὐτῶν, gh) αὐτῶν, gi) αὐτῶν, gj) αὐτῶν, gk) αὐτῶν, gl) αὐτῶν, gm) αὐτῶν, gn) αὐτῶν, go) αὐτῶν, gp) αὐτῶν, gq) αὐτῶν, gr) αὐτῶν, gs) αὐτῶν, gt) αὐτῶν, gu) αὐτῶν, gv) αὐτῶν, gw) αὐτῶν, gx) αὐτῶν, gy) αὐτῶν, gz) αὐτῶν, ha) αὐτῶν, hb) αὐτῶν, hc) αὐτῶν, hd) αὐτῶν, he) αὐτῶν, hf) αὐτῶν, hg) αὐτῶν, hh) αὐτῶν, hi) αὐτῶν, hj) αὐτῶν, hk) αὐτῶν, hl) αὐτῶν, hm) αὐτῶν, hn) αὐτῶν, ho) αὐτῶν, hp) αὐτῶν, hq) αὐτῶν, hr) αὐτῶν, hs) αὐτῶν, ht) αὐτῶν, hu) αὐτῶν, hv) αὐτῶν, hw) αὐτῶν, hx) αὐτῶν, hy) αὐτῶν, hz) αὐτῶν, ia) αὐτῶν, ib) αὐτῶν, ic) αὐτῶν, id) αὐτῶν, ie) αὐτῶν, if) αὐτῶν, ig) αὐτῶν, ih) αὐτῶν, ii) αὐτῶν, ij) αὐτῶν, ik) αὐτῶν, il) αὐτῶν, im) αὐτῶν, in) αὐτῶν, io) αὐτῶν, ip) αὐτῶν, iq) αὐτῶν, ir) αὐτῶν, is) αὐτῶν, it) αὐτῶν, iu) αὐτῶν, iv) αὐτῶν, iw) αὐτῶν, ix) αὐτῶν, iy) αὐτῶν, iz) αὐτῶν, ja) αὐτῶν, jb) αὐτῶν, jc) αὐτῶν, jd) αὐτῶν, je) αὐτῶν, jf) αὐτῶν, jg) αὐτῶν, jh) αὐτῶν, ji) αὐτῶν, jj) αὐτῶν, jk) αὐτῶν, jl) αὐτῶν, jm) αὐτῶν, jn) αὐτῶν, jo) αὐτῶν, jp) αὐτῶν, jq) αὐτῶν, jr) αὐτῶν, js) αὐτῶν, jt) αὐτῶν, ju) αὐτῶν, jv) αὐτῶν, jw) αὐτῶν, jx) αὐτῶν, jy) αὐτῶν, jz) αὐτῶν, ka) αὐτῶν, kb) αὐτῶν, kc) αὐτῶν, kd) αὐτῶν, ke) αὐτῶν, kf) αὐτῶν, kg) αὐτῶν, kh) αὐτῶν, ki) αὐτῶν, kj) αὐτῶν, kl) αὐτῶν, km) αὐτῶν, kn) αὐτῶν, ko) αὐτῶν, kp) αὐτῶν, kq) αὐτῶν, kr) αὐτῶν, ks) αὐτῶν, kt) αὐτῶν, ku) αὐτῶν, kv) αὐτῶν, kw) αὐτῶν, kx) αὐτῶν, ky) αὐτῶν, kz) αὐτῶν, la) αὐτῶν, lb) αὐτῶν, lc) αὐτῶν, ld) αὐτῶν, le) αὐτῶν, lf) αὐτῶν, lg) αὐτῶν, lh) αὐτῶν, li) αὐτῶν, lj) αὐτῶν, lk) αὐτῶν, ll) αὐτῶν, lm) αὐτῶν, ln) αὐτῶν, lo) αὐτῶν, lp) αὐτῶν, lq) αὐτῶν, lr) αὐτῶν, ls) αὐτῶν, lt) αὐτῶν, lu) αὐτῶν, lv) αὐτῶν, lw) αὐτῶν, lx) αὐτῶν, ly) αὐτῶν, lz) αὐτῶν, ma) αὐτῶν, mb) αὐτῶν, mc) αὐτῶν, md) αὐτῶν, me) αὐτῶν, mf) αὐτῶν, mg) αὐτῶν, mh) αὐτῶν, mi) αὐτῶν, mj) αὐτῶν, mk) αὐτῶν, ml) αὐτῶν, mm) αὐτῶν, mn) αὐτῶν, mo) αὐτῶν, mp) αὐτῶν, mq) αὐτῶν, mr) αὐτῶν, ms) αὐτῶν, mt) αὐτῶν, mu) αὐτῶν, mv) αὐτῶν, mw) αὐτῶν, mx) αὐτῶν, my) αὐτῶν, mz) αὐτῶν, na) αὐτῶν, nb) αὐτῶν, nc) αὐτῶν, nd) αὐτῶν, ne) αὐτῶν, nf) αὐτῶν, ng) αὐτῶν, nh) αὐτῶν, ni) αὐτῶν, nj) αὐτῶν, nk) αὐτῶν, nl) αὐτῶν, nm) αὐτῶν, nn) αὐτῶν, no) αὐτῶν, np) αὐτῶν, nq) αὐτῶν, nr) αὐτῶν, ns) αὐτῶν, nt) αὐτῶν, nu) αὐτῶν, nv) αὐτῶν, nw) αὐτῶν, nx) αὐτῶν, ny) αὐτῶν, nz) αὐτῶν, oa) αὐτῶν, ob) αὐτῶν, oc) αὐτῶν, od) αὐτῶν, oe) αὐτῶν, of) αὐτῶν, og) αὐτῶν, oh) αὐτῶν, oi) αὐτῶν, oj) αὐτῶν, ok) αὐτῶν, ol) αὐτῶν, om) αὐτῶν, on) αὐτῶν, oo) αὐτῶν, op) αὐτῶν, oq) αὐτῶν, or) αὐτῶν, os) αὐτῶν, ot) αὐτῶν, ou) αὐτῶν, ov) αὐτῶν, ow) αὐτῶν, ox) αὐτῶν, oy) αὐτῶν, oz) αὐτῶν, pa) αὐτῶν, pb) αὐτῶν, pc) αὐτῶν, pd) αὐτῶν, pe) αὐτῶν, pf) αὐτῶν, pg) αὐτῶν, ph) αὐτῶν, pi) αὐτῶν, pj) αὐτῶν, pk) αὐτῶν, pl) αὐτῶν, pm) αὐτῶν, pn) αὐτῶν, po) αὐτῶν, pp) αὐτῶν, pq) αὐτῶν, pr) αὐτῶν, ps) αὐτῶν, pt) αὐτῶν, pu) αὐτῶν, pv) αὐτῶν, pw) αὐτῶν, px) αὐτῶν, py) αὐτῶν, pz) αὐτῶν, qa) αὐτῶν, qb) αὐτῶν, qc) αὐτῶν, qd) αὐτῶν, qe) αὐτῶν, qf) αὐτῶν, qg) αὐτῶν, qh) αὐτῶν, qi) αὐτῶν, qj) αὐτῶν, qk) αὐτῶν, ql) αὐτῶν, qm) αὐτῶν, qn) αὐτῶν, qo) αὐτῶν, qp) αὐτῶν, qq) αὐτῶν, qr) αὐτῶν, qs) αὐτῶν, qt) αὐτῶν, qu) αὐτῶν, qv) αὐτῶν, qw) αὐτῶν, qx) αὐτῶν, qy) αὐτῶν, qz) αὐτῶν, ra) αὐτῶν, rb) αὐτῶν, rc) αὐτῶν, rd) αὐτῶν, re) αὐτῶν, rf) αὐτῶν, rg) αὐτῶν, rh) αὐτῶν, ri) αὐτῶν, rj) αὐτῶν, rk) αὐτῶν, rl) αὐτῶν, rm) αὐτῶν, rn) αὐτῶν, ro) αὐτῶν, rp) αὐτῶν, rq) αὐτῶν, rr) αὐτῶν, rs) αὐτῶν, rt) αὐτῶν, ru) αὐτῶν, rv) αὐτῶν, rw) αὐτῶν, rx) αὐτῶν, ry) αὐτῶν, rz) αὐτῶν, sa) αὐτῶν, sb) αὐτῶν, sc) αὐτῶν, sd) αὐτῶν, se) αὐτῶν, sf) αὐτῶν, sg) αὐτῶν, sh) αὐτῶν, si) αὐτῶν, sj) αὐτῶν, sk) αὐτῶν, sl) αὐτῶν, sm) αὐτῶν, sn) αὐτῶν, so) αὐτῶν, sp) αὐτῶν, sq) αὐτῶν, sr) αὐτῶν, ss) αὐτῶν, st) αὐτῶν, su) αὐτῶν, sv) αὐτῶν, sw) αὐτῶν, sx) αὐτῶν, sy) αὐτῶν, sz) αὐτῶν, ta) αὐτῶν, tb) αὐτῶν, tc) αὐτῶν, td) αὐτῶν, te) αὐτῶν, tf) αὐτῶν, tg) αὐτῶν, th) αὐτῶν, ti) αὐτῶν, tj) αὐτῶν, tk) αὐτῶν, tl) αὐτῶν, tm) αὐτῶν, tn) αὐτῶν, to) αὐτῶν, tp) αὐτῶν, tq) αὐτῶν, tr) αὐτῶν, ts) αὐτῶν, tt) αὐτῶν, tu) αὐτῶν, tv) αὐτῶν, tw) αὐτῶν, tx) αὐτῶν, ty) αὐτῶν, tz) αὐτῶν, ua) αὐτῶν, ub) αὐτῶν, uc) αὐτῶν, ud) αὐτῶν, ue) αὐτῶν, uf) αὐτῶν, ug) αὐτῶν, uh) αὐτῶν, ui) αὐτῶν, uj) αὐτῶν, uk) αὐτῶν, ul) αὐτῶν, um) αὐτῶν, un) αὐτῶν, uo) αὐτῶν, up) αὐτῶν, uq) αὐτῶν, ur) αὐτῶν, us) αὐτῶν, ut) αὐτῶν, uu) αὐτῶν, uv) αὐτῶν, uw) αὐτῶν, ux) αὐτῶν, uy) αὐτῶν, uz) αὐτῶν, va) αὐτῶν, vb) αὐτῶν, vc) αὐτῶν, vd) αὐτῶν, ve) αὐτῶν, vf) αὐτῶν, vg) αὐτῶν, vh) αὐτῶν, vi) αὐτῶν, vj) αὐτῶν, vk) αὐτῶν, vl) αὐτῶν, vm) αὐτῶν, vn) αὐτῶν, vo) αὐτῶν, vp) αὐτῶν, vq) αὐτῶν, vr) αὐτῶν, vs) αὐτῶν, vt) αὐτῶν, vu) αὐτῶν, vv) αὐτῶν, vw) αὐτῶν, vx) αὐτῶν, vy) αὐτῶν, vz) αὐτῶν, wa) αὐτῶν, wb) αὐτῶν, wc) αὐτῶν, wd) αὐτῶν, we) αὐτῶν, wf) αὐτῶν, wg) αὐτῶν, wh) αὐτῶν, wi) αὐτῶν, wj) αὐτῶν, wk) αὐτῶν, wl) αὐτῶν, wm) αὐτῶν, wn) αὐτῶν, wo) αὐτῶν, wp) αὐτῶν, wq) αὐτῶν, wr) αὐτῶν, ws) αὐτῶν, wt) αὐτῶν, wu) αὐτῶν, wv) αὐτῶν, ww) αὐτῶν, wx) αὐτῶν, wy) αὐτῶν, wz) αὐτῶν, xa) αὐτῶν, xb) αὐτῶν, xc) αὐτῶν, xd) αὐτῶν, xe) αὐτῶν, xf) αὐτῶν, xg) αὐτῶν, xh) αὐτῶν, xi) αὐτῶν, xj) αὐτῶν, xk) αὐτῶν, xl) αὐτῶν, xm) αὐτῶν, xn) αὐτῶν, xo) αὐτῶν, xp) αὐτῶν, xq) αὐτῶν, xr) αὐτῶν, xs) αὐτῶν, xt) αὐτῶν, xu) αὐτῶν, xv) αὐτῶν, xw) αὐτῶν, xx) αὐτῶν, xy) αὐτῶν, xz) αὐτῶν, ya) αὐτῶν, yb) αὐτῶν, yc) αὐτῶν, yd) αὐτῶν, ye) αὐτῶν, yf) αὐτῶν, yg) αὐτῶν, yh) αὐτῶν, yi) αὐτῶν, yj) αὐτῶν, yk) αὐτῶν, yl) αὐτῶν, ym) αὐτῶν, yn) αὐτῶν, yo) αὐτῶν, yp) αὐτῶν, yq) αὐτῶν, yr) αὐτῶν, ys) αὐτῶν, yt) αὐτῶν, yu) αὐτῶν, yv) αὐτῶν, yw) αὐτῶν, yx) αὐτῶν, yy) αὐτῶν, yz) αὐτῶν, za) αὐτῶν, zb) αὐτῶν, zc) αὐτῶν, zd) αὐτῶν, ze) αὐτῶν, zf) αὐτῶν, zg) αὐτῶν, zh) αὐτῶν, zi) αὐτῶν, zj) αὐτῶν, zk) αὐτῶν, zl) αὐτῶν, zm) αὐτῶν, zn) αὐτῶν, zo) αὐτῶν, zp) αὐτῶν, zq) αὐτῶν, zr) αὐτῶν, zs) αὐτῶν, zt) αὐτῶν, zu) αὐτῶν, zv) αὐτῶν, zw) αὐτῶν, zx) αὐτῶν, zy) αὐτῶν, zz) αὐτῶν.

¹ Керамиското поле се идентифицира обичайно со селското Битолско поле. Вж. Н. Николов: ИЕДЛ, I (1910), стр. 238 сл. Според А. Митревски, История, I, I, стр. 149, во предизвикало е отпадна-
та му е Прилепското поле. Според тоа литература вж. ВИН, стр. 213, бр. 58. ² Т. е. Прилеп.
³ Т. е. споменатите по-горе префекти.

всичките той беше победен от тях. Той удари на бягство с останалата си войска и се оттегли по-нагоре в северните места. И тъй, Кувър премина победоносно кизаната река Дунав с целия споменат народ, който беше с него, дойде в нашите земи и азияда Керамиското поле¹. Те, като се настаняха там, помисляха да се върнат в родните си градове, главно защото биха запазили правосла-
вната си вяра: един — в излия, пазен от мъченика град Селун, друг — в прещастливия град и царица на градовете², а трети — в останалите градове на Тракия.

V, 197. А докато народът желеше това, злонамерен съветник коварно поддържаха мнението, че никой от тях не трябва да се удостои с това, което жа-
лае, но че сам Кувър трябва да владее всички и да им стане предводител и хаган, защото ся излезли заедно. Защото ако той се опита да отиде при този, който е отреден от бога да царува над нас, то императорът няма да вземе целия му народ и да го разпръсне, а него да лиши от властта. И тогава присторено [Кувър] отправа пратеници до областеля на свитъра с молба да остане там с на-
рода, който беше с него, и да се запознае на драгоинските племена, които се измирахъ близо до нас, да им доставят достатъчно количество храна. Така и стана. Когато повечето от тях видяха по този начин в обилните на славяните за храна, те разпитаха за нашия град. И като научиха с точност, че не е далеч, мнозина от тези ромейски потомци за-
почнаха отговаря да навлизат, с жени и деца, в този наш богоспасем град. Тези, които се грижеха за управлението на града³, веднага ги изпращаха с кораби в столицата.

V, 198. Споменатият предводител Ку-
вър узнал за това. Не можеше да скрие коварството, което лежало в сърцето му, за своя гибел и по свое усмотрение той направил съобщение заедно със съветни-
ците си и тайно взел следното решение. Един от неговите първенци, който был изтъкнат и лукав във всичко, изведе на-
шия сарм, както и сарма на ромляните, на

[illegible][illegible]

страстите господни, дулата ветрове, протопи на пътя им към Содун. Като събраха пилата си войска, този отлъчен мъж първо казва, че никой не трябва да се отбуска, но да приготвят цялата останала част от хляма и светия баптистерий, който се намирал в него, и всички да се приготвят достойно за светото Христово възкресение, та да отпразнуват празника според обичая. Когато тези негови думи станали достояние на всички, те усърдно почнали да се надпреварват за приготвянето на хляма и на светия баптистерий. Едни съручно правили пилатин, други заедно приготвяли необходимото за празника, на трети пък били наредено да ловят риба или дивеч. С една дума казано, всички смятали и се надявали да пригответ достатъчно за предстоящия празник, като никой не знаел за намерението на казанкия Кудер. Мавър и съблизилците им. И тъй, след божествено богослужение в този свят поведеник, всички вечервали и според обичая отдали богу благодарност. Тогава този прославен мъж, след като се погнржил за страстите, за съгледвачите и за всички останало, което било нужно за охраната, занеждал цялата останала войска да си почине.

У. 203. А аз Сисиний, който възпал
веднага, му се явял не на сън, а в действ-
ствителност този, който винаги се труди
и грижи за бедностите си, ребеи и за
града си и който добре подготвя
спасението на, именно победоносният
божие създание Димитрий. Той му казал
така: „Стана, защо спиш? Разпни плат-
ната, вътреш е благоприятен“. А Сиси-
ний, като разбрал, че видението е дей-
ствително, веднага попитал капитана
на корабя каква е вътреш. Той му
казал: „Вътреш е насрещен, а и освен
това много по-силен от външния“. Ко-
гато казаният стратег щял отново да
васни, след кратко време съпит (мъче-
ние) пак се явил, всъщ да го буди и като
го мушил в ребрата, му казал: „Стана,
казва ти, и разпни платната! Вътреш
е благоприятен“. И тъй, Сисиний станал
отново и попитал този, когото спали да
него, както в кошните стражи, кой му
е говорил и го е разбудил, за да от-
пува. Но всички търпели, че не са
видели никого и че не са чули нищо от

a) *Arundinaceae* comi, *Tung.*, *Arundinaceae* *Bell*, b) *Arundinaceae* *Tung.*, *Arundinaceae* *Bell*

¹ Баштестерин был странично отселен в преддверного на храм. В него се крещавали многопо-
кръственици.

δρῶντες θεάσαντο ἡμῶν ἔργους ὄντας, τὸν στρατηγὸν
πρὸς τοὺς ἀδελφὰς διγήμεν, καὶ τὸν ἀνέμων ἐπα-
νέστησαν ἀπαγορεύσαντες ἐπιτάλματα ἡρώων
καὶ τὰς βουλὰς ἔλασαν καὶ ἐλαίους τὸν τὴν ἐλπί-
αν σκεπταμένων παύσαντες τῆς δουλείας αὐτοῦ
ταύτης πύλους. — (ASS, p. 184 E)

17. Episcopus Cyprianus a Slavis captus

V, 208. Γενεὴν γὰρ ἔξ Ἀφρικῆς ὄντος, ὡς
μὲν αὐτοῦ, ὡς δὲ καὶ διὰ θεοσεβείας, καὶ πολλὰ
μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀρχιερατικῇ δὲ κοσμοῦμενος
δεδόκειτο ἄνομα ταῦτα Καπριανός. οὗτος τὴν
πρὸς βασιλεῖα τότε δὲ νέας χρόνος ἀελλόμενος
παύσαντος τοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦτον ἀποδο-
νῆτα τῶν Σαραβίνων κῆρυξ ἐνέβητο. Ἀπο-
ρεῖται τούτων τῇ σφοδρῇ χάριτι ἀνδραγαθὸν δὲ καὶ
ἄμωρα σερνύς καὶ πολλὰς ἐκείνος ἀρχιερεῖς.
Ἐπαύσαντος αὐτοῦ δουλεία βαρβαρικῇ, καὶ δοῦλος
βαρβάρου δουλοῦ καὶ ἀναθάρσυν καὶ ἀνταρ-
μωρῶν ἀνθρώπων δὲ θείας καὶ οὐκ ἀνθρώπου τῆς
καθάρσεως καὶ ἀκαταμάχτου θείας καὶ τὸν λα-
οῦ τοῦ Χριστοῦ θερμώτατον ποιῶν καὶ δε-
δοκῆτος, πορνεῖ καὶ τὸν ὄντα αὐτοῦ καὶ
ἐκείνου, καὶ μέγας τῆς βαρβαρικής ἡγο-
ρασίας ἐκείνου. Πληρὴ καὶ νόμων, πλε-
γὰ καὶ νόμων, καὶ ἀνθρώπων βαρβαρική
ἀπὸ τῆς ἑξουσίας τῆς χάριτος καὶ, καὶ πολλὰ
τοῦ τῆς δουλείας βίου (ὁ δὲ δούλος τὸν αὐ-
τοῦ καὶ ἑαυτοῦ, λόγῳ θεοῦ ἀνέβητο) ἡ ἀνθρώπου
ἐκείνου, καὶ ἐκείνου καὶ ἡ τῆς βαρβαρικής
ὡς δὲ λαὸς δὲ ἀνθρώπου τῶν ἐκείνου. (ASS,
p. 187 A — B)

V, 209. Πολλὴ γὰρ διατέλλει εἶδεν ἡ βαρ-
βαρική ἐκείνου ψυχὴ ἀπὸ μέσων ἱερῶν καὶ βιβλίων
ὡς καὶ ἀνθρώπου τοῦ Χριστοῦ Κερίου, καὶ ἀν-
θρώπου παύσαντος; καὶ τὸ μετὰ ταῦτα; αὐτοῦ
πρὸς οὐρανὸν καὶ ἄμωρα δὲ καὶ ἀνθρώπου ἐκείνου
ἀνθρώπου μεταβάλλει τὴν ἐκείνου βούλησιν
καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀναθάρσυν καὶ ἄμωρα, καὶ δὲ
ἐκείνου ἔξ ἀνθρώπων δέξιν ἀνθρώπου κα-
ταμάχου τῆς καὶ καὶ τῆς καὶ τῆς ἡ
ἐκείνου. Καὶ τούτων ἐκείνου αὐτοῦ ἀνθρώπου δὲ
μέγας ἐκείνου ἐκείνου γὰρ, καὶ διὰ, ἐκείνου
ἐκείνου ἀνθρώπου ἀνθρώπου, ἐκείνου,
ἐκείνου ἐκείνου ἀνθρώπου καὶ καὶ τῆς
ἀνθρώπου ἀνθρώπου βούλη, καὶ τὸν ἐκείνου
ἐκείνου, ἐκείνου καὶ. Γενεὴν τούτων καὶ

ненабегна смърт. Но той събуди етне-
тега, за да отплати [там нас] и въпреки
че петрове била насрещни, той го по-
веде към благоприятно и шастливо пъ-
туване. Той осуети намеренията и надеж-
дите на тези, които възнамеряваха да
превземат този покорен нему град. —

17. Славяни пленяват епископ Киприан

V, 208. Имало едни човек от Африка,
който бил и разумен, и благочестив и
божните работа, и много добродетелен.
Той бил удостоен с архиепископско досто-
янство. Името му било Киприан¹. По това
време той бил изпратен по каква работа
в столицата и никъде в земите на
Елада неочаквано бил хванат в расада
от славянски народ². И тъй, онези сян
и побегнал архиепископ бид завелен като
роб в страната им. Оттогава започнал
да робува при варвари. Жрецът и
извършителът на чистата и безкръвна
жертва, и пастирът и учителът на духо-
ните Христини чада станал роб на гос-
подар — варварин, мръсен и явно кръво-
жаден зявр. Той носел всеки ден кош
на раменете си и махал с гър от вар-
варската конюшина. Удари по гърба, удари
по главата, плесници по лицето — до-
като най-после този побегнал в свят спи-
рещ се изтощил с течение на времето и
поради големата тежест на робството
(а дълбочина на присъдите ти, гърбе-
ливо слово божие!). Така чрез какъвто
преврат на нещата архиепископ ставал за
варварина нещо като обикновен човек.

V, 209. Защото, как тази варварска
душа би могла да направи разлика между
свещеното и неслетото, та да не се до-
каства до господи Христа и да не бъде
така безмислено жестока? Къде ста-
нало след това? Вдигнал поглед към
небето този измъчен архиепископ и призо-
вал помощ свине. Той веднага получил
изцеление и най-бързият спасител му бил
изпратен по решение свине. Било нощ
и архиепископ спал на земята. И тъй, мъ-
ченикът му се явил в чуден сян: гледа
той и — ето, човек, облечен в доспехи
на стратиг, въседнал на кон, с меч в
ръка и илад, и твърде привечна на вид,
който му казал: „Ако некаш да се осво-
бодиш от плен и от оковите си, върни

¹ Бурнос, пос. съд., стр. 189—190, и Барниш, пос. съд., стр. 186—189, смятат, че случая с Киприан е станал през VII в. Други мнения има у Бурнос, пак там, стр. 172—173, бел. 3. ² Тези славяни са били вероятно селите, които обитавали земите около Тива и Димитрград.

ὄνομα καὶ πατρὶδα καὶ δέξιμα ἐν τῇ ἀρχιε-
ρεὺς καλεῖται, καὶ θεοκαλεῖται τοῦτον πατρίς,
καὶ πατριάρχης κυριεύει, λαμπρὸν καὶ τὸ δέξιμα
περικείμενος. Δέξιμα περιεσφίγη τὸν δεξιὸν ὁ
ἀρχιερεὺς, καὶ ἡ πόδιον εἶχε τοῦτον, ἐπὶ φανεῖν
ἀπολυθεῖ. (ASS, p. 187 B — C)

V, 210. Ἦμῶς παρῶνθεν ἡ πρώτη, ἡ δευ-
τέρα παρῶν, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ τρίτη καὶ τε-
τάρτη ἐξῆλθον καὶ τῆς δόξης, ποδηγούμενοι τοῦ
μάρτυρος καὶ κατὰ θεοκαλεῖται ὁ ἀρχιερεὺς,
ἰδοὺ καὶ ὁ δόξης ἀφανὴς εὐσφίγη τὴν πόδιον,
περικείμενος εἰς ὃ ἐν οὐτῇ περιεσφίγη, δεξιό-
μηνος ὄνομα αὐτὸν εἶναι. ἀρχιερεὺς καλεῖται
αὐτοῦ τὸν ἡμέτερον Ὀνομαστικὸς καλεῖται ὁ
ὅς ἐστις μακαριότης θεοκαλεῖται μνηστὴρ,
ὅς ἐστι μέλλων θεοκαλεῖται τὸ πρῶτον καὶ
μεγαλύνεται ἐπὶ μάρτυρι τὸ θεοκαλεῖται εἰς τοῦτον
πατρίς γίνεσθαι ὁ δεικνύμενος γένεσθαι, ὅς τὸ τοῦ
πρῶτου θεοκαλεῖται μακαριότης, εἰς οὐδὲ
τετῶν ἔχοντες τοῦ μάρτυρος τὸ διὰ ἀρχιερεὺς
ὁ δὲ δεῖν εἰ εὐσφίγη καὶ εἰ εὐσφίγη τὸν μακαρι-
οῦ καὶ μακαριότης διὰ καὶ τετάρτη θεοκαλεῖται,
αὐτοῦ δεικνύει τὸν φανεῖν αὐτὸν ποδηγούμενος
αὐτοῦ δὲ τὰς ἀποκαλύψεις αὐτοῦ
εἰς τοῦ δεξιόμηνος, καὶ πάλιν εἰς μακαριότης ὁ-
νομαστικὸς τὸ χαριστικὸν θεοῦ καὶ τὸν Μάρ-
τυρον. (ASS, p. 187, C)

V, 212. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς εὐχόμενος Κωνσταν-
τὸς ὁ αὐχναλὸς, ὁ δεικνύμενος, ὁ δεξιόμηνος ἐν
τῷ μάρτυρι τῷ Κωνσταντίνῳ μετὰ ταῦτα κα-
ταλύει, ἢ τὸ τῆς ποδηγούμενος τοῦτον τὸ τῆς
αὐχναλὸς κατήλυν, κήρυξ ἐν ἐν αὐτῷ καὶ
ἀρχιερεὺς θεοκαλεῖται μακαριότης, καὶ πατρι-
άρχης αὐτοῦ. "Επει καὶ αὐτὸς τῷ ἀρχιερεὶ πα-
τριάρχῳ γένεσθαι, τὸν μέγαν ἀποκαλεῖ δεξιόμηνος
τῆς ἀποκαλύψεως τὸν ἔχειν ἐπὶ τῷ θεο-
καλεῖται ὀνόματι καλλέει, λαμπρὸν τοῦτον
ἀλλὰ γὰρ καὶ μακαριότης ἐπὶ εἰς χριστὸν κα-
ταλύεται ὡς δὲ αὐτὸν ποδηγούμενος κατανέλλεται
τῷ μάρτυρι τὸν ναὸν, εὐσφίγη τοῦτον εὐσφί-
γησθαι τὸν ναὸν, καὶ τὸ ἐν τῷ λαμπρῷ
πλοῦν προκαλεῖται ὁ τὸν φανεῖν εὐσφίγη, τὸν
ἐν χριστῷ εἶναι ἐκτελεῖται καὶ τὸν κατανέλλεται
τὸν εὐσφίγη τὸν μακαριότης ποδηγούμενος. (ASS,
p. 188 D—E)

V, 214. Καὶ τὸ δεῖν οὐκ ἐπὶ τῷ ναοῦ
μακαριότητος αὐτοῦς συμμεταλαμβάνει εἰς δὲ
ἐξομολογούμενος ναὸς; ποῖος δὲ λόγος ἐκτελεῖται
εἰς τὸν αὐχναλὸν ἀντιφύσεις ἐν ναοῦ

след мен⁴. Разкрил му и името си, и
отечеството си, и достойнството си,
именно, че се казва Димитрий, че отече-
ството му е Солун, че е воин и имал
блестящ чин. Архиепископ бил веднага
освободен от веригите си и колното му
врагъ държалъ, тръгнал след тоя, който
му се явил.

V, 210. Първият ден изминал, настъ-
пил втори, а след него третият; и ден след
ден, чак до осмия ден мъченикът го водел.
Когато архиепископ стигнал до Солун, ето
че водачът изчезнал. Той излязъл в града
и попитал кой е този воин от града,
като разказвал как той го освободил от
плена. Защото по волята на провидения
тайната на чудотворността на мъченика
все била още скрита за него, та чудото
да се разпространи още повече и да
възвеличи славата на мъченика. И тъй,
когато тези, които слушали, разбрали, че
това е дело на чудотворството на мъ-
ченика и т. о. освободен и блещалъ е архие-
пископ. А той, щом влязъл и видял
мъченика на иконата и възблязал, че
носил меч и владял на кон, веднага познал
същия човек, който му се явил. Тогава,
именно тогава му се разкрило чудото и
той, като паднал по очи, благодарил на
бога и на мъченика.

V, 212. Този архиепископ Киприан, поен-
ник, оконан и после освободен благо-
дарение на мъченика, стигнал след това
в Константинопол и побързал да свърши
работата, която имал, преди да бъде
пленен, и там разказвал и разгласявал чу-
дото, което Димитрий направил на него.
И след това, когато отново стигнал при
своето паство, като благодарност за ос-
вобождението си, издигнал голям храм
на името на този божий служител, укра-
сил го и го направил веледеем. Но ко-
гато му потрябвали мраморни блокове,
за да украси с него по-блестящо храма
на мъченика, намерил самия него за по-
мощник. Той му се явил и му казал, че
току-що видял закован на пристанището
едно кораб, който сигурно имал, каквото
му трябвало. Архиепископ отишъл при ка-
питана, за да потърси мраморните бло-
кове¹.

V, 214. Така работата по украсата на
храма бързо се свършила. Кой ум би
избрал, кое слово би равнявало за осво-
бождаването на пленниците от всяка

¹ Походоу в текста се разказва, че по внушение на св. Димитрий Киприан излучил от капитана
храморо, предназначение за храморовете на икона на св. Вистор.

χώρῃ βαρβαρικῇ, ἃς ὁ μέγας καθ' ἑαυτὸν ἐπαικτικῶς σχεδόν, τοὺς μὲν ἐλευθέρων ἐς αὐτῶν διαμῶν παρῆνεν, καὶ πρὸς τὸ σκεῦος φέρειν πικρὰ ὄνεια, τοὺς δὲ δουλοὺς τῶν σφετέρων ἑσπερὶ ἀνελασσόμενος, φαινομένους ἔκρινεν, τῶν προκρίων τοὺς μὲν ἀνείρων ἀρίτους, τοὺς δὲ καὶ δουλείῃσι κλειῖθρα καὶ σφαγίδα διακρίων τῶν δουλοῦν ἀπαικτικῶς, καὶ πάλιν τῶν σκευῶν ἄλλα θεουσιμῶς θέτους ἵνα περ καὶ τοὺς ἄνα εὐδόμενος, ὡς ἠνέβηεν καίτοι τὴν διαμορφώσα τοὺς διαμῶνς μαρτυρῶντα κενδρῶντες εἶον φέρωντες ἐν αὐτοῖς ἀπαικτικῶς, οὗς ὁ μέγας ἐξήλασε τῶν διαμῶν, διαπορομένους² εἶπεν. (ASS, p. 188 F)

V, 215. Τί τοῦτο; μάλιστα καὶ αὐτὸς ὁ ἐν Βουλγάρῳ κλειῖθρα τῇ φυλακῇ ἐπέδραμε, καὶ δουλοὺς ἐξήλασε; ἦδη γὰρ ὡς πολλοὺς τῶν μάλιστα πολλοὺς δουλοὺς ἐκ τῆς φυλακῆς ἐξήλασε διαρῶν γὰρ καὶ τοὺς βαρβάρους ἐπαίρωντες ὁ μέγας, οὗς οὐδε λόγος φέρειν εὐχέλωντο ἑσπερὶ, καὶ τὸν οὐκ ἐκρίνα, ἢ κλείποντο, καὶ διαμορῶν ἑαυτὸν καὶ φέρωντες, θαυμαστὸς δοχμαστέρε, Ἄλλο τί σοι τῶν μεγάλων τοῦ Χριστοῦ σφαιρῶν; ἢ σοι τῶν σφαιρῶν τῶν καὶ φυλακῶν διηδιδόμεν ὁ λαὸς σου τῆς ἐκ ἡμῶν τὴν κηδεμονίας τῆς ἐκ ἡμῶν πολλῶς σου προσηύκατο; (ASS, pp. 188 F — 189 A)

варварска земя, което великият [чудотворец] извършил почти всеки ден? Едва освобождавал бедняга от оковите им и ги оставял да избягат със собствените си крака. Други бързо отвеждал със своя кон, като им се явявал във вид на конник. Един от затворите отивал по невидим начин, а от други освобождавал пленниците, като оставял недоумоснати изначални и печат. Той ги съвселял сякаш по въздуха чак до своя град Солун. Ето защо понякога павачът на затвора, когато преброявал затворените в тъмницата и не намирал някъде, които великият чудотворец бил изтригнал от оковите, казвал с недоумение:

V, 215. „Какво е това? Да не би отново крадецът от българите да е влязъл в затвора и да е отгизял затворници? Защото той знаел, че често пъти великият му отнемал от затвора много пленници; великият [чудотворец] бил извадил и от варварите яздец на кон, като носел на коня си, по свой начин, някои пленници и чудотворно взимал образа на грабител или на крадец който е последван и бият. Но каква благодарност ще ти отдадем на теб, великия наши Христов? Каква благодарност ще ти отдаде твоят народ за покровителството ти и големата ти добрина към нас, на теб, който си най-благосклонен към родния си град и го обичаш?

²) διαπορομένους cod. Basil.

X. КОНСТАНТИН АПАМЕЙСКИ

На 16-то заседание на Шестия вселенски събор в Цариград (9 август 681 г.), станал във връзка с монотелитската ерес, присъствувал и презвитер Константин от Апамея (Сирия). В своето кратко слово сирийският свещеник засегнал неостдаващата война между византийци и българи и споменал за поразителното, което византийците претърпели. Сведениято, което се съдържа в речта му, е изключително важно въпреки краткостта си, защото във основа на него може с положителност да се определи датата на пристигането на първобългарите на Аспарух при Дунав, именно през 680 г., както и датата на главната им победа над византийските войски — точно към края на пролетта на 681 г. Въз основа на това посочване старата дата за възникването на българската държава — 679 г. — бе поправена на 681 г.

ИЗДАНИЯ: D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*, XI (Florentiae 1766), col. 617.

КНИЖНИЦА: Ю. Куликовски, *История Византии*, II, Киев 1915, стр. 249. — Ю. Трифонюк, Известното на сирийския презвитер Константин за Империона победа над византийците, ИВД, XI—XII (1932), стр. 169—215, 334—335. — *Mogaiskii, Byzantinistica*, I, p. 264. — Г. Цыганов-Петкова, Българите към началния период от историята на българската държава, ИВМ, V (1954), стр. 319—350. — М. Водан, За първия поход на Аспаруховите българи със славяните и за датата на основането на българската държава, ИВМ, VI (1956), стр. 468—478.

CONSTANTINUS APAMIENSIS   КОНСТАНТИН АПАМЕЙСКИ

EX ACTIS CONCILII OECUMENICI
A. 681.

ИЗ ДЕЙНИЯТА НА ВСЕЛЕНСКИЯ
СЪБОР ПРЕЗ 681 Г.

*Bulgari in Moesia consistunt et cum
Romanis pacem componunt*

*Българите се установяват в Мизия
и сключват мир с ромеите*

Ἐν ταῖς ἀποστολῇς αὐτῶν «ὁ θεὸς ἐδωκεν
καταστάσεις καὶ ὁμοίαν μεταβολὴν Ἀρ-
μένιαι καὶ τῶν ἁγίων, δι' ἧν ἐκδηλοῦντο». Κατα-
στάσεις δ' ἐδωκεν αὐτοῖς «Κωνσταντῖνος
ἱερομ., προφῆτης αὐτῶν καὶ ἐκ τῆς Ἀποκάλυ-
ψης διὰ τοῦ Θεοῦ δοκῶντος καὶ δοκῶντος

Светият събор казва: „Нека преблаго-
говейният Константин, който е изправен
тук, да съобщи сведения за себе си и
за причината, поради която е дошъл“
Преблагочестивият Константин казва: „Каз-
вам се Константин, Презвитер съм на
святата божия църква, която се намира

ХІ ХИМН АКАТИСТ

Под заглавието *Hymnus Acathistus* е запазено едно църковно слово от неизвестен автор, който дава сведения за обсадата на Цариград от аvari и славяни през 626 г. Предполагенето, че Георги Пизидийски е автор на това слово, е вече отхвърлено, тъй като в словото се споменават и по-късните арабски обсади на Цариград (674—678 и 717—718 г.). Други учени приписват съставянето на тази проповед на цариградския патриарх Сергий, а трети — на патриарх Фотий. Засега най-примемливо се явява предположението, че това слово е било съставено през първата половина на IX в. от неизвестен автор, който е черпил сведенията си от различни извори.

Химн Акатист е запазен в две редакции (А и В), които не се различават съществено помежду си.

РЪКОПИСИ: Cod. Paris. Suppl. 241.

ИЗДАНИЯ: Jo. Pitra, *Analecta Sacra*, I, Romae (1876), pp. 250—262. — *Migne*, PG, XCII, col. 1348—1372. Дадените тук откъси са взети от това издание.

КНИЖНИНА: *Krambacher*, OBL, p. 672. — *Кривцовский*, История, III, стр. 86—87. — *А. Палеолог-Керемис*, Акафистъ Божей Матери, Русь и патриарх Фотий, СПб., X (1903), стр. 357—361. — *Анонимна беска* в царски Цариград, ВизНГ, I, стр. 469—472. — *Moscowsk*, Byzantinoturcica I, pp. 294—295.

HYMNUS ACATHISTUS

ХИМН АКАТИСТ

De obsidione Constantinopolis homilia

А. *Προκλήσει τῇ τῶν αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων ἀρχὴν διέσωτος, ὃ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης Ἰβάν τῷ Ῥωμαίων ἀρχὴς κατεπεσθέντι παρὰ Φόκα βασιλεὺς τοῦ πυλῶντος, ἐκ τῶν σιγαλιῶν Σάββατον ὄνομα μετὰ πλείονος πλείονος στέλλει, πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν αὐτῷ. — — — Χαγῆνος γὰρ μὲν ὃ εἰς τὴν Μοσὴν καὶ Σαβῶν ἀρχηγός, μετὰ τῶν βασιλέα διατίθειτο ἐκ Περσῶν γενόμενος, τὰς μετὰ Ῥωμαίων δυνάμεις ἀπαιτῶς, στήναι μαρτυροῦμαι

Слово за обсадата на Цариград

А. Когато Ираклий управлявал ромейската държава, персийският цар Хосрой, като видял, че ромейската държава е напълно развезбена от узурпатора император Фока¹, напратил един от сатрапите, на име Саввараз, с многохилядна войска, за да подчини под властта си целия Изток. — — — Хаганът пък, предводител на мизите и скитите², като научил, че императорът е заминал по море за Персия, нарушил мира с персите и по-декой безбройно много пълчища, нахлул

¹ Император Фока е наречен от автора узурпатор, понеже заел властта по неискъпствен начин.
² С името „мизи“ тук авторът очевидно означава славяните, които заедно със аварите участвували във войските на хагана, а с името „скити“ — аварите.

ἀδελφὸν πόντος ἀδικεῖναι, καὶ παῖδες, καὶ γυναῖκες καὶ αἰεὶ ἀνδραγατεύοντες.

Ἀλλὰ καὶ τὸ πλεον οὕτως ἐπὶ λέαντος τοῦ Ἰσάβηρ, εἰ δὲ Ἄργυρὸν ὅλην πλείστας περὶ τοὺς ἀνδραγατεύοντες, πρὸς τὸν πόντον τὴν Περσίαν ἀντιζώνον βασιλείαν, εἰς τὴν Ἀθήναιον, καὶ Λιβύαν ἐκτεταμένους, καὶ Ἰνδοὺς, Ἀφρικανούς τε καὶ Ἰταλικούς, ἑταίρους καὶ καὶ αὐτοὺς τῆς βασιλείας τῶν παλαιῶν ἐκτεταμένους, τίς διακρίσει πάλιν ἐκτεταμένους, κινδυνεύοντας ὅτε αὐτοὶ, ὡς αὐτοὶ διακινδυνεύοντες ἔχοντες. Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἑαυτοῦ καὶ τὸ πλεον ζῶντος τοῦ ἡμῶν καὶ ἡμετέρου πατρὸς, καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν τῆς Θεμελιώδους βασιλείας ἐκτεταμένους, τὸ πλεον περὶ πόλεως, ὅτε ἀδελφοὶ τῶν Θεῶν Ἰσομήτοις. Ἰσομήτοις τῶν τῶν Ἀργυρίων, εἰς δύο διακρίνεται πλεον, καὶ εἰ πλεον καὶ βασιλείας ἐκτεταμένους, καὶ αὐτοὺς ἑταίρους τῶν πλεον καὶ ἀδελφῶν τῶν πλεον. — (col. 1349 A — D; 1352 A — D)

В. *Ἰσομήτοις τῶν τῶν Ἀργυρίων τῶν πλεον καὶ αὐτοὺς ἑταίρους τῶν πλεον καὶ βασιλείας ἐκτεταμένους, καὶ αὐτοὺς ἑταίρους τῶν πλεον καὶ ἀδελφῶν τῶν πλεον. — (col. 1349 A — D; 1352 A — D)*

Ἦς γὰρ Ἄ Χορὸς τῶν τῶν Κερκὸς καὶ τοὺς ἀνδραγατεύοντες, καὶ αὐτοὺς ἑταίρους τῶν πλεον καὶ βασιλείας ἐκτεταμένους, καὶ αὐτοὺς ἑταίρους τῶν πλεον καὶ ἀδελφῶν τῶν πλεον. — (col. 1349 A — D; 1352 A — D)

1. Лео II Исавър (717—741). — Скорее арабы. — 2. През 717 г. арабите обсадили Цариград по суша и по море. Скорее сасаниди или Тюрки (Theophanes Syncrographus, p. 397, 28—29) по време на този поход българите убили 22 000 араби. Скорее Sigebertus: MGH, SS, VI, p. 579, при същия поход българите убили 30 000 араби, и според Albericus: MGH, SS, XIII, p. 703 — 22 000 араби. — 3. По време на този поход в Цариград се отнасяли още сасаниди от този и първия разглед (A).

се опълчили срещу неприятелите заедно с жените и децата, погубили всички до един.

И отново за греди аз при Лъв Исавър¹ агаряните², на брой много десетки хиляди, унищожили най-напред царството на персите, след това нападнали Египет, Ливия, Индия, Етиопия и Армения, и по време на оторазяване на поход срещу самата столица³, действал със себе си 1800 кораба⁴, оградили я отред и очаквали неизбежно да я разграбят. А свещенослужителите на града, носейки свещеното дърво на честния и животворящ кръст и достоимата икона на божията майка-птеводивелка, обикаляли градските стени и умолявали със съзани на ови бога. Промис агаряните решили да се разделат на две части. Един от тях се отправили на поход срещу българите и там загинали над двадесет хиляди души. А другите останали, за да превземат града. — — —

В.⁵ Хаганът сикт, като научил, че императорът е замислил на поход, веднага започнал да действа. Той изпълнил мърето с лодките на своите войски, които на верварски език се наричали еднодръвки, понеже били направени от един продълговат ствол, а земита — с конници и с пешаци. — — —

И тъй, хаганът изпълнил с еднодръвки залива на Роба; той обитвал чрез тези от своите войници, които се намирали на сушата, да разруши стените на града, а чрез тези, които се гравежали по море и залива на Роба, да може лесно да вхлуе в града. Но бог и господарката дева напред оставили неопитливи и направени неговите надежди. Защото римейската войска избила толкова голямо множество неприятел напред покрай градските стени, че конните вече не могли да изгорят укреплете. Това ставало с онии, които воювали по суша. А еднодръвките на неприятелите, които нападнали откъм морето, господарката богородица потушила заедно с войниците пред божия храм във Влахерните, като подигнала неважно уматна и силна буря срещу тях. — — —

Εἰς δὲ τὰς τῶν πολέμων Ἀγαρῶν, βασιλευσίων ῥήματα Κωνσταντῶν καὶ τῶν πόλεων καὶ τῆς βασιλείας ὑψὲρ πάντων Σοφῶν προσευχόμενοι, εἰς καὶ βασίλειον οὐκ ἐξ ἑσπερίων αἰώνων κατασκευάσαντες, διακρινόμενοι ὅλως καὶ ὁ κήρυξ αὐτῶν, ἐν ἑσπέρῳ ἔδωκε ἀνελθεῖν, πρὸς τὴν κηρύξου τῆς μισθὸν αὐτῶν προσευχῆς, καὶ αὐτὸς ὁμοῦς κατενεχθείς, βολίος τῆς αἰθέρος ἀνέστηκεν. Ἐπει καὶ Κωνσταντῶν βασιλευσίων διακρινόμενος οὕτω παραγγεῖλαι γενόμενος, ὁ μὲν πολιτικῶς κατελείφθη τῆς πόλεως ὁ δὲ, πρὸς τοὺς βασιλέας πολέμου ἀσπὸς οὐκ καὶ σμφαλόμενος, ἠγιάσας, καὶ πάλαιον ἐντὶ διακρίσεις αὐτὸς παραλελυμένος τοῦ ἀλλοῦ διακρίσεις, οὐκ οὐχί τῃ πρὸς τοὺς, ἀπὸ ἐν ἐκτενέστερον, ἀποκρίσεις, ἀντιθέμενος δὲ μετὰ τῆς ἐκτενέστερης διὰ τῶν ἐκτενέστερων πόλεων ἐπὶ τὸ ἐν Βασιλείᾳ μέγας ἀλγεῖν, ἐξ ἐκτενέστερης τοῦ Παράματος μέγας τῶν Γαλάτων διὰ κατελέγετο, οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ ἀποκρίσεις. (col. 1356 B; 1360 D—1361 A; 1365 D—1368 A)

Едни агаряни от неприятелите¹, паричайки с хулни думи столицата Кωνстанция и именованайки църквата само с името София, падава в някаква яма аведно с коня си и погинал. А също и техният кляпатай, който се бил качил на едно високо дърво, за да изрече гнусната им молитва, и той паднал по същия начин и неимотенно изгубил безбожията си душа. След това двамата военачалници, решили да се отправят на поход срещу българите, като единият от тях останал да обсажда града, а другият потеглил да се бие с българя. (Арабите), като влезли в сражение с тях, били победени и паднали убити над двадесет хиляди. А пиделците, като се спасили от гибел, с голям позор се върнали при онези, от които се бяха отделили. След завръщането си те се опитали да върнат корабите [в залива] и да проникнат до Влахерните, но били спрени от веригата, спъната от Перима² до Галата и не могли да извършат това, което възнамерявали

¹ Тук става дума за обсадата на Цариград от арабите в 717—718 г. ² Перима са наричали една местност на левия бряг на Златния риз, откъдето обикновено тръгвали лодките за отседнал бряг (Галата). Срв. *Janin, op. cit.*, pp. 374—375.

XII. ТЕОДОР АНАГНОСТ

Теодор Анагност (Θεόδωρος Ἀναγνώστης) е живял през първата половина на VI в. и е бил четец в цариградската църква Св. София. С повече данни за неговия живот не разполагаме.

Теодор Анагност е написал т. нар. Historia Tripartita, която представлявала извлечение от съчиненията на църковните историци Сократ, Созомен и Теодорит Кирски. Освен това той е съставил и една Църковна история (Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία) в четири книги, която обхващала събитията от 439 до 527 г. За съжаление това негово съчинение е запазено само фрагментарно в извлечението на един неизвестен автор от началото на VIII в.

Църковната история на Теодор Анагност е била включена в съчиненията на Никифор Калист, който е живял през XIV в. Тя е служила за извор на някои хронисти от по-късно време, главно на Теофан. В нея се намират общи сведения за историята на нашите земи от V до VI в.

РЪКОПИСИ: M = cod. Venet. Marc. 344 917 (XIV s.). — B = cod. Barocc. 142 (XIVs.).

ИЗДАНИЯ: Ἐκλογαὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Θεοδοῦρου Ἀναγνωστοῦ ἀπὸ τοῦ Νικηφόρου Καλλιστῆ τοῦ Ξανθόπουλου, *Migne*, PGr, LXXXVI, 1, col. 165—228. — F. Diekamp, Zu Theodorus Lector, *Historisches Jahrbuch* XXIV (1903), pp. 553—558. Дадените тук откъси са взети от изданието на *Migne*.

КНИЖНИНА: Christ—Schmid—Stählin, *Geschichte der griechischen Literatur*, II 2, München 1924, p. 1483. — Moravcsik, *Byzantinoturcica*, I, pp. 519—520.

THEODORI ANAGNOSTI

A. HISTORIA ECCLESIASTICA

*Notitiae de regionibus Thraciae
Illyricique*

I, 2. Μαρτιανὸς Ἰλλυρὸς τὸ γένος, τρεῖς βουῖνος ὄν, πρεβεσθῆκός ἐν ἡλικίᾳ, ἐν πολέμῳ

ТЕОДОР АНАГНОСТ

A. ЦЪРКОВНА ИСТОРИЯ¹

Сведения за Тракия и Илирия

I, 2. Маркиан², по род илириец, бидейки трибун, с нанредила възраст, от-

¹ Църковната история на Теодор Анагност поставяме между автори от VIII в., понеже тя е запазена в извлечението на неизвестен автор от VIII в. ² Византийски император (450—457).

γενόμενος άριστος, άνηγορεύθη βασιλεὺς ἐν τῷ Ἐβδόμῳ, ὑπὸ παντός τοῦ στρατοῦ δὲ εὐθὺς ἐκέλευσεν άρχοντα ἐπὶ δόσει μὴ γίνεσθαι. (col. 165 A — 168 A)

Ι, 4. Τῶν άπανταρχῶν επισκόπων συναθροισθέντων ἐν τῇ Νικαίᾳ, Μαρκιανὸς διατρέβων ἐν Θράκῃ, ἔγραψε τῇ συνόδῳ άπολογούμενος καὶ τὴν σύνοδον ἐν Καίχηδόνι μεταγαγεῖν ἑπορεύσας, θέλων δὲ ἑαυτοῦ παρεῖναι ἐν τῇ συνόδῳ, κατὰ μίμησιν Κωνσταντίνου τοῦ θελου. (col. 158 A)

Ι, 7. Προχειρίζεται δὲ εἰς βασιλεῖα Λέων ης, Θεῶς μὲν τῷ γένει, τριβαῖνος δὲ τὴν ἀξίαν. (col. 169 A)

Ι, 28. Βασιλικὸς ὁ Βηρόνης γαμετὴς τοῦ μεγάλου Λέοντος ἀδελφός, διατρέβων ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Θράκης, βουλευόμενος κατὰ Ζήνωνος, Βηρόνης μάστιγα συνεργοῦσας, καὶ τῶν τῶν αὐτοῦ. (col. 180 A)

ΙΙ, 1. Καλανθίων δὲ αἰτήσας τὸν Ζήωνα, τὸ λείψανον Εὐσταθίου εἰς Ἀντιόχειαν ἤνεγκεν ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας, ἐνθα καὶ ἐξώριστο καὶ ἀπέθανεν (col. 184 B)

ΙΙ, 6. Ζήνων ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν. Ἀναγορεύεται δὲ εἰς βασιλεῖα ὑπὸ Ἀριάδνης τῆς Αἰγυπτίας ὁ Σιλενциарιος, ἐκ τοῦ Δυβραχίου ὀργαζόμενος. (col. 185 B)

ΙΙ, 9. Πολλὰ τῶν Ἰουδαίων αἵματα καὶ ἀνθρώπων πρασάντων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπαντίας τῆς πόλεως ἐξέβαλεν. Οἱ δὲ ἐξεληθόντες, πρὸς τυραννίδα ὄρμησαν, καὶ ἕως τοῦ Κωνσταντίνου ἐξέδραμον. Καθ' ὧν ὁ βασιλεὺς στρατὸν ἐξέπεμψεν, καὶ Ἰωάννην τὸν Σκύθη, καὶ Ἰωάννην τὸν Κυρτῶν. (col. 188 A)

ΙΙ, 37. Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν ἄρρω, ζήσας ἔτη ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτώ, βασιλεύσας δὲ ἔτη εἴκοσι καὶ ἑπτὰ, καὶ μήνας τρεῖς.

личен във войните, бил провъзгласен в Евдом от цялата войска за император. Той веднага заповядал никой да не бъде назначаван за управник срещу заплащане.

Ι, 4. Когато всички епископи се събрали в Никея¹, Маркиан, пребивавайки в Тракия, писал на събора, като се оправдавал [за отсъствието си]. Той се постарал съборът да бъде пренесен в Халкедон, желаейки по този начин да присъствува на събора по примера на божествения Константин.

Ι, 7. За император бил избран някой си Лъв², тракнец по род и трибун по достойнство.

Ι, 28. Василиск, брат на Верина³, съпругата на Лъв Стари⁴, пребивавайки в Тракийска Хераклея, започнал да злоумишлява срещу Зенон, като за това му съдействували най-много Верина и някои от неговите хора.

ΙΙ, 1. С разрешение на Зенон, Каландий⁵ пренесъл в Антиохия от Филипи, Македония⁶, мощите на Евстатий, който бил изпратен на заточение и починал [в този град].

ΙΙ, 6. Император Зенон починал. От императрица Ариадна⁷ за император бил провъзгласен [Анастасий] Силенциарий⁸, който произхождал от Дирахим.

ΙΙ, 9. Понеже исаврийците извършили в Константинопол много необикновени и безчовечни дела, [император Анастасий] ги изгонил всички от града. А те, като напуснали града, започнали да се бунтуват и стигнали до Котиейон⁹. Срещу тях императорът изпратил войска [начело с] Йоан Скит и Йоан Кирт¹⁰.

ΙΙ, 37. След като жиял осемдесет и осем години и управлявал двадесет и седем години и три месеца, император Анастасий неочаквано починал. А за им-

¹ С едикт от 17 май 452 г. император Маркиан определил да се свика църковен събор в малоазийския град Никея. Епископите били събрани в този град, но поради неспокойното положение и понеже искал отблизо да следн събора, императорът наредил заседанията на събора да стават в гр. Халкедон. Вж. Успенский, История, I, стр. 269; Hefele, op. c., II, 2 (1908), p. 649. ² Византийският император Лъв I (457—474). ³ Верина била жена на Лъв I. Тя взимала живо участие в дворцовите интриги. Вж. Кулаковски, История, I, стр. 378 сл. ⁴ Сиреч Лъв I. ⁵ Каландий, епископ на Антиохия през 489 г. Срв. Theophanis Chronographia, p. 133, 3—5. ⁶ Развалините на античния град Филипи в Македония се намират между Драма и Кавала. За града общо вж. P. Lemerle, Philippos et la Macédoine orientale à l'époque chrétienne et byzantine, Paris 1945. ⁷ Императрица Ариадна била дъщеря на император Лъв I и жена на император Зенон. ⁸ Т. нар. силенциарии (silentiarii), на брой 30 души, се грижели за спокойствието и реда през време на императорските присми, т. нар. silentia. Подробности за тях вж. у E. Stein, Geschichte des spätromischen Reiches, I, Wien 1928, p. 169; Seck: PWRE, III, 2R., col. 57 sq.; Biélier, op. c., pp. 68, 132, 182. Тук под Силенциарий се разбира император Анастасий. ⁹ Котиейон (Κοτινίον, Κοτινίον), град в дн. Турция на 120 км югоизточно от Бруса и на 55 км югозападно от Ескишекир, в полите на планина Бурсукдаг. ¹⁰ Йоан Скит и Йоан Кирт били предводители на тракийските войскови отреди. Срв. Theophanis Chronographia, p. 133, 7—8.

Προήχθη δὲ βασιλεὺς Ἰουστῖνος, ἀνὴρ πρὸς-
βύτατος, ἀπὸ στρατιωτῶν ἀρξάμενος, καὶ διὰ
πάντων ἀριστος φανεῖς τῆς δὲ δοθῆς πίστεως
ἐμπειρος ζηλωτὴς γενόμενος Ἰλλυρῶς ὢν,
καὶ σύμβιον ἔχων ὀνόματι Λουπικίαν, ἣν γενο-
μένην Ἀδγοῦσαν, Εὐφημίαν οἱ δημόται ὀνό-
μασαν. (col. 204 C)

II, 65. Ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας, καὶ ἐπὶ
Γεναδίου πατριάρχου, ἠνέχθη ἀπὸ τοῦ Σε-
μίου τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καὶ
κατετέθη ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτῆς τῷ ὄντι ἐν
τοῖς Δομνίου ἐμβόλοις. (col. 216 B)

B. FRAGMENTA

Ἐν δὲ Σιρμίῳ τρεῖς ἐπηγορεύθησαν ὡς
μία ἐν Ἀρμίνῳ μετὰ τῆς ἐπατείας (Εὐσεβίου
καὶ Ὑπατίου) ἀνεγνώσθη. (col. 228 A)

Ταύτῃ καὶ Οὐλφίλῳ τῶν Γότθων ἐπίσκο-
πος τότε πρῶτον συνέθετο τῶν γὰρ ἔμπροσθεν
χρόνων, τὴν ἐν Νεαίᾳ πίστιν ἠσπάζετο ἐπόμε-
νος Θεοφίλῳ δε τῶν Γότθων ἐπίσκοπος ὢν
τῇ ἐν Νεαίᾳ Συνόδῳ παρὼν καθυπέγραψε.
(col. 228 B)

ператор бил надигнат Юстин¹, мъж твър-
де възрастен, който започнал [службата
си] като войник и във всичко се показал
отличен. Той бил изпитан привърженик
на правата вяра. Юстин бил нлириец и
имал съпруга на име Лупикия, която, след
като станала императрица, била преиме-
нувана от димотите² на Евфимия.

II, 65. При неговото царуване и по
времето на патриарх Генадий били вдиг-
нати от Сирмиум мощите на света Ана-
стасия и били положени в нейния мар-
тирней, който се намира в портиката на
Домний³.

B. ОТКЪСИ

В Сирмнум били разгласени три [из-
ложения на вярата], от които едно било
прочетено в Аримини⁴ след консул-
ството на [Евсевий и Ипатий].

Към това същото [изложение] се при-
съединил тогава за пръв път и Улфила⁵,
епископ на готите. Защото до това време,
като следвал Теофил, който като епископ
на готите присъствувал и се подписал
на събора в Никея, [Улфила] приемал
никейското изповедание на вярата.

a) supplēvit Migne e Gothofredo in Chronol. Cod. Theodos. ad annum Christ. n. 359.

¹ Т. е. Юстин I. ² Димотите (οἱ δημόται) били членовете на димите. Не всички жители на Цариград се наричали димоти, а само постоянните. Останалите, временни жители, били наричани тълпа (οἱ ὄχλοι). Вж. А. П. Дьяконова, пос. съч., стр. 155—157; Janssens, op. c., pp. 499—536. ³ Портиката на Домний (Домний) в Цариград се намирала на улицата, която почвала от Форума на Константин и водела към Златния рог. Вж. Jalil, op. c., pp. 43, 92, 322. ⁴ Дн. град Римани в Италия. ⁵ Улфила, готски епископ (341—383), привърженик на арианството. Той изнамерил готската азбука, превел Библията на готски език. Когато през 348 г. вестготският крал Атазарих започнал преследвания срещу християните, Улфила се настанил заедно с другите преселници в земите, които император Констанций им определил около Nicopolis ad Istrum. Вж. W. Ensslin: BZ, XL1 (1941), p. 428 sq.

XIII. ОТКЪСИ ОТ НЕИЗВЕСТЕН АВТОР

Под това заглавие даваме откъси от една кратка църковна хроника (*Εκλογαὶ ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας*), съставена вероятно между 600—800 г. от неизвестен автор. Като извори на тази хроника за първите три века са служили Евсевий и Филип от Сиде, който в 430 г. съставил една *Χριστιανικὴ ἱστορία*, а за по-късно време — Теодор Анагност и др.

Известен интерес за нас има краткото съобщение в тази хроника за първото аварско пратеничество в Цариград през 558 г.

РЪКОПИСИ: P = Paris. gr. 1555 A (XIV в.).

ИЗДАНИЯ: J. A. Cramer, *Anecdota Graeca e codd. manuscriptis bibliothecae regiae Parisiensis* I, Oxonii 1839, pp. 87—114.

КНИЖНИНА: C. de Boor, *Zur Kirchenhistorischen Literatur*, BZ, V (1896), p. 23. — *Krumbacher*, GBL, p. 247. — *Moravcsik*, *Byzantinoturcica* I, p. 224.

ANONYMI EXCERPTA

ОТКЪСИ ОТ НЕИЗВЕСТЕН АВТОР

1. De Valentis exitu

Οἱ Γότθοι εἰς τὴν πόλιν γενόμενοι ἐπολέ-
μουν τῷ Οὐάλεντι ὥς καὶ τὴν πόλιν ἔβρωσι
καὶ αὐτοῦ χαλεπαῖς χρήσασθαι, μὴ ἐξώντιος εἰς
πόλεμον. ἔξερχομένου δὲ αὐτοῦ, Ἰσαάκιος δ
ἱερός μοναχός, κρατήσας τοῦ χαλεποῦ τοῦ ἱπποῦ
αὐτοῦ, ἔφησε πρὸς αὐτόν ποῦ βαδίζειν, ὃ βα-
σιλεῦ, κατὰ Θεοῦ στρατεύμενος, καὶ Θεὸν
ἔχων ἀντίπαλον; πρὸς δὲ ὀργισθεὶς δ Οὐάλης,
φρουρεῖσθαι προέταξεν ἐπαπειλήσας αὐτῷ
θάνατον, εἰ ἐπανεέλθοι, ὡς τῷ Μεγαίῳ δ Ἀχαάβ.
συμβάλων τοῖς Γότθοις Οὐάλης, καὶ κακῶς

1. Смертта на Валент

Готите, като се съединили отново¹, обя-
вили война на Валент. Дори и градът²,
отправил тежки обиди срещу него, за-
гдето не излизал на бой. А когато той
излязъл, благочестивият монах Исак хва-
нал юздата на коня му и му казал: „Къде
си тръгнал, императоре, да воюваш срещу
бога, когато бог ти е противник?“ Валент
се разгневил срещу него и наредил да
го хвърлят в затвора. Той го заплашил,
както Ахав заплашил Михей³, че ще
го накаже със смърт, ако се върне. Когато
Валент се сблъскал с готите, претърпял

¹ Сред готите имало две партии — на Атанарих и на Фритигери. ² Става дума за Цариград.
³ Загатва се за библейския цар Ахав (873—854 пр. н. е.), който въпреки предупрежденията на пророк
Михей излязъл на война срещу сирийците и загинал трагично. Вж. III. Царства, 22. Валент е сравнен
с безбожния Ахав, защото бил арианин.

ήττηθείς, φεύγει σὺν ἄλλοις εἰς οἴκημα ὅπου αἰσθόμενοι οἱ πόλεμοι, κατέκαυσαν αὐτὸν σὺν τοῖς οὖσιν σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτῷ τῷ οὐκήματι. (p. 97, 11—20)

2. De Marciano in Thracia degente

Τῶν ἐπισκοπῶν ἐπισκόπων συναθροισθέντων ἐν τῇ Νικαίᾳ, Μαρκιανὸς διατρίβων ἐν Θράκῃ, ἔγραψε τῇ συνόδῳ ἀπολογούμενος δι' ἑαυτοῦ παρῆναι ἐν τῇ συνόδῳ κατὰ μίμησιν Κωνσταντίνου τοῦ Θεοῦ. (p. 101, 13—16)

3. De Leone e Thracia oriundo

Προχαιρίζεται δὲ εἰς βασιλεῖα Λέων τις, Θράξ μὲν τῷ γένει, τριβούνος δὲ τὴν ἀξίαν. (p. 102, 11—12).

4. De Iustino ex Illyrico oriundo

Προήχθη δὲ βασιλεὺς Ἰουστίνος, ἀνὴρ πρεσβύτης, ἀπὸ στρατιωτῶν ἀρχάμενος, καὶ μέχρι τῆς συγκλήτου προκόψας, καὶ διὰ πάντων ἀριστος φανεῖς, τῆς δὲ ὀρθῆς πίστεως ἔμπυρος ζηλωτής· γένος Ἰλλύριος, — — — (p. 108, 19—22)

5. Auares in Scythia Mystique considant

Τῷ αὐτῷ ἔτει, φυγόντες οἱ Ἀβάρες ἐκ τῆς ἰδίας χώρας, ἦλθον εἰς τὰ μέρη Σκυθίας καὶ Μυσίας, καὶ ἐπεμψαν πρεσβευτὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς παράκλησιν τοῦ βασιλέως, ὅσως δεχθῆναι αὐτούς. (p. 114, 10—13)

2. Император Маркиан в Тракия

Когато епископите от всички страни се събрали в Никея, Маркиан, който пребивавал в Тракия, писал на събора, като правел възражения, [искайки] сам да присъствува на събора² по подобие на божествения Константин.

3. Император Лъв I произхожда от Тракия

А за император бил провъзгласен някой си Лъв³, тракиец по произход и трибун по длъжност.

4. Император Юстин I произхожда от Илирик

За император бил провъзгласен Юстин⁴, зрял мъж, който започнал [да се издига] от средата на войниците и стигнал до сенаторското съсловие. Той изглеждал най-достоеен във всяко отношение, а бил и горещ поддръжник на правата вяра. [Юстин] бил илириец по произход.

5. Аварите се настаниват в Скития и Мизия

През същата година⁵ аварите, бягайки от своята страна, дошли в областите на Скития и Мизия и проводили в Константинопол пратеници да молят императора да бъдат приети.

¹ Смята се, че Валент умрял на 9. VIII. 378 г. Вж. *Socratis Historia ecclesiastica, Migne, PCt, LXVII, col. 560 A—561 A.*; Гръцки извори, I, стр. 45—47. ² В същност по-късно било решено съборът да стане в Халкедон. Св. тук стр. 176, бел. 1. ³ Събитието се отнася към 558 г. Св. *Moravesik, Byzantinoturcica, I, p. 70.*

XIV. ЖИТИЕ НА ДАВИД

За живота на Давид Солунски разполагаме с много малко данни. Той произхождал от Месопотамия и бил роден около 450 г. Притежавал блестящо образование. Още на младни си радал имуществото на бедните и се осамотил на открито край Солун като отшелник, където поучавал и наставлявал. През 534/5 бил изпратен от жителите на Солун в Цариград, за да иска от император Юстиниан I (527—565) възстановяване на префектурата в Солун. Той умрял в Солун през 535 г.

Житието на Давид Солунски е съставено в началото на VIII в. — между 707 и 717 г. В него се съдържат интересни данни за появяването на аварите в северозападните предели на Византия, и по-специално в областта на град Сирмиум.

ИЗДАНИЯ: V. Rose, *Leben des heiligen David von Thessalonike*, Berlin 1887.

КНИЖНИНА: K. Krumbacher, *GBL*, pp. 196, 198. — O. Tafrali, *Thessalonique des origines au XIVe s.*, Paris 1919, pp. 89—90.

VITA DAVIDI

Praefectus praetorio per Illyricum sedem suam e Sirmio in Thessalonicam transfert

1. Χρόνων οὖν πλείστον διελθόντων καὶ ὅντος αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ κέλλῃ καὶ τῶν ἀθέων βορβάρων παραγενομένων, τότε δὴ τότε δὲ τὴν ἐπαρχίαν διέπων τοῦ Πλυντοῦ στέλλεται πρὸς τὸν ἀγίατον Ἀριστείδην. ἦν γὰρ λοιπὸν τὸν βίον μετελθὼν δὲ ἀγίατος ἀρχιεπίσκοπος Δωρόθεος καὶ διεδέξατο τὸν ἄρτον αὐτοῦ δὲ ἀγίατος Ἀριστείδης. καὶ στέλλει τριβούρους δὲ προλεχθεὶς ἐπαρχος πρὸς τὸν

ЖИТИЕ НА ДАВИД

Преместване на Илирийската префектура от Сирмиум в Солун

1. И тъй, след като се изминали много години и безбожните варвари¹ се появили, тогава именно управителят на провинция Илирик изпратил пратеници при пресветия Аристид, който се намирал в светата си килия. Защото пресветият архиепископ Доротей бил починал и престола му приел пресветият Аристид. Споменатият управител изпратил трибуни² при

¹ Това са аварите според житиеписеца. Но обикновено се приема, че аварите достигнали чак до Сирмиум към 568 г., като го завладели със завладяване. Вж. Кулаковски, пос. съч., стр. 231—232. Златарски, История, I, 1, стр. 73—74. — Пак според житиеписеца префектурата била преместена в Солун от заплашения град Сирмиум през 535 г. Това сведение изглежда съвсем неправдоподобно, като се има предвид, че според XI Юстинианова новела, която е от същата 535 г., префектурата била преместена от Сирмиум в Солун още в средата на V в. поради нашествията на хуните. Срв. ВИНД, I, стр. 9—10, бел. 3, и тук стр. 93, бел. 3. ² Трабунът бил началник на отряд (κόμη или βάνδον) от около 400 души. Вж. Bréhier, op. c., p. 342.

ἀγνώστου ἀρχιεπισκοπου ὅπως ἀναγὰρ τῷ
θεοτάτῳ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ τὰ περὶ τῶν
ἀθέων βαρβάρων, ὅπως μεταστήσῃ τὴν ἐπαρ-
χήν ἐκ τοῦ Σιρμιού εἰς τὴν τῶν Θεσσαλο-
νικέων πόλιν. ἐν γὰρ τοῖς καιροῖς ἐκεῖνους ἡ
ἐπαρχότης καὶ ὁ σιρατὸς ἐν τῷ Σιρμίῳ ἔκρα-
τον, βικάριον δὲ ἦν μόνον ἔχων ἐν ταύτῃ τῇ
τῶν Θεσσαλονικέων πόλει. τότε οὖν ἀναγνοὺς
ὁ ἀγνώστου Ἀριστείδης ὁ ἀρχιεπίσκοπος τὰς
τοῦ ἐπαρχου ἐπιστολάς, παρόντος τοῦ θεοφι-
λοῦς κλήρου καὶ πάσης τῆς τάξεως, καὶ ὅποιας
περιστάσεως ἔχει τὸ Σιρμιόν καὶ ὅτι μέλλει ὁ
Ἀβάρης καὶ τὸν Λαγούβιον περὶν, εἰπὼν δ'
ἀγνώστου ἀρχιεπίσκοπος „πατέρες καὶ ἀδελφοί
καὶ τέκνα, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τούτων ἀπάν-
των; σκέψασθε τίνα ἀποστείλαι δευόμεν πρὸς
τὸν δεσπότην τῆς οἰκουμένης, ὅπως θαυμάως
καὶ εὐσεβῶς αἰτήσῃ περὶ τῶν μηνυθέντων ἡμῖν“.
τότε οὖν ἐκκλησίαν συναθροίσαντες, οὐχ εὐρίσ-
κετο ὁ πᾶσαν ἀρέσκων. τότε ἐκ θαλάσσης προνοίας
ἀνέγκραγε πῶς ὁ λαὸς λέγων ἡ τὸν ἀγνώστου
ἀρχιεπίσκοπον σταλῆναι ἢ τὸν βασιὸν Δαβίδ, ἵνα
δινηθῇ ἀσμένως αἰτήσασθαι περὶ τῶν προρη-
θέντων. (р. 9, 6—27)

2. Καὶ λοιπὸν ἡ ἐπαρχότης μετήλθεν ἀπὸ
τοῦ Σιρμιού ἐν ταύτῃ τῇ τῶν Θεσσαλονικέων
πόλει. (р. 14, 3—4)

пресветия архиепископ, за да извести на
пребожественния император Юстиниан¹
това, което се отнася до безбожните вар-
вари, та той да премести управлението
на префектурата от Сирмиум в град Солун.
Защото по това време управителят и вой-
ската се намирали в Сирмиум, а в спо-
менатия град Солун имало само викарий.
И тогава пресветият архиепископ Ари-
стид в присъствието на боголюбивото
духовенство и на цялото висше съсловие,
като прочел писмото на управителя и
узнал пред каква опасност е изправен
Сирмиум, и че аварите възнамеряват да
преминат Дунав, казал: „Отци, братя и
чада! Какво мислите вие за всичко това?
Виждале, че трябва да изпратим някого
при господаря на вселената, за да измоли
щедро и благочестиво онова, за което
ние съобщаваме“. Тогава, като се събрали
всички, не се намерил човек, който да
допада на всички. И тогава по божие
съзволение целият народ извикал, каз-
вайки да се изпрати или пресветият архи-
епископ, или благочестивият Давид, за
да може успешно да се моли за спомен-
натите неща².

2. И за в бъдеще префектурата се
преместила от Сирмиум в самия град
Солун.

¹ Сиреч Юстиниан I. ² По-нататък житиеписецът разказва, че именно Давид бил изпратен
при императора и че починал на връщане от пътуването си, т. е. в 535 г.

XV. АГАТОН

Агатон бил дякон и хартофилакс на Цариградската патриаршия по времето на VI Вселенски събор в 680—681 г. и съставил актовете на събора. (По-късно император Филипп Вардан (711—713), понеже бил привърженик на монофелитите, наредил да бъдат изгорени тези актове. Неговият приемник Анастасий II (713—715) заповядал на Агатон да възстанови унищожените съборни актове. Агатон действително сторил това, като направил една добавка, в която засегнал събитията около свалянето на Филипп Вардан и разказал накратко за извършеното нападение от българите в 713 г. За това събитие не пригледваме други известия. Сведенията на Агатон е особено важно и поради това, че произхождат от съвременник.

ИЗДАНИЯ: *D. Maai*, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*, XII (Florentiae 1766), col. 193 B.

КРИЖИЖИНА: *Нумановский*, История Византии, III, стр. 245. — *Cy. Moravcsik*, *Az onoguruk történetéhez* (= *Magyar Nyelv*, XXVI, 1930, pp. 16—18). — *Idem*, *Zur Geschichte der Onoguren* (= *Ungarische Jahrbücher*, X, 1—2, 1930, pp. 66—88. — *P. M. Maas*, *Einige neue Notizen zur Geschichte der dunnaburgischen Bulgaren*, *MBAB*, VI (1931/32), стр. 283—295. — *Moravcsik*, *Byzantinoturcica*, I, p. 217—218.

AGATHON

АГАТОН

EX ACTIS CONCILII OECUMENICI
A. 681

ИЗ ДЕЙНИЯТА НА ВСЕЛЕНСКИЯ
СЪБОР ПРЕЗ 681 Г.

Unniguri Thraciam aggrediuntur

*Нападение на унугури българи
в Тракия*

*Katà tòn tòn hēmeron tōn sabbatōn tēs
aitōs Pentekostēs bēbētaiōs eis dōrio tēs
dalatēs dōmēs Episcopos tōs aitōs tōn tōn
dōmōs tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn
tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn
tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn
tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn tōn*

В съботния ден пред светата Петде-
сетница, през единадесетия нидикт¹, при-
вечер внезапно настъпил неочакван бунт
против него² от страна на струпаната
в Тракия войска. Причината за това било,
че точно по това време по негова вина

¹ Събитието е станало на 3 юни 713 г.

² Царят Филипп Вардан (711—713).

μὲν τὰς πόλεις, γεννητὸν ἔρατον τοῦ γεννιά-
ζοντος ἔβρους τὸν Οὐνομύριον Βασιλεύσαν,
μετὰ πλείονη ἀντιπάλαιος τε καὶ στρατὸς ἔχον
ἐν τῇ Θράκῃ καταμαχόμενον Χριστιανῶν συνέλη-
θεῖς ὁ αὐτὸς μετὰ βαρβάρους πόρωνος, καὶ τῆς
βουλῆς ἀπορίας καὶ διεβεβλημένος, πηροῦται
παροχθήμα τὰς ὁρεῖς. (col. 198 B)

и поради нарушението на сключени до-
говор¹ било извършено нападение от
своякия народ на унутурните българи,
които пленяли и набили твърде голям
брой от намиращите се в Тракия хри-
стиани. Полуларварият узурпатор бил за-
ловен, лишен от императорската власт,
изхвърлен и веднага ослепен с изжежено
желязо.

¹ Тук извазано: *слага дума за договора от 708 г.* Срв. *Златарски, История*, I, 3, стр. 181 сл.

XVI. ЕПАРХИЙСКИ СПИСЪЦИ ОТ VII—VIII В.

Така наречените епархийски списъци (*Notitiae episcopatum*, 'Επιθόσις, *Taxi-
tiká*) са в същност списъци на Цариградската патриаршия, в които са подредени
митрополитите, подчинените им епископи и автокефалните архиепископи, според
ранга им. Те са възникнали главно във връзка с църковната йерархия, която била
приета на съборите и на всички официални тържества.

Кога точно и от кого е бил съставен първоначалният списък, не знаем.
Някои автори предполагат, че по време на Теодосий I (378—395) съществувал вече
един първоначален списък, който от V в. нататък се делил на две части. В пър-
вата влизали митрополитите и автокефалните архиепископи (обикновено начело са
поставени петте вселенски патриарси), а във втората — епископите, подчинени на
съответните митрополити. Връзката между двете части личи от факта, че и в двете
е спасен един и същ ред.

Според други автори двете части на епархийските списъци са съществу-
вали първоначално поотделно. Според тях още на Габадневия и на Ефеския все-
ленски събор (394 г. и 431 г.) е имало някакви списъци на митрополитите според
реда, определен от Цариградската патриаршия. Също така в архива на Цариград-
ската патриаршия имало и някакви списъци на епископите. Но пълен и подреден
списък на митрополитите, на зависещите от тях епископии и на автокефалните
архиепископии не срещаме в списъците, които са ни известни от IV и V в. Та-
къв списък намираме за пръв път в тъй наречения Епифаниев списък.

A. *Епифаниевият списък* е наречен така, защото според Константин Багре-
нородни той бил съставен от кипърския епископ Епифаний, който умрял в 403 г.
Но изследването на географските имена показва по безспорен начин, че той е съ-
ставен по времето на Ираклий в началото на VII в. Затова ние тук го отбелязваме
като *Псевдоепифаниев списък*. Той отразява вероятно положението на църковната
администрация от времето на Юстиниан I до 733 г., когато епархиите от Източния
Илирик, които дотогава били подчинени на папата, минали под ведомството на
Цариградската църква. Според този списък броят на митрополията бил 33, на ар-
хиепископите — 34, а на подчинените епископии — 352.

B. След Епифаниевия списък по хронологически ред идва друг един *Списък
от времето на Исаурийската династия*. Както изглежда, този списък е съставен
между 733 г. и 787 г. Втората от тези години се определя като дата, когато за
пръв път се споменава Монемвазия като митрополия на VII вселенски събор. А един
от издателите на списъка, Г. *Kardághs*, смята за *terminus post quem* 746 г., когато този
град, който още не се среща в споменатия списък, бил станал епископски център.
Според този списък броят на митрополията е нарастнал на 51, на архиеписко-

пиите — на 39, на епископите — на 603. Някои автори смятат, че първоизворът на този списък не е тъждествен с първоизвора на Псевдоепифаниевия списък. Според някои изследвачи този списък е една по-късна компилация, съставена в края на VIII в. или дори през IX в., и затова не давал точна представа за реда на епископствата в Илирик през VIII в.

Епархийски списъци има и от по-късно време — от IX, X, XI, XII, XIII, XV XVI, дори от XIX в., но те не влияят засега в обсега на нашата работа.

Тези два списъка, които предлагаме тук, имат твърде голямо значение за българската история. Въпреки че в тях не се спазват строго хронологическите граници, все пак те ни дават ценни данни за църковното устройство на нашите земи в иавечернието на основаването на първата българска държава, както и за промените, настъпили в първите години от нейното съществуване.

РЪКОПИСИ: а) на Псевдоепифаниевия списък: A = Cod. Lipsiensis bibl. urb. Rep. I, 17 (XII в.). — B = Cod. Hierosolym. 522 (XII в.). б) на Списъка от времето на Исаурийската династия: Cod. Paris. graec. 1555 A (XIV в.).

ИЗДАНИЯ: а) на Псевдоепифаниевия списък: G. Parthey, Hieroclis Synecdemus et Notitiae graecae episcopatum, Berolin 1866, pp. 150—161. — H. Gelzer, Ungedruckte und ungenügend veröffentlichte Texte der Notitiae episcopatum, Berlin 1900. б) на Списъка от времето на Исаурийската династия: C. de Boor, Nachträge zu den Notitiae episcopatum, Zeitschrift für Kirchengeschichte XII (1890—I), pp. 520—534. — Γ. Κοσιδάκης, Αἱ μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ τοῦ ὀικουμενικοῦ πατριάρχτου καὶ τῆς καθ' ὅλην, Athen 1934.

КНИЖНИНА: H. Gelzer, Zur Zeitbestimmung der griechischen Notitiae Episcopatum, Jahrbuch für protestantische Theologie, 1886, pp. 337—372; 525—575. — Idem, Die kirchliche Geographie Griechenlands vor dem Slaveneinbruch, Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie, XXXV, (1892), pp. 419—436. — Mgr Duchesnes, Les anciens évêchés de la Grèce, Mélanges d'archéologie et d'histoire, XV, 1915, pp. 238—278. — N. Bees, Beiträge zur kirchlichen Geographie Griechenlands im Mittelalter und neueren, Zeit, Oriens Christianus, 1914, pp. 238—278. — H. Бенешевич, Заметки к текстам Notitiae Episcopatum, Semnarium Kondakovianum, I (1927), pp. 65—72. — F. Dvornik, Les Slaves, Byzance et Rome au IXe siècle, Paris 1926, pp. 88—99, 143—146. — N. Benešević, Monumenta Vaticana ad ius canonicum pertinentia, Stud. Btz. I (1927), pp. 127—186. — E. Gerland, Corpus Notitiarum episcopatum, I, Einleitung, Chalcedonensis 1931. — V. Laurent, Les sources à consulter pour l'établissement des listes épiscopales du patriarcat byantin. Echos d'Orient, XXX (1931), 65—83. — F. Dvornik, Les légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance, Prague 1933, pp. 160—161. — F. Gerland-V. Laurent, Corpus Notitiarum episcopatum, I, Les liste conciliaires, Chalcedonensis 1936. — Idem: Byzantion XVII (1932), pp. 520—521. Idem: Echos d'Orient XXXVI (1937) pp. 377—379. Idem: Etudes byzantines I (1943), pp. 58—59. — L. Lionigmann, Le Synecdèmos d'Hieroclès et l'opuscule géographique de Georges de Chypre, Bruxelles 1939, p. 315. — Moraosch, Byzantinoturica I, pp. 463—464. — П. Мутафчиев, Към църковно-историческата география на Пловдивско, Юбилеен сборник в чест на митрополит Максим, 1931, стр. 87—113. — Ив. Снегаров, Епархийските списъци като извор за християнизирание на балканските славяни, ИИБИ, VI 1936), стр. 647—658.

A. PSEUDOEPIPHANII NOTITIA

A. ПСЕВДОЕПИФАНИЕВ СПИСТЪК

* *Επιφανίου αρχιεπισκόπου Κύπρου ἐκθεσας
προποκλησίων πατριαρχῶν τε καὶ μητρο-
πολιτῶν*

- * Ο πατριάρχης Ῥώμης
- * Ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως
- * Ο πατριάρχης Ἀλεξανδρείας
- * Ο πατριάρχης Ἀντιοχείας
- * Ο πατριάρχης Ἱεροσολύμων

Κλήσις μητροπολιτῶν

- γ' *Ἐπαρχίας Εὐρώπης δ' Ἡρακλείας*
- κη' *Ἐπαρχίας Θράκης δ' Φιλίππουπόλεως*
- κθ' *Ἐπαρχίας Εὐρώπης, δ' Τραϊανουπόλεως^α*
- λα' *Ἐπαρχίας Αἰμυμόντου^β δ' Ἀδριανουπόλεως*
- λβ' *Ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς δ' Μαρκιανουπόλεως*

Περὶ τῶν αυτοκεφάλων ἀρχιεπισκόπων

- α' *Ἐπαρχίας Μυσίας δ' Ὀδεσσῆς^с*
- β' *Ἐπαρχίας Σκυθίας δ' Τομῆς*
- γ' *Ἐπαρχίας Εὐρώπης δ' Βιζύης*
- ζ' *Ἐπαρχίας Ῥοδόπης δ' Μαρονίας*
- θ' *Ἐπαρχίας Ῥοδόπης δ' Μαξιμιανουπόλεως*
- ια' *Ἐπαρχίας Εὐρώπης δ' Ἀρκαδιουπόλεως*

От Епифаний, архиепископ кипърски,
изброяване на първозованите патриарси
и митрополити:

- Патриархът на Рим
- Патриархът на Константинопол
- Патриархът на Александрия
- Патриархът на Антиохия
- Патриархът на Ерусалим.

Наименования на митрополитите:

- 3. в епархия Европа¹ митрополитът на Хераклея (дн. Ерегли)
- 28. в епархия Тракия митрополитът на Филиппол² (дн. Пловдив)
- 29. в епархия Европа митрополитът на Траянопол (дн. Терма Лутра, Лъджакьой, ю. от Фере)
- 31. в епархия Хемимонт³ митрополитът на Адрианопол⁴ (дн. Одрин)
- 32. в същата епархия митрополитът на Марцианопол⁵ (дн. при с. Река Девия).

За автокефалните архиепископи⁶:

- 1. в епархия Мизия архиепископът на Одесос (дн. Варна)
- 2. в епархия Скития архиепископът на Томи (дн. с.-изт. от Кюстенджа)
- 3. в епархия Европа архиепископът на Виза (дн. Виза)
- 7. в епархия Родоп архиепископът на Марония (дн. Марония)
- 9. в епархия Родоп архиепископът на Максимианопол⁷ (дн. до Гюмюрджина)
- 11. в епархия Европа архиепископът на Аркадиопол⁸ (дн. Люлебургас)

a) sq. in B loca urbium mutata: δ ἀνδριανού πόλεως δ τραϊανουπόλεως. b) ἐμμημόντου Α. c) ὠδίσου Α

¹ Преди установяването на режима с темите във Византийската империя провинциите имали приблизително същия обхват, както епархиите. Затова тук даваме границите на тези административни единици. Провинция Европа била част от диоцеза Тракия и обхващала земите около Цариград, край Мраморно море и Галиполския полуостров. ² Градът бил наречен Pulpudeva от траките. Вж. D. Detschew, Die thrakischen Sprachreste, Österr. Akad. der Wissenschaften, phil.-hist. Kl., Wien 1957, p. 377. Името си Филиппол той получил в чест на Филип II Македонски (386—382). В античността и средновековието се среща и името Trimountinm. Вж. G. Kazanov, Über die Namen der Stadt Philippopolis PhW (1901), № 50. — Danoff: PWRE, XIX, col. 2244—2263, s. v. Philippopolis. — В. Бешевлиев, Античната топонимия у нас като исторически извор, ИИБЕ III (1954), стр. 346и бел., стр. 354. ³ Провинция Хемимонт или Thracia secunda била част от диоцеза Тракия и обхващала земите приблизително между Стара планина, р. Тунджа, Черно море и Странджа планина, както и областта на гр. Адрианопол. ⁴ Градът бил наречен Адрианопол в чест на император Адриан (117—138). Тракийското му име е Uscudama. Вж. Detschew, op. cit., p. 349. Наричал се е и Orestiss. Вж. общо Oberhammer: PWRE, VII, col. 2174, s. v. Hadrianopolis. ⁵ Тук Марианопол е поставен в провинция Хемимонт. У Hierocles, Synecdemos, 636, 2, той е главен град на провинция Втора или Долна Мизия. Този град бил наречен така от император Траян в чест на сестра му Марция. За литературата вж. Ив. Дуличев, За наименованието на Марцианопол — Девия, ИИД, XIX—XX (1944), стр. 51—55. ⁶ Т. е. архиепископите, които зависят направо от цариградската патриаршия. ⁷ По-старото име на града е Forsulas. Наречен бил Максимианопол в началото на VI в. ⁸ Старото име на града е Bergulae. Името Аркадиопол той е получил в чест на императора Аркадий (393—408).

α' *Επαρχίας Θράκης	δ Βερώνης ¹
α' *Επαρχίας Θράκης	δ Νικοπόλεως
α' *Επαρχίας *Ροδόπης	δ *Αγχιάλου ²
α' *Επαρχίας Εδράκης	δ Σηλυβρίας
αβ' *Επαρχίας Εδράκης	δ *Απρων
αγ' *Επαρχίας *Ροδόπης	δ Κυμνάτων ³
λ' *Επαρχίας *Ροδόπης	δ Αίνου
λα' *Επαρχίας Εδράκης	δ Δριζιπάρων ⁴
λβ' *Επαρχίας Αιμιώντιου ⁵	δ Μεσημβρίας

Περὶ ἐπισκόπων ἐπεχομένων

*Επαρχία Εδράκης Θράκης Μητρόπολις
*Ηρακλείας ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις ἦτοι
ἐπισκοπὰς ε', οἷον

τὸν τοῦ Πανίου

τὸν Καλλιπόλεως

τὸν Χερσονήσου

τὸν Κίλας

τὸν *Ραιδεστού⁶

*Επαρχία Θράκης Μητρόπολις Φιλίππου-
λεως⁷ ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις ἦτοι ἐπισκοπὰς
γ', οἷον

τὸν Διοκλητιανουπόλεως

За подчинените епископи¹:

В епархия Европа в Тракия² митропо-
лията на Хераклея има под свое ведом-
ство 5 града или епископии, именно:

епископа на Панион³ (дн. Панизо,
Барбарос)

епископа на Калипол (дн. Галиполи)

епископа на Херсонес¹⁰ (дн. неуточно)

епископа на Кила¹¹ (дн. неуточно)

епископа на Редесто (дн. Родосто);

в епархия Тракия митрополията на Фи-
липпол има под свое ведомство 3 града
или епископии, именно:

епископа на Диоклитианопол¹² (дн. мо-
же би при Чирпан)

α) βερώνης Β. β) ἀγχιάλου Α. γ) κυμνάτων Β. δ) δριζιπάρων Α. ε) αιμιώντιου Β. ς) ροδόπου Β. ζ) φιλιππου-
πόλεως Β.

¹ Тук δ Βερώνης стоя вм. δ Βερώνης. Вж. П. Мутафчиев, Към църковно-историческата география на Пловдивско, Сборник в чест на Пловдивския митрополит Максим, София 1931, стр. 96. ² Става дума за Nicopolis ad Nestum, който се намирал по-точно на левия бряг на р. Места, на мястото на дн. Долин Хансарлък. Вж. Иречек, Пътувания стр. 389. — Кап. К. Николов, По горното течение на р. Места, сп. Миняло, кн. 5—6 (1911), стр. 160—162. ³ Ив. Снегаров, Епархийските списъци като извор за христи-
низация на балканските славяни, ИИБИ, VI (1956), стр. 653, отбелязва, че тук Анхиало неправилно е
поставено в провинция Родопа, вместо в Хемимонт. ⁴ За отъждествяването на Апри с Кермиен вж.
Г. Лармонидес, *Οδοπορικὴ *Απριος-Κερμίν, *Θρακικὴ II (1920), р. 323. Miller, Itineraria, col. 526, го отъж-
дествява с Инеджик. ⁵ Дризипара е бил стар тракийски град, столицата на одризите. Вж. Jireček, Die
Heerstrasse, р. 50. ⁶ Името Νικεя се среща още през XI в. във „Видението на пророк Исаа“. Вж.

Бешевалиев, Античната топонимия, стр. 347. — Снегаров, пос. съч., стр. 652—653, отбелязва, че Месе-
мврия е посочена по-долу като епископия, подчинена на Одринската митрополия. ⁷ Т. е. епископите,
които зависят от съответните митрополити в споменатите по-горе епархии. ⁸ Сиреч в диоцеза Тракия,
който бил част от префектурата Ориент. ⁹ През IV в. градът носел и името Theodosiopolis в чест на
император Теодосий I (379—395). ¹⁰ Този град се намирал някъде на Херсонския провлак. Вж. Bachner :
PWRE, III, col. 2251, s. v. Chersonoes 2. ¹¹ Според някои автори град Кила е тъждествен с дн. Кили-
бахар. Вж. Honigsmann, Le Synecdemus, р. 12. Според Miller, op. c., col. 525, той е дн. Черибан.

¹² Местоположението на този град не е уточнено. Вж. Мутафчиев, Към църковно-историческата гео-
графия на Пловдивско, стр. 90—91.

τὸν Σεβαστουπόλεως	епископа на Севастопол (дн. неуточнено)
τὸν Διοσπόλεως	епископа на Диоспол ¹ (дн. може би Ямбол);
*Еπαρχία Εὐρώπης Μητρόπολις Τραπεζοῦ ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις ἦτοι ἐπισκοπὰς β', οἷον	в епархия Европа митрополията на Траянопол има под свое ведомство 2 града или епископии, именно:
τὸν Τίρρον	епископа на Топир ² (дн. развалини на устието на Места)
τὸν *Αναστασιουπόλεως	епископа на Анастасиопол ³ (дн. неуточнено);
*Еπαρχία Αἰμιμόντιον Μητρόπολις Ἀδριανουῦ ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις ἦτοι ἐπισκοπὰς ε', οἷον	в епархия Хемимонт митрополията на Адрианопол има под своо ведомство 5 града или епископии, именно:
τὸν Μεσημβρίας ^с	епископа на Месемврия (дн. Несебър)
τὸν Σωζοπόλεως ^д	епископа на Созопол ⁴ (дн. Созопол)
τὸν Πλουтиνουπόλεως ^е	епископа на Плотинопол (дн. при Димотика ⁶)
τὸν *Αναστασιουπόλεως	епископа на Анастасиопол ⁶ (дн. неуточнено)
τὸν Τζωίδων	епископа на Цоида ⁷ (дн. неуточнено);
*Еπαρχία τῆς αὐτῆς ¹ Μητρόπολις Μαρτινουῦ ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις ἦτοι ἐπισκοπὰς ε', οἷον	в същата епархия митрополията на Марцианопол има под свое ведомство 5 града или епископии, именно:
τὸν *Ροδοστόλου	епископа на Доростол (дн. Силистра)
τὸν Τραμαρίσκων	епископа на Трансмариска (дн. Тутракан)
τὸν Νόβων	епископа на Нове (дн. м. Стъклен при Свищов)

а) ἐπιμυνουπόλεως Α Αιμήμιον Β b) ἀδριανουῦ Β. с) μεσημβρίας Β. d) σωζοупόλεως Β. е) πλωτιν Β. f) τῆς αὐτῆς τῆσαν κυκλάδων ΑΒ.

¹ Севастопол и Диоспол не са отъждествени с положителност. Jireček, Die Heerstrasse, p. 145. изказва мнение, че Диоспол е идентичен със средновековния Diopolis, дн. Ямбол, но по-късно се отказва от това си мнение (АЕМО, X, 1886, p. 135; Пътувания из България, Пловдив 1889, стр. 382). Не е сигурно и отъждествяването на Diopolis със старата македонска колония Sabile. Срв. Мутафчиев, Към първоначално-историческата география, стр. 92—93. Д. Яранов, Името на град Ямбол, МПР, IX, 2 (1934), стр. 17—25, предполага, че Diopolis е съкратена форма от Dionysopolis. Според Д. Дечев: ГИИЕМ, 1936/6, стр. 47—51, Севастопол е дн. Хисаря. ² Четенето „Топир“ е според E. Gerland, Corpus Notitiarum episcopatum, I, Einleitung, Chalcedonensis 1931, p. 17. Този град, според Прокопий (De bello Goth., III, p. 38, 9—12), бил разрушен от славяните през 549 г. В епархийския списък от времето на Лъв VI Философ Топир се среща под формата Πόρον (gen. pl.). Th. Tafel, De via Romanorum Egnatia II, Tübingen 1848, p. 37 sq., отъждествява Πόρος с развалините Бурукалеси. За името вж. Detschew, op. cit., p. 512. ³ Този град се намирал ю-зап. от Димотика, но точното му местоположение не е определено. Според В. Регель, О городе Анастасополе..., градът се намирал при дн. Бешиккьой. I. Cantacuzenus, Historia, ed. Bonn., I, p. 542, 10—15, твърди, че градът Перитеорион бил основан от Андроник III на мястото на дн. Анастасиопол. Но Ирекен, Пътувания, стр. 389, бел. 1, с право отбелязва, че това твърдение е неправдоподобно, понеже в епархийския списък от времето на Лъв VI Философ двата града се срещат едновременно. ⁴ В античността градът се наричал АроΠοπία. Името си Созопол той получил през V в. от н. е., когато голям брой от градовете, посещи имали из антични бозества, били преименувани. Вж. Ирекен, Пътувания, стр. 760—768. ⁵ Обикновено се приема, че Плотинопол се намирал близо до дн. Димотика. Вж. В. Регель, О городе Плотинополе, Сборник в честь Помяловского, СПб 1897, стр. 145—151. — Oberhummer: PWRE, XXI, col. 471, s. v. Plotinopolis. — N. Вардидис, Η ἐκ Διδυμοῦ ἀναθηματικὴ στήλη Πλουтиνουπόλεως, Βραχινά III (1937) pp. 196—210. М. К. Анополдидис, Σημεῖα καὶ Πλουтиνουπόλεως καὶ Διδυμοῦ, Βραχινά, IX (1938), pp. 407—414. ⁶ Този Анастасиопол едва ли е идентичен със споменатия по-горе Анастасиопол в провинция Европа. ⁷ Според Г. Баласчев, Новия дания за историята грекобългарски войни при Симеоне, ИРАИК, IV, 2 (1899), стр. 212—213, Цоида се намирала нахъде около Анхалао.

τὸν Ζεκεδέσπαιον
τὸν Σκαρίας

епископа на Зекедеспа¹ (дн. неуточ-
нено)
епископа на Апиария[?] (дн. Ряхово,
Русенско)

B. NOTITIA TEMPORE ISAURO- SCRIPTA

В. СПИСЪК ОТ ВРЕМЕТО НА ИСАВ- РИЙСКАТА ДИНАСТИЯ

Τάξις προκαθημένων τῶν δοκιμίων πατριαρχῶν μητροπολιτῶν καὶ αυτοκεφάλων

Списък за предстоятелството на пре-
подобните патриарси, митрополити
и автокефални архиепископи:

α' Ὁ Ῥώμης
β' Ὁ Κωνσταντινουπόλεως
γ' Ὁ Ἀλεξανδρείας
δ' Ὁ Ἀντιοχείας
ε' Ὁ Ἱεροσολύμων

1. Патриархът на Рим
2. Патриархът на Константинопол
3. Патриархът на Александрия
4. Патриархът на Антиохия
5. Патриархът на Ерусалим.

Μητροπολίται ἐπὶ τὸν Κωνσταντινουπόλεως

Митрополити под ведомството на Кон-
стантинополския патриарх:

δ' Ἐπαρχία Εὐρώπης ὁ Ἡρακλείας Θράκης

6. в епархия Европа митрополитът на
Тракийска Хераклея (дн. Ерегли)

ια' Ἐπαρχία Μακεδονίας ὁ Θεσσαλονίκης²

11. в епархия Македония³ митро-
политът на Тесалоника (дн. Солун)

ιε' Ἐπαρχία Ἠπείρου (Νέας) ὁ τοῦ Δυραχίου⁴

15. в епархия Нови Епир⁴ митро-
политът на Дирахиум (дн. Драч, Дурес)

κθ' Ἐπαρχία Παλαιάς Ἠπείρου ὁ Νικοπό-
λεως

29. в епархия Стари Епир митропо-
литът в Никопол (дн. Никопол)

λβ' Ἐπαρχία Ροδόπης ὁ Τραϊανουπόλεως

32. в епархия Родоп митрополитът
на Траянопол (дн. Терма Лутра, Лъджа-
кьой, ю. от Фере)

λε' Ἐπαρχία Αἰμμόντων ὁ Ἀδριανουπόλεως

35. в епархия Хемимонт митрополитът
на Адрианопол (дн. Одрин)

λς' Ἐπαρχία Γοτθίας ὁ Δώρον

37. в епархия Готия⁵ митрополитът
на Дорос (дн. Магупкале)

μ' Ἐπαρχία τῆς δευτέρας Θετταλίας ὁ Λαρίσης

40. в епархия Втора Тесалия митро-
политът на Лариса (дн. Лариса)

α) αὐλωνίης cod. b) ἠπείρου α — δυραχίου cod.

¹ Може би това е изопачена форма на името Сукидава (Σουκιδάβα). Това селище според Шкорпил: ИРАИК, X (1905), стр. 444, се намирало вероятно между Расова и Мерляи и е самото Голитино или е до Мерляи, докато според R. Vulpe, The Ancient History of Dobrugea, 1940, и Fluss: PWRE, IV A, col. 560, то се намирало при дн. Сатуново или Осеник. За името вж. Detschew, op. c., p. 149. ² За поправката Σαδρία — Ἀνιδρία вж. Parthey, op. c., p. 161 (nota); Gerland, op. c., p. 18. ³ Провинция Първа Македония била част от диоцеза Илирик и обхващала приблизително земите на дн. Гръцка Македония. ⁴ Провинция Нови Епир обхващала земите на дн. Средна и Южна Албания и била част от диоцеза Илирик. ⁵ Тази епархия се намирала в Кримския полуостров, където може би имало заселени готи още от IV в. Вж. Ю. Кулаковский, К истории Готской епархии в Крыму в VIII веке, ЖМНП, СССРV (1898) февр., стр. 173 сл. Според някои автори тази епархия била създадена само в архивите на цариградската патриаршеска канцелария, и то през X—XI в. Вж. А. А. Васильев, Готы в Крыму, Изв. Росс. Ак. истории матер. культуры, V (1927), стр. 210 сл. — А. Васильев, The Gots in the Crimea, Cambridge, 1936. Срв. V. Laurent: Echos d'Orient XXXVI (1937), pp. 377—379. Според В. Мошин, Ἐπαρχία Γοτθίας в Хазарии в VIII веке, Труды IV съезда Русских акад. организаций за границей, I, Белград 1929, стр. 149, тя била създадена след 759 г. Срв. Ю. Moravcsik, Zur Geschichte der Onuguren, Ungarische Jahrbücher X (1936), pp. 64—65.

- μα' Επαρχία Θράκης δ Φιλιστινιπόλεως
 μβ' Επαρχία (Μακεδονίας) δ Φιλιππων^α
 μγ' Επαρχία (Δακίας Μεσογειών) δ Σαρδικής^β
 μδ' Επαρχία Αιμιανόντων δ Μαρσιανουπόλεως

Οι αυτοκέφαλοι (ἀρχιεπισκοποποιοί)

- γ' Επαρχία Ευρώπης δ Βιζύης^γ
 δ' Επαρχία Ροδόπης δ Μαριωνείας^δ
 ια' Επαρχία Ροδόπης δ Μαξιμιανουπόλεως^ε
 ιβ' Επαρχία Ειρώπης δ Ἀρκαδιουπόλεως
 ιγ' Επαρχία Θράκης δ Βερόης
 ιδ' Επαρχία Θράκης δ Νικοπόλεως τοῦ
 Βουλέρων
 ιε' Επαρχία Ειρώπης δ Σηλυβρίας^ς
 ις' Επαρχία Ροδόπης δ Αγγιάλων^ζ
 ιζ' Επαρχία Ειρώπης δ Ἄπριον
 ιη' Επαρχία Ροδόπης δ Κυπιάλων^η
 ιθ' Επαρχία Ροδόπης δ Αἶνον
 ια' Επαρχία (Ειρώπης) δ Χαριουπόλεως
 ιβ' Επαρχία (Θράκης) δ Δέρκων^θ
 ιγ' Επαρχία (Ειρώπης) δ Δριζιπάρων

41. в епархия Тракия митрополитът на Филнопол¹ (дн. Пловдив)^а

42. в епархия Македония митрополитът на Филипи^б (дн. развалини между Кавала и Драма)

43. в епархия Средна Дакия митрополитът на Сердика (дн. София)

44. в епархия Хемимонт митрополитът на Марцианопол^в (дн. развалини при с. Река Девня).

Автокефални архиепископи:

3. в епархия Европа архиепископът на Виза (дн. Виза)

9. в епархия Родоп архиепископът на Марония (дн. Марония)

11. в епархия Родоп архиепископът на Максимианопол (дн. Месинкалеси, до Гюмюрджина)

14. в епархия Европа архиепископът на Аркадиопол (дн. Люлебургас)

15. в епархия Тракия архиепископът на Бероя (дн. Стара Загора)

20. в епархия Тракия архиепископът на Никопол във Волерон^б (дн. до Неврокоп, Гоце Делчев)

22. в епархия Европа архиепископът на Силиврия (дн. Силиври)

23. в епархия Родоп архиепископът на Анхиало (дн. Поморие)

26. в епархия Европа архиепископът на Апри (дн. Кермиев)

27. в епархия Родоп архиепископът на Кипсала (дн. Ипсала)

33. в епархия Родоп архиепископът на Енос (дн. Енос)

34. в епархия Европа архиепископът на Хариупол (дн. Айребол)

36. в епархия Тракия архиепископът на Деркос (дн. Деркос)

37. в епархия Европа архиепископът на Дризипара (дн. Буюк Караширан)

а) Επαρχία τῆς αὐτῆς — δ Μαρσιανουπόλεως. Επαρχία μυσοποταμίας — Φιλίππων cod. б) σαρδικῆς cod. в) βιζύης cod. д) μαριωνείας cod. е) μαξιμιανουπόλεως cod. г) σιλυμβρίας cod. г) ἀγγιάλων cod. ж) κυπιάλων cod. з) Επαρχ. Θράκης — Δέρκων de B.

¹ Κοιτάδης, op. c., p. 51, обръща внимание на факта, че Филипопол е заемал в по-ранните списъци 24-о място, после 26-о, 28-о, а тук заема 41-о, докато в списъка на Лъв Мъдри заема 36-о място. Това показвало какви големи промени са ставали в провинция Тракия. ² В оригинала под № 41 (след „в епархия Тракия митрополитът на Филипопол“) стои като № 42: „В същата (т. е. Тракия) митрополитът на Марцианопол“. Това повторение (вж. тук № 44) на митрополита на Марцианопол е било причина за объркване на номерацията. Вж. Κοιτάδης, op. c., pp. 52, 90 п. 1. ³ Κοιτάδης, op. c., pp. 52, 62, отбелязва, че градът Филипи е споменат сам в втората част като митрополитски център на провинция Първа Македония, понеже, както изглежда, не е имал подчинени епископи. ⁴ Снегаров, пос. съм., стр. 651—652, обръща внимание, че Марцианопол е посочен тук като митрополия в Хемимонт, а тъй Одесос е посочен като митрополия на провинция Първа Мизия (тук стр. 186, 194). Според Κοιτάдης, op. c., pp. 48—49, тази част на списъка отразявала промени, настъпили в провинция Мизия през втората половина на VII в., т. е. през последните години на византийска власт по тези места. ⁵ Тук трябва да има някаква по-късна добавка. Темата Волерон е била основана през IX в. и обхващала земите между Марица и Места (или Струма), по долните им течения. Вж. Ст. П. Κυριακίδης, 73 Βολερών, Βεζαντινά μελέτα, 1—IV, in Θεσσαλονίκη 1939, pp 229—232.

λγ' *Επαρχία Αιμιμόντου δ Μωσημβρίας^α

Οἱ ὑπὸ μητροπολίτας (ἐπίσκοποι)

δ' *Επαρχίας Εὐρώπης *Ηράκλεια τῆς Θράκης
(μητρόπολις) ἔχει πόλεις (γ)^β

α' δ τοῦ Πανίου

β' δ Καλλιπόλεως

γ' δ Λαονίου^ε

δ' δ Τρωάδου^δ

ε' δ Βρώσης

ς' δ Μείρων

ζ' δ Χαλκίδος^ε

η' δ Μηδείας^ι

θ' [δ Αἴμου]^κ

ι' δ Χερσονήσου

ια' δ Κύλας

ιβ' δ Ραιδεστού^η

ιγ' δ Λιζίκου

ια' *Επαρχία Μακεδονίας ἔχει πόλεις (γ)^η
Θεσσαλονίκη μητρόπολις

α' δ Διοκλιτιανουπόλεως

β' δ Νίκας

γ' δ *Ηρακλείας

δ' δ Κέλλης

ε' δ *Εδέσης

38. в епархия Хемимонт архиепископът на Месемврия (дн. Несебър).

Епископи, подчинени на митрополити:

В епархия Европа митрополията Хераклея Тракийска, има (под свое ведомство) 13 града:

1. епископа на Паион (дн. Панизо, Барбарос)
2. епископа на Калипол (дн. Галполи)
3. епископа на Даонийон (дн. неуточнено)
4. епископа на Цурулум (дн. Чорлу)
5. епископа на Врисис (дн. Бунархисар)
6. епископа на Метре (дн. Чаталджа)
7. епископа на Халкида¹ (дн. неуточнено)
8. епископа на Мидия (дн. Мидия)
9. епископа на Енос² (дн. Енос)
10. епископа на Херсонес (дн. неуточнено)
11. епископа на Кила (дн. неуточнено)
12. епископа на Редесто (дн. Родосто)
13. епископа на Лизик (дн. неуточнено);

11. в епархия Македония митрополията Тесалоника (Солун) има (под свое ведомство) 18 града:

1. епископа на Диоклитианопол³ (дн. Арменово, Арменохорион при Хрупища)
2. епископа на Никея (дн. може би Ведущина, Битоляско)
3. епископа на Хераклея⁴ (дн. Лерин)
4. епископа на Келн⁵ (дн. неуточнено)
5. епископа на Едеса (дн. Воден⁶)

α) ἡμιμόντου—μωσημβρίας cod. β) πόλεις ιθ' de B. γ) *Αδωνίου cod. δ) τοῦ ροδίου cod., Τρωαδίου de B. ε) χαλκιδού cod. ζ) ante δ Μηδείας posuit δ Χαριουπόλεως de B. η) Αἴμου suppos. de B. θ) ραιδεστέων cod. ι) πόλεις ιθ' θεσσαλονίκη cod.

¹ От други извори не е известно да е съществувало селище на име Халкида в провинция Европа. Градове с име Халкида е имало в Халкидическия полуостров, в Евбея и пр. Може би тук става дума за остров Халкида, дн. Халки, в Мраморно море. ² Тук има някаква неяснота. В текста на това място стои името Αἴμου, поставено от издателя под въпрос. Мунтафчиев. Към изрочно-историческата география, стр. 95—96, и Снегаров, пос. съч., стр. 652, също отбелязват, че Енос е поставен един път като епископия, подчинена на хераклеяския митрополит, и втори път като автокефална архиепископия (тук стр. 190). Те посочват, че Месемврия и Анхвало—на одринския митрополит, а Бера—на пловдивския. В същност споменатите три града са посочени и този списък само като автокефалии (тук стр. 190). ³ Отъждествяването е според Honigmann, op. c., p. 4, n. 2, който отбелязва, че градът се среща у Hierocles, 642, 12, в провинция Тесалия. ⁴ Според други автори (срв. Miller, op. c., col. 521) градът Хераклея Линкестийска е тъждествен с дн. Битоля. За този град вж. и К. Петров, Елен нов податок за Хераклея Линкестийска, Сборник (1955—1956), изд. на Арх. музеј, Скопје, кн. I, 1956. ⁵ Miller, op. c., col. 521, отъждествява селището със село Баня при Островското езеро. Honigmann, op. c., p. 14, го отъждествява с Горичево (Келн), Леринско. Ch. Edson, The Location of Cellae and the Route of Via Egnatia in Western Macedonia, Classical Philology, XLVI, 1, January 1951, p. 9, го поставя недалеч от Нови град или Суричицево, южно от Островското езеро. ⁶ Българското име Βόδινα се среща у византийски автори от XI и XII в.

ε' δ Κάστρων

ζ' δ Πέλλης

η' δ Εὐδοξιουπόλεως

θ' δ Ἀπολλωνίας

ι' δ Ἀκαλῶν^α

ια' δ Παρθηνοπόλεως^б

ιβ' δ Καλλίκου

ιγ' δ Κυπέρου

ιδ' δ Σέρρας

ие' δ Ἀμφιπόλεως

ιστ' δ Νεапόλεως^с

ιζ' δ Δελφῶν

ιη' δ Κίτρου^д

6. епископа на Кастра¹ (може би Костур)

7. епископа на Пела² (дн. Постол, Ениджевардарско)

8. епископа на Евдоксионпол³ (дн. неуточнено)

9. епископа на Аполония (дн. Полина, ю. от ез. Волве)

10. епископа на Арал⁴ (дн. неуточнено)

11. епископа на Партикопол⁵ (дн. Нигрита)

12. епископа на Калик (дн. неуточнено)

13. епископа на Кипер (дн. неуточнено)

14. епископа на Серес (дн. Сер)

15. епископа на Амфипол⁶ (дн. Амфипол — Неохор)

16. епископа на Неапол⁷ (дн. Кавала)

17. епископа на Делев (дн. неуточнено)

18. епископа на Китрос⁸ (дн. Катерини);

(ιε') Ἐπαρχία Ἠλείου (Νέας) (ἔχει πόλεις η')

Διοράδιον μητροπόλις

α' δ Θάμνης

β' δ Σκάμνης

γ' δ Λυκαλίδου^а

δ' δ Ἀμανθίας^б

ε' δ Βούλης^с

ς' δ Ἀτράδου

15. в провинция Нови Епир митрополията Дирахнум (дн. Драч) има [под свое ведомство] 8 града:

1. епископа на Тамна⁹ (дн. неуточнено)

2. епископа на Скампа (дн. Елбасан)

3. епископа на Лихнида (дн. Охрид)

4. епископа на Амантия (дн. Плъока)

5. епископа на Вулис (дн. Градица)

6. епископа на Атрад (дн. неуточнено)

а) Ἀκαλῶν? Коп. б) δ παρθηνοπόλεως cod. в) ante δ Νεапόλεως posuit δ Φιλιππουπόλεως de B., Φιλίππων suppos. de B. д) κίτρου cod. е) ιε' επαρχία Ἠλείου α' cod. f) Λυκαλίδου cod. g) ἀβαντίας cod. h) βούλης cod.

¹ Може да става дума и за станция Castra, която се намирала някъде между Охрид и Битоля. Вж. A. Cuntz, Itineraria Romana, I, Lipsiae 1929, p. 49, № 330, 2. ² Пела е била старата столица на македонското царство на Филип II и Александър Македонски. Развалините ѝ личат при посоченото село Постол, Ениджевардарско. ³ Не е известно от други извори да е съществувал град с това име в провинция Първа Македония. Градът Силимврия (в провинция Европа) е бил наречен Евдоксионпол в чест на Евдоксия, жена на император Аркадий. Може би и тук има някакво смесване на градове и провинции. ⁴ Ἀραλος се среща и под формата Ἀρραλος. Срв. Honigmann, op. c., p. 15. Κονδύρης е поставил δ' Ἀκαλῶν под въпрос, понеже не го е отъждествил с Ἀραλος. ⁵ Honigmann, op. c., p. 14 (към посоченото място), предлага като по-правилна формата Παρθηνοπόλις, под която се среща селището в някои други паметници. ⁶ Подробно за Amphipolis вж. J. Parastavru, Amphipolis, Geschichte und Prosopographie, Leipzig 1936 (=Klio, Beiheft XXXVII). Има известна несигурност относно местонахождението и отъждествяването на Амфипол с Хризопол. Изглежда, че последният е възникнал на мястото на стария Ейон, недалеч от Амфипол, когато този град вече не съществувал. Вж. Ф. Παπαδόπου, Εἰων-Ἀμφίπολις-Χρυσόπολις, Сборник радова, Срп. Акад. наука, XXXVI (1953), Визант. и-т Срп. Акад. Наук, кн. 2, стр. 7—22. ⁷ Неапол е тъждествия с град Хризопол, който се среща между другите извори и в по-късните епархийски списъци. В средновековието градът се е наричал и Морунъцъ. Вж. Й. Ивков, Богомилски книги и легенди, София 1925,

стр. 286. ⁸ В античността градът се казвал Пидна. Вж. Митрополит Симеон, Писмата на Теофилакта Охридски, патриарх български, София 1931, стр. 159. ⁹ Според Honigmann, op. c., p. 4, Θάμνη е изопачена форма на Ἐλιδαινος. Известно е обаче, че Епилави и Дирахнум са били два града, издигнати непосредствено един до друг, и че двете имена се употребяват за означение на този град, дн. Драч. Вж. Philippson: PWRE, II, col. 1882 s. v. Dyrrachium. В такъв случай невъзможно е да е имало един епископ на Епидама, подчинен на драчкия митрополит.

ζ' δ Αἰθωνίας
η' δ Ἀκροκεραυνίας

18¹ Ἐπαρχία Ῥοδόλης (ἔχει πόλεις ζ')

Ῥοδιανούπολις μητροπολις

α' δ Πήρου²

β' δ Ἀναστασιονπόλεως

γ' δ Περβέρου

δ' δ Σκοπέλου³

ε' δ Τένου ἢ Δένου⁴

ς' δ Παμφύλου

ζ' δ Γαριάλου

(λς') Ἐπαρχία Αἰμιμόντου (ἔχει πόλεις ζ')

Ἀδριανούπολις (μητροπολις)

α' δ Σωζοπόλεως⁵

β' δ Πλουτωνοπόλεως

γ' δ Τροϊδίου⁶

δ' δ Δεβελίου⁷

ε' δ Νικαίας

ς' δ Προβάτου

ζ' δ Βουλγαροφύγου

7. епископа на Авлона (дн. Валона)
8. епископа на Акрокеравния (дн. Логара в пл. Лонгария);

32¹ в епархия Родопа митрополията Траянопол (дн. Терма Лутра, Лъджакьой, ю. от Фере) има 7 града [под свое ведомство]:

1. епископа на Топир (дн. развалини при устието на р. Места)

2. епископа на Анастасиопол (дн. неуточнено)

3. епископа на Первер (дн. неуточнено)

4. епископа на Скопелос² (дн. о-в Скопелос)

5. епископа на Тенос или Денос (дн. неуточнено)

6. епископа на Памфил³ (дн. неуточнено)

7. епископа на Гариала⁴ (дн. Харалагюне, Одринско);

36. в епархия Хемимонт митрополията Адрианопол (дн. Одрин) има 7 града [под свое ведомство]:

1. епископа на Созопол (дн. Созопол)

2. епископа на Плиутниопол (дн. Димотика)

3. епископа на Цойда (дн. неуточнено)

4. епископа на Дебелт (дн. Дебелт. Бургаско)

5. епископа на Никея⁵ (дн. Хавса)

6. епископа на Проват (дн. с. Провадия⁶, Одринско)

7. епископа на Булгарофигон⁷ (дн. Бабаески);

а) *πέρου* cod. b) *post. δ Σκοπέλου posuit de B. δ Μαξιμανουπόλεως* c) *τένου et δένου nomina diversarum urbium* cod. d) *λς' Ἐμιμόντου de B.* e) *δ Μισσηβελας ante δ Σωζοπόλεως posuit de B.* f) *τροϊδίου* cod. g) *δ ἀχίλου ante δ δεβελίου* cod.

¹ Цифрата, под която е дадена съответната епископия в I-та част на Списъка, е 33. ² Понатамъ Скопелос е посочен като епископство в епархия Тесалия (тук стр. 195). В тази провинция е поставен той и у *Hierodes*. ³ Този град се намирал между Димотика и Редесто, може би при дн. Узункюпрю. Срв. *Златарски*, История, II, стр. 189, бел. 2. ⁴ Гариала или Гарела се намирала на пътя между Родосто и Енос. Вж. *П. Орешков*, Византийски старини около Цариград, СпБАН, X, кн. ист. фил., 6, 1915, стр. 72—73. Намерен е един първобългарски надпис с името на Гариала. Вж. *W. Beschewliew*, Eine neue protobulgarische Inschrift, *Studia hist.-phil. Serdicensia* II (1940), pp. 97—98. ⁵ В античността градът се наричал *Hostudisum*. През IV в. в чест на победата, която Константин I извоювал над Лициний, той бил преименуван на *M.ηρά Νικήα* (Никича). ⁶ Тук става дума за с. Провадия, Одринско,

а не за гр. Провадия в Северна България, който в средновековието се наричал *Окач*. Вж. *Иречек*, Пътувания, стр. 695. ⁷ *Златарски*, История, I, I, стр. 429 смята, че крепостта *Burdizus* или *Burdizus* е получила името *Βουλγαροφύγῳ* след победата на Янъ V над българите в 814 г., което събитие според него станало именно там. *Снегаров*, пос. съч., стр. 651, основавайки се на това изследване, смята, че този епархийски списък е от IX в., понеже в него вече се среща името *Βουλγαροφύγῳ*. Но предположението на Златарски е погрешно. Епископът на Булгарофигон се споменава още в 787 г. на VII Вселенски събор. Вж. *Mansi*, *Acta conciliorum*, XII, col. 1110 C; III, col. 149 C. Следователно името *Βουλγαροφύγῳ* не може да служи за доказателство, че въпросният списък е от IX век.

(λη') *Επαρχία Μυσιάς α' (ἔχει πόλεις ε')

*Οδυνός μητρόπολις

α' δ Ασιαρίας^b

β' δ Δωροστόλου^c

γ' δ Αβρίτου^d

δ' δ Νικοπόλεως

ε' δ Παλασσηνής^e

(λη') *Επαρχία Γοτθίας (ἔχει πόλεις ζ')

Δόρος μητρόπολις

δ' δ *Ονογούρου

ζ' δ Οδύνων

(μβ') *Επαρχία Σκυθίας παραθαλασσίας^f

Πόντου (ἔχει πόλεις ιδ').

Τόμη μητρόπολις

α' δ *Αναξίουπόλεως^g

β' δ Κατηδάου

γ' δ Βιλαίνου

δ' δ Κοίλαρου

ε' δ Νικομηδέου

ζ' δ Λέου

η' δ Σαλαοβίας

ι' (δ) *Αλμυρίου^h

ιβ' δ Τροπείου

38. в епархия I-ва Мизия митрополнията Одесос (дн. Варна) има [под свое ведомство] 5 града:

1. епископа на Апиария (дн. с. Ряхово, Русеиско)

2. епископа на Доростол (дн. Силистра)

3. епископа на Абрит¹ (дн. Разград)

4. епископа на Никополис (дн. развалини при с. Никюп)

5. епископа на Паластолон² (дн. неуточнено);

39. в епархия Готия митрополнията Дорос³ (дн. Мангупкале) има 7 града [под свое ведомство]:

4. епископа на Оногури⁴ (дн. неуточнено)

6. епископа на Хуни⁵ (дн. неуточнено);

42. в епархия Скития край брега на Понт митрополнията Томи (дн. и. от Кюстенджа) има 14 града [под свое ведомство]:

1. епископа на Акснопол[?] (дн. Хиног при Черна вода)

2. епископа на Капидана (дн. Калакьой, Капидава)

3. епископа на Бапени (дн. Селановци)

4. епископа на Кирсос⁶ (дн. Хърсово)

5. епископа на Никомидей (дн. неуточнено)

6. епископа на Егисос[?] (дн. Тулча)

7. епископа на Саясовия (дн. Махмудия)

8. епископа на Алмирис (дн. Запройени)

9. епископа на Тропеум⁷ (дн. Адам-клис)

a) μυσιάς-β cod. b) δ Νάβας ante δ *Ασιαρίας posuit de B. c) Δωροστόλου cod. d) δ μαρμαρινοπόλεως ante δ Αβρίτου posuit de B. e) Παλαστόλου supposuit Cod. f) λη' επαρχία Γοτθίας de B. g) μα' επαρχία Σκυθίας de B. h) *Αξιουπόλεως de B. i) αλμυρίου cod.

¹ Доскоро Абрит бе отъждествяван със с. Абтаат в Северна Добруджа. Въз основа на новооткрит епиграфски материал днес обаче се доказва, че той е бил на мястото на дн. Разград, в местността Хисарлък. Вж. Т. Иванова, Два надписа от античния град при Разград, ИПр, XIII, I (1956), стр. 79—92; Святиц: Сборник Гавриил Капаров (ИАИ, кн. XIX), част II, София 1955, стр. 167—186.

² Поправката е от издателя Кондъръг, р. 100. Паластолон или Палатиолон (Procopius De aedificiis, IV, 6, 34) се намирал на десния бряг на Дунав срещу Сукидава, дн. Celel. За името вж. В. Белиев-Лев, Латински местни имена в Мизия и Тракия, ИАИ, XX (1956), стр. 285. ³ Градът Дорос носел по-късно името Θεοδωρό. Вж. Кулаковски, К истории Готской епархии, стр. 181.

⁴ Името на този град се свързва с хунското племе онугури, които през втората половина на VII в. се подчинили на хазарската власт. И в „Анонимния автор от Равена“ пространството на езеро от Местидското езеро се нарича Онугурия. Вж. Кулаковски, К истории Готской епархии, стр. 187—188. ⁵ Името на този град се свързва с името на хуните. Може би се отнася за хуните в Керченския полуостров, които имали свой епископ и били кръстени по времето на император Ираклий. Вж. Кулаковски, К истории Готской епархии, стр. 189—190. ⁶ Поправката е предложена като възможна от Hanigmann, op. cit., p. 5. ⁷ Тропеум се среща обикновено под формата Tropeum Traiani. За него вж. Fl. Florescu, Cetatea Tropeum, București 1959.

- ι δ Ζαλδίνας
 ια δ Διονυσουπόλεως^α
 ιβ δ Καλάνου
 ιγ (δ) *Ιστρίου
 ιδ δ Κωνσταντιανών
 ιν^γ *Επαρχία δευτέρας Θεσσαλίας (ἔχει πόλεις ιη): Λάρισα μητρόπολις
 α' δ Δίου^б
 β' δ Δημητριάδος
 γ' δ *Εχινίου^с
 δ δ Θηβών^д
 ε' δ Λαμίας
 ε' δ Σαλτουμηόνης
 ζ δ Καισαρείας
 η' δ Σαλτουβόργης
 θ' δ Φαρσάλα(ν)^е
 ι δ Μητροπόλεως
 ια δ Γομφίας
 ιβ δ Τρίκης
 ιγ δ *Υπάτης^д
 ιδ δ Διοκλήτιανουπόλεως
 ιε δ Πύκτου^е
 ις δ τῆς νήσου τῆς Σκιάθου
 ιζ δ τῆς νήσου τῶν Σκοπέλων
 ιη' δ Πεπαρήθου νήσου
 10. епископа на Залдапа (дн. неуточнено)
 11. епископа на Дионисопол¹ (дн. Балчик)
 12. епископа на Калатис (дн. Мангалия)
 13. епископа на Истрос (дн. при Каранасуф, Истрос)
 14. епископа на Константиана (дн. Кюстенджа);
 43. в епархия Втора Тесалия² митрополията Лариса (дн. Лариса) има 18 града под свое ведомство:
 1. епископа на Диос³ (дн. Малатрия)
 2. епископа на Димитриада (дн. з. от Волос)
 3. епископа на Ехиниос (дн. Ахинос, Ежево)
 4. епископа на Тива (дн. Тива)
 5. епископа на Ламия (дн. Ламия)
 6. епископа на Салтос Йовиос⁴ [?] (дн. неуточнено)
 7. епископа на Кесария⁵ (дн. Кесария, Кожанско)
 8. епископа на Салтосвурамисиос [?] (дн. неуточнено)
 9. епископа на Фарсала (дн. Фарсала)
 10. епископа на Митрополис (дн. Палеокастро, з. от Кардица)
 11. епископа на Гомфи (дн. при Мураки)
 12. епископа на Трики (дн. Трикала)
 13. епископа на Ипата (дн. Ипата)
 14. епископа на Диоклетианопол (дн. Арменово, Арменохорнон при Хрупица)
 15. епископа на Пиктос (дн. неуточнено)
 16. епископа на о-в Скатос (дн. Скатос)
 17. епископа на о-в Скопелос (дн. Скопелос)
 18. епископа на о-в Пепаритос⁶ (дн. Скопелос);

α) Διονυσουπόλεως cod. б) δ Διос cod. в) εχινίως cod. д) γνέβαν cod. е) φαρσάλλων cod. ж) Λαμίας cod. г) πύκτου cod.

¹ По-старото име на града е *Κρόνον*. Вж. О. Tafrali, La cité Pontique de Dionysopolis, Paris 1927.
² Провинция Тесалия била част от диоцеза Илirik и обхващала земите на дн. Тесалия. Не е имало две провинции Тесалия, а в същност и в разглеждания списък никъде не се явява наименование „Първа Тесалия“. ³ Според Hierocles, 638, 5, Διос се намирал в провинция I Македония. ⁴ Възстановяваме формата според Hierocles, 643, 2. Различните мнения за отъждествяването на Σάλτος *Ιόβιος вж. у Honigsmann, op. c., p. 17. ⁵ За отъждествяването на този град вж. А. Keramopoulos, Wo lag Kaisareia des Procopius, ИБАИ, IX (1935), pp. 407—411. ⁶ Възстановяваме формата според Hierocles, 643, 1; у Прокопий (вж. Procopii De aedificiis, IV, 7, 10, p. 132, 12) Σαλτουβόργης е крепост на Дунава. Според Honigsmann, op. c., p. 16 може би името трябва да се четете К. Карамишос, като се сближи с „Керамисийско поле“ от „Чудесата на Дмитрий Солунски“ (ASS, Oct. IV, col. 180). Това сравнение изглежда неправдоподобно, ако се приеме, че Керамисийското поле се е намирало в Западна Македония. ⁷ Това е античното име на остров Скопелос. Вж. Honigsmann, op. c., p. 16.

- (μδ') *Επαρχία Θράκης^α (ἔχει πόλεις ζ')
- Φιλιπποῦπολις^β μητρόπολις
- α' δ Διοκλειανουπόλεως^γ
- β' δ Σεβαστουπόλεως
- γ' δ Διοσπόλεως
- δ' δ Μαρκέλας
- ε' (δ) Λιθοπροσώπων
- ς' δ Δεκαστέρων
- ζ' δ Λεβίδου
44. в епархия Тракия митрополията Филлипол (дн. Пловдив) има 7 града [под свое ведомство]:
1. епископа на Диоклетианопол (дн. може би Чирпан)
  2. епископа на Севастопол (дн. неуточнено)
  3. епископа на Диоспол (дн. може би при Ямбол)
  4. епископа на Маркели¹ (дн. вероятно Карнобатски хисарлък)
  5. епископа на Литопросонон (дн. неуточнено)
  6. епископа на Декастерон (дн. неуточнено)
  7. епископа на Лебедос² (дн. неуточнено);
- (μέ) *Επαρχία Μακεδονίας (Φίλιπποι μητρόπολις)
45. в епархия Македония митрополията Филипи;
- (μς') *Επαρχία Δακίας Μεσογείου Σαρδική μητρόπολις
46. в епархия Средна Дакция митрополията Сердика;
- (μζ') *Επαρχία Αιμιώντιον ἔχει πόλεις δ')
- Μαρτιανούπολις μητρόπολις
47. в епархия Хемимонт митрополията Марцианопол (дн. при с. Река Девня) има 4 града [под свое ведомство]:
1. епископа на Трансмариска (дн. Тугракан)
  2. епископа на Нове (дн. м. Стъклеи при Свищов)
  3. епископа на Зекедеспа (дн. неуточнено)
  4. епископа на Алиария[?] (дн. Ряхово, Русевско).
- α' δ Τρανμαρίσκων^α
- β' (δ) Νόβων
- γ' δ (Ζεκεδέπων)
- δ' δ Σαρκίας²

α) μβ' επαρχία θράκης από επαρχία δεύτερας θενταλλας de B. b) φιλιπποῦπολις cod. c) διοκλειανουπόλεως cod. d) τραμμαρίσκων cod. e) σάρκις de B.

¹ Маркели е била гранична крепост между българските и византийските владения в началния период на българската държава. За отъждествяването ѝ има няколко мнения. Според *Златарски*, История I, 1, стр. 204, тя се намирала на Бакъджиците, при с. Войник, Ямболско. По-правдоподобно изглежда отъждествяването ѝ с Карнобатския хисарлък, югозападно от Карнобат (Поляновград). Вж. *К. Jireček*: АЕМО, p. 158, n. 22. — *К. Шкорпил*: ИРАИК, X (1905), стр. 564. — *К. Škorpič*: Byzantinoslavica, III (1931), p. 336. — *В. Аврамов*, Юбилеен сборник Плиска—Преслав, София 1929, I, стр. 197—200. ² Последните три епископии се срещат тук за пръв път.

XVII. СЪБОРНИ АКТОВЕ

Протоколите от заседанията на вселенските събори (*Acta conciliorum*) са важен извор за българската история. Наред с подробните данни за споровете, които са се водили между Източната и Западната църква на църковните събори по различни въпроси на християнската догматика, в тях се съдържат и интересни данни за нашите земи. Сведенията, извлечени от протоколите на заседанията на Шестия и Седмия вселенски събор, състояли се през 680 и 787 година (първия в Цариград, а втория в Никея), съдържат наименованията на редица градове, намиращи се на Балканския полуостров, и по-специално в днешните български земи. Освен това в речите на представителите на Западната и особено на Източната църква се съдържат някои интересни сведения, отнасящи се до политическата история на нашите земи. Особено ценни са данните, които засягат времето около образуването на българската държава.

ИЗДАНИЯ: *D. Mansi, Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*, X—XIII, Paris — Leipzig 1901. Преводите са направени по това издание.

КНИЖНИНА: *K. J. Héféle, Histoire des Conciles*, III, I, Paris 1909, pp. 434—451. — *Moravcsik, Byzantinoturcica*, I, p. 204.

ACTA CONCILIORUM

СЪБОРНИ АКТОВЕ

A. CONCILIUM LATERANENSE ROMANUM

A. РИМСКИ ЛАТЕРАНСКИ СЪБОР

Ἀρχὴ αὖν Θεῷ τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας καὶ ἀποστολικῆς συνόδου, τῆς γενομένης ἐν ταύτῃ τῇ μεγαλειότητι πρωτοβουλῆς Ῥώμῃ κατὰ πρόσταξιν ἱερᾶς, ἥτοι κατ'οικίαν ἐπαροχήν Μαρτίνου τοῦ ἀγιοπάτριος καὶ προμακαρίστου πάπα, καὶ πάσης ἐξάρχοντος τῆς κατὰ πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡμῶν θείας ἱεραρχίας, εἰς σόσιασιν καὶ

С божия помощ начало на деянията на светия апостолически събор¹, който стана в този именит стар Рим, съгласно светата разпоредба и каноническо поръчение на пресветия и преблажен папа Мартин², възглавяващ свещената иерархия по цялата земя, за утвърждение и

¹ Става дума за църковния събор, заседавал в Латеран (Рим) от 5 до 31 октомври 649 г. Съборът осъди монотелитската ерес.
² Папа Мартин I заемал папския престол от 649 до 655 г. Той лично ръководел заседанията на събора.

ἐκδόκῃον, τῶν πατρικῶν καὶ συνοδικῶν δογμα-
των τῆς καθολικῆς τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἀποστο-
λικῆς ἐκκλησίας.

Πρᾶξις α

Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ καὶ κυρίου καὶ σω-
τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, βασιλεύοντος τοῦ
δεσποτῶν ἡμῶν Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστά-
του Ἀυγούστου ἔτους ἐνάτου τῆς πρὸ τριῶν
κόσμων δεκαεβδίου Ἰνδικτιῶνος ὁγδόης.

Προκαθεζομένων Μαρτίνου τοῦ ἀγαπάτου
καὶ μακαριωτάτου πάπᾱ τοῦ ἀποστολικοῦ θρό-
νου τῆς τῶν Ῥωμαίων πόλεως, προκειμένων
τῶν ἁγίων καὶ ἱερῶν καὶ σεπτῶν εὐαγγελίων
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σω-
τῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ ἐπονομαζομένῃ
Κωνσταντιανῇ, καὶ συναθεζομένων αὐτῷ καὶ
συνακροωμένων τῶν θεοφιλεστάτων ἱερέων
— — —, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ῥηγίου, — — —,
Λουμνίνου ἐπισκόπου Βωνονίου. (X, col. 864
C — 865 A, D; 868 B, C)

B. SANCTA SYNODUS SEXTA GENERALIS

1. Constantini Pogonati epistola ad Dom- num Romae episcopum

Ὡς γὰρ προέφηται, ἑλπίδα ἔχομεν εἰς τὸν
σῶσαντα ἡμᾶς Θεόν, δι' ἡμεῖς θωροήσῃ θέρ-
μην περὶ ταῦτο ἐξ ἡμῶν πρόθεσιν, ἣ αὐτοῦ
ἀγαθότης καὶ τοὺς ταραχὸν τοὺς ἐπερχομέ-
νους ἡμῖν τῶν ἐθνῶν ἀποπάσσει. (XI, col.
201 A).

2. Πρᾶξις πρώτη

Ἐν ὀνόματι κυρίου καὶ δεσποτῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, βασι-
λέως τῶν θεσπέσιων καὶ γαληνοτάτων ἡμῶν δε-
σποτῶν Φλαβίου, Κωνσταντίνου μὲν τοῦ εὐσε-
βεστάτου, καὶ θεοσηφιστοῦ μεγάλου βασιλέως,
αἰωνίου Ἀυγούστου καὶ αυτοκράτορος ἔτους
εἰκοστοεβδόμου, καὶ μετὰ τὴν ἐπατίαν τῆς
αὐτοῦ θεοσόφου πρῶτης ἔτους τριακονδεκά-
του. Ἡρακλείου δὲ καὶ Τιβερίου τῶν θεοφυ-

защита на отческите и синодални догми
на католическата, евангелска и апостоли-
ческа църква.

Заседание I

В името на бога, господа и спасителя
наш Исус Христос, през деветата година
от царуването на нашия господар Кон-
стантин¹, благочестив август, петн ок-
томври, индикт осми.

Под председателството на пресветия
и преблажен Мартин, папа на апостоли-
ческият престол на града Рим, пред све-
тите, божествени и честни евангелия,
в църквата на нашия спасител господ
бог Исус Христос, която се нарича
Константиана, заседаваха и участвува-
ха заедно с него [следните] боголюбиви
иереи: — — —, епископът на Ригий,
Йоан, — — —, епископът на Боония²
Луминос.

B. ШЕСТИ ВСЕЛЕНСКИ СЪБОР

1. Писмо на Константин Погонат до римския папа Домнус

Защото, както се казва, ние възля-
гаме надежда на бога, който ни е увенчал,
понеже, когато види горещия ни стремеж
за това, неговата добрина ще прекрати
сполитащите ни безпокойства от [напада-
щите ни] племена³.

2. Заседание първо

В името на господа и владиката Исус
Христос, бог и спасител наш, през два-
десет и седмата година от царуването
на богоувенчаните и прекротки наши гос-
подари Флавиевци, а именно на преблаго-
честивия Константин⁴, богопоставен ве-
лик император, вечен август и автократор,
през тринадесетата година⁵ след консул-
ството на неговата богомъдра кротост и
през двадесет и втората година на Ирак-

¹ Става дума за византийския император Константин II (641—668). ² В средновековието градът се на-
ричал Бадниъ. Вж. Ст. Романски, Имената на два крайдунавски града: 1. Видин, в Сборник Л. Ми-
летич, София 1933, стр. 256—258. ³ В писмото на Константин IV (668—685) до римския папа Домнус
от 678 г. става дума за нападения на „чужди племена“ над империята. Понеже през 678 г. вече е
прекратена войната между Византия и арабите, тук под „чужди племена“ навярно се подразбират бъл-
гарите. Сра. Г. Цаккова-Петкова, Бележки към началния период от историята на българската държава,
ИБИ, V (1954), стр. 345—346. ⁴ Става дума за византийския император Константин IV. ⁵ Т. е.
през 681 г.

λάττων αὐτοῦ ἀδελφῶν ἔτους εἰκοστοδευτέρου, τῇ ἑβδόμῃ τοῦ Νομβρίου μηνός, ἡνδικτιῶνος ἑννάτης, προκαθήμενον τοῦ αὐτοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου — — — παρόντων καὶ ἀκροωμένων — — — Θεοδώρου τοῦ ἐνδοξαίου ἀπὸ ἐπάτων πατριάρχου, κόμητος τοῦ βασιλικοῦ ὁρμίου, καὶ ἑποστρατήρου Θράκης. — — —

Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οὐκουμένης συνόδου, τῆς κατὰ βασιλικὸν θέσπισμα συναθροισθείσης ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκῃ καὶ βασιλίδι πόλει, — — —, Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Ῥηγίου, — — —, Σιωνίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Θράκης, — — —, Γεωργίου ἐπισκόπου Βυζίνης Θράκης, — — —, Σεργίου ἐπισκόπου Σηλυβρίας. (XI, col. 208, E; 209 A, B, D, E; 212 A)

3. Прѣдѣла

Ἐν ὁνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, βασιλείας τῶν θεοσέπων καὶ γαλιρνάτων ἡμῶν δεσποτῶν Φλαβίων, Κωνσταντίνου μὲν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ θεωρητοῦ μεγάλου βασιλέως αἰωνίου ἀγνότου καὶ αυτοκράτορος, ἔτους εἰκοστοῦ ἑβδόμου, καὶ μετὰ ἐπατεῖαν τῆς αὐτοῦ θεοσόφου προήγουτος ἔτους τριακαδικαίου Ἡρακλείου δὲ καὶ Τιβερίου τῶν θεοφυλάκων αὐτοῦ ἀδελφῶν ἔτους εἰκοστοδευτέρου, τῇ ἐκάδῃ τοῦ Μαρτίου μηνός, ἡνδικτιῶνος ἑννάτης.

Προκαθήμενον τοῦ αὐτοῦ εὐσεβεστάτου, καὶ φιλοχρίστου μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου — — —. Συνελθούσης δὲ καὶ τῆς ἁγίας καὶ οὐκουμένης συνόδου τῆς κατὰ βασιλικὸν θέσπισμα συναθροισθείσης ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκῃ καὶ βασιλίδι πόλει ταύτῃ — — —, Ἰωάννου ἐπισκόπου πόλεως Ῥηγίου, — — —, Σιωνίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Θράκης, — — —, Γεωργίου ἐπισκόπου Βυζίνης Θράκης, — — —, Σεργίου ἐπισκόπου Σηλυβρίας — — —, Πέτρου ἐπισκόπου Μεσημβρίας, — — —, Πέτρου ἐπισκόπου Σαξοπόλεως Θράκης, — — —, Πλάτωνος ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως. — — — (XI, col. 456 D, E; 457 B, D, E; 460 B)

Γεώργιος ἐλάττωτος ἐπίσκοπος Οὐζούσης τῆς Θρακίαν χώρας ὁρίσας ὑπέργραφα. (XI, col. 992 B)

лий и Тиберий, негови богохраними братя, през седмия ден от месец ноември, индикт девети. Под председателството на същия преблагочестив и христолюбив велик император Константин — — —, като присъствуват и слушат — — —, Теодор, преславният патриций, проконсул, комес на императорските офикии¹ и подстратер² на Тракия. — — —

Като се свика светият и вселенски събор³, събран съгласно царска разпореда в този богохраним и царствен град, [там присъствуваха]: — — —, Йоан, епископ на града Ригиум, — — —, Сисиний, епископ на Хераклея Тракийска, — — —, Георги, епископ на Виза в Тракия, — — —, Сергей, епископ на Силиврия.

3. Заседание XI

В името на господи и владиката Исус Христос, бог и спасител наш, през двадесет и седмата годнина от царуването на богоувенчаните и прекротки наши господари Флавиевци, а именно преблагочестивия Константин, богопоставен велик император, вечен август и автократор, през тринадесетата година след консулството на неговата богомъдра кротост и през двадесет и втората година на Ираклий и Тиберий, негови богохраними братя, през двадесетия ден от месец март, индикт девети.

Под председателството на същия преблагочестив и христолюбив велик император Константин — — — се свика светият и вселенски събор, събран съгласно царска разпореда в този богохраним и царствен град. [Там присъствуваха] — — —, Йоан, епископ на град Ригиум, Сисиний, епископ на Хераклея Тракийска, — — —, Георги, епископ на Виза в Тракия, — — —, Сергей, епископ на Силиврия, — — —, Петър, епископ на Месемврия, — — —, Петър, епископ на Созопол в Тракия, — — —, Платон, епископ на Адрианопол. — — —

[Аз]⁴ Георги, нищият епископ на Удзуси⁵ в Тракия, като потвърдих, подписах.

¹ Комесът на офиките бил началник на административните служби при византийския двор.
² Подстратер се наричал помощникът на стратега — военно-административен управител на една тема.
³ Става дума за VI вселенски събор, свикан в Цариград на 7 ноември 680 г. против ереста на монофелитите.
⁴ Следват подписите под приетите в събора 102 канона, с които се внасял ред в устроението и управлението на църквата.
⁵ Οὐζούση е може би Ut Surgas в Източна Тракия, дн. Чакли. За името Ut Surgas вж. Detschew, op. c., p. 349.

Μάμαλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Μεσημ-
βριῶν πόλεως τῆς Αἰμμοντίων ὁρίσας ἐπέ-
γραψα. (XI, col. 992 E)

Ἀνδρέας ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Ἀμφιπό-
λεως ὁρίσας ἐπέγραψα.

Ἰσίδωρος ἐλάχιος ἐπίσκοπος Ἐδεσσαῖν
πόλεως ὁρίσας ἐπέγραψα.

Μαργαρίτης ἁμαρτωλὸς ἐπίσκοπος Στοβῶν
ὁρίσας ἐπέγραψα. (XI, col. 993 B)

C. SANCTA SYNODUS NICAENA SECUN- DA GENERALIS SEP TIMA

1. Прѣдс прѣдс

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθοῦ θεοῦ ἡμῶν, βασι-
λείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν
δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εὐφρόνης τῆς αὐ-
τοῦ μητρὸς, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ἐπατείας,
πρὸ ὧν καλῶν Ὀκτωβρίων, Ἰνδικτιῶνος
ἐνδεκάτης.

Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οὐνοῦμένης
συνόδου τῆς κατὰ θεῖαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέ-
σπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυράτων βασιλέων συνα-
θροισθείσης ἐν τῇ Νικαίᾳ λαμπρᾷ μητροπό-
λει τῆς Βιθυνίᾳ ἐπαρχίας τοῦτέστι Νικηφόρου
ἐπισκόπου Ἀμφιπόλεως, — — —, Μανουὴλ ἐπι-
σκόπου Ἀδριανουπόλεως Θράκης, Κωνσταντί-
νου ἐπισκόπου τοῦ Ῥηγίου, — — —, Θεοδώ-
ρου ἐπισκόπου Τροαίων, — — —, Θεοδώρου
ἐπισκόπου Βιζύης, — — —, Ἰωάννου ἐπισκό-
που Ἀρκαδιουπόλεως, — — —, Γρηγορίου
πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τῆς ἐπισκοπῆς
Νικοπόλεως, — — —, Δέοντος ἐπισκόπου Με-
σημίας, — — —, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ῥαι-
δεστού, Ἰωάννου ἐπισκόπου Πανίου, Μελχι-
σεδέκ ἐπισκόπου Καλλιουπόλεως, Δέοντος ἐπι-
σκόπου Μεδίτου, Σισινίου ἐπισκόπου Τζου-
ρουλοῦ, Θεοφυλάκτου ἐπισκόπου Χαριουπόλεως,
Θωμᾶ ἐπισκόπου Ταονίου, Γρηγορίου ἐπισκό-
που Θεοδορουπόλεως, — — —, Στρατηγίου
ἐπισκόπου Λαοδάνων, — — —, Γρηγορίου
ἐπισκόπου Ἡρακλίας, — — —, Δέοντος ἐπι-
σκόπου Τραϊανουπόλεως, — — —. (XII, col.
991 E; 994 B, C, D, E; 995 B, C; 998
C, D)

[Az] Мамал, недостоеен епископ на град
Месемврия в Хемимонт, като потвърдих,
подписах.

[Az] Андрей, грешният епископ на Ам-
фипол, като потвърдих, подписах.

[Az] Изндор, нищият епископ на град
Едеса, като потвърдих, подписах.

[Az] Маргарит, грешният епископ на
Стоби¹, като потвърдих, подписах.

C. ВТОРИ НИКЕЙСКИ СЪБОР — СЕДМИ ВСЕЛЕНСКИ

1. Заседание първо

В името на господи и владиката, наши
бог и повелител Исус Христос, през ца-
руването на преблагочестивите и христо-
любиви наши господари Константин и
майка му Ирина², в осмата година на
тяхното консулство, двадесет и четвърти
октомври, нидикт единадесети.

Когато по божия милост и по благо-
честивото разпореждане на същите бого-
утвърдени императори бе свикан светият
и вселенски събор в Никея³, славния
град на епархия Витиния⁴, [там присъ-
ствуваха]: — — —, Никифор, епископ
на Дирахиум⁵, — — —, Мануил, епи-
скоп на Адрианопол в Тракия, Конс-
тантии, епископ на Ригнум, — — —,
Теодор, епископ на Тропеум, — — —,
Теодор, епископ на Виза, — — —, Йоан,
епископ на Аркадиопол, — — —, Гри-
горий, презвитер и наместник на епи-
скопния на Никопол⁶, — — —, Лъв,
епископ на Месемврия, — — —, Йоан,
епископ на Редесто, — — —, Йоан,
епископ на Паннон, Мелхиседек епи-
скоп на Калнопол, Лъв, епископ на
Мадит⁷, Сисиний, епископ на Цурулум,
Теофилакт, епископ на Хариупол, То-
ма, епископ на Таоннион⁸, Григорий епи-
скоп на Теодоропол⁹, — — —, Стра-
тегий епископ на дардаинте¹⁰, — — —
Григорий, епископ на Хераклея¹¹ — — —
Лъв епископ на Траянопол. — — —

¹ Град Стоби се намирал при дн. с. Слѣб на р. Рила. То е било старо пеонско селище и е известно като значителен град през цялото средновековие. Вж. *И. Иванов*, Северна Македония, София 1906, стр. 82 и passim. ² Стара дума за съвместното управление на византийския император Константин VI (780—797) и майка му Ирина, която управлявала и самостоятелно, след като го ослепила (797—802). ³ През 787 г. в град Никея, Мала Азия, бил свикан VII вселенски събор. ⁴ Витиния — област в северозападната Мала Азия. ⁵ Днес Драч (Дурс). ⁶ От текста не е ясно за кой Никопол става дума, тъй като градове с такова име се срещат и на Балканския полуостров, и в Мала Азия. ⁷ Град на Галиполския полуостров, срещу Абидос, седалище на архиепископия, дн. Майдос. ⁸ Таоннион, или Даоннион, се намирал между Силиврия и Хераклея. ⁹ Местонахождението на Теодоропол е неиз-
вестно. Срв. *Fluss*; *PWRE*, 2. R. V, col. 1805. ¹⁰ Сиреч на епархия Дардания (срв. тук стр. 134
бел. 4). ¹¹ От текста не е ясно за коя Хераклея става дума.

2. Прѣзис деутѣра

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν, βωμλείους τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εὐδόκης τῆς αὐτοῦ μητρὸς, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτοῦ ἑπαρείας, πρὸ δεκάς καλανδῶν Ὀκτωβρίων, ἰνδικτιῶνος ἐνδεκάτης.

Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης συνόδου, τῆς κατὰ θεῖαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέσπισμα τῶν αὐτῶν θεοκυράτων βασιλέων συναθροισθείσης ἐν τῇ Νικαίᾳ λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνίαν ἐπαρχίας· τοῦτέστι — — —

Μανουὴλ ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως εἶπε· κατὰ τὰς ἀναγνωσθείσας συνοδικὰς ἐπιστολὰς τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς προσβλητέρας Ρώμης Ἀδριανοῦ οὕτως ὁμολογῶ, καὶ ἀποδέχομαι τὰς ἁγίας σεπτὰς εἰκόνας κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· τοὺς δὲ μὴ οὕτως φρονοῦντας ἀναθεματίζω — — —

Θεόδωρος ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Βιζύης ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Ἰωάννης ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεοφύλακτος ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Κυρῆλων ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Μεσημβρίας ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Κυριακὸς ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Δριουπάρων ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γαλάσιος πρεσβύτερος, καὶ ἐκ προσώπου τοῦ δοῦκτου ἐπισκόπου τοῦ Ῥηγίου, ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Λέριων ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Νικήτας ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γρηγόριος ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Ἡρακλείας ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Λέων ὁ δοῦκτας ἐπίσκοπος Τραινουπόλεως ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

2. Заседание второ

В името на господи и владиката Исус Христос, истинския наш бог, при управлението на нашите преблагочестиви и христолубиви господари Константин и неговата майка Ирина, през осмата година на тяхното консулство, двадесет и четвърти октомври, индикт единадесети.

Като се събра светният и вселенски събор, свикан по божия милост и съгласно благочестивото разпореждане на същите богоутвърдени императори в Никея, славния главен град на епархия Витиния, [там присъствуваха]: — — —

Преблагенният епископ на Адрианопол Мануил каза: „Съгласен съм с така прочетените синодални писма на преблагочестивния папа на стария Рим Адриан¹ и приемам, според старата традиция на православната църква, светите и честни икони. Проклинам тях, които не мислят така“. — — —

Пресветният епископ на Виза Теодор обяви същото.

Пресветният Йоан, епископ на Аркадиопол, обяви същото.

Теофилакт, пресветният епископ на Кипсела, обяви същото.

Лъв, пресветният епископ на Месемврия, обяви същото.

Кириак, пресветният епископ на Дризипара², обяви същото.

Презвитер Галатий и от името на пресветния епископ на Ригиум обяви същото.

— — —³

Григорий, пресветният епископ на Деркос, обяви същото.

Никита, пресветният епископ на Адрианопол, обяви същото.

Григорий, пресветният епископ на Хераклея, обяви същото.

Лъв, пресветният епископ на Траянопол, обяви същото.

¹ Папа Адриан I (772—795). ² Дризипара е дн. село Караципран, Одринско. За това селение срв. Д. П. Димитров, Пътването на св. Александър Римски в Тракия, ИБАИ, VIII (1935), стр. 135. ³ Както в „Заседание първо“ (тук стр. 199) и тук следват подписите на епископите на гр. Редесто, Панион, Калипол и Мадит.

Εὐστράτιος ὁ δουκάτος ἐπίσκοπος Δεβελτοῦ
ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Θεόδωρος ὁ δουκάτος ἐπίσκοπος Βουλγαρο-
φύγου ἐξεφώνησεν ὁμοίως.

Γεώργιος ὁ δουκάτος ἐπίσκοπος Πλουτано-
πόλεως ἐξεφώνησεν ὁμοίως. (XII, col. 1051,
B; 1094 D; 1095 A, B, E; 1098 A; 1099
A, C; 1102 A; 1106 C; 1107 A; 1110 C)

D. CONCILII NICAENI SECUNDI CONTINUATIO

1. Πρῶτος τετάρτη

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν, βασι-
λεῖς τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν
δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐ-
τοῦ θεοσεβέτου μητρὸς, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν
ἐπιτελείας, καλῶντας Ὀκτωβρίους, Ἰνδικτιῶνος
ἐνδεκάτης.

Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης
δομένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος,
ὑπέγραψα.

Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τῆς Δυβρ-
χανῶν χώρας τῆς Ἰλλυριῶν ἐπαρχίας, δομέ-
νως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέ-
γραψα.

Ἀναστάσιος ἐπίσκοπος Νεαπόλεως παλαιῶς
Ἡπείρου δομένως πάντα τὰ προγεγραμμένα
δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Γρηγόριος ἡμαρτωλός, πρεσβύτερος, καὶ
ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ Τριαννουπόλεως τῆς
Θρακῶν χώρας, δομένως πάντα τὰ προγεγραμ-
μένα δεξάμενος, ὑπέγραψα.

Μανουὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδριανουπό-
λεως, δομένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξά-
μενος, ὑπέγραψα.

Κωνσταντίνος ὁ ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ῥηγίου,
δομένως πάντα τὰ προγεγραμμένα δεξάμενος,
ὑπέγραψα.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος Τροπαίων ὁμοίως.

Θεόδωρος ἐπίσκοπος Βιζύης ὁμοίως.

Εὐστράτιος, пресветният епископ на Де-
белт¹, объяви същото.

Теодор, пресветният епископ на Бул-
гарофигон, объяви същото.

Георги, пресветният епископ на Плоти-
нопол, объяви същото.

D. ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ВТОРИ НИКЕЙСКИ СЪБОР

1. Заседание четвърто

В името на господи и владиката Исус
Христос, истинския наш бог, през цару-
ването на преблагочестивите и христоло-
биви наши господари Константин и Ирина,
негова боголюбива майка, през осмата
година на тяхното консулство, първи ок-
томври, индикт единадесети.

[Аз] Теофил, недостоеен епископ на
Солун, като приех драговошно всичко го-
ренаписано², подписах.

[Аз] Никифор, недостоеен епископ на
Драчката област в епархия Илирик, като
приех драговошно всичко горенаписано,
подписах.

[Аз] Анастасий, епископ на града Ни-
копол в Стари Епир, като приех драго-
вно всичко горенаписано, подписах.

[Аз] грешният Григорий, презвитер и
представител на престола в Траянопол,
провинция Тракия, като приех драговошно
всичко горенаписано, подписах.

[Аз] Мануил, недостоеен епископ на
Адрианоупол, като приех драговошно вси-
чко горенаписано, подписах.

[Аз] Констанс, недостоеен епископ на
Ригиум, като приех драговошно всичко
горенаписано, подписах.

Теодор, епископ на Тропеум, също.

Теодор, епископ на Виза, също.

¹ Дебелт — днес развалини при с. Дебелт, Бургаско. Вж. К. Jireček: АЕМ, X, р. 166. — Братя Шкорпил, Черноморското крайбрежие и съседните подбалкански земи в Южна България, СбНУК, IV (1891), стр. 133—138. — Deichmann, op. c., pp. 122—123. ² Въз основа на библейски текстове и на съчинения на християнски писатели било обосновано иконопочитането.

Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπόλεως
ὁμοίως.

— — —
Θεοφύλακτος ἐπίσκοπος Κυρήλλων ὁμοίως.

— — —
Λέων ἐπίσκοπος Μεσημβρίας ὁμοίως.
Γρηγόριος ἐπίσκοπος Δέρκων ὁμοίως.

— — —
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Ραιδεστού ὁμοίως.
Ἰωάννης ἐπίσκοπος Πανίου ὁμοίως.
Μελχισεδέκ ἐπίσκοπος Καλλιουπόλεως
ὁμοίως.

— — —
Θεοφύλακτος ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως
ὁμοίως.
Λεωνίδης ἐπίσκοπος Μαντίου, ἦτοι Κόλης,
ὁμοίως.

— — —
Σισίνιος ἐπίσκοπος Τζουρουλουῦ ὁμοίως.
Θωμᾶς ἐπίσκοπος τοῦ Λαονίου ὁμοίως.
Γρηγόριος Θεοδοουπόλεως ὁμοίως.

— — —
Θεόφιλος ἐπίσκοπος Ἀναστασιουπόλεως
ὁμοίως.

— — —
Εὐστράτιος ἐπίσκοπος Δεβελιού ὁμοίως.
Εὐθιμῖος ἐπίσκοπος Σωζοπόλεως ὁμοίως.
Θεοδόσιος ἐπίσκοπος Βουλγαροφύγου ὁμοίως.

— — —
Γεώργιος ἐπίσκοπος Πλωτινουπόλεως
ὁμοίως.

— — —
Ῥουβίμ ἐπίσκοπος τοῦ Σκοπέλου ὁμοίως.

— — —
(XIII col. 2 A; 133 E; 136 C; 137 B;
140 D, E; 141 A, B, E; 144 A; 149 B, C;
150 C)

2. Прѣзъ ебѣдмѣ

Ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου καὶ δεσπότου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. βασι-
λείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν
δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εὐδόκειας τῆς θεο-
σέπτου αὐτοῦ μητρὸς. ἔτους ὀγδόου τῆς αὐ-
τῶν ἐλευθερίας, πρὸ τριῶν εἰδῶν Ὀκτωβρίων,
ἰνδικτιῶνος ια'.

Συνελθούσης τῆς ἁγίας καὶ οὐκωμενοῦς
συνόδου, τῆς κατὰ θείαν χάριν καὶ εὐσεβὲς θέ-
σπισμα τῶν αὐτῶν θεοκρατῶν βασιλέων συνα-
θροισθείσης ἐν τῇ Νικαίᾳ λαμπρᾷ μητροπό-
λει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, τουτέστι, — — —,
Θεοφίλου ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης, — — —,
Νικηφόρου ἐπισκόπου τοῦ Δυφραζίου, — — —,
Ἀναστασίου ἐπισκόπου Νικαιῶν παλαιᾶς
Ἡπείρου, — — —, Γρηγορίου πρεσβυτέρου
καὶ τοποτηρητοῦ Τραινουπόλεως, — — —,
Μανουὴλ ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως τῆς Θρά-
κης, — — —, Κωνσταντίνου ἐπισκόπου τοῦ
Ῥηγίου, — — —, Θεοδώρου ἐπισκόπου Τρο-
παίων, — — —, Θεοδώρου ἐπισκόπου Βι-

Ἰοαν, епископ на Аркадинопол, също.

— — —
Теофнлакт, епископ на Кипсела, също.

— — —
Лъв, епископ на Месемврия, също.
Григорий, епископ на Деркос, също.

— — —
Йоан, епископ на Редесто, също.
Йоан, епископ на Панион, също.
Мелхиседек, епископ на Калипол,
също.
Теофилакт, епископ на Хариупол, също.

— — —
Леонид, епископ на Мадит, сиреч Кила,
също.
Сисиний, епископ на Цурулум, също.
Тома, епископ на Даониои, също.
Григорий, епископ на Теодоропол, също.

— — —
Теофил, епископ на Анастасиопол,
също.

— — —
Евстратий, епископ на Дебелт, също.
Евтимий, епископ на Созопол, също.
Теодосий, епископ на Булгарофигон,
също.

— — —
Георги, епископ на Плотинопол, също.

— — —
Рувим, епископ на Скопелос, също.

2. Заседание седмо

В името на господа и владиката Исус
Христос, истинския наш бог, през управ-
лението на преблагочестивите и христо-
любиви наши господари Константин и
неговата боголюбива майка Ирина, през
осмата годнина на тяхното консулство,
тринадесети октомври, индикт единаде-
сети.

Като се събра светият и вселенски
събор, свикан по божие съизволение и
благочестивото разпореждане на същите
богоутвърдени царе в Никеа, славната
столица на епархия Витиния, [там при-
съствуваха]: — — — Теофил, епископ на
Солун, — — —, Никифор, епископ на
Дирахиум, — — —, Анастасий, епископ
на Никопол в Стари Епир, — — —, Гри-
горий, презвитер и наместник на Трая-
нопол, — — —, Манул, епископ на
Адрианоупол в Тракия, — — —, Констан-
тин, епископ на Ригиум, — — —, Тео-
дор, епископ на Тропеум, — — —, Тео-

ζήης, — — —, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ἀρκαδιοπόλεως, — — —, Θεοφιλάτου ἐπισκόπου Κυψέλλων, — — —, Κυριακοῦ ἐπισκόπου Δριζιπάρας, Λέοντος ἐπισκόπου Μεσηβρίας, Γρηγορίου ἐπισκόπου Δέρκων, Θεοδώρου ἐπισκόπου Ἡρακλείας, — — —, Ἰωάννου ἐπισκόπου Ραιδεστού, Ἰωάννου ἐπισκόπου Πανίου Θράκης, Μελχισεδέκ ἐπισκόπου Καλλινοπόλεως, Θεοφίλου ἐπισκόπου Χαρινοπόλεως, Λεοντίου ἐπισκόπου Μадύτου, ἦτοι Ἡμιόλα, — — —, Θωμᾶ ἐπισκόπου τοῦ Δαυονίου, Γρηγορίου ἐπισκόπου Θεοδορουπόλεως, — — —, Θεοφίλου ἐπισκόπου Ἀναστασιονπόλεως, — — —, Νικητᾶ ἐπισκόπου Ἀδριανουπόλεως, — — —, Εὐστρατίου ἐπισκόπου Δεβελίου, Εὐθυμίου ἐπισκόπου Σαυσοπόλεως, Θεοδώρου ἐπισκόπου Βουλγαροφύτου, Γεωργίου ἐπισκόπου Πλουρινοπόλεως, — — —, Ρουβίμ ἐπισκόπου τοῦ Σκοπέλου. (XIII, col. 364 E; 365 C, D; 368 A, B, D; 369 D; 372 D).

Ἡ ἁγία μεγάλη καὶ οἰκουμένη οἶκος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάρις καὶ θέλημα τῶν ἐκτελεσθέντων καὶ φιλοχρηστικῶν ἡμῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Εὐδόκειας τῆς αὐτοῦ μητρὸς συναθροισθεῖσα τὸ δεύτερον ἐν τῇ Νικαίᾳ λαμπρᾷ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐπονομαζομένῃ Σοφίᾳ, ἀκολούθησας τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὥρισεν τὰ ὑποταγμένα.

Δέων ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος Ἡρακλείας Θράκης, τοῖς παρόουσιν δόγμασιν ἐξακολουθεῖν καὶ τῇ παραδόσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας ἐπέγραψα.

Νεκηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Διρραχίου ὁμοίως.

Ἀνυστάσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικοπόλεως παλαιᾶς Ἠπείρου ὁμοίως.

Ἐμμανουὴλ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως ὁμοίως.

Κωνσταντῖνος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Ῥηγίου ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τροπαίου ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρκαδιοπόλεως ὁμοίως.

дор, епископ на Виза, — — —, Йоан, епископ на Аркадиопол, — — —, Теофилакт, епископ на Кипсела, — — —, Кириак, епископ на Дризипара, — — —, Лъв, епископ на Месемврия, Григорий, епископ на Деркос, Теодор, епископ на Хераклея, — — —, Йоан, епископ на Редесто, Йоан, епископ на Паньон в Тракия, Мелхиседек, епископ на Калипол, Теофил, епископ на Хариупол, Леонид, епископ на Мадит, сиреч Кила, — — —, Тома, епископ на Давонион, Григорий, епископ на Теодоропол, — — —, Теофил, епископ на Анастасиопол, — — —, Никита, епископ на Адрианопол, — — —, Евстратий, епископ на Дебелт, Евтимий, епископ на Созопол, Теодор, епископ на Булгарофигоя, Георги, епископ на Плотниопол, — — —, Рувим, епископ на Скопелос.

Светният и славен вселенски събор, събран за втори път по божие съзвонение и съгласно разпореждането на благочестивите и христолубиви наши царе Константин и неговата майка Ирина в Никея, славната столица на епархия Витиния, в светата божия църква, наречена София, като следваше традицията на вселенската църква, определи изложеното по-долу.¹

[Аз] Лъв, по божия милост епископ на Хераклея Тракийска, следвайки отеческите догми и традицията на вселенската църква, като потвърдих, подписах.

[Аз] Никифор, недостоеен епископ на Дирахим, също.

[Аз] Анастасий, недостоеен епископ на Никопол в Стари Епир, също.

[Аз] Емануил, недостоеен епископ на Адрианопол, също.

[Аз] Коистанс, недостоеен епископ на Ригиум, също.

[Аз] Теодор, недостоеен епископ на Тропеум, също.

[Аз] Йоан, недостоеен епископ на Аркадиопол, също.

¹ Прочетено било решение да се отдава почит с поклон (προσκύνησις) на иконите, без да се стига до обожествяване (λατρεία).

Θεοφύλακτος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κερύλλων
ὁμοίως.

Κυριακὸς ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δριζιπάρων
ὁμοίως.

Δέων ἀνάξιος ἐπίσκοπος Μεσημβρίας ὁμοίως.

Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δέρκων
ὁμοίως.

Νικηφόρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀρκαδιουπό-
λεως ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Νικαίας τῆς
Θράκης ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ῥαδωσταῦ
ὁμοίως.

Μελχισεδέκ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Καλλιωνό-
λεως ὁμοίως.

Ἰωάννης ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πανίου ὁμοίως.

Σισίνιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Τζουρουλῶν
ὁμοίως.

Γρηγόριος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Θεοδωρουπό-
λεως ὁμοίως.

Θεόφιλος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Ἀναστασιουπό-
λεως ὁμοίως.

Εὐστράτιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Δεβέλιου
ὁμοίως.

Εὐθίμιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σιζοπόλεως
ὁμοίως.

Θεόδωρος ἀνάξιος ἐπίσκοπος τοῦ Βουλγα-
ροπόλεως ὁμοίως.

Γεώργιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Πλουτωνιό-
λεως ὁμοίως.

Ῥουβίμ ἀνάξιος ἐπίσκοπος Σκοπέλου ὁμοίως.
(XIII, col. 380 E; 381 D; 384 A, B;
385 B; 388 A, C, D; 396 E; 397 A)

[Az] Θεοφιλαкт, недостоен епископ на
Кипсела, също.

[Az] Кириак, недостоен епископ на
Дризипара, също.

[Az] Лъв, недостоен епископ на Ме-
семврия, също.

[Az] Григорий, недостоен епископ на
Деркос, също.

[Az] Никифор, недостоен епископ на
Аркадиопол, също.

[Az] Йоан, недостоен епископ на Никея
Тракийска, също.

[Az] Йоан, недостоен епископ на Ре-
десто, също.

[Az] Мелхиседек, недостоен епископ
на Калипол, също.

[Az] Йоан, недостоен епископ на Панийон,
също.

[Az] Сисиний, недостоен епископ на
Цурулум, също.

[Az] Григорий, недостоен епископ на
Теодоропол, също.

[Az] Теофил, недостоен епископ на
Анастасиопол, също.

[Az] Евстратий, недостоен епископ на
Дебелт, също.

[Az] Евтимий, недостоен епископ на
Созопол, също.

[Az] Теодор, недостоен епископ на Бул-
гарофигон, също.

[Az] Георги, недостоен епископ на
Плотинопол, също.

[Az] Рувим, недостоен епископ на Ско-
пелос, също.

XVIII. СТЕФАН АЛЕКСАНДРИЙСКИ

Прочутият учен и математик Стефан Александрийски живял през VII в. Най-голяма дейност като учен той развил по времето на император Ираклий (610—641). Тогавна той бил определен за ръководител на създадената по времето на Теодосий II в Цариград школа. В нея той преподавал философия, математика, музика и други науки.

От Стефан Александрийски са запазени редица съчинения, измежду които един коментар върху теориите на Аристотел (*Περὶ ἔρμηνείας*) и едно съчинение по астрономия (*Ἀποτέλεσμα ἐκ σέκεων ἐκδοσιμάτων εἰς τὴν προφητείαν καὶ τὴν ἀρίστην τοῦ Θέωνος*). По-късно са му били приписани някои други съчинения: едно — по ахмима и друго — върху пророчествата (*Ἀποτελεσματικὴν προφητείαν*). Във второто съчинение се съдържат пророчества за Мохамед и за бъдещето на исляма. То е написано вероятно към 775 г. В него се споменават, наред с тюрките и хазарите, и българите.

РЪКОПИСИ: A = cod. Laurent. gr. XXVIII, 14 (s. XIV). — B = cod. Laurent. gr. XXVIII, 13 (s. XV).

ИЗДАНИЯ: H. Loebe, *Stephani Alexandrini quod fecit apotelesmum apotelesmaticum, Index scholarum...* in universitate Frederici Gulielmi Rhenana per menses hiernos anni 1879—1880, Bonnæ, pp. 17—32.

КНИЖНИНА: *Krumbacher*, GBl, p. 521. — *E. Patzig*, *Leo Grammaticus und seine Sippe*: BZ, III (1894), pp. 495—496. — *Moravcsik*, *Byzantinoturcica*, I, p. 512.

STEPHANI ALEXANDRINI

СТЕФАН АЛЕКСАНДРИЙСКИ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ

АСТРОЛОГИЧЕСКО ПРЕДСКАЗАНИЕ

Valicinium de Bulgarorum regno

Предсказание за българското царство

Ἐξομίσθη δὲ τὸ τὸν Ῥωμαίων ἔθνος ἀπὸ πύλης Συρίας καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν καὶ καταπολεῖ καὶ ἀποστρέφει καὶ αἰχμαλωτίζει Κιλικίαν καὶ Καππαδοκίαν παντελῶς ἐρημίζον διὰ

[Народът на сарацините]¹ изгонва римския народ от цяла Сирия и от другите земи и покорява, изтребва и опустошава Киликия² и цял опустошава напълно Капа-

¹ Става дума за арабите, които в 634 г. започнали завладяването на Сирия и в 637 г. я покорили окончателно. Вж. *Кулмановска, История*, III, сер. 144—153. ² Киликия е област в Централна Мала Азия.

τὴν Ἄσπιν πλεονεκτήσῃ τῇ τῶν Ῥωμαίων βασιλείᾳ καὶ παρακλίνῃ διὰ τὸ ἦλκεν καὶ ἐν δὴ τὸ τὸν Ἄσπιν εἶναι πλεονεκτήσῃ τοῦ μακροχρόνου. ἔτι δὲ τοῦ διατὸ εἶναι αὐτὴν τὸν Ἄσπιν ἐν τῷ ἰδίῳ καταστάσει, ὅταν ἐν τῷ μακροχρόνῳ, καταστρέφεται τὸ τοῦ Ἀρεὸς εἶδη ἡ δὲ τοῦ λαοῦ τοῦτον δὲ τὸ εἶναι αὐτὴν [τὸν Ἄσπιν] ἐν τῷ μακροχρόνῳ ἢ βασιλείᾳ τῶν ἐπ' αὐτὴν ἐπὶ δὲ βασιλείᾳ, καὶ τὸν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἢ τῶν Παρθίων καὶ Χαζάρων καὶ Βουλγάρων καὶ τῶν τοῦτον ἐπὶ αὐτὴν

(pp. 21, 14—22, 22)

докия поради [положението] на Марс⁴. Обаче той не ще разклати самото царство на ромеите поради [положението] на Слънцето и още поради (това), че Марс е най-високо на небето. Още и поради това, че сам Марс е в свои зает, т. е. в Рак, и народите на Марс ще се умижат пред този народ. Поради това, че той [Марс] е в средата на небето, царството на народите, които се намират под негова власт, т. е. царството на ромеите, тюрките, хазарите, българите и на други подобни тям, ще пребъде.

⁴ Около средата на 641 г. арабите навлязоха в Кападокия. В един кратък период от време — от 687 до 641 г. — арабите завладели Египет и Сирия, които дотогава били в пределите на Византия. Срв. Куликовски, История, III, стр. 178. ⁵ Според Залтирски, История, I, стр. 81—83, по това време (около 610 г.) Византия, която загубила редица територии в Мала Азия поради нашествието на персите, възвела в дотогавашни отношения с владетеля на тюркобългарите Кубрат, обаче Ал, Бурмас, Непроск из историята на тюркобългарите, ГСФФ, XLV (1948), стр. 28—30, смята, че в случая не може да става дума за Кубрат.

ХІХ. ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗАКОН

В научната литература съществуват най-различни мнения за времето, авторството и мястото на създаването на Земеделския закон (*Nómos γεωργικός*). Въпросът за неговия първоначален текст, както и за времето на неговото издаване още не е решен окончателно.

Земеделският закон е своеобразно съчетание на обичаите на свободната селска община с римско-византийски правни норми. В него се срещат и някои данни за наличието на робовладелчески отношения във Византия.

Обикновено се приема, че Земеделският закон, който в много от своите членове показва сходство с текста на Еклогата, е възникнал по времето на византийските императори иконоборци Лъв III (717—741) и Константин V Копроним (741—775) и че е бил издаден или едновременно с Еклогата (около 726 г.), или наскоро след нея.

В последно време се утвърждава мнението, че Земеделският закон е съставен през втората половина на VIII в. Нормите и обичаите, отразени в него са се създавали продължително и се забелязват следи от последователни напластявания, допълнения и уточнения.

Земеделският закон е бил преведен твърде рано през средновековието на славянски език и е бил използван при съставянето на някои славянски законодателни паметници. Отделни негови постановления са преминали в славянските юридически сборници.

Земеделският закон е ценен паметник за изучаването на аграрните отношения в балканските области на Византия от края на VI до IX в. Редица негови членове разглеждат отношенията между различните категории селско население. Други членове съдържат указания за селскостопанската техника, за начина на обработването на земята и за положението на византийското и славянско селячество през тази епоха. Изобщо земеделският закон дава важни сведения за социално-икономическата история на балканските славяни. Обстоятелството, че съществуват няколко славянски превода на този закон, показва голямото му практическо приложение за държавите, които отчасти са наследили византийските правни норми.

РЪКОПИСИ: G — Cod. Vallensis-Hannov. F 55, f. 241 sq. (XIII s.). — M = Cod. Marcianus gr. fondo antico 167, f. 37—42 (XII s.). — N = Cod. Marcianus gr. fondo antico 579, f. 191—194 (XI s.). — P = Cod. Paris. gr. 1367, f. 97—100 (XII s.). — Q = Cod. Paris. gr. 1384, f. 128—134 (XII s.). — S = Cod. Ambrosianus Q 25 sup., f. 5—10 (XI s.). — B = Cod. Vaticanus gr. 2075 (XI s.).

ИЗДАНИЯ: K. Zachariae von Lingenthal, *Ius graeco-romanum*, IV, Leipzig 1865, p. 121 sq. — C. Ferrini, *Edizione critica del nómos γεωργικός*, BZ, VII (1898), pp. 558—571. — A. C. Паслов,

Книги Законныя, Сборник Отделения русского языка и словесности Императорской Академии Наук, XXXVIII, № 3, СПб 1885. — W. Ashburner, The Farmers Law, The Journal of Hellenic Studies, XXX (1910), pp. 85—108. Текстът е взет от това издание.

КНИЖНИНА: В. Г. Васильевский, Законодательство иконоборцев, Труды, IV, Л. 1930, стр. 139—235. — K. Zachariae von Lingenthal, Geschichte des griechisch-römischen Rechts, I, Berlin 1892, pp. 249—257. — Б. А. Парченко, Крестьянская собственность в Византии, ИРАИК, IX (1903) стр. 1—87. — П. Мутафчиев, Селското земевладение във Византия, СбНУК, кн. XXV, София 1909, стр. 1—72. — N. A. Constantinescu, Réforme sociale ou réforme fiscale. Bulletin de la section historique de l'Acad. Roumaine, IX, 1924, pp. 94—109. — G. Vernadsky, Sur les origines de la Loi agraire byzantine, Byzantion, II (1925), pp. 169—180. — Г. Острогорский, Византийский податный устав, Сборник Н. П. Кондакова, Прага 1926, стр. 109—124. — Ф. Э. Липшиц, Византийское крестьянство и славянская колонизация, Византийский сборник, М.-Л. 1945, стр. 96—143. — Същата, Славянская община и ее роль в формировании византийского феодализма, ВВр, I (XXVI) 1947, стр. 144—163. — Същата, Из истории славянских общин в Македонии в VI—IX вв. н. э., Акад. Б. Д. Грекову, Сборник статей, Москва 1952, стр. 49—54. — Руски превод на земеделския закон с даден от Ф. Э. Липшиц: Сборник документов по социально-экономической истории Византии, М. 1951, стр. 103—110. — Fr. Dölger - A. M. Schneider, Byzanz, Bern 1952, pp. 34—35. — М. Я. Сюзюмов, О характере и сущности византийской общины по Земедельскому закону, ВВр X (1956), стр. 27—47. — G. Rouillard, L'épiloté au temps d'Alexis I Comnène, Byzantion X (1935), pp. 81—89. — F. Dölger, Ist der Nomos Georgikos ein Gesetz des Kaisers Justinian II? Münchener Beiträge z. Papyrusf- u. ant. Rechtsgesch., 35 (1945), pp. 18—48. — Б. Радожишич, Српски рукопис Земљорадничког закона, Сборник радова САН, XLIV, Визант. и-т, 3, 1953, стр. 15—28.

LEX AGRARIA

ΝΟΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ

ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗАКОН

Capita legis agrariae ex libro Iustiniani excerpta

Глави на Земедельския закон в извлечение от книгата на Юстиниан¹

1. Χρὴ τὸν γεωργὸν τὸν ἐργαζόμενον τὸν ἴδιον ὕψρον εἶναι δίκαιον καὶ μὴ παρορῖζεν ἀλλανκας τοῦ πλησίον ἐὰν δὲ τις παρορῖζον παρορῖση καὶ κολορώσῃ μερίδα τὴν ἔγγιστα αὐτοῦ, εἰ μὲν ἐν νεώτρῳ τοῦτο πεποίηκεν, ἀπόλλεται τὴν νέωσιν αὐτοῦ, εἰ δὲ καὶ ἐν ἀπώτρῳ ταύτην τὴν παρορῖαν ἐποίησας, ἀπόλλεται τὸν σπόρον καὶ τὴν γεωργίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιμερίαν ὃ παρορῖσας γεωργός.

2. Ἐάν τις γεωργὸς ἀνεῖ τῆς εἰδήσεως τοῦ κυρίου τῆς χώρας εἰσελθὼν νεώσῃ ἢ σπείρῃ, μὴ λαμβανέτω μήτε ἐργατείας ὑπὲρ τῆς νέωσως μήτε ἐπιμερίαν ὑπὲρ τοῦ σπόρου, ἀλλ' οὐδὲ τὸν κόσμον τὸν καταβληθέντα.

1. Земеделецът, когато обработва собствената си нива, трябва да бъде справедлив и да не подоравя браздите на своя съсед. Ако пък някой, прехвърляйки слога, подоре и умали участъка² на своя съсед, то ако е сторил това по време на оран, той губи оранта си. Ако ли пък е извършил нарушение при сента, то земеделецът-нарушител загубва и посева, и работата си, и добива³.

2. Ако някой земеделец влезе без знанието на стопанина на нивата и изоре или засее, то да не получи нито за труда си по изораването, нито от добива за посиването, нито дори хвърленото семе.

¹ В литературата е насаждено мнение, че поради големия авторитет на Юстиниан I неговото име лесно би могло да се приписва и на по-късни законодателни сборници, за да им се придаде по-голяма тежест. Тук вероятно става дума не за Юстиниан II, а за Юстиниан I. Вж. Ф. Э. Липшиц, Византийское крестьянство и славянская колонизация (преимущественно по данным Земедельского закона), Византийский сборник, 1945, стр. 100—101. ² В селската териториална съседска община са ставали периодически преразпределения на земята преди съставянето на Земедельския закон, в които участвували всички членове на общината. Всеки получавал свой участък земя (μῆρος, σμ'ερσιον), за какъвто става тук дума. Вж. А. П. Каздан, Аграрные отношения в Византии в XIII—XIV вв., Москва 1952, стр. 80—83. ³ Тук става дума за загубване на оранта, респ. посева или добива, само от онова парче земя, която някой земеделец би заграбил от участъка на своя съсед, а не от цялата си нива.

3. *Εάν συμφωνήσωσι δύο γεωργοὶ μετ' ἀλλήλων καταλλάξαι χώρας ἀνταμειβόμενοι δύο καὶ τριῶν μαρτύρων, καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς συνεφώνησαν, μετέτω τούτων ἡ βούλησις καὶ ἡ τοῦτων καταλλαγὴ πᾶσι καὶ βεβαία καὶ ἀπαράσβευστος.

4. *Εάν δύο συμφωνήσωσι γεωργοὶ καταλλάξαι χώρας πρὸς καιρὸν τοῦ σπείρειν καὶ διασπρέφει ἐν μέρος, εἰ μὲν ὁ κώδικος καταβλήθῃ, μὴ διασπρέφωσαν· εἰ δὲ οὐ καταβλήθῃ, διασπρέφωσαν· εἰ δὲ ὁ διασπρέφων οὐκ ἐνέσπεν, ὁ δὲ ἕτερος ἐνέσπεν, νεόσει καὶ ὁ διασπρέφων.

5. *Εάν δύο γεωργοὶ καταλλάξωσι χώρας εἴτε πρὸς καιρὸν¹ εἴτε εἰς τὸ διηνεκὲς, καὶ εὐρεθῇ ἐν μέρος κολοβὸν πρὸς τὸ ἄλλο, καὶ οὐ συνεφώνησαν οὕτως, δότω ἀντιποιεῖν ὁ τὸ πλέον ἔχων τῷ ὀλιγοστῷ· εἰ δὲ οὕτως συνεφώνησαν, μὴ ἐπιδικάζωσαν².

6. *Εάν γεωργὸς ἔχων δικὴν ἐν ἀγρῷ εἰσέλθῃ παρὰ γνώμην τοῦ σπείραντος καὶ θερίσῃ³, εἰ μὲν εἶχεν δικαίον, μηδὲν ἔχειω ἐξ αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ ἐδικαιολόγησεν, ἐν δικτῇ ποσοτῇ παρέχεται τὰς ἐπικαρσίας τὰς θερισθείας.

7. *Εάν δύο χωρία μάχονται περὶ ὕδρου ἢ ἀγροῦ, τηρεῖταισαν οἱ ἀκροαταὶ καὶ τῷ διακροτήσαντι ἐτη πλείονα ἀποδώσουσι τὸ δικαίωμα· εἰ δὲ καὶ ὕδρος ἀρχαῖος ἐστίν, ἡ ἀρχαία διατήρησις ἔστω ἀπαράσβευστος.

8. *Εάν μερισμὸς γενόμενος ἡδίκησέν τινος ἐν οἰκονόμῳ ἢ ἐν τόποις, ἔδωκεν ἔχεταισαν ἀναλῶν τῇ γενόμενῃ μερισμῷ.

3. Ако двама земеделци се уговорят помежду си пред двама или трима свидетели да разменят земите си, и то завинаги¹, тяхното решение и тяхната размяна да бъде законна, трайна и неотменима.

4. Ако двама земеделци се уговорят да разменят нивите си във време на сента и едната страна се отметне, то в случай че семето е засято, да не развалят договора; ако не е засято, да го развалят. Ако онзи, който се отмята, не е изорал, а другият е изорал, нека изоре и онзи, който се отмята.

5. Ако двама земеделци разменят ниви било временно², било завинаги и едната част се окаже по-малка в сравнение с другата, а не са се уговорили така, то този, който има по-голямата част, да даде равностойно място на оня, който получава по-малък парцел. Ако пък са се така уговорили, да не се дава нищо повече.

6. Ако земеделец, който е завел процес, влезе в нива без знанието на онзи, който е засял, и ожъне, то ако тъжбата му е справедлива, да не получи нищо от ожънатото. Ако пък и несправедливо е завел тъжба, да върне ожънатия плод в двойно количество.

7. Ако две села спорят за межда или нива³, съдниците⁴ да разследват и да дадат право на селото, което ги е владяло повече години. А ако има и стара межда, то старото владение да бъде неотменимо.

8. Ако бъде направена подялба и някой бъдат ощетени било в жребия⁵, било в местата, да имат право да развалят направената подялба⁶.

а) πρόδικα P. б) ἀντιδικάζωσαν P. в) ἀνέχρος θερίσῃ P.

¹ Посочването, че размяната на земите между двама земеделци е могла да бъде „завинаги“, „за постоянно“ (εἰς τὸ διηνεκὲς), показва, че земеделците, за които се говори в Земеделския закон, били на само непосредствени производители, но и собственици на своята земя, като пълноправно се разпореждали с нея и могли да я разменят със своите съселяни за вечни времена. Вж. Липшиц, пос. съч., стр. 119—120. ² Този член на Земеделския закон показва, че размяната на земи между двама земеделци е могла да стане не само завинаги, но и за определено време. ³ Тук става дума за спор при определяне границите на землищата на две села. Характерно е, че в Закона при разглеждане на такъв случай не се говори за спор между отделни заинтересовани лица, а само за защита на общата селска територия. Срв. Липшиц, пос. съч., стр. 120. ⁴ Съдниците (ἀκροαταὶ) — местни съдебни органи. Вж. Du Cange, Glossarium, s. v. ἀκροατής: auditores, qui causis cognoscendis praesunt. ⁵ Терминът οἰκονόμος — жребия, дял — е указание за разчленението на общата селска територия, някогашна колективна собственост. Срв. Липшиц, пос. съч., стр. 119. ⁶ Периодично преразпределение (μερισμός, μερισία) на община земя. По този въпрос съществуват няколко мнения в литературата. Така например според Липшиц, който възприема схващането на Ф. Н. Успенский, ЖМНП, ССЛХ (1888), стр. 248, с μερισμός се означават периодическите преразпределения на общинната земя, които са ставали преди Земеделския закон (срв. Липшиц, пос. съч., стр. 119—120). Други изследователи са на мнение, че под този термин се разбира разделяне на неподелена земя от общинската територия, като изобщо отричат съществуването на периодични преразпределения на земята (срв. напр. Б. А. Пакченко, Крестьянская собственность в Византии, ИРАИК, IX (1903), стр. 70). Трети пък смятат, че μερισμός в Земеделския закон означава допълнително разпределение на неподелени още части от общинна земя, като признават, че периодически преразпределения са ставали преди съставянето на Земеделския закон (срв. П. Мутафчиев, Селското земевладение в Византия, СбНУК, XXV (1909), стр. 26. — Каждан, пос. съч.,

9. 'Εάν γεωργὸς θερίσας μορτίτης^а ἀνευ γνώμης τοῦ χωροδότην καὶ κουβαλίῃ τὰ δράγματα αὐτοῦ, ὡς κλέπτῃς ἀλλοτριωθήσεται πάσης τῆς ἐπικαρπίας αὐτοῦ.

10. Μορτίτον μέρος δαμάτιον^б ἐνέα, τοῦ χωροδότην δὲ μέρος δαμάτιον^в ἐν ὃ δὲ ἐκὸς τοῦτων μεριόμενος θεοκατάρκτος.

11. 'Εάν τις γῆν λάβῃ παρὰ ἀπορήσαντος γεωργοῦ καὶ στοιχήσῃ νεώσαι μόνον καὶ μερίσασθαι, κραιτέωσαν τὰ σύμφωνα εἰ δὲ καὶ συνεφάνησαν ἀπορῆν, κατὰ τὰ σύμφωνα κραιτέωσαν^с.

12. 'Εάν γεωργὸς λάβῃ παρὰ πτωχὸν γεωργοῦ ἀπορήσαντος τὴν ἡμισίαν ὀμπελον πρὸς ἐργασίαν καὶ οὐ κλαδεύσῃ αὐτὴν ὡς τὸ πρέπον σκάψῃ τε καὶ χαρακώσας διασκαφίσῃ, μηδὲν ἐκ τῆς ἐπικαρπίας λαμβανέτω.

13. 'Εάν γεωργὸς λαβὼν χώραν τοῦ σπειρεῖν τὴν ἡμισίαν καὶ τοῦ καρποῦ καλοῦντος οὐ νεώσῃ ἀλλ' εἰς ὄψω^д ῥίψῃ τὸν κόκκον, μηδὲν ἐκ τῆς ἐπικαρπίας λαμβανέτω, οὐ ψευδάμεινος διεχλεύασε τὸν τῆς χώρας κύριον.

14. 'Εάν ὃ τὴν ἡμισίαν λαβὼν τοῦ ἀγροῦ τοῦ ἀπόρου γεωργοῦ ἀποδημήσαντος μεταμεληθεὶς οὐκ ἐργάσῃται τὸν ἀγρόν, ἐν διπλῇ ποσότητι τὰς ἐπικαρπίας ἀποδεδότω.

15. 'Εάν ὃ τὴν ἡμισίαν λαβὼν πρὸ τοῦ καρποῦ τῆς ἐργασίας μεταμεληθεὶς μηδὲν τῷ

9. Ако земеделец-морти¹ ожъне без знанието на земевладелеца и превози снопите си, да бъде лишен като крадец от целия си добив.

10. На мортита [се полагат] девет снопа, а на земевладелеца — един сноп². Който дели по друг начин, да бъде от бога проклет.

11. Ако някой вземе от обеднял земеделец³ земя и уговори само да изоре, то при подялбата⁴ да спазят уговореното. Ако пък са се споразумели и за сента, нека да спазят уговореното.

12. Ако земеделец вземе от обеднял земеделец лозе, за да го работи на изполища⁵, но не го подреже както подобава, не го накопае и прекопае, поставяйки колове [на лозите], да не получи нищо от плода.

13. Ако земеделец вземе нива, за да я засее на изполища⁶ и когато дойде времето, не изоре, но хвърли само за очи⁷ семето, да не получи нищо от плода, понеже е излъгал и изиграл собственика на земята.

14. Ако някой вземе на изполища нива от обеднял земеделец, който е забягнал⁸, но се откаже и не я работи, да даде в двойно количество нейния добив.

15. Ако онзи, който е ввел нива на изполища, се откаже, преди да дойде време за работа, и заяви на собственика

а) μορτίσας P. б) δαμάτιον| от. Q. в) κατὰ τὰ σύμφ. κραι.] κραιτέωσαν τὰ σύμφωνα G. τὸ σύμφωνον Q. д) ὄψω P, ὄψω S.

стр. 80—83). М. Я. Сюзюмов, О характере и сущности византийской общины по Земледельческому закону, ВВр, X (1956), стр. 27—47, смята, че периодически преразпределения на общинна земя по време на съставянето на Земеделския закон не са ставали. Според него под *μερτίος* се разбира разпределение на напуснати участъци съобразно състоянието на членовете на общината във връзка със солидарната отговорност за данъците (системата епиболе). ¹ Мортитите били селяни, които вземали земя под аренда и давали на собственика и част от добива, т. нар. „морти“ (*morti*). Вж. *Липшиц*, пос. съч., стр. 124. ² Размерът на *morti* бил обикновено 1/10 от реколтата. Земедавецът (*χωροδότης*) бил обикновено едър собственик, който предоставял част от земите си на мортита за временно ползуване. Той могъл да бъде и беден селянин, който поради липса на работен добитък или друг селскостопански инвентар не бил въ състояние да обработва своя поземлен участък. Вж. В. Г. Васильевский, Законодательство иконоборцев, ЖМНП, СС (1878), стр. 101, 129. — А. С. Павлов, Книги законныя, СПб (1885), стр. 20. — *Липшиц*, пос. съч., стр. 124, 124—126. — Сюзюмов, пос. съч., стр. 29—30. ³ В Земеделския закон се среща категория обеднели селяни (*ἀπορος*), което показва, че в селската община вече била налице имуществена диференциация. Апорът (*ἀπορος*, *ἀπορήσας*) поради липса на необходимите средства за обработване на нивите си, бил принуден да отстъпва своята земя на друг земеделец. Вж. *Мутафчиев*, Селското земевладеение, стр. 16—17. — *Липшиц*, пос. съч., стр. 123. Срв. също и Сюзюмов, пос. съч., стр. 31. ⁴ Става дума за разделяне на реколтата, т. е. ован, който е изорал, да вземе част от добива. Тук *μερίσασθαι* означава, че трябва да се подели реколтата между двете страни, а не както е преведено от *Липшиц* „разделити ся“ — да се разделят самите земеделци. Срв. *Е. Э. Липшиц*, Сборник документов по социально-экономической истории Византии, Москва 1951, стр. 104. ⁵ Този член на закона говори за лозе, което обеднял земеделец (*ἀπορος*) е дал на изполища. В случая Законът брани обеднелия земеделец от недобросъвестността на изполищара. Вж. *Мутафчиев*, Селското земевладеение, стр. 16—17. ⁶ Някои от обеднелите селяни — апори поради невъзможност да обработват нивите си сами били принудени да ги дават на други селяни на изполища (*ἐφ' ἡμισίας*). Тук става дума за изполищари, които недобросъвестно натъпваха поетите към собственика на земята задължения. Вж. *Панченко*, пос. съч., стр. 123. ⁷ В два от ръкописите (cod. P, cod. S) се срещат разночетения *ὄψω*, *ὄψω* „късно“. Ако се възприеме това четене, което подхожда повече на контекста, отколкото приетото от Павлов и Ashmole *εἰς ὄψω*, би трябвало да се преведе „хвърли късно семето“, вместо „хвърли за очи привидно семето“. ⁸ Тук, както и в някои други членове на Закона, се говори за обеднели членове на селската община,

κυρίῳ τοῦ ἀγροῦ ὡς μὴ ἰσχύων, καὶ ὁ κύριος τοῦ ἀγροῦ ἀμειλήσῃ, ἀξίμιος ἔσται δ ἡμισυαῖς.

16. Ἐὰν γεωργὸς ἐκλαβόμενος γεωργίαν ἀμπελώνας ἢ χώρας στοιχήσας μετὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ ἐρραβῶνα λαβὼν ἀπάρξῃται, καὶ διαστρέψας ἀφήσῃ αὐτόν, τὴν τιμὴν τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγροῦ δότω καὶ τὸν ἀγρὸν ἔχέτω ὁ κύριος αὐτοῦ.

17. Ἐὰν γεωργὸς εἰσέλθων ἐργάσῃται ἐν-
λον χώραν ἐτέρου γεωργοῦ, τρεῖς ἔτη ἀποκαρ-
πεύσει ἑαυτῷ, καὶ ἀποδώσει πάλιν τὴν χώραν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ.

18. Ἐὰν ἀπορήσας γεωργὸς πρὸς τὸ ἐργά-
σασθαι τὸν ἴδιον ἀμπελῶνα διαφύγῃ καὶ ξενι-
τεύσῃ, οἱ τῷ δημοσίῳ ἀπαιτούμενοι λόγῳ ἐπιτελεγήτωσαν αὐτόν, μὴ ἔχοντος ἀδεῖαν τοῦ ἐπιτελεχόμενου γεωργοῦ ζημιοῦν αὐτοῖς τὸν οἶνον^б.

19.^с Ἐὰν γεωργὸς ἀποδράσῃ ἐκ τοῦ ἰδίου ἀγροῦ, τελεῖταισαν κατ' ἔτος τὰ ἐστραδάρδινα τοῦ δημοσίου λόγῳ, οἱ τρυγόντες ἦτοι οἱ νε-
μόμενοι τὸν αὐτοῦ ἀγρὸν ζημιοῦσθωσαν ἐν διπλῇ ποσότητι.

20. Ὁ κῆπιον ἀλλοτριῶν ἔλην ἄνευ εἰδή-
σεως τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ ἐξαχζόμενος καὶ
σπείρων μηδὲν ἔχέτω ἐκ τῆς ἐπωαργίας.

на нивата, че не може [да я работи], а собственикът на нивата не обърне внимание, изполичарът да не бъде наказан.

16. Ако някой земеделец приеме да обработва лозе или нива, като се уговори със собственика им, и вземайки залог, започне работа, а после се откаже и ги изостави, да даде подходящо за нивата обезщетение и собственикът да си вземе нивата.

17. Ако земеделец отиде да обработва обраснала с дървета земя¹ на друг земеделец, три години да събира плода и отново да я върне на собственика.

18. Ако земеделец, който няма средства да обработва собственото си лозе, забегне и отиде в чужда страна², то ония, които са отговорни за данъка към държавата, да берат гроздето, без да има право земеделецът, ако се завърне, да предяви каквото и да било искане за вино.

19. Ако земеделец напусне собствената си нива, ония, които използват и обработват неговата нива, да плащат на държавата извънредните налози. [В противен случай] да дадат двойно количество.³

20. Който сече чужда гора без разрешение на нейния стопанин, като разработва и засява [мястото], да не получи нищо от добива⁴.

a) αὐτῷ S. b) αὐτ. Q. τὸν οἶνον] τὸ οἶον οὖν P. c) § 19. ex. ed Pavlov.

които не били в състояние да обработват земите си и, за да се освободят от плащането на данъци, се принуждавали да набягат. Вж. *Мутафчиев*, Селското земевладение, стр. 17. — *Липшиц*, пос. съч., стр. 123, 131—132. ¹ През времето, когато е бил съставен Земеделският закон, обработваемите площи не били достатъчни. Твърде често се налагало да се разчистват и засяват обраснали с храсти и дървета земни. Затова на този земеделец, който разчиствал някой чужд участък със съгласието на неговия собственик, се давало право три години безвъзмездно да използва това място. Вж. *Липшиц*, пос. съч., стр. 112. — *Сюзюмов*, пос. съч., стр. 28. ² Срв. тук стр. 211. бел. 5. ³ В изданието на *Ashburner* чл. 19 от Закона гласи: *ἐὰν γεωργὸς ἀποδράσῃ ἐκ τοῦ ἰδίου ἀγροῦ τρεῖς κατ' ἔτος καὶ ἐστραδάρδινα τοῦ δημοσίου λόγῳ, οἱ τρυγόντες καὶ νεμόμενοι τὸν ἀγρὸν ζημιώσθωσαν ἐν διπλῇ ποσότητι*. Ако земеделец, който е напуснал собствената си нива, плаща всяка година извънредните данъци на държавата, ония, които използват и обработват нивата му, да бъдат задължени (да дадат) двойно*. Както отбелязва *Мутафчиев* (Селското земевладение, стр. 46), обеднелият и избягал от земята си селянин едва ли би продължавал да плаща ежегодните си данъци. За това по-приемлива се явява възприетата от Павлов редакция, по която тук е направен и преводът на този член от Закона: с *ἐστραδάρδινα* тук навярно се означава данъкът на набягалия селянин, плащан от неговите съселяни, който за тях се явява извънреден. В случай на бягство на земеделеца от свой участък законът задължавал съселяните на набягалия да плащат ежегодно неговите данъци. Ония, които не изпълнявали това постановление, трябвало да платят двойно сумата. Ясно е, че тук става дума за системата *ἐκβολή* или „надбавка“, която съществувала във Византия. Елиболето-то представлява солидария данъчна отговорност на селяните от една община. Разхиърлието на данъка върху иерархия в имуществено отношение стопанства ускорявало процеса на вътрешното разслоение в общината и разорявало маломощните ѝ членове. Именно с тази тежест на данъчния гнет могат да се обяснят случаите на бягство от селата и напускането на участъците от техните стопани. Вж. *Панченко*, пос. съч., стр. 52. — *Мутафчиев*, Селското земевладение, стр. 44—55. — *Липшиц*, пос. съч., стр. 131. ⁴ Докато в чл. 17 се предвижда обработката на обраснал с гора чужд участък да става със знанието на неговия собственик, тук, понеже обработката става без съгласието на собственика и има нарушение на собствеността, законът наредва нарушителят да не получи нищо от добива.

21. *Εάν γεωργός οὐκ οὐδομήσῃ οἶκον καὶ φυτεύσῃ ἀμπέλωνα ἐν ἀγρῷ ἀλλοτρίῳ ἢ τόπῳ, καὶ μετὰ χρόνον ἔλθωσιν οἱ τοῦ τόπου κύριοι, οὐκ ἔχουσιν ἀδελαν τὸν οἶκον κατασπᾶν καὶ τὰς ἀμπέλους ἐκρίζουν, ἀλλὰ λαμβάνειν ἀντιτολίαν δύνανται· εἰ δὲ ἀνανεύων ἀνανεύει ὁ εἰς τὸν ἀλλότριον ἀγρὸν κάσας ἢ φυτεύσας μὴ δοῦναι ἀντιτολίαν, ἀδελαν ἔχων τὸν τοῦ τόπου κύριον τὰς ἀμπέλους ἀνασπᾶν, τὸν δὲ οἶκον κατασπᾶν.

22. *Εάν γεωργός κλέψῃ ἐν σκάφῳ λίανον^α ἢ δικέλλαν καὶ μετὰ χρόνον διαγνωσθῇ, παρῆτω τὸ ἡμερήσιον αὐτοῦ φόλλεις δώδεκα ὁμοίως καὶ ὁ κλέπτων ἐν κωρῷ κλαδείας κλαδευτήριον ἢ ἐν κωρῷ θερισμοῦ δρέπανον ἢ ἐν κωρῷ ἐλοκοπίας πέλεκυν.

23. *Εάν ἀγέλαριος βοῶν ἔωθεν παραλαβὼν παρὰ γεωργοῦ βοῦν οὐγκαραμῆξῃ αὐτὸν μετὰ τῆς ἀγελῆς καὶ συμβῇ τὸν βοῦν λυκοθῆναι, δεικνύτω τὸ πτώμα τῷ κυρίῳ αὐτοῦ καὶ ἀζήμιος αὐτὸς ἔστω^β.

24. *Εάν ἀγέλαριος βοῦν παραλαβὼν ἀπολέσῃ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν ἣ ὁ βοῦς ἀπώλετο οὐ καταμνήσῃ τῷ κυρίῳ τοῦ βοῦς ὅτι τὸν βοῦν ἔως ᾧδε καὶ ᾧδε ἐώρακα, τί δὲ γέγονεν οὐκ οἶδα, μὴ ἔστω ἀζήμιος, εἰ δὲ κατεμήνησεν, ἔστω ἀζήμιος.

25. *Εάν ἀγέλαριος βοῦν παραλάβῃ ἀπὸ γεωργοῦ ἔωθεν ἀπέλθῃ, καὶ χωρῶθεις ὁ βοῦς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν βοῶν ἀπελθὼν εἰσέλθῃ ἐν χωράφιοις ἢ ἀμπέλοις καὶ πρᾶξαν ποιήσῃ, τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ μὴ στερεώσῃ, τὴν δὲ πρᾶξαν δίδωκε^γ.

26. *Εάν ἀγέλαριος ἔωθεν παραλάβῃ βοῦν παρὰ γεωργοῦ καὶ ἀφανῆς γένηται ὁ βοῦς, ὁμοοῶτω ἐν ὀνόματι κυρίου μὴ αὐτὸν πεποιηθῆναι καὶ ὅτι οὐκ ἐκονώνησε τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ βοῦς καὶ ἀζήμιος ἔστω.

27. *Εάν ἀγέλαριος ἔωθεν παραλάβῃ παρὰ γεωργοῦ βοῦν καὶ συμβῇ αὐτὸν κλασθῆναι ἢ ἐκτυφλωθῆναι, ὁμοοῶτω ὁ ἀγέλαριος μὴ αὐτὸν πεποιηθῆναι καὶ ἀζήμιος ἔστω.

28. *Εάν ἀγέλαριος ἐπὶ ἀπωλείᾳ βοῦς ἢ ἐκτυφλώσεως ἢ ἐκτυφλώσεως ὁμοοῶτω ὑστερον ἀξιοπρίστως ἐλεγχθῇ^δ ὅτι ἐπυρόκησεν, γλωσσόκοπηθῆς τὸ ἀζήμιον τῷ κυρίῳ τοῦ βοῦς ποιείτω.

21. Ако някой земеделец си построи къща и насади лозе в чужда нива или място, а след време си дойдат стопаните на мястото, те нямат право нито да съборят къщата, нито да изкоренят лозето, но могат да получат равностойно място. Ако овзи, който е построил къща или засадил лозе на чужда нива, отказва решително да даде равностойно място, то стопанинът на мястото има право да изкорени лозето и да събори къщата.

22. Ако земеделец открадне по време на копан лизгар или кърка и след време се узнае това, да дава за всеки изминат ден по дванадесет фолиса¹. Също така и който открадне косер по време на подрязване или сърп по време на жетва, или секира² по време, когато се сече гора.

23. Ако някой говедар рано сутрин вземе вол от земеделец и го прибере в стадото, в случай че волът бъде одушен от вълк, говедарът да покаже трупа му на неговия стопанин, а сам да не понесе наказание.

24. Ако говедарът, който е взел вол, го изгуби, и не съобщи на стопанина на вола в същия ден, в който волът се е изгубил: „До това и това място аз виждах вола, а какво е станало после, не зная“, да не остане безнаказан. Ако пък е известил, да не бъде наказан.

25. Ако говедар сутрин рано вземе вол от някой земеделец и си тръгне, а волът като се отдели от стадото, влезе в ниви или лозя, говедарът да не се лишава от своята плата, а да заплати щетата.

26. Ако говедар вземе сутрин вол от земеделец и волът изчезне, да се закълне в името господие, че не е злоупотребил и че е непричастен в изчезването на вола, и да не бъде наказан.

27. Ако говедар вземе сутрин вол от някой земеделец и волът окулее или ослепее, говедарът да се закълне, че той не го е повредил, и да не бъде наказан.

28. Ако говедар при убиване, окулчане или нараняване на вол се е закълел, а след това бъде изобличен от достоверни свидетели, че е дал лъжлива клетва, да му се отреже езикът и да плати щетата на стопанина на вола.

а) ἐν σκάφῃ κλέπτειν σκαφάλιστον (-λίκον P) QMNPS, κλέπτει ἐν σκαφάλιστον Q. б) ἀνάμιος ἔστω GPS, αὐτὸς ἔστω ἀνάμιος Q, ἀζήμιος NC. в) ὁμοοῶτω P. д) ἐλεγχθῇ (ἐλεγχθῆς Q) ἐπὶ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων ἀξιοπρίστους Δ.

¹ Фолис — византийска дребна монета на стойност $\frac{1}{12}$ от кератий (кератий — сребърна монета, $\frac{1}{12}$ от номизмата; номизма — златна монета = 12 милиарисна, 24 кератия, 288 фолиса). ² Кракчиата на посочените тук сечива по време на най-голяма нужда от тях пречела на техния собственик да излезе на работа. Затова се предвиждала глоба 12 фолиса на ден от деня на открадването, която се равнявала на надницата на един селскостопански работник. Вж. Лилишц, пос. съч., стр. 110.

29. 'Εάν ἀγέλαριος μετὰ τοῦ ἐν ταῖς χειρὶν αὐτοῦ ξόλου ἀπολέσῃ καὶ κλάσῃ βοῦν ἢ ἐκτυφλώσῃ, οὐκ ἔστιν ἀθῆτος καὶ ζημιωθήτω· καὶ δὲ καὶ μετὰ λίθου, ἀθῆτος ἔσται.

30. 'Εάν τις κόψῃ κώδωνα ἐκ βοῶς ἢ ἐκ προβάτου καὶ διαγνωσθῇ ὡς κλέπτης, μαστιγωθήτω· εἰ δὲ ἀφανὲς γένηται τὸ ζῷον, διδύτω αὐτὸ δὲ τὴν κλοπὴν ποιήσας τοῦ κώδωνος.

31. 'Εάν δένδρον ἴσταται ἐν μέρῳ χωρίου^α, εἰ μὲν κηπὸς ἔσται ἢ σύνεγγυς μέρις καὶ ἐποσμάζεται ὑπὸ τοῦ σύνεγγυς δένδρου, κλωνοκοπήσει αὐτὸ δὲ κύριος αὐτοῦ· εἰ δὲ οὐκ ἔσται κηπὸς, μὴ κλωνοκοπεῖσθαι.

32. 'Εάν δένδρον ἀνατρέφῃ ὑπὸ τινος ἐν τόπῳ ἀμελείῳ, καὶ μετὰ ταῦτα μερισμοῦ γενομένου ἔλαβεν ἐκ μερίδος ἄλλου, μὴ ἔχεται τὴν ἐξουσίαν τοῦ δένδρου εἰ μὴ ὁ ἀναθρέψας αὐτὸ μόνος· εἰ δὲ καταρῶ^β δὲ τοῦ τόπου κύριος διαδικούμεν ὑπὸ τοῦ δένδρου, δώσωσιν ἀντὶ τοῦ δένδρου δένδρον ἕτερον τῷ ἀναθρέψαντι αὐτὸ καὶ ἐχέτωσιν^β αὐτό.

33. 'Εάν εὐρεθῇ ἀποροφύλαξ κλέπτων ἐν ᾧ φυλάττει τόπος, στερεοῖσθαι τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ καὶ σφόδρα τυπείσθαι.

34. 'Εάν εὐρεθῇ ποιμὴν μισθωτὸς ἀμέλειον τὰ βοσκήματα αὐτοῦ λάθρα τοῦ κυρίου αὐτῶν καὶ πηγάσκων, τυπτόμενος τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ στερεοῖσθαι.

35. 'Εάν τις εὐρεθῇ κλέπτων ἀλλοτριὰν καλὰμην^γ, ἐν διπλῇ ποσότητι ἀποδόσει.

36. 'Εάν τις βοῦν ἢ ὄνον ἢ ὄλεον ὄν κτηνὸς ἀγνοοῦντος τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἄρῃ καὶ ἐν πράγματι ἀπέλθῃ, δώσω τὸν μισθὸν αὐτοῦ ἐν διπλῇ ποσότητι· εἰ δὲ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ὁδῷ, δώσει δύο ἀντὶ ἐνὸς εἰ τι ἦν εἶη.

37. 'Εάν λάβῃ τις βοῦν πρὸς ἐργασίαν καὶ ἀποθάνῃ, τηρεῖτωσαν οἱ ἀκροαταί, καὶ εἰ μὲν ἐν ᾧ ἐργῶ ἐξήτησεν αὐτὸν ἐν ἐκείνῳ καὶ ἀπέ-

29. Ако говедар убие, окуци или ослепи вол с тояга в рѣка, той е виновен и да бѣде наказан. Ако ли пъкъ с камѣк — непорочен е.

30. Ако някой отреже звънца на вол или овца и бѣде уличен като крадец, да бѣде бит с камшик. Ако пъкъ животното се загуби, да го даде онзи, който е откраднал звънца.

31. Ако в една част на нивата се намира някакво дърво, а участъкът до нея е градина и се засенчва от съседното дърво, то стопанинът на дървото да го окастри. Ако не е градина, [дървото] да не се окастри.

32. Ако някой е посадил дърво на неразделено място¹, а по-късно, когато стане дележът, то се падне в участъка на друг, да няма право върху дървото никой друг, освен онзи, който го е посадил. Ако ли пъкъ стопанинът на мястото се оплаква, че търпи щети от дървото, нека даде друго дърво вместо това на онзи, който се е грижил за него, и да го притежава като свое.

33. Ако пазач на плодове бѣде заловен, че краде в мястото, което пази, да бѣде лишен от платата си и да бѣде много бит.

34. Ако нает овчар² се залови, че дои овцете тайно от техния стопанин и продава [млякото], да бѣде бит и лишен от своята плата.

35. Ако се залови някой, че краде чужда слама, да я даде двойно.

36. Ако някой вземе вол, магаре или някакво друго добиче без знанието на стопанина му и отиде по работа, да плати двойно наем за него. Ако добичето умре по пъти, да даде две вместо едно (и то такива), каквото е било [взетото].

37. Ако някой вземе вол за работа и волът умре, съдниците да разгледат този случай. И ако волът е умрял на

^α) μερίδι GPC, χωραφίον P. ^β) ἐχέτω MD. ^γ) εὐρεθῇ τις Δ. post. αλόμην add. ἀπὸ χωραφίου ἢ ἐκείνης, οἰκον; Q add.: ἀπὸ χωραφίου ἢ ἑτέρας καλὰμην εὐκλείην οἰκον.

¹ Несъмнено в случая се говори не за преразпределение на цялата обработвана от общинниците земя в ня дележ на част от останалата в общо ползуване територия. Всеки селянин имал право да насади дърво на неразделено място. След разделянето селянинът, чието дърво е преминало в чужд участък, не изгубвал своето право над него. Собственикът пъкъ на земята добивал право да притежава това дърво само след като обезщетявал онзи, който го е посадил. Вж. Мутафчиев, Селското земевладение, стр. 32—36. ² Мистоти, мистини (μισθώτης, μισθίου) били селско-стопански ратаи, които се наемали на работа у замошки собственици срещу заплата. За мистините изобщо срв. А. П. Казебек, Рабы и мистини в Византии в IX—XI вв. Ученые записки Тульского пед. института, вып. 2, 1951. — М. Я. Сюсюмов, Роль городов эмпориев в истории Византии, ВВр, VIII (1956), стр. 31—32. — Свещият, Византийская община по Земледельческому закону, ВВр, X (1956), стр. 40—42. — К. А. Осипова, Развитие феодальной собственности на землю и закрепощение крестьянства в Византии X в., ВВр, X (1956), стр. 75—76. — Д. Ангелов, Принос към поземлените отнoшения във Византия през XIII в., ГСУ, фил. инст. факултет, кн. II (история), 1952, стр. 88—93.

θανεν, ἀρχήμος ἔστω· εἰ δὲ ἐπ' ἄλλῃ ἔργῳ ἀπέθανεν, δώσει τὸν βοῦν δολοκλήρον,

38. Ἐάν τις εὖρη βοῦν ἐν ἀμπελῶνι ἢ ἐν ἀγρῷ ἢ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ πραΐδιον ποιῶντα καὶ οὐ παραδώσει αὐτὸν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ὡς μέλλον αὐτὸν ἀπαγεῖν πᾶσαν τὴν καρπὴν τὴν ἀπώλειαν ἀλλὰ φονεύσῃ ἢ κλάσῃ, δότω βοῦν ἀντὶ βοός ἢ ὄνον ἀντὶ ὄνου ἢ πρόβατον ἀντὶ προβάτου.

39. Ἐάν τις κόπτων ἐν δρυμῷ ξύλον οὐ προσέχη ἀλλὰ πέσῃ καὶ ἀποκτείνῃ βοῦν ἢ ὄνον ἢ ἄλλο τι οἷον οὖν, δώσει ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς.

40. Ἐάν τις κόπτων δένδρον ἀνωθεν ἀγνώστῳ ῥήμῃ τὸν πέλεκυν καὶ φονεύσῃ ἄλλοτριον κτήνος, δώσει αὐτό.

41. Ἐάν τις κλέψῃ βοῦν ἢ ὄνον καὶ ἐλεγχθῇ, ἐν διτλῇ ποσότητι μαστιγωθεὶς δώσει αὐτό καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ πᾶσαν.

42. Ἐάν τις κλέψῃ θέλων ἓνα βοῦν ἐξ ἀγέλης, ἀπελασθεῖσαι ἢ ἀγέλη θηροβόρουτος γένηται, τυφλοῦσθαι.

43. Ἐάν τις ἐξέλθῃ πρὸς συναγωγὴν τοῦ ἰδίου βοός ἢ τοῦ ὄνου καὶ διώκων^α συνδιώξῃ μετ' αὐτοῦ καὶ ἕτερον, καὶ οὐκ ἐπισυνάξῃ αὐτό μετ' αὐτοῦ ἀλλὰ ἀπολείπει ἢ λησθεῖ, δότω ἀντίρρυχον τῷ κυρίῳ αὐτοῦ βοῦν ἢ ὄνον. εἰ δὲ μὴτῶν ἐμάρτυσε καὶ τὸν τόπον ἐπέδειξεν, ἀπολογηράμενος ὡς ἀδικάτως εἶχεν αὐτοῦ ἐπικρατὴς γενέσθαι, ἀρχήμος ἔστω.

44. Ἐάν τις εὖρὸν ἐν ὕλῃ βοῦν σφάξῃ αὐτὸν καὶ ἄγῃ τὰ κρεῖα αὐτοῦ, χειροκοπήσθαι.

45. Ἐάν τις δοῦλος σφάξῃ ἓνα βοῦν ἢ ὄνον ἢ κρῖον^β ἐν ὕλῃ, ὁ κύριος αὐτοῦ ἀποδώσει αὐτό.

46. Ἐάν τις δοῦλος, θέλων ἐν νυκτὶ κλέψαι, ἀπελάσῃ ἐκ τῆς ποιμένης τὰ θηρίμματα, διώξας ἐκ τῆς μίνδρας, καὶ ἀπώλῃται ἢ θηριόβρακα γένηται, φονευθήσθαι ὡς φονεύς.

47. Ἐάν τις δοῦλός τιος πολλάκις κλέψας κτήνη ἐν νυκτὶ ἢ ἀπελασίαις πολλάκις ποιήσῃ ποιμένιν, ζημιωθήσεται ὁ κύριος αὐτοῦ τὰ

тази работа, за която човекът го е взел, последният да не бъде наказван. Ако е умрял на друга работа, да даде здрав вол.

38. Ако някой намерн в лозе, в нива или на друго място вол да прави пакост и не го предаде на стопанина му, за да изиска от него всичките загуби за плода, но го убие или го осакати, да даде вол вместо вол, магаре вместо магаре, или овца вместо овца.

39. Ако някой, който сече дърва в гората, не внимава, но [дървото] падне и убие вол, магаре или каквото и да било друго животно, да даде животно за животно.

40. Ако някой, като сече дърва, хвърли отгоре секирата по непредпазливост и убие чуждо животно, да даде също такава животно.

41. Ако някой открадне вол или магаре и бъде изобличен, да бъде бит и да го върне двойно, както и всичко изработено [от тон добитък].

42. Ако някой иска да открадне вол от стадото и стадото бъде заблудено и изядено от зверове, да бъде ослепен.

43. Ако някой излезе, за да прибере свои вол или магаре, и подкарвайки [своя добитък], подкара с него и друго добиче, но не го прибере със своя, и то погине или бъде изядено от вълци, да даде на стопанина му равностоеен вол или магаре. Ако пък, пращайки известие, му е съобщил и му е показал и мястото, оправдавайки се, че не е могъл да го задържи, да не бъде наказан.

44. Ако някой, като намери в гората вол, го заколи и вземе месото му, да му се отсекаят ръцете.

45. Ако някой роб¹ заколи в гората вол, магаре или овен, господарят [на роба] да върне животно.

46. Ако някой роб, който възнамерява да краде през нощта, откъдне овцете от стадото, като ги разгони от кошарата и те се изгубят или бъдат изядени от зверове, да се обеси като убиец².

47. Ако нечий роб краде често нощем дребен добитък или често откъква добитък от стадото, да се искат загубите

α) διώκων τὸν (τὸ GS) ἴδιον Δ, συνδιώκει P, καὶ τὸν ἕτερον Q. β) ὄνον ἢ κρῖον] κρῖον ἢ ἐν P.

¹ В селското стопанство намирал приложение и трудът на робин (δοῦλος). Понеже робът не бил правоспособно лице, то отговорност за убитите от роба животни се търсела от неговия господар. Вж. Липшиц, пос. съч., стр. 129. ² Лична юридическа отговорност на роба се предвижда, ако престъплението е по-голямо. В случай, че неговият господар е знаел за навършеното престъпление, той носел материална отговорност и трябвало да заплати загубите, а самият роб се наказвал със смърт. Вж. Липшиц, пос. съч., стр. 129.

ἀπολαύει ὡς γνώσκων ἱπαύειν τὸν δοῦλον, αὐτὸς δὲ φονεῖσθαι.

48. *Εάν τις εἴρη βοῦν πρᾶιδέονται καὶ οὐ δώσει αὐτὸν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ἀπολαύειν τὸ βλάβος, ἀλλ' ὀποιοπήσῃ αὐτὸν ἢ τυφλώσῃ ἢ οὐροκοπήσῃ, οὐ λαμβάνει αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ ἀλλὰ λαμβάνει ἄλλιν ἀντ' αὐτοῦ.

49. *Εάν τις εἴρη χοῖρον ἐν πραιδῳ ἢ πρόβατον ἢ κίνα, παραδώσει αὐτὸ ἐν πρώτοις τῷ κυρίῳ αὐτοῦ εἴτα καὶ παραδώσας δευτέρου, παραγγελεῖ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ τὸ δὲ τρίτον οὐροκοπεῖ ἢ ὀποιοπεῖ ἢ τοξεύει αὐτὸ ἀνεγκλήτως.

50. *Εάν βοῦς ἢ ὄνος εἰσελθεῖν θέλων ἐν ἀμπελῶνι ἢ ἐν κήπῳ ἐμπίσῃ εἰς τὸν τῆς ἀμπελῶν τάφρον ἢ τοῦ κήπου καὶ ἀποθάνῃ, ἀζημίως ἔστω ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος ἢ τοῦ κήπου.

51. *Εάν βοῦς ἢ ὄνος θέλων εἰσελθεῖν ἐν ἀμπελῶνι ἢ ἐν κήπῳ ἐμπαρῇ ἐν τοῖς τοῦ φραγμοῦ πάλαις, ἀζημίως ἔστω ὁ τοῦ κήπου κύριος.

52. *Εάν τις θήσῃ μάγγανον ἐν τῷ κυρῷ τῶν καρπῶν^{α)} καὶ ἐμπίσῃ ἐν αὐτῷ κύνων ἢ χοίρους καὶ ἀποθάνῃ, ἀζημίως ἔστω ὁ τοῦτου κύριος.

53. *Εάν τις ἐκ μιᾶς καὶ δευτέρας καταβολῆς πραιδῶς πρᾶιδευσαν φονεύσας οὐ παραδώσῃ τὸ ζῷον τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ἵνα ἀπολάβῃ τὴν πραιδῶν αὐτοῦ, διδῶται ὅπερ ἐφόνευσεν^{β)}.

54. *Εάν τις ἐγκλείσῃ χοῖρον ἢ κίνα καὶ διαφθείρῃ, ἐν διπλῇ ποσότητι ἀποδώσει^{γ)}.

55. *Εάν κίνα ποιμαίνοντά τις φονεύσας οὐχ ὁμολογήσῃ ἀλλὰ γένηται θηρίων^{δ)} ἔκφυδος ἐν τῇ μάνδρᾳ, μετέπειτα δὲ διαγνωσθῇ ὁ τὸν κίνα φονεύσας, πᾶσαν τὴν ἀγέλην τῆς πόλιντος ὁσοῦ μετὰ καὶ τῆς τιμῆς τοῦ κινός.

56. *Εάν τις πῦρ ἐμβάλῃ ἐν ὕλῃ ἰδιᾷ ἢ ἐν ἀγρῷ καὶ συμβῇ διαδοῦναι τὸ πῦρ καὶ καύσῃ οἴκους ἢ ἐγκάρπους ἀγρούς, οὐ καταδικάζεται ἐάν οὐκ ἐν πολλῷ ἀνέμῳ τοῦτο πεποίηκεν.

57. *Ὁ καίον ὄρος ἀλλότριον ἢ κύριον δένδρα ἀλλότρια εἰς τὸ διπλάσιον καταδικάζεται.

α) τῶν καρπῶν. β) MN add.: ὁ ἐναποκλεισας ἀλλότριον θῆμα καὶ φονεῖ διαφθείρας ἢ ἀλλοσιπῶς ἀποθάνει εἰς τὸ διπλάσιον καταδικάζεται. γ) ἀποτίνει P.

¹ Огънят се е използвал при разчистването на обработваема земя. След събирането на реколтата били запаливани стърнищата за наторяване и обогатяване на почвата. Прилагането на огъня по този начин е било постоянна практика и за това не се търсела отговорност, освен ако е бил запален при силен вятър, т. е. ако стопанинът е проявил непрелпаивност. Срв. Липшиц, пос. съч., стр. 110—111.

² Докато и предходния член става дума за употреба на огъня като средство за обработване на земята, тук той се използва за нарушаване на частна собственост, която законът брани.

от господаря му, понеже е знаел, че робът му е виновен. А самият роб да се обеси.

48. Ако някой намери вол, който прави пакост, и не го предаде на господаря му, за да си получи щетата, но му отреже ушите, ослепи го или му отреже опашката, стопанинът му да не го взема, но да получи друг вместо него.

49. Ако някой намери прасе, овца или куче да прави пакост, при първия път да го предаде на стопанина му. След това, при втория път, като го предаде, да предупреди стопанина му, а третия път [може] безнаказано да му отреже опашката, ухото или да го убие.

50. Ако вол или магаре, като иска да влезе в лозе или в градина, попадне в рова на лозето или на градината и умре, стопанинът на лозето или на градината да не бъде наказан.

51. Ако вол или магаре, искайки да влезе в някое лозе или градина, се намуши на коловете на оградата, стопанинът на лозето или на градината да не бъде наказан.

52. Ако някой постави капан по време на беритба на плодовете и в него попадне куче или прасе и умре, притежателят на капана да не бъде наказан.

53. Ако някой убие [животно] при първо или второ нанасяне на щета, а не го предаде на стопанина му, за да получи от него обезщетението си, да даде [такова животно], каквото е убил.

54. Ако някой затвори прасе или куче и то погине, да плати в двоен размер.

55. Ако някой убие пастирско куче и не признае, но зверове нападнат кошарата, а след това се узнае, че той е убил кучето, да върне цялото стадо заедно с цената на кучето.

56. Ако някой хвърли огън¹ в собствената си гора или нива, а огънят се разпростре и изгори къщи или ниви с неприбран плод, да не се осъжда, ако не е направил това при голям вятър.

57. Който гори чужд участък² или сече чужди дървета, да се осъди да даде двойно.

58. Ὁ καίαν ἀμπέλου φραγμὸν τυπόμενος σφραγίσθω ἢ χειρὶ αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ ζημιούσθω διπλὴν τὴν βλάβην.

59. Ὁ κόπταν ἀμπέλους ἀλλοτριᾶς ἐγκάρπους ἢ ἀνασπῶν χειροκοπεύσθω ζημιούμενος.

60. Οἱ τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ εἰσερχόμενοι ἐν ἀλλοτρίᾳ αὐλακῇ καὶ κόπταντες^α θέματα ἢ στάχνας ἢ βαρβια τῶν χωίων στερεῖσθωσαν μαστιζόμενοι.

61. Οἱ ἐν ἀμπέλοις ἢ συκαῖς ἀλλοτρίαις εἰσερχόμενοι, εἰ μὲν βρώσεως ἔνεκεν, ἀνῶφι ἔστωσαν· εἰ δὲ κλοπῆς χάριν, τυπόμενοι τῶν χωίων στερεῖσθωσαν.

62. Οἱ κλέπτοντες ἄροτρον ἢ ἑνὴν ἢ ζυγὸν ἢ ἑτερα ζημιούσθωσαν κατὰ τὴν ποσότητα τῶν ἡμερῶν ἀπ' ἧς τὸ κλέμμα ἐγένετο, καθ' ἑκάστην φόλλην δαύδεκα.

63. Οἱ καίοντες ἄμαξαν ἀλλοτρίαν ἢ κλέπτοντες τὴν διπλὴν ποσότητα ἀποπνύεσθωσαν^β.

64. Οἱ ἐν ἄλυνι ἢ ἐν θημονίαις βάλλοντες πῦρ πρὸς ἄμυναν ἐχθρῶν πυρκαϊσταὶ ἔστωσαν.

65. Οἱ ἐν οἴκῳ χόρτου ἢ ἀχέρου βάλλοντες πῦρ χειροκοπεύσθωσαν.

66. Οἱ κατασπόντες οἴκους ἀλλοτρίους ἀνάγκης ἢ ἀχρεοῦντες φραγμοὺς, ὥς εἰς τὰ ἴδια φράζαντες ἢ κτείναντες, χειροκοπεύσθωσαν.

67. Οἱ τόκου χάριν λαβόντες ἀγρὸν καὶ πλείω τῶν ἐπὶ χρόνῳ φανῶσι^γ καρπίζόμενοι^δ, ψηφισάτω ὁ ἀκροατὴς ἀπὸ τῆς ἐπαισίας καὶ τὴν ἄνω πᾶσαν καὶ τὴν κάτω κατὰ τὴν ἡμίσειαν^ε εἰσφοράν στοιχησάτω εἰς μεφάλαιον.

68. Ὁ ἐν οἴκῳ εἰσερχόμενος κλέπτων οἶτον τυπείσθω μάστιγι ἐν πρώτοις ἑκατὸν καὶ τὸ δευτέρου^α τῷ κυρίῳ ποιείτω^β. εἰ δὲ ἐκ δευτέρου φανῇ, ἐν διπλῇ ποσότητι ζημιούσθω τὸ κλέμμα· εἰ δὲ ἐκ τρίτου, τυφλούσθω.

68^α. Εἴ τις τὴν καλὰμην τοῦ ἰδίου χωραφίου βουλόμενος καθῶσι ἐνέβαλλε κατ' αὐτοῦ

α) κόπταντες] κλέπτοντες PQ. β) ἀπαιτεῖσθωσαν G. γ) φανῶσι A] φανεῶς M, καρπίζόμενοι τὸν ἀγρὸν PQS. ἀπὸ τὴν ἐπαισίας P. δ) τὴν ἄνω πᾶσαν καὶ τὴν κάτω κατὰ τὴν ἡμ.] τὴν ἄνω καὶ πᾶσαν τὴν κατὰ τὴν (κατ' G) ἡμίσησαν D. ε) ποιείτω τῷ κλεπτήν P.

¹ Членове 58 и 59 предвиждат тежки наказания за нанасяне щети в лозята. Това показва, че лозята са представлявали ценна култура и за тях се полагали големи грижи. Данните на Земеделския закон намират потвърждение и в други извори. Вж. А. Рудакос, Очерки византийской культуры по данным греческой агнографии, Москва 1917, стр. 182. ² Правото за консумиране на чужди плодове на самото място е остатък от обичаите и порядките на родовособщинния строй. Земеделският закон допуска правото да се ядат плодове в чуждо лозе или градина, като предвижда наказание за снани, който влиза с цел да краде. Подобно право, макар и по-ограничено, се среща и в западни законодателни памятници от същото време. Вж. Лилишци, пос. съч., стр. 121—122.

58. Който горн ограда на лозе, да бъде бит и да му бъде дамгосана ръката, а също да се вземе загубата в двоен размер.

59. Който сече чужди лози с грозде или ги изкоренява, да му бъде отсечена ръката и да бъде глобен¹.

60. Които влизат в чужда нива по време на жетва и задигат снопи, класове или варива, да бъдат лишени от дрехите си и да бъдат бичувани.

61. Онези, които влизат в чужди лози или смокинови градини само за ядене, да не бъдат наказвани². Но ако [са влезли] за кражба, да бъдат бити и лишени от дрехите си.

62. Онези, които крадат рало, лемеж, ярем или нещо друго [такова], да се глобят съобразно броя на дните от деня, когато е станала кражбата, по дванадесет фоллиса на ден.

63. Онези, които изгорят или откраднат чужда кола, да я платят двойно.

64. Онези, които подхвърлят огън в харман или в кръстци, за да отмъстят на враговете си, да бъдат изгорени на клада.

65. Онези, които подхвърлят огън в сеник или в плевня, да им се отрежат ръцете.

66. Онези, които самоволно разрушават чужди къщи или събарят огради за собствена ограда или постройка, да им се отрежат ръцете.

67. Онези, които вземат нива за лихва, ако се окаже, че са използвали нивата повече от седем години, съдията да реши, шото целият [годишен] доход след седмата година и половината от дохода преди това да се причисли към главницата.

68. Онзи, който бъде намерен, че краде жито в хамбара, при първи път да му бъдат ударени сто тояги и да плати щетата на собственика. Ако се залови втори път, да плати откраднатото в двоен размер. А при трети път да бъде ослепен.

68^α. Ако някой, искайки да изгори стърнището на собствената си нива, го

πῦρ, τὸ δὲ πῦρ ἀρχὴν κατέκαισε τὰ ἄλλοτρια χωράφια ἢ τὸν ἄλλοτριον ἀμπελῶνα, δεῖ τὸν ἀφροατὴν ἐξετάζειν καὶ εἰ μὲν ἀπειρία καὶ ἀμαθία τοῦ ἀνάγκωτος τὸ πῦρ ἀνήπτει, μὴ πικραφυλάξαι τὸν δυνάμι τοῦ προελθεῖν τὴν φλόγα περσάτρω, ὡς ἀμελήσας καὶ βραθυμῆσας ὁ κοινοῦτος καταδικάζεται. Εἰ δὲ πάντα μὲν ἐκεῖνος παραφυλάξαιτο, ἀφρόων δὲ πνεῦμα προσηυρόν τὴν τοῦ πυρός φλόγα ἐπὶ τὸν βλαβέντα μετακλίσωεν, ἀνεύθυνος ὁ τὸ πῦρ ἀνάγκας διατελεῖ.

69. Ὁ ἐν νυκτὶ κλέπτων οἶνον ἐκ πίθου ἢ ἐκ ληροῦ ἢ ἀπὸ βουττίου τῇ αὐτῇ ἐποβλήσκεισθαι ποιωῇ καθὼς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ κεφαλαίῳ γέγραπται.

70. Οἱ μέτρον οἴνου καὶ οἴνου κολοβὸν ἔχοντες καὶ μὴ ἐπακολουθοῦντες τῇ ἀρχαίᾳ παροπαράδοσι^α ἀλλὰ δι' αἰσχροκερδίαν παρὰ τὰ διατεταγμένα μέτρα δοῦνα ἔχοντες τιμωροῦσθαι ὡς ἀσεβεῖς.

71. Ὁ παραδούς πρὸς νομὴν κτήνη δοῦλος ἂνεν εἰδήσεως τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος πωλήσῃ αὐτὰ ἢ ἄλλως πως ἀχρειώσῃ, ἀζημίως ἔστω ὁ δοῦλος καὶ ὁ κύριος αὐτοῦ.

72. Ἐὰν σὺν εἰδήσει τοῦ κυρίου ὁ δοῦλος παραλάβῃ οἰοδόγητε θηρέματα καὶ καταφάγῃ αὐτὰ ἢ ἄλλως πως ἀπαρίσει, ὁ κύριος τοῦ δοῦλου τὸ ἀπλήρες ποιεῖται τῷ κυρίῳ αὐτοῦ.

73. Ἐὰν παρέρχηται τις ἐν ὁδῷ καὶ εὖρη κεκλιμένον ἢ ἀπολλύμενον κτήνος καὶ σπλῆγχισθεὶς μὴρίσει, ὁ δὲ κύριος τοῦ κτήνους ὑποψία ἔχει τὸν μὴνυτὴρ πεπονηρεῦσθαι, δημοσίᾳ περὶ τῆς κλάσεως, περὶ δὲ τῆς ἀπωλείας μηδεὶς ἀνταρθεῖσθαι.

74. Ὁ διαφθείρων ἄλλοτριον κτήνος ἐξ οἰοδόγητε προφάσεως διαγνωσκόμετος τὸ ἀζημίον ποιεῖται τῷ κυρίῳ αὐτοῦ.

75. Ὁ διαφθείρων κίνα ποιμνὸς ἐπιτηδότητι φαρμάκων λαμβανέτω μίσσηρας ἑκατὸν καὶ τὸ διπλάσιον τῆς τιμῆς τοῦ κινὸς δίδωται τῷ κυρίῳ αὐτοῦ· εἰ δὲ καὶ ἀπώλεια τῆς ποιμνὸς γέγονεν, πάντων τὴν ζημίαν ὁ φονεὺς δίδωται ὡς αὐτός διαφθορὰς τοῦ κινὸς γεγυνώς μαρτυρεῖσθαι δὲ ὁ κινὸς καί, εἰ θηριονιάχος ἦρ, ὡς προϊέπομεν ἔστω· εἰ δὲ ἀπλῶς καὶ

подпали, а огънят се разнесе и изгори чуждите ниви или чуждото лозе, съдията трябва да разследва; ако огънят се е възпламенил поради неопитността и непредвидливостта на онзи, който го е запалил и който не се е постарал с всички сили да не се разпространява той и по-нататък, да се осъди, понеже е бил небрежен и нехаен. Ако пък е взел всички предохранителни мерки, обаче нахлулният внезапно вятър е пренесъл пламъка на огъня у пострадалия, то онзи, който е запалил огъня, остава ненаказан¹.

69. Който краде нощем вино от делва, от лив или от бѣчва, да понесе наказанието, което се предвижда в по-горната глава².

70. Онези, които имат непълна мярка за жито или за вино и не следват старото, оставено от бащите предание, но заради позорна печалба употребяват незаконни мерки вместо установените, да бъдат бити като нечестиви.

71. Онзи, който предаде добитък за паша на роб без знанието на господаря му, а робът го продаде или пък някак по друг начин го погуби, да не бъде наказван нито робът, нито неговият господар.

72. Ако роб със знанието на господаря си приеме някакви дребни животни и ги изяде или пък иначе ги погуби, господарят на роба да даде обезщетение на техния стопанин.

73. Ако някой минава по пътя и намери наранено или убито животно и като го съжали, съобщи за него, а стопанинът на животното подозре, че известителят е извършил злосторство, той да се закълне за нараняването, а за погубването никой да не бъде държан отговорен.

74. Овзи, който погубва чуждо животно по какъвто и да било повод, когато бъде уличен, да даде обезщетение на неговия стопанин.

75. Онзи, който убие овчарско куче, като си послужи с отрова, да му бъдат ударени сто бича и да даде двойната цена на кучето на стопанина му. Но ако е погинало и стадото, то оня, който е убил, да даде пълно обезщетение, понеже е станал причина за погубването на кучето. Да се съберат сведения и за кучето. И ако е било звероборец, да стане така, както казахме по-горе. А ако е било

α) τῇ ἀρχ. παροπα. τὴν πατρικὴν ἀρχαιοπαράδοτον μέτρον Ρ.

¹ Този член липсва в изданието на Ashburner. Тук той е даден по изданието на А. С. Павлов.
² Сиреч наказанието, което се предвижда в гл. 68 от Зем. закон.

ὡς ἔσχε, τυπόμενος τὴν τιμὴν τοῦ κυνὸς καὶ μόνον δίδεται.

76. Ἐάν μαχομένων δύο κυνῶν ὁ τοῦ ἑνὸς κύριος δώσει τῷ ἄλλοιῳ μετὰ ἔθρους ἢ μετὰ ξάβδου ἢ μετὰ λίθου, καὶ ἐκ τῆς πληγῆς ἐκείνης τυφλωθῇ ἢ ἀποθῶνῃ ἢ ἄλλοι τι ἐπικίνδυνον πάθῃ, τὸ δῆμιον τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ποσῆας λαμβανέτω μάλιστα δώδεκα.

77. Ἐάν τις ἔχων κύνα δυνάστην^α κατεπιπρόμενον τοὺς συντόμους αὐτοῦ ὑπαγρήσει^β τὸν κύνα τὸν δυνάστην κατὰ τῶν ἀποθεσιέων κυνῶν, καὶ συμβῇ καὶ λησθῆναι κύνα ἢ ἀποθανεῖν, τὸ δῆμιον τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ποσῆας λαμβανέτω μάλιστα δώδεκα.

78. Ἐάν τις θερίσας τὴν ἑαυτοῦ μερίδα, τὴν πλησίον αὐτοῦ μερίδα μὴ θεριοθέντων, εἰσαγάγῃ τὰ ἑαυτοῦ κτήνη καὶ βλάβῃ τοῖς πλησίον αὐτοῦ ἐργάσιμα, τυπείσθω μάλιστα τριάκοντα καὶ τὸ δῆμιον τῷ βλαβέντῃ ποιέται.

79. Ἐάν τις τραγήσῃ τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀμπελόνα καὶ θύων ἀτραυγῶν μερίδων τινῶν εἰσαγάγῃ τὰ ἴδια κτήνη, τυπείσθω μάλιστα τριάκοντα καὶ τὸ δῆμιον τῷ βλαβέντῃ ποιέται.

80. Ἐάν τις ἀνάγκῃς ὄρεν ἔχων μετὰ κυνὸς κύνη ἀμπέλους ἢ ἄλλο τὸ αἶον οὐκ ἐνέδρον, χειροκοπέσθω.

81. Ἐάν τις οὖραν ἐν χωρίῳ διαγνώσῃ τόπον κοινὸν ὅτι ἐπαγέδειον εἰς ἐργαστήριον μύλο· καὶ τοῦτον προκατάσῃ, ἔπειτα δὲ μετὰ τὴν τοῦ ἐργαστηρίου τελευτῶν ἐὰν ἢ τοῦ χωρίου κοινότης καταβῶσι τῷ τοῦ ἐργαστηρίου κυρίῳ ὡς ἴδιον τὸν κοινὸν τόπον προκατασχόντι, πᾶσαν τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ δίδωσιν καταβολὴν εἰς τὴν τοῦ ἐργαστηρίου ἔξοδον καὶ ἔστωσαν κοινοὶ τῷ προεργασμένῳ.

82. Ἐάν μεριωθείς τῆς τοῦ χωρίου γῆς εὖρη τις ἐν τῇ ἰδίᾳ μερίδι τόπον ἐπαγέδειον εἰς ἐργαστήριον μύλου καὶ ἐπιμελήσῃται αὐτοῦ,

просто или обикновено куче, да бъде бит и плати само цената на кучето.

76. Ако две кучета се дават и стопанинът на едното удари другото с нож, тояга или камък, и от удара то ослепее или умре, или пък му се случи някаква друга беда, той да даде обезщетение на неговия стопанин и да му бъдат ударени дванадесет бича.

77. Ако някой има зло куче, което се навърля срещу кучетата на съседите, и насъкса това зло куче срещу по-слабите кучета, при което някое от тях бъде осакатено или погине, той да даде обезщетение на стопанина му и да му бъдат ударени дванадесет бича.

78. Ако някой, който е ожънал своя участък, докато съседните му участъци още не са ожънати, пусне своя добитък¹ и причини някаква щета на съседите си, да му бъдат ударени тридесет бича и да заплати обезщетение на потърпевшия.

79. Ако някой обере своето лозе, докато други участъци още не са обрани, и пусне в тях своя добитък, да му бъдат ударени тридесет бича и да плати обезщетение на потърпевшия.

80. Ако някой, който се съди с другигиго, му изсече самоволно лози или някое, каквото и да било друго дърво, да му се отсекаят ръцете.

81. Ако някой, който живее на село, забележи някое общо място, удобно за мелница, и го завземе, а после, след завършването на мелницата, когато селската община започне да обвинява стопанина на мелницата, че е присвоил общо място, да му платят всички дължими разходи за нейното завършване и всички да бъдат съобщници в това, което вече е направено².

82. Ако след като се раздели земята на селото, някой намери в собствения си участък място, удобно за постройка

α) κύνα δυνάστην] κύνα δυνάστην M. β) ὑπαγρήσει S, βλαγγρήσει G, βλαγγρήσει MP, ὑπαγρήσει Q.

¹ Нивите и лозите след прибирането на реколтата бивали използвани за паша на добитъка. Законът предвижда наказание за опзи, който пусне добитъка си да пасе в собствената си нива преди реколтата от съседните ниви и лози да е събрана. Вж. Липшиц, пос. съч., стр. 115—116. ² Този член от Земедельския закон доказва наличието на свободна селска община (ἡ κοινότης τοῦ χωρίου). Тя могла да протестира срещу този, който е построил мелница на общо място. Всички общинници нямали право да станат общи владетели на мелницата, след като заплатят разходите за нейното построяване. Това свидетелствува за наличието на неразделена общинна територия, която се намира в колективна собственост на селото, за наличието на неразделена общинна територия, която се намира в колективна собственост на селото, за наличието на неразделена общинна територия, която се намира в колективна собственост на селото. Вж. Мухомедов, Селското земевладение, стр. 35—34. — Липшиц, пос. съч., стр. 120—121. — Панченко, пос. съч., стр. 17—50, 70, смята, че тук не става дума за общинници като членове на общината. Κοινοὶ според него означават „съдружници“ — socii. Според Панченко терминът κοινότης в израза κοινότης τοῦ χωρίου не сочи общинния характер на земевладението, но означава юридическо лице, т. е. селото като владетел на територия, неподстъпна в пълна наследствена собственост у отделните членове на селската община. Такъв вид собственост съществувала и в римско време.

οὐκ ἔχουσιν ἄδωσαν οἱ τῶν ἄλλων μερίδων γεωργοὶ λέγειν τι περὶ τοῦ τοιοῦτον μύλου.

83. Ἐὰν τὸ ἕδωρ ἐρημοῦ χωράφια ἢ ἀμπελώνας τὸ ἐν τῷ μύλῳ ἐρχόμενον, τὸ ἀβλαβὲς τοῦτων ποιέτω· εἰ δὲ μή, ἀργεῖται ὁ μύλος.

84. Ἐὰν οἱ αὐθένται τῶν χωραφίαν οὐ θέλωσιν ἐναι διέμνηται ἐν ἕδωρ διὰ τῶν αὐτῶν χωραφίαν, ἄδωσαν ἔχουσιν.

85. Ἐὰν γεωργὸς εὖρη βοῶν ἀλλότριον ἐν ἀμπελῷ ἀλλοτρίῳ πρᾶττοντα καὶ οὐ καταμνήσει τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ἀλλὰ διώξαι βουληθεὶς φονεῖσαι ἢ κλάσει ἢ ἐν πάλῳ ἐμπερεῖ, ζημιωθείτω ἐξ ὁλοκλήρου.

на мелница, и се земе с направата ѝ, земеделците от другите участъци нямат право да възразяват нищо относно тази мелница.

83. Ако водата, която отива във воденицата, опустошава ниви или лозя, нейният притежател трябва да се погрижи за тяхното запазване. Ако не може, воденицата трябва да спре да работи.

84. Ако стопаните на нивите не искат водата да минава през техните ниви, да имат това право¹.

85. Ако земеделец намери в чуждо лозе чужд вол, който причинява вреда, и не извести ва неговия стопанни, но искайки да го изгони, го убие, осакати или го прободне с кол, длъжен е да даде пълно обезщетение.

¹ Член 84 допълва чл. 83. От него става ясно, че общинниците нямат право да протестираат, ако някой техен съседнин построи мелница, но не вече на общо място, а в собствения си участък, след като земята се раздели.

XX ЖИТИЕ НА СТЕФАН МЛАДИ

Стефан, дякон в маргидската църква Св. София, внасял в 808 г. живото на светеца Стефан Младши, който през 767 г. бил мъжествен и убит от иконоборещия император Константин V Копronym (740—775), защото бил горещ иконопочитател.

В житието на Стефан Млади се споменава за един от походите на Константин Копроини срещу българите.

РЪКОПИСИ: R = cod. Negitis gr. 2028.

ИЗДАНИЕ: *Migne, PCn, C, col. 1069—1186.*

КНИЖНИЦА: *Krimbächer*, OBL., p. 193. — *П. Хансман*: Bulletin de l'Ac. Imp. des Sciences de Saint Pétersbourg VII s. (1912), pp. 1095—1115. — *J. Gill*, A. note on the life of St. Stephen the Younger, by Symeon Metaphrastes, BZ, XXXIX (1939), pp. 382—386. — *Idem*, The life of Stephen the Younger by Stephen the Deacon, *Orientalis Christiana*, VI (1940), pp. 114—139. — *Ostrogorsky*, History, p. 132. — *Moravcsik*, *Byzantinoturcica* I, p. 575.

VITA STEPHANI IUNIORIS ЖИТИЕ НА СТЕФАН МЛАДИ

*De Constantini Copronymi expeditione
contra Bulgaros facta*

Ἐξ ἐκ παραθέσαντες ἡμεῶν δυνάμει δέμα-
νον ἐκ περὶ τῶν ἄλλων ἐκκεκλιμένοι. Καὶ ἐν
ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν κυρίων βασιλέων ἐκεί-
ναις ἔρχοντο πολεμίσται, τῶν ἄλλων ἐκ τῶν ἐκεί-
νων ἐκκεκλιμένοι, ἀποκαταστήσαντες, καὶ ἐκείνους
ἐκείνους παρακαλοῦντες.

Ὁ δὲ κήρυκτος κρείτος πατριάρχης Κωνσταντίνος ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ καὶ ἰδίᾳ προσηλάλησεν, χροσίζοντα αὐτῷ τοῖς καὶ ἐκείνῳ δοῦναι ἐπαγγελίασμένον, πείθειν τὸν ἀδελφόν

*Поход на Константин Копроман срещу
българите*

Шест дни изминаха и затворените сподвижници на свещеца¹ стоаха без храна. На седмия ден дойдох един друг пратенен отстрана на императора-християнин, за да върне свещеца в неговия манастир, понеже предстоела война срещу скитите².

Този твърде лош човек, по пример Калист⁶, измислил на насме едни от учениците ни светци, дал му пари, обещал да му даде още и така убедил този

¹ Стефан Младия бил хвърлен в тъмница заедно със сподвижниците си, по-късно им одобрили съмишления от Константин V измислените сбори в 754 г. Вж. *История*, PG, C, col. 1122 D — 1123 AB. ² С това им е дук на владенията българите. Срв. *Monasticon*, Byzantion, Constantin, II, p. 280. ³ Това Калист бил патриарх и служил като посредник на императора пред съвета. Тук най-често на пунт между виемо „Калист“, често на гръцки знач. „твърде добър, отменен“ и изпитаностия и злокомерен при на дало, което носило това име.

ἐκείνου διέκρινεν Ἰούδαν γενεῶν, καὶ μετὰ τοῦ διδασκάλου ἐδιδάσθησαν. Σέριος δὲ ὄνομα τοῦτο τοῦ μαθητῆ. Τοῦ δὲ οὐρανοῦθεν ἐκείνου εἰσῆλθε παρά τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐπὶ βουλὰς αὐτοῦ κατέβησαν, καὶ οὖν ἐπὶ βουλῇ κατὰ τὸν Στέφανον ἐπὶ ἑξήκοντα ἔρπονδοντο. — — —

Ταῦτα οὖν βολῶν τὸ ἀποδεικνύοντος προμαρτυρεῖται ἀποστόλων ἡ καὶ διαβολὴν ἐκταρῶν διὰ πικρῶν αὐτοῦ Στέφανος πρὸς τοὺς τοῦ βίβλου ἀσέβητος χείρας, (col. 1125 B--1125 A)

оказавши да стане втори Юда и да се въоръжи срещу учителя си. А името на този ученик било Сергий. Овази пък юдския, като поискала благословия от свещенца, влязла в столицата и заедно с императора се отправила в Египет¹ на поход срещу скитите. — — —

И тъй, тази дяволска двойка², като съчинила по такъв лукав начин лъжливото писание³, предала го чрез бързоходен в ръцете на императора [в земята на] скитите.

¹ С това име византийските автори означават общо владенията на Византийската империя в Балканския полуостров. ² „Двойката“ се състояла от доверители на императора, Калост и един лице, на име Админдан, което било привлечено от него. ³ В глъткалото писмо се казва, че Стефан умишлено сбирал седи благородни мъже и изведо византийци с нея. *Vita. Migne, POG, C, col. 1125 D.*

XXI АНОНИМНА ХРОНИКА

Под названието *Παραπινος σύντομος χρονική* е известна една кратка анонимна хроника, съставена през VIII—IX в. (по-точно между 741—829 г.) Съставителят на хрониката, както нагледва, е черпил от един по-стар извор, който е бил използван и от Синас. Хрониката предава някои легенди за стари паметници на Цариград, които по свидетелството на други автори действително са съществували. В нея се съдържат ценни сведения за българската история, които винаги намерили светлина върху отношенията между Византия и България в началото на VIII в.

Текстът на *Παραπινος* не е добре запазен. В него има много празнини и повреди, поради което някои места са трудно разбавими.

РЪКОПИСИ: ²P — cod. Parisinus graecus 1336 (s. XI).

ИЗДАНИЯ: *Migne*, PG, CLVII, col. 651 sq. — *Th. Preger*, *Anonymi byzantini narrative chronographi* (s. Programm des Königl. Maximilians-Gymnasiums für das Schuljahr 1897—98, München 1898). — *Th. Preger*, *Scriptores rerum Constantinopolitanarum*, I, Lipsiae 1901, pp. 19—73. Преводът е направен по последното издание.

КНИЖНИЦИ: *Krumbacher*, GBL, pp. 425—427. — *Morenski*, *Byzantinistische*, I, pp. 233, 471. — *J. Баласка*, *Българският владетел Тервел*, ОСн, LXXVII (1922), стр. 19 и сл. — *Н. Лидин*, *Прочувания върху българското средновековие*, I. Император Юстиниан II Равноплът делянк на лан Тервел, СББАН, XL, I (1945), *илю историко-филологичен*, стр. 5—8. — *R. Janin*, *Constantinople byzantine*, Paris 1950.

ANONYMI CHRONOGRAPHIA

АНОНИМНА ХРОНИКА

1. De Euphemiae statua in Constanti- nopolis posita

30. Εὐφροσύνης (εὐφροσύνης) ἑορταστικῆς ἑορτῆς ἐν τῇ τοῦ Ὁσίου Εὐφροσύνης, ἧς ἐκκλησία ἐστὶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκείνη ἐν ἑορταστικῇ μετὰ τῆς χρυσολογίας ἐκκλησίας. (p. 37, 12—15)

1. Статуя на Евфимия в Цариград

30. В Олварий¹, върху малка поставка има позлатена статуя на Евфимия, жената на Юстин Трапезец², близо до църквата Света Евфимия³, която била построена от нея.

¹ Стена думи на църковнославянски Олварий, който се намирал на именната иконостас Мамарайас (Мамар Аюас); вж. *Janin*, *op. cit.*, pp. 368—369. ² Византийският император Юстин II (565—578).

³ Църквата Св. Евфимия се намирала в източния Олварий в Цариград. Вж. *Janin*, *op. cit.*, pp. 368—369.

4. De Belisarii Thibertiue Thracis signis
in Constantinopoli positis

44a. — — — — — Ἐν τῇ καὶ αὐτὸς Βελισάριος κα-
θίσταται χειρὶ κρηττοῦ, ἡλικιότατος, καὶ Τιβέριος
ὁ νεωτερότερος Θεοῦ καὶ Ἰουστινῶτος ἀνάσχει ὁ
πρότερος λεπτοκότης, ἐκείνουτος καὶ ἰδέαν ἰσχύει,
καὶ τῶν συγγενῶν ἐπὶ αὐτῷ, αὐτὸν ἐκ μακρόθεν,
αὐτὸν καὶ χαλκῷ, ἐκ τῶν συγγενῶν ἐκ-
ταραχθέντων ἀπερὶ αὐτοῦ τοῦ παρόντος.
(p. 52, 7—11)

4. Статуи на Велизарий и Тиберий
Трокий в Цариград

44a. — — — — — Там¹ се поставаше и [статуя на]
самия Велизарий², позлатена и със слясчен
сребро, и [на] престарения Тиберий Тра-
кийца³. [Там се поставаше статуя] и [на]
Юстин Пирей⁴, дребен, силно наведен
напред, както и [статуите] на седем [не-
гови] сродници, — едни от мрамор, други
от мед, които именуващите точно разпоз-
нават по отиданите им знаци⁵.

a) (παρόντος) παρόντος? b) παρόντος P, cornelia Prager.

¹ Т. е. в портика Халки („Медна“). Тя се намира в съвременната част на Цариград.
² Известният византийски пълководец Велизарий по времето на Юстиниан I. ³ Византийският
император Тиберий II (578—582). ⁴ Византийският император Юстин I. ⁵ Под отиданите знаци
тук се разбират белезите за отиданите чинове и должности — пояси, огърлани и др.

XXII. ТЕОФАН ИЗПОВЕДНИК

Теофан е роден през втората половина на VIII в. Още млад, той се оттегля в основания от него манастир *той* *Μεγάλοι Στουδι* при Сигриана, в Мала Азия. Теофан взел участие в религиозните разпри като противник на императора иконоборец Лъв V, поради което бил заточен и умрял в изгнание на остров Самотраки през 818 г.

Теофан се заел да продължи хрониката на своя приятел Георги Синкел (умрял в 810 г.), която стига до 284 г., и написал своята *Хронография*. Това съчинение обхваща времето от 284 до 813 г. Събитията са разпределени по години в строга хронологическа последователност. В основата на своето летоброение Теофан поставя т. нар. *александрийска ера*, според която за начало на света се приема 5492 г. пр. н. е., докато според общоприетата *византийска ера* сътворението на света се поставя през 5508 г. В своята хронологическа система Теофан включва и годините според новата ера, управлението на отделните византийски императори, на персийските царе или по-късните арабски халифи, а също и годините на църковните патриарси — цариградския, ерусалимския, александрийския и антиохийския, както и на римския папа. За по-голяма точност, авторът, освен годината, дава и съответния индикт. Установено е обаче, че има известно несъответствие между годините и индиктите за времето от 6102 (609/10) — 6206 (713/4) и от 6219 (726/7) — 6265 (772/3), при което датирането по години изостава назад с по една година, в сравнение с датирането по индикти.

За най-ранната епоха Теофан е черпил от църковните истории: Сократ, Созомен и Теодорит. За времето от V—VII в. той е имал под ръка съчиненията на Приск, Прокопий, Агатий, Малаля, Йоан Есифавийски, Теофилакт Синоката и Георги Пизидийски. В последната част на своята хронография (VII—VIII вв.) Теофан навярно е черпил от т. нар. *Μεγάλη χρονική*, който е бил използван и от патриарх Никифор, но не е достигнал до нас. За последните години на VIII в. и началото на IX в. Теофан е използвал също и устното предание, а може би и градската хроника на Цариград. Значението на неговата хроника се състои главно в това, че той предава много откъси от недостигнали до нас автори и запълва една голяма празнина от византийската историография през VII—VIII в.

Теофан е почти единственият по-подробен византийски извор за най-ранния период от историята на българската държава и особено за събитията след 769 г., когато свършва историята на патриарх Никифор, до 813 г.

Хронографията на Теофан е написана на народен език и е била предназначена главно за монаси. Като монах и ревнител на православие, той на места открито проявява омразата си към императорите иконоборци и представя тяхното управление в неблагоприятна светлина.

Съчинението на Теофан е било широко разпространено и оказало голямо влияние върху по-късните византийски хронисти. От Теофан са черпали Константин Багрянородни, Псевдо-Симеон Логотет, Георги Кедрин, Йоан Зонара и много други по-късни хронисти. Хронографията на Теофан била преведена на латински език от Авастасий Библиотечар между 873—875 г.

РЪКОПИСИ: α = cod. Paris. gr. 1710 (s. X). — β = cod. Vat. gr. 155 (s. X). — γ = cod. Paris. gr. 1722 (s. XII). — δ = cod. Vatic. gr. 978 (s. XI—XII). — ϵ = cod. Vatic. gr. 154 (s. XII). — ζ = cod. Paris. Colbert. gr. 133 (s. XII). — η = cod. Paris. gr. 226 (s. XV). некрологичен от De Boor. — θ = cod. Vat. Barber. gr. 853 (s. XVI). — ι = cod. Vatic. Palat. gr. 395 (s. XVI). — κ = cod. Mosc. gr. 391 (s. XVI). — λ = cod. Vatic. gr. 579 (s. XVI). — μ = cod. Vatic. Barber. gr. 223 (s. XVI).

ИЗДАНИЯ: *Theophanis Chronographia*, Migne, PCa. CVIII. — Ed. Bonn, I—II (1839). — *Theophanis Chronographia*, ed. C. de Boor, I—II, Lipsiae 1883. Настоящият списък е изграден по последното издание.

КНИЖНИЦА: К. Krambacher, Zur Chronik des Theophanes, Hermes. XXIII (1888), pp. 629—628. — C. de Boor, Zur Chronographie des Theophanes, Hermes. XXV (1890), pp. 301—307. — *Ibid.*, Zu Theophanis, BZ, I (1892), pp. 591—593. — Г. Дестунис, Заметки по тексту Теофанова Вронихана, ВВр. I (1894), стр. 207—215. — С. Шлеминга, Аннот. cod. Paris. gr. 1712 в светлината хронография на Теофана, Ученые записки Императорского Казанского университета, LXIV (1897), кн. 1—2, стр. 1—38, кн. 3—4, стр. 1—32. — E. W. Brooks, The Chronology of Theophanes 607—775, BZ, VII (1899), pp. 82—97. — П. Г. Прохоровский, Летоисчисление по рассказам св. Теофана Исповедника, Вестн. 1912. — G. Ostrogorsky, Die Chronologie des Theophanes im 7. und 8. Jahrhundert, BSlbZ, VII (1928—29), pp. 1—58. — V. Becher, Zur Chronographie des Theophanes, BZ, XXVII (1927) p. 35. — *Ibid.*, Ktesis Bocharina, BZ, XL (1941), pp. 289—298. — V. Grunel, L'année du monde dans la Chronographie de Theophane, Échos d'Orient, XXXVII (1934), pp. 295—406. — П. Михайлов, Няколко бележки към уводната и доминативна и генитивна абсолют у Теофана, ИБМД, XVI—XVII (1940), стр. 318—322. — Н. Н. Веневский, Очерк по истории южнославянского движения и Византийской империи в VIII—IX в. Теофан и его хронография, ВВр. III (1950), стр. 393—438, IV (1951), стр. 211—267. — *Moscow, Byzantinische, I*, pp. 531—537. — Теофан: ВВр. I, стр. 217—237 (ред. М. Гайдар).

THEOPHANIS CONFESSORIS

ТЕОФАН ИЗПОВЕДНИК

CHRONOGRAPHIA

ХРОНОГРАФИЯ

I. Notitiae de Thracia et Myrica

I. Ранни сведения за българските земи

Τὸντο ἐφ' ἧς Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς
ἐν τῇ πόλει τῆς θύρας ἐν τῇ πόλει τῆς
ἐν τῇ πόλει τῆς θύρας ἐν τῇ πόλει τῆς
(р. 28, 19—20)

През тази година¹ благочестивият
Константин², преминавайки Дунава, из-
правил върху него каменен мост и под-
чинил сградите.

¹ Теофан съобщава за това събитие под 5819 св. г., 327 г. от н. е. Висока се приема, че годините у Теофан се изчисляват по александрийската ера, която вече като година 6452 г. За хронограмите у Теофан виж E. W. Brooks, The Chronology of Theophanes, pp. 597—775, BZ, VII (1899), pp. 82—97. — П. Г. Прохоровский, Летоисчисление св. Теофана Исповедника, Вестн. 1912. — G. Ostrogorsky, Die Chronologie des Theophanes im 7. und 8. Jahrhundert, BSlbZ, VII (1928—29), 1—2, pp. 1—58. ² Константин I Велики (806—827).

δεικνύον χρόνῳ τοῦ παραβήτον οἱ τοῦτον ἀνι-
σχόμενος ἐν Ὀδυσσεύδῃ τοῦτον εὐχόμενος (ὁδύ-
σσεια, πολλοὺς αἰσχυροὺς διὰ τὴν εἰς Χριστὸν
πίστιν ἐπαγχομένους ἐθελήσαντες αὐτὸν εἰς χρό-
νον ὑπόδεσθαι. (pp. 48, 27—49, 3)

Ἐμπροσθεν δὲ καὶ ἐν Δορостоῦ τῆς
θέρης Αἰμυλίου ἀπὸ νεογέννητον, πρὶν ἐν-
δοθεὶς ἐπὶ Καπitolίῳ καὶ πολλοὶ ἄλλοι
κατὰ δεξιέρους πόλεις καὶ πόλεις διέτριψαν
ἐν τῇ εἰς Χριστὸν ἐλπίδι. (p. 51, 16—19)

Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ διήγειτο Ὀβίλης ὁ βασι-
λεὺς ἐν Μαρτιανοπόλει τῆς Μισίας. (p. 56,
9—10)

Ἐν Μαρτιανοπόλει δὲ Ὀβίλης περιέτριψεν
κατὰ Γαβρίας παρρησιάζων ἐπὶ. (p. 57,
14—15)

Τὴν δὲ Βαυρίαν χριστιανὴν διέδοκε Ὀβί-
λης ἐν Μαρτιανοπόλει διήγειτο Εὐσταθίου μὲν
τὸν ἱερόν εἰς Βιζύην ἐξέρχοντο, ἐξέρχοντο δὲ
τῆς πόλεως ἐξέρχοντο ἀγριότητι τὰς ἐκκλησίας
παρέδοκε τῷ Ἀρειανῷ. (p. 58, 21—25)

Τῆς δὲ θέρης πόλεις τράποντο ἀρριανισμῶν
παραβήτον, ἡγεμονία Ὀβιλιανῶν καὶ
ἐκείνους οὐκ ὄντας ἐν τῇ ἑλπίδι καὶ τῇ εἰς
Νεκρὸν πίστεϊ ἐβόωντο. (p. 61, 5—8)

Οἱ δὲ Γαβρία ἐπὶ Ὀβίλιον παρεμύθησαν
ρομφαῖα ἀνείχοντες κατὰ Ὀβίλιον δὲ Εὐστάθιον,
ἐπαμειβόμενος αὐτῷ Ἀρειανότατος, προσηγορία
καὶ Κωνσταντίνου Εὐδοκίῳ καὶ Ἀκακίῳ
τοῖς Ἀρειοῖς, οὗτος ἀρριανίζων τοῖς
Γαβρίοις ἐβόωντο. (p. 64, 16—19)

пече достигнал до дълбока старост през
втората година от управлението на [Юлиан]
Отстъпник¹. Управниците на този [импе-
ратор] го заловили като частно лице в
Одиспол² и след като го подложили
на много мъчения поради вярата му в
Христа, убият го на 107 години.

И в Доростол³, Тракия, загинал мъче-
нически войникът Емилиан, който бил пре-
даден на огъня от Капитолий⁴. Отли-
чили се поради вярата си в Христа и
многова други на разни места и по раз-
лични начини.

Същата година император Валент⁵
прекарал в Марцианопол, в Мизия⁶.

Валент, който воювал срещу готите,
преследувал в Марцианопол⁷.

Валент, който пребивавал в Марциа-
нопол, като чул за ръкополагането на
Евагрий⁸, заточил във Виза свети Ев-
статий⁹, а Евагрий изгонил от столицата
и предал църквите на арианнина Демофил.

Понеже целият Запад въздавал почит
на единосъщната тринна, те погосили
Велегунинан¹⁰ и свикали събор в Ила-
рик¹¹, като потвърдили никейския символ
на вярата.

А готите, нападени от хуните¹², по-
искали помощ от Валент чрез своя епи-
скоп арианин Вулфила, който преди това,
по времето на Констанций, бил заедно с
арианните Евдоксий и Акхий. Той из-
правил готите арианни.

¹ Юлиан Отстъпник — римски император (361—363). ² С Одиспол тук е означен гр. Овдес, дн. Варна. ³ Дн. Сливстрѣ; вж. Яко Тодоров, Durostorum, принос към антиката история на Силистра, стр. 50—51. Десният бряг на Долна Дунав с една млада жена погубил него е бил известен в II в. пр. н. е. като Вира Тракис. Как пряк на първия век пр. н. е. той бил присъединен към провинция Мизия. Вж. Б. Геров, Северната граница на провинция Тракия, ИБАН, XVII (1930), стр. 11. ⁴ Капитолий — управител на провинция Тракия. ⁵ Валент — автократичен император (364—378). ⁶ Събитията се отнасят към 367 г. ⁷ Евагрий бил избран за патриарх в Цариград след смъртта на Валентин (370 или 369 г.) от ариосомните, които от арианите бил избран Демофил (370—380). Ето Евагрий бил скоро изпратен на заточение от Валент, който бил привърженик на арианите, а Велогите поседователи били подложени на различни мъчения. ⁸ Валентиниан — автократичен император (364—378), брат на Валент. ⁹ Съборът в Иларик бил свикан през 375 г. срещу арианите. На събора било осъдено арианска мота и било утвърдено православното. Срв. Hefele, op. c., p. 582. ¹⁰ Събитията се отнасят към 326 г.

"Εν τῷ μαρτύρῳ Ἀντίλλω, ὁ Μουσίωνης πάλιν, Σαβῆν, γενόμενος ἀνδραγὸς καὶ ἐπαρρησιασμένος, ἀποβαλὼν βέλτερον, εἰς ἀποστροφὴν ἀπέβη, καὶ πάλιν ἔρχων πρὸς τὸν Σαβῆν ἰσχυρίσθη, οὗτος καὶ ὁ ὅμοιος καλοῦμαι, καταπράξει τὴν θηρίαν, δι' τὴν μάλιστα ἡλικίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπαρρησίαν εἰς τοῦτον τοῦ Σαβῆν, ἀποσπῶντα δὲ τὸν Ἀσπιδρα οὖν ἐξ ἐν' αὐτὸν δυνάμει καὶ Ἀσπιδρόν καὶ Ἀσπιδρόν ἰσχυρίσθη τὸν Ἀντίλλω ἑαυτοῦ, ὅθεν καὶ Νέκτωρ καὶ Φωκασιώτης καὶ Ἀρκαδιότης καὶ Κασσιότης καὶ ἑκατὸν ἡλικίαν παλιότατος καταστροφόμενος καὶ εἰς ἀρχαίους πολλοὺς πατέρας συμφοροσώτατος ἵστατο, τῶν οὖν σπουδαίων διαπονηθέντων ἀφ' ὧν καὶ αὐτός, προσέβητο Ἀντίλλω καὶ μέγα θαύματος κέντρος, τῆς π. αὐτ. Πέτρος καὶ τῆς πρὸς Καλλικλῆ καὶ Σπύρῳ κερήμενῃ, πάλιν πάλιν καὶ πάλιν δυνάμενος πλεῖν ὁδοπορεύμενος καὶ ἑκατοστάς, τῆς ποτε Παγίθου κληθέντος, ὅπου καὶ εἰς τὸν Ἀσπιδρα αὐτὸν ὁμοίαν ἐβόων. ἀναγνίσκων οὖν Θεολόγος ἀποσπῶντα πρὸς Ἀντίλλω καὶ Κασσιότης χροῖον λαβὼν ἐπὶ τῆς ἀναρχήσεως ἀναρχοῦν, χροῖον δὲ χροῖον λαβὼν ἐπὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἡμετέροις προσομιλοῦσιν ἐκείνῃ. (pp. 102, 14—103, 56)

δουλευθεὶς ἐνέδοκε καὶ ἡγεθῆναι ἑαὶν, ὡς³
Περσὺς ἐπὶ τὴν ἐκείνῃ. (гр. 115, 29—
115, 6)

Τούτῳ τῷ ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς Ζήνωνος
τὸν υἱοκαταστήσαντος τῆς ἐκείνης καὶ λαβόντος αὐτοῦ
ἀποσταλέντων ἐν τῇ Θράκῃ ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν
λαμπρὴν καλεῖσθαι παραδόντων αὐτῷ στρατὸν ἐν
τῷν ἰδίων πρὸς συμμάχους, αἱ τοὺς κατὰ
παροῦσαν Ἀσπαρὸς μικροὺς δεῖν εἰς Ζήνωνα
διαχωρίζονται, εἰ μὴ πρῶτον τὴν ἐκείνην
εἰς Σαδύρην ἀπεστέλλῃ αὐτὸν, πόλιν τῆς Θρά-
κης. (р. 116, 26—31)

Χαλεκῶς δὲ ὁ Ζήνων μεταχωρησάμενος
τὴν ἀρχὴν, ἐν προκειμένῳ Μεσοποταμίᾳ τὴν
Σαυωκτοῖ, Θράκῃ δὲ κατέδραμεν Οἰνους
σφοδρὰ τοὺς πρὸς τὴν λαμπρὴν, τὸν βασι-
λεὺς ἠδοναὶς διόλους καὶ ἀρτίστον ἔδωκεν
οὐλοῦστος. (р. 120, 9—12)

Ὁ δὲ Ζήνων Ἰωάννην τὸν Σαδύρην ἀπέ-
στείλε κατὰ Ἰλλιον καὶ Λεοντίου μετὰ πλείστης
δυναμείας κατὰ τὴν καὶ θάλασσαν, πολέμων
δὲ συσχερμένους οὐλοῦστος, Ἰλλιος τε καὶ Λεον-
τιος ἡγεθῆναι εἰς τὸ Παπυρίου κατεπύλλαν
ἐπὶ τὴν Παναγίαν μαγιστράν, γῆνι λεγο-
μένην εἶναι, τὴν καὶ Παναγίαν, τὸν ἀδελφόν
Ἰλλιον, ἐπὶ οὐλοῦστος βαρβάρων ἀπάντα Ἰωάν-
νης οὐλοῦστος ἀπέπεσε. (р. 129, 31—130, 5)

Κατὰ γὰρ τὸ Βυζάντιον διακρίσεις ποτὲ
τοὺς ἀδελφούς τῶν διδασκάλων ἐπὶ τὴν τὸν
παρὸς αὐτοῦ Οὐλοῦστος μετὰ τοὺς Ἀπύλλου
καὶ τὸν Ἰωάννην ἐπὶ τῇ Λεον-
τιος βασιλείᾳ, καὶ τὸν εἰς Ζήνων ἐν Θράκῃ
μεταχωρησάμενος εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ τὸν
ἀδελφόν καὶ Θράκῃ ἡγεθῆναι, μετὰ Ἰωάν-
νης τὸν Σαδύρην κατὰ τὸν Ἰλλιον Ἰωάννην
ὡς καὶ μετὰ τὸ ἀποκαταστήσαντος Ἰλλιον καὶ
Λεοντίου εἰς τὸ Παπυρίου κατεπύλλαν κατεπύλλαν
Ἰωάννην κατεπύλλαν αὐτοῦ αὐτοῦ πρὸς
Ζήνωνα ἡγεθῆναι καὶ ἐκείνους ἐν τῇ Θράκῃ καὶ
οὐλοῦστος οὐλοῦστος ἐπὶ τῇ Βυζαντίᾳ.

подарыми и много парм, той отступил и
се оставил да бъде победен, както съоб-
щава Приск Тракеец⁴.

През тази година император Лъв из-
прати Зенон⁵, стратилат на Изток и
негов зет, в Тракия по каква работа, като
заповядал да му се предаде част от собствената му войска в помощ.
Някои по подбуда на Аспариевски цели
да убият Зенон, ако той не прадугади за-
говора и не се спасил с бягство в Сер-
дика, град в Тракия.

Тъй като Зенон все управлявал дър-
жавата, отначало сирачините нападнаха
Месопотамия, а хуните — Тракия⁶, като
причинявали големи щети навред, докато
императорът се отивал на неслучайни удо-
волствия и на несправедливи деяния.

А Зенон изпрати Иован Скит с огромна
войска срещу Илус и Леонтий по суша
и по море. След като се завършало ожес-
точено сражение, Илус и Леонтий били
победени и избягали с магистра Пам-
претий, аз когото се говорило, че е ма-
гьосник, в крепостта Панаприй⁷. Тогава
Иован владения Тронунд, брата на Илус,
който отивал да събира перварски [войс-
ки], и го убил.

[Теодорих]⁸, чийто бияде Валимер упра-
вявал голямата след синовете на Азия при
паруването на Лъв, посещавал някога като
законник в Константинопол най-добрите
учители. Прочее император Зенон, като
го повикал от Тракия в Константинопол, из-
прати го консул и управител на Тракия и
го изпрати с Иован Скит срещу Илус.
Теодорих оставил Иован да обсажда Илус
и Леонтий, които били обградени в кре-
постта Панаприй, а сам се отправил срещу
Зенон. Той налягъл в Тракия, където
се разположил на стан, и настъпил срещу
Константинопол. Но само от съжаление

а) αὐτοῦ πρὸς γ, εἰς Περσὺς leg. esse subindicat Cioar recte et sic curr. in m. acc. m. b) ἡγεθῆναι.

³ Приск — наречен Тракеец, защото се родил в тракийския град Пантон, с каква една Византийска история в 8 книга, която обхваща събитията между 411 и 472 г., откъдето минава Теофан. Изабрани откъси от неговата История са преведени в Гръцки мислители на българската история, I, стр. 85—123.

⁴ Българският император Зенон, който бил живял на дворецът на Лъв I, Армения.

⁵ Синовете на този император на хуните в Тракия се викали или нечестните синоди от управителите на Зенон. Срв. Кулаковски, История, I, стр. 380. — Успенский, История, I, стр. 381.

⁶ Крепостта Панаприй се намирала в Истрия, в М. Азия. Точното й местонахождение е неизвестно. ⁷ Теодорих Валимер е бил дядо на осемгодишния император като законник в Цариград на мина, сключен между Лъв I (457—474) и вандалите остготи. Той прекратил във византийската история десет години. Срв. Кулаковски, пос. съч., стр. 385.

καὶ μὴν ὁμοίᾳ τῇ περὶ τὴν πόλιν, εἰς ἣν, ἠμαρτήσεως ἐπαρτήματα εἰς τὴν ὁδοῦ καὶ πρυτανείας ἐπὶ Ζήνωνος παρέρχοντο εἰς Ἰσθμὸν (p. 131, 2-13)

[illegible]

Τὸ 8 αὐτὸ ἔτε καὶ ὁ καλεσμένος Φαῖ-
δρος τῷ Ἰλλυριῶτι καὶ Ὀδρυσὶ ἐπαρχοῖσι καὶ
ἐπαρχοῖσι αὐτῶν ὑποδείκνυται αὐτοῖς. (p. 149,
26—27)

Τούτω τῷ ἔτι ἀλλοίωται παρὰ τοῦ βλα-
 λῆτος: "Αποστασὶς οὐρανὸς Γῆθεν καὶ ἔλ-
 λουσι καὶ ἔκρυνθαι ὕδατιν, ἀπὸ τοῦ οὐρα-
 νίου τῆς γῆς καὶ ἔκρυνθαι αὐτῆς Ἄγροισίν,
 καὶ Ἀσφαλτοῖν παύδης, ἵναὶν γαρνῆταις ἁδ-
 νοποιῇται. (p. 145, 17—20)

Ταῦτά τῃ δὲ βίῃ Βουδδαμένη, τὸν πλὴν Πα-
τριάρχων κήρυγμα Φωδερμένον, οἱ δὲ Σινδὴ
καὶ Μυσία καὶ Ἰουδαία πόλεις ἀφ' ὧν ἐκείνη
παρῶντο πνευματικῇ κατὰ Ἀναστασίον τοῦ
ἀποστόλου· ὃ δὲ πνευμάτι πολλὰ μακάριος ἐπέλε-
σεντο πῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ μαθημάτων,
πρὸς τὸ ἐν τοῖς αἰσίοις παρεμύθησιν πλε-
στον καὶ ὁλοῦ ἐν συμμάχῳ καὶ ὁδοῦ καὶ
δοῦ Ἀλφά ἔχοντο, φωνὴ δὲ βίῃ ἐν μὲν ἀν-
τιβόλῃ καὶ χηλιδῶν σιγαλῶν βαρύνοντι
οἱ τῶν ὁδοῦ σιγαλῶν ἐπὶ τῶν, κῆρ δὲ
ἀλλοτρίῃ Ἀνατολῇ καὶ Σινδὸν καὶ παρῶν,
ἐν αὐτῇ πνεύματι ὡς ἐν αἰσίοις ἐλεον. (p. 157,
11-19)

ние към града, които казват, се върнал в Тракия и отблъснат от Зевон, отишъл в Италия¹.

Авастасий им² противопоставя римския войска, предвождана от Йоан Скиа, който бил потушил въстанието на Илус и Леонтий, от Йоан, по пример Гърбеник, — я двамата военачалници на трансилванския войска, от Диоген (по това време те били командири на школите) и от други достойни за похвала мъже.

През същата година така наречените българи, нападнали Илirik и Тракия⁶ и се завърнали, преди да се разбере за тях.

През тази година¹ била изпратена от император Анастасий войска² от готи, беси³ и други тракийски племена, които били предвождани от сирака на Итона Арсебинд⁴, син на Дагалайф, редовен консул.

През тази година⁸ православните в Святия, в Мизия и в останалите области подкараха Виталкан, син на Патрикий, ноем на федератите, да се явие крещу нечестивия Анастасий⁹. След като се опълчи срещу него, той забие десетки копийи от войниците на Анастасий и сложил ръка на огромно количество злато, изпращано за заплати на войниците, бойни съоръжения, припаси и други подобни неща. Казахат, че в едно тражение той повалил 65 000 души от императорската войска¹⁰ заедно със стратега Ипаций, сестрин син на Анастасий, и патриций Секундий, когото заловил жив и го държал под стража.

1 В Иваний Теодорид основна съществено умение след победата си над Саванор. Огледането на Теодорид от Цариград се отнася към 487 г. Оттогава започна и преследването на остатъците на Иваний. Вж. *Успенский*, пос. съд., т. I, стр. 340. 2 Възвръщането на Анастасий предизвикало недоволство сред иждивниците, които скоро се претърпели и бунт. Вж. *Куликовски*, пос. съд., стр. 440. *Срв.* *Славян*, т. I, стр. 84, бел. 1. 3 Теодорид съобщава за победата на Саванор през 593 г. (с. г.), с. 501 г. от е. за нападението на българите в Илirik и Тракия съобщава под 449 и 504 г. и *Samuel Marcellus*: *MOH*, AA, XI, стр. 93, 96. 4 Теодорид съобщава за това събитие под 597 св. г. т. с. 505 г. от почетна ера. 5 След завоюването на гр. Ахилла (дн. Дарбанск) от персите в 503 г. Анастасий бил провъзгласен за император нове войски на Итал. 6 Бискупите били изгонени от най-голямото епископство — сиречи — и изселени по турското усъдие на Кедрон, дн. гр. Мирали, между Хиузе и Голосе. Вж. *Г. Исидор*, *Триадичните бегн.*, II, VI (1924), стр. 31—47. *Срв.* *Д. Дечев*, *Характеристика на православния свят*, София 1932, стр. 10, 26, 70. 7 Аравонци били нападнати на мисирск в източния войски. Вж. *Куликовски*, *История*, I, стр. 453. 8 Съобщава се смъртта към 6003 св. г. т. с. 520 г. от е. н. е. 9 Анастасий бил мисиритин. Неговите политически противници изпозвали религиозните му убеждения, да не провалят гръцката война. *Срв. Успенский*, пос. съд., т. I, стр. 350—352; *Куликовски*, пос. съд., стр. 442—447. 10 Срещу Византия бил изпратен 80-хиляден войски, калашауена от Шлеминга на Анастасий. *Иваний*, Вж. *Isaiah Ambrosii Excerpta de insidiis*, p. 143, 2 sqq. стр. стр. 36.

Τότε τῷ ἔτι βασιλεὺς ἀνταρμήσας κατὰ Ἀναστασίον διὰ τὴν ἐκείνου πολλὰ κατὰ τοῦς ἐπὶ Ἀναστάσιον στρατηγούς καὶ τῇ λαοῦ πολέμῳ ἐπιδέσμετο, ἀναστὰς καὶ ἀρπάζων καὶ ἀποπύλλων καὶ τέλος πρὸς ὕβριν ἐκείνου συνεστήτην μὲν πύλλους ἐκείνου (pp. 160, 13—161, 17)

Τὸ δὲ ἐκείνου Θεοδοσιόσης² διὰ φόβον τοῦ βασιλέως κατανέμεντος Τροβέρ τῷ Κωνσταντινουπόλει ἐπιστάτῳ, μ' ἐλπίσας τοῦ Ἰλαρίου καὶ τοῦ Ἑλλίου συνέλθοντες εἰς τὴν δὲ ὑπερήκου ἀνολογίας ἐς ἀπὸ ἰδίου υπερελλίου ἀνέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐς Τροβέρ πέμψοντες τῷ Ρωμαῖς κατωμένων ὑπερήκου ἐπέθηκεν, τὴν δὲ Θεοδοσίαν ἐπέμψον Θεοδοσιος δ' ἐπὶ τοῦτος παρὰ τὸν δυνάστη ἄλλως, μὴ εἰδὼς καὶ διὰ τὴν (p. 162, 19—25)

Καὶ ἱστοροῦντες ἱστορίαν δ' ἐκείνης ἀπὸ αὐτοῦ, ἀπὸ πρῶτης καὶ πολλῶν, ἀπὸ οὐρανίου ἀρπάζοντες καὶ ἐπὶ τοῦ σπυλίου πρῶτος, Ἰλλίους τῷ γένει (p. 164, 16—18)

2. In Bosphoro Cimmerio pax restituitur

Τῷ δ' αὖτῳ ἔτι πρῶτης τοῦς Ῥωμαῖους γένει καὶ ἐπὶ Ὀθωνα τὸν Λευρόντα Σαβίρ, Βαβάρους, ὁνόματι Βοαρῆς³, χίμα, ἔχοντα μὲν ἐκείνης Ὀθωνα χιλιάδας 4, ἔτις κατεδυνάστευσεν τὸν Ὀθωνίαν μὲν μετὰ τὴν τοῦ Ἰλίου ἀπὸ τοῦ Βαλῆς ἀπαβόλῃς ἀπὸ τοῦ προσημασίου παρὰ Κονιδόν, βασιλέως Πυλόν, δύο βίβας ἐπὶ ἄλλῳ Ῥωμαῖς Ὀθωνα ἐκδύστην, ὁνόματι Στίρας καὶ Γλόνις, τοῦ στυμψίου πύλῳ καὶ Ρωμαῖον, παρὰ τὴν δ' αὖτῳ Βοαρῆς πρῶτος διὰ τῆς χείρας αὐτοῦ ἐπὶ τὰ Πυλόν μετὰ χιλιάδας 4, οὗ καὶ κατέβηκεν, καὶ τὴν μὲν ἑνὶ βίβῳ αὐτοῦ, ἐπὶ Λευρόντα Στίρας, οὐλοβορέτη δέοντες εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν τῷ βασιλεῖ ἐπέμψον, τὸν δὲ Γλόνιον ἐπὶ τῷ πολέμῳ Βοαρῆς καὶ αὐτοῦ γένει στυμψίου καὶ ἱστορίῃ τῷ βασιλεῖ ἱστοροῦντες.

През тази година¹ Виталиан се надигнал срещу Анастасий поради клетосприятелството и причинил много злина на Анастасиевите войски и на цялата държава, като убивал, грабел и обезоръжавал войници. И най-после за глора продавал един войник за един фолис.

Понеже от страх пред императора епископът на Солун влезе в споразумение с константинополския патриарх Тимофей, 40 епископа на Илirik и Елада се събрали заедно и чрез писмено изложение се отцепили от него като от свой митрополит. Те проповядва пратеници в Рим и се споразумели писмено да бъдат в обществe с римския епископ. Историкът Теодор² нарича неоснователно солунският епископ патриарх, без да знае за него.

Вместо Анастасий се въздигнал благочестивият Юстин³, мѣнъ възрастен и много опитен, изирец по род, който започнал като войник и се издигнал до сенатор.

2. Омиротворение на Киммерийския Босфор

През същата тази година⁴ минала на страната на ромѣте със сто хиляди хуни една плея варварска, племѣна, от хуните Савира, на име Боарис⁵, които управлявала земите на хуните след като загинувал нейният мъж, Балак⁶. Боарисе завладяла двама царе на друго хунско племе от вътрешните области, на име Стиракс и Глониус, които минавали през страната ѝ с двадесет хиляди души на път за Персия, привлечени от персийския цар Кавад като неговъ съюзници срещу ромѣте. Тя ги изстребила и като заловила единия цар, на име Стиракс, направила го окован на императора в Константинопол, а Глониус убилъ в сражение. По такъвъ начинъ тя се съюзила и установила мир с византийския император.

α) Θεοδοσίος δὲ Θεοδοσιόσης ἱ. β) Βοαρῆς εἶναι Βοαρῆς ἱ. Βοαρῆς καὶ Βοαρῆς ἱ. Βοαρῆς ἱ. Βοαρῆς ἱ.

¹ Теофанъ съобщава за това събитие под 6007 сл. г., в 515 г. от н. е. ² Събитието се описва при 6008 сл. г., т. е. 516 г. ³ Стои дума за Теодор Анагност, църковен историк от старата школа на VI в. Неговата „Църковна история“ обхваща времето от 313 до 527 г. От нея е цитиран Теофан. Срв. Μονατσικ, op. cit., p. 518—520. Откъси от него са дадени тук, стр. 175—176. ⁴ През 6010 сл. г., т. е. 518 г. ⁵ Теофанъ съобщава за това събитие под 6020 сл. г., през 528 г. от н. е. ⁶ Името Боарис е преведено от Малала (Μαλαλα, op. cit., pp. 450, 22, 431, 8) на формата Βοαρῆς Βοα. Срв. за това Μονατσικ, Byzantinoturcica, II, pp. 107—108. По всяка вероятност втората част на името Βοαρῆς отговаря на lat. rex. ⁷ Балак — искал на сватбата (окло 520 г.). У Малала (op. cit., p. 431, 4) името е преведено под формата Βαλῆς. Срв. Μονατσικ, Byzantinoturcica, op. cit., II, pp. 103—104. ⁸ Стиракс и Глониус били преведени на латинските тѣни (окло 527 г.). Срв. Μονατσικ, op. cit., II, pp. 114, 293—294.

νημεῖος βουβύτος, ἐκπύμαστος ὄντας τὸ πᾶν
αὐχρῶν μὴ ἐκρυβίσκει², καὶ ἐξέστη ὁ βασιλεὺς
τῶναις προσφύοις καὶ τὴν ἀπολογισάσθαι, καὶ
πολλὰ ἐπαιγομένησαν, καὶ ἐγένετο φόβος πολλὸς
καὶ δοξάζειν (p. 177, 11—17).

измал: „Вие, които сте епископи, не се гаврете с честния сан“. А императорът издал строги закони срещу блудниците и мнозина били наказани. Настанала голяма страх и сигурност.

4. *De origine Belisarii*

**Παύλος δὲ ὁ Βελαντιεύς ἐκ Γερμανίας,
ἡ Περικλὴς τε καὶ ἡ Πάυλου μετὰ αὐτοῦ.
(p. 189, 19—20)*

4. За произхода на Великото

Велизарий¹ произхождал от Германия, която лежи между Тракия и Илирия.

5. *Pompeiopollis terrae motu diruitur*

Τέτοιον τὸν ἔχει: *Εὐαγγελιστὴς ἱερεὺς Θεοφάνης*
Μακαρίου ἀπὸ τῆς *Μοναχίας* *Πατριάρχου* γὰρ
τοῦ ἐκείνου ἀσκήσαντος καὶ ἐξαγορεύοντος τοῦ ἡμετέρου
πολιτείας ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως καὶ ἡμετέρου ἱεροῦ
ἐκείνου γὰρ, καὶ οὐ φανερὸν οὐδὲν φανερὸν βίβλου
ἐκείνου ἀσκήσαντος καὶ πολλὰ ἰδιωτικὰ ἢ βασι-
λεῖς πρὸς τοὺς ἐξαγορεύοντας καὶ συνθηκόμενους ἐκ-
τάσεις, καὶ τοὺς ἑξῆς ἐκείνου ἐκτακόμενους. (p. 216,
17—22)

Б. Земетрѣе в Подпечерскѣ

През тази година пострадал от божин гнев Помпелюпол, град в Мизия. Земята се пропукнала от земетресение и погълнала половина от града заедно с жителите, които се намерили под земята. И чували се гласовете им, които влизали за помощ. Императорът дал много подарък, за да бъдат изкопани и да им се помогне, а оживелите подарил.

6. *Bulgari Seyshellu Malumque aggre-*
diuntur

Τοῦτοι τῶ ὄντι ἐκείνησαν ἐν Βουλόμενῳ, ἀπὸ ὧν μετὰ πολλῶν Βουλήσεων καὶ ἀποφάσεων, ὡς ἐπὶ Σωτήριον καὶ Ἀνάτολιν, ἀπεργάσαντο ὅπως τῆς Μαρίας Ἰουδαίου καὶ τῆς Σαβίτης Βουδαισίου, οἱ τῶν ἡελθόντων κατὰ τὴν Βουλόμενον συνέλθοντες πόλιν, καὶ ἐκείνη, Ἰουδαίους δ' ἀπεκρίβαντες ἐν τῇ πόλει, καὶ ἔπειτα ὄντ' αὐτοὺς Κωνσταντῖνος δ' Ὁμολογητὴν καὶ ἄλλον ἐν Βουλόμενῳ ἔως τῶν μερῶν τῆς Θεοῦ, καὶ ἔπειτα κατ' αὐτοὺς δ' ἀποστῆναι

6. Българи напускат Скарния и Мизия

През тази година² се раздвижили българите — двамата техни „даре“ с множество българи и с друпи³ — срещу Скития и Мидия, когато стратиат⁴ на Мидия бил Юстин, а на Скития — Бадварий. Тези, като излезли срещу българите, завързали сражението и стратиат Юстин⁵ бил убит в сражението, а вместо него станал военачалник Конестантин, синът на Флорентий. И българите дошли чак до областите на Транкия. И излезли срещу

a) *Bol'shoye* z. b) *rei Bol'shoyi*; *om. dñ. rei Bol'shoy'* *om. mare albeștres*, *Bol'shoy rei Bol'shoy'* *ex A*
 moți sunt *Vulgarum* *duo reges*, *Vulger* *scilicet* *et* *Dragoon*, c) *Bol'shoye* z.

[illegible]

идеж: *Κωνσταντῖνος καὶ Γεώργιος καὶ (ἀκούσιος) ὁ στρατηλάτης αὐτοῦ Ἰλλυριεὺς, Ἀκούμ² ὁ Ὀρίσιος³, οἱ ἐδέξαντο ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ βασιλεῦς αὐτοῦ καὶ μετὰ βασιλεὺς τοῦ Βουλγάρου⁴ ἔκρινον αὐτοὺς καὶ ἀπέκταναν πολλὰ καὶ ἔθεναν αὐτοὺς ἐπὶ τῇ γαλιανῇ καὶ ἐπέστησαν περὶ αὐτῶν φρονέοντες καὶ τοῦς δύο ῥήκας αὐτῶν καὶ ἐν τῇ βασίλειον αὐτοῦ μετὰ χαρῆς ἀπαγαγόν αὐτοὺς ἄλλω Βουλγάρῳ⁵, καὶ οὗς δαδὲ πάντες οὗτοι αἱ στρατιῶναι δέδωκαν αὐτοῖς νόμισμα καὶ κατέδωκαν αὐτοῖς οἱ Βούλγαροι καὶ δοῦσαν αὐτοῖς σφέδονας, *Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Ἀκούμ καὶ Γεώργιον καὶ ὁ μὲν Γεώργιος μετὰ τοῦ πατριάρχου αὐτοῦ πόλεως τῶν ὁσίων ἐξῆλθεν, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος αὐτὸν τῷ Ἀκούμ συνελήλυθον ἐξῆλθεν καὶ τὸν μὲν Κωνσταντῖνον δέδωκεν λαρόντες χρυσὸν νομίσματα, καὶ ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸν δὲ Ἀκούμ ἐπέστησαν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα μετὰ καὶ ἄλλων ἀγκυκλίοντων.* (pp. 217, 26—218, 17)*

7. Mundo Romanis socius fit

Ποῦτος τῷ ἔτει προσερχόμενος Ῥωμαῖοις Μαῦνδος ἐκ τῶν γυναικῶν τῶν Γερμανῶν καταγόμενος, οὗτος Γερμανὸν, ὅπως μετὰ τῇ τελευτῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἦλθε πρὸς Ῥώμην, τὸν οὖν οὐκ ὤκνησεν ἀπὸ μαγεῖος, ῥῆμα αὐτοῦ τοῦ Σεμίου καὶ γὰρ οὗτος οὗτος ὁ ῥῆς Ῥίμης, ὁ Θεοδώρος, πέμπτος πρὸς αὐτόν, καὶ προσεβίβη ἀπὸ τῆς πύλης αὐτοῦ καὶ ὅτι μετὰ αὐτοῦ σαρματῶν αὐτοῦ, περὶ δὲ τῇ τελευτῇ Θεοδώρου ἦλθεν αὐτὸν τὸν ἀποσφίον ποταμὸν καὶ ῥῆσαντο τὸν βασιλεῖα Ῥωμανῶν εἶνα ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ καὶ ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πολλὰ αὐτὸν φιλοκαταμένοντος ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν αὐτὸν αὐτοῦ ἀνέλασαν ἐν αὐτοῖς, παύσαντες οὐκ ὀλίγον χρόνον τῷ Ἰλλυριεὺς, καὶ ἐν τῷ παραρριεῖσθαι αὐτοῦ εἰς τὸ Ἰλλυριεὺς, ἐξῆλθεν οἱ Βούλγαροι πλῆθος πολὺ, καὶ ἄρματα καὶ αὐτὸν πάντας ἀνέβησαν καὶ ἀπέκταναν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς ἀρχιεπισκόπου τῇ ἡρώδισσαν ἐπὶ τῇ μετὰ καὶ ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῇ μετὰ ἐν τῇ ἰσχυρῇ, μετὰ τὸν πόλεμον τῶν Ὀσίων πρὸς τὸν βασιλεῖα, τοὺς δὲ ἀρχιεπισκόπους τῶν Βουλγάρων Ἐπαρχίαν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀκουμ² καὶ εἰς

тих стратилатъ Константин и Годиля, и стратилатъ на Иллирик — хунгъ Акум, когото императорътъ бил взарилъ отъ светото кръщение. Като обхринали българите, започнали да ги секат и избият голямо множество, отнесли им излата плячиа и ги победили съвършено, като убили и двамата им „царе“. И когато се завършили назад с радост, срещнали ги други българи и понеже стратилатите били изморени, обхринали им гроб. А българите ги преследвали и уловили с ласо бгациите Константин, Акум и Годиля. Годиля, като сризал с меч си лясото, извадил, а Константин и Акум били князети жъни. Константиновъ взривил, като получили князѣта номизми, и той дошъл в Константинопол. Акума пъкъ задържали в отечеството си заедно и с други пленници¹.

7. Mundo stava socius na Byzantia

През тази година² преминал на страната на ромеите синътъ на Гисси, Мундо³, който произхождал по род от гепидите и който след смъртта на баща си бил отишъл при Рим⁴, неговъ вуйчо по майка, „цар“ на Сиринум. Като научил това, Теодорих, кралятъ на Рим, изпратил да го повикат. Мундо се съгласил, отишъл при него и станал неговъ съюзник. След смъртта на Теодорих той отишъл при река Дунав и помолил император Юстиниан да бъде под неговъ власт. След това Мундо отишъл в Константинопол. Императорътъ го почел богато заедно със сина му, направил го военачалникъ на Иллирик и го отпратил. При пристигането му в Иллирик излезли българите в голямо множество, а той потеглял срещу тях и избил всички. Измежду пленниците изпратил в Константинопол началника им заедно с някои други пленници, които били прекарвани през хиподрума. И настъпал дълбок мир в Тракия, понеже хунгите вече не се осмелявали да преминат Дунава. Пленените българи импе-

2) Ἀκούμ, h. Ἀκουμ. Mal. 3) Ὀρίσιος, Orsini. 4) Βουλγάρους, eod. prout a. 5) Βουλγάρων, ibi. eni.

¹ Теофан дига тук едно важно сведение за военната тактика и въоръжението на първобългарите.
² През 802 г. с. 540 г. ³ Мундо бил нарварин (гепид или хунг), който ималъ на византийска служба и достигнал дженискари стратег. Теофан описал неговъ събитие към 540 г. Сгр. *Эпистолы*, I, I, стр. 54. ⁴ Дунавъ, Балканинскитъ Кримъ, сгр. 225—226. — W. Enslin: PWRE, XVI, col. 1552—1553, и v. Mundo. — Ерманъ, Въпроси изъ историята на първобългарите, стр. 17—18, като съвременно запаметилъ сведенията за потекъта и византийските хровести, основателно време, че това е отишълъ презъ 530 г. ⁵ Византийските автори обикновено наричатъ варварските князе *patres* („отцы“). В писма отъ константинополския папа Григоръ *Malalas* (ар. с., р. 450, XIX) го нарича с името *Βασιλεὺς*.

Καὶ ἐπεὶ οὗτος ὁ βασιλεὺς Μάρκελλον καὶ οὐλομένην καὶ ἔπειτα αὐτὸς ἀνεστῆς μετὰ πλείονος στρατοῦ, καὶ ἀπεκρίνασθαι τὴν πόλιν καὶ τὴν "Περσίδα". αὐτὸ δὲ "Διουλλίου" μὲν παραλήφθη καὶ ἡ "Αναστασιόπολις" τῆς Θυράκης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματι. (pp. 236, 25—237, 1)

11. De Iustini origine Thracica

Τούτῳ τῷ ἔτει μὲν Νομβρίῳ 18, ἡγουμένου 18, ἐκράναντο Ἰουστινός, ὁ δὲυρὸς Ἰουστινιανῶν, σφεδρὸς 180 Ἰουστινῶν πατριάρχων τοῦ ἀπὸ σχολαστικῶν. ἵρ δὲ τῷ γένει Θυρῶν, μεγαλόφυλός τε καὶ εἰς πόλιν ἐπιδόξιος, πολυτάκτιστος. (p. 241, 26—30)

12. Avaras terras Romanas aggrediuntur

Τούτῳ τῷ ἔτει ἦλθον αἱ "Αφραγες" εἰς τὰ μέρη τοῦ Δουναβίου, καὶ μετὰ τὸν βασιλεὺς ἀπέστειλε Τιβέριον, τὸν πατριάρχη τῶν ἑκκοινοκέρων, καὶ αὐτὸν καὶ συμπαλόντες αὐτοῦς ἑπτά-βη ἀφαιμάσαντες. ἐπὶ αὐτοῖς, καὶ ἀποβαλόντες πολλοὺς ἑκκοινοκέρων. (pp. 246, 32—247, 3)

13. De Tiberii origine Thracica

Τούτῳ τῷ ἔτει μὲν Ὀκτωβρίῳ, ἡγουμένου 18, ἐκράναντο Τιβέριος σφεδρὸς 180 ἑκκοινοκέρων, ὁ δὲυρὸς Ἰουστινιανῶν, καὶ ἑπὶ τῷ γένει καὶ αὐτοῦς Θυρῶν. (p. 249, 22—24)

14. Romani Avaribus tributa solvere possuntur

Τῷ δ' αὖτῳ μὲν ἀφαιμάσαντο αἱ "Αφραγες" πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαρτυριανόν, ὁ πρὸς αὐτὸν χρόνος τὸ Σέβαστον καὶ αὐτοκράτορα, πόλιν τῆς Εὐρώπης ἐπιδόξιος, ἦλθον καὶς ἑξοικονομῶν τοῦ γένους, εἰς ἑλπίαν καὶ καὶ ἑπὶ τῷ γένει "Ρωμαίων" προσηγορίας ἄλλος α' ὁ δὲ βασιλεὺς εὐφρῆς ἐκράναντο αὐτοῦ κατεβόξιος. ἑπὶ δὲ καὶ Μαρτυριανόν, τῷ αὐτῷ ἡγουμένου, ἐκπατριάρχων αὐτοῦ πρὸς ἑπὶ καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν μετὰ τὸν πόλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦτον ἀπεκρίνας πόλιν ἐπεὶ οὗτος αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐκράνος καὶ αὐτὸν πρὸς ἑπὶ

Императорът изпратил своя племенник¹, военначалник Маркел, с много войска, за да освободи града и² Персия. През месец април бил превзет от хуните и Анастасиопол в Тракия.

11. Тракийският произход на Юстин

През същата година³ на 14 ноември, индикт 14, се възцари, коронясан от патриарх Иосиф Схоластик⁴, Юстин, племенник на Юстиниан. Той бил по род тракийец, великодушен и способен във всичко, голям строител.

12. Аварите нападат Византия

През тази година⁵ дошли аварите в придунавските области. Императорът, щом узнал това, изпратил срещу тях князя на екскуитите Тиберий. Той влязъл в бой с тях, но бил победен при внезапно нападение и се оттеглил, като загубил много от хората си.

13. Тракийският произход на Тиберий

През тази година, 18 октомври, 12 индикт, се възцари Тиберий⁶, коронясан, както се каза, от патриарх Евтихий⁷. И той също бил по род тракийец.

14. Римляните обещаваат да плащат данък на хазана

През същия месец⁸ аварите, които малко време преди това превзели Сирмиум, забележителен град в Европа, проводили пратеници при император Маврикий и поискали да бъдат прибавени нови двадесет хиляди към осемдесетте хиляди номизми⁹, които взимали всяка година от римляните. Императорът, понеже искал мир, се съгласил на това. [Хазанът] поискал да му бъде изпратен за арелинне и надийското животно слон. Императорът му изпратил най-големия от всички слонове. Но той, щом го видял, го върнал обратно на императора. Поискал също да му се изпрати златно легло.

8) и в сеп. Периода от. А.

¹ Събитията се отнасят към 562 г. ² На това място в ръкописите има пропуск. ³ Събитията се отнасят към 565 г. ⁴ Цариградският патриарх Йоан III Схоластик (565—577). ⁵ Теодфан отнася това събитие към 574 г. ⁶ Цариградският патриарх, История, II, стр. 346—347, го датира около 570 г. ⁷ Император Тиберий II бил коронясан на 26 септември 578 г. Вж. Кулмановски, История, II, стр. 380. Теодфан съобщава за това събитие под 607! е. г. (578—579). ⁸ Цариградски патриарх (562—565, 577—582). ⁹ През и. май на 583 г. ¹⁰ Сирм 60 000 номизми.

31 Тракия изложена на българската история, III

[illegible]

ляла на Мартин, а двете хиляди взел самият той и се отправил срещу варварите. Казат пък, като отишля към Залдава и Хемус, намерил варварите без охрана и догубил мнозина. Той взел много пленници, които предал на сражениците си да ги убият. Мартин, като дошъл в околността на град Тонн, налявил многократно хагана и наблиз голяма част от войската му, така че той едва се спасил с бягство. Мартин съвсемно преследва победата и се заварил при стратега, твоят той ни бил съобщил, че пригичала. А Комендиол, обхванат от страх, се хвърлял в Мерцанопол. Военачалниците, като че го намерили, събрали войските си и се разположили на стан при теснините на Хемус. Мартин, като виждал хагана да преминява реката, отишъл при стратега. Казат пък, като преследвал реката и като се приближил до предния отрез на аварите, победил ги в сражението. Но по съветите на някои въл дух той не се заварил при стратега. На следния ден хаганаът зазел проходите и го обградил. И така, войските се разделили в трески, защото имало смел, започнал да бяга през гората. Прочее някои били уловени от варварите и надалин къде бил сприт Казат. А тези, като го уловили жив, дикували и тържествували. Хаганаът се отправил на юг, преследал Тракия и стигнал Далгата стеза. А Комендиол, който се криел в горите на Хемус, налязъл на Мартин. И като заварил хагана непобедителен, понеже мнозинството варвари били разпръскани из Тракия, напалнал го по времето на първата стеза. И този побият шёл да бъде едно от най-големите му дела, ако по някаква случайност личаването му не пропаднало. А именно, когато едно множество обирало товара си, някой шекинал на бащиния си език¹⁹ казал господаря на живиното да направи товара му: „Тонн, тонн, frater!“²⁰ Но господарят на мулето

б) *Zapadne a, Zapadne sm. ant. c, Zapadne sm. Zapadne / Travnica a; Zapadne a b) val. rda Alipa am. y, rda Alipa g. rda Alipa c, rda Alipa am. g. d, rda Alipa d. c) val. rda Alipa g. d) rda Alipa sm. c. rda Alipa sm. Zapadne g. d. rda Alipa d. rda Alipa a. c) Alipa g. Alipa d, Alipa b), Alipa h. j) Alipa g. rda Alipa d, rda Alipa am. m.*

[illegible]

17. *Legati Slavorum regiones septentrionales incolentium ad Chaganum mittuntur*

Τῇ δὲ ἑννεκῇ ἡμέρᾳ πρὸς Σλαβωνὶ τοῖνον, μὲν δὲ τὴν αὐτὴν περὶβαλλόμενοι, ὡς ῥωμανοὶ ἐκαστὸν, καθένας μίαν βυσσάντιον, ὃ δὲ βυσσάντιον ἡμέτερον, αὐτοὶ τε κτλ. καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν ἐκαστὸν; αὐτὸ δὲ τὸ πρῶτον ἐκαστὸν περὶβαλλόμενος Σλαβωνὶ πρὸς τῇ τελείᾳ δὲ καὶ δικαστὸν ἐκαστὸν ὁκτακτὸν τὸν δὲ Χαγανὸν πρὸς αὐτοὺς προσέειπεν λέγων, καὶ ἄλλοις τοῖς ἐκαστοῖς αὐτῶν τοῦ συμμαχίου αὐτῶν κατὰ ῥωμανοὺς, οἱ δὲ ταῦτα αὐτῶν ἀκούσαντες ἀνέστη ἀπολογησάμενοι ὡς Χαγανὸν, ὅτι αὐτὸν οὐκ ἔχουσιν διὰ τὸ μὴ εἶναι καὶ ἰδίᾳ ἀποσταλέναι αὐτοῖς συμμαχίαν, ἀποκρίσας γὰρ μὴ εἶναι ἱκανοὺς ποιεῖσθαι διαπραγμάνει καὶ ὅτι τοῖς ῥωμανοῖς ἀποσταλέναι πρὸς αὐτοὺς δὲ πρὸς αὐτοὺς ὡς μὴ εἶδότες ἔτι περὶβαλλόμενοι, τὴν χάριν αὐτῶν ἀποποιήσαντες τὸ αὐτοῖς ὃ δὲ ἀποσταλέναι ὁκτακτὸν τὸν τε ἡμέτερον καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ, ἐκαστὸν εἰς ἡμέραν αὐτοῖς ποιεῖσθαι, καταλαβόντες δὲ τὴν Ἀρχιαν, καὶ μετὰ, ὅτι αὐτοῖς εἰς τὴν Βασιλίαν Περσῶν τε καὶ Φαργιαν παρεγένοντο, ἐκαστὸν εἰς τὴν βυσσάντιον. (pp. 268ra—269ra)

Τῇ δὲ ἑννεκῇ ἡμέρᾳ πρὸς Σλαβωνὶ τοῖνον, μὲν δὲ τὴν αὐτὴν περὶβαλλόμενοι, ὡς ῥωμανοὶ ἐκαστὸν, καθένας μίαν βυσσάντιον, ὃ δὲ βυσσάντιον ἡμέτερον, αὐτοὶ τε κτλ. καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν ἐκαστὸν; αὐτὸ δὲ τὸ πρῶτον ἐκαστὸν περὶβαλλόμενος Σλαβωνὶ πρὸς τῇ τελείᾳ δὲ καὶ δικαστὸν ἐκαστὸν ὁκτακτὸν τὸν δὲ Χαγανὸν πρὸς αὐτοὺς προσέειπεν λέγων, καὶ ἄλλοις τοῖς ἐκαστοῖς αὐτῶν τοῦ συμμαχίου αὐτῶν κατὰ ῥωμανοὺς, οἱ δὲ ταῦτα αὐτῶν ἀκούσαντες ἀνέστη ἀπολογησάμενοι ὡς Χαγανὸν, ὅτι αὐτὸν οὐκ ἔχουσιν διὰ τὸ μὴ εἶναι καὶ ἰδίᾳ ἀποσταλέναι αὐτοῖς συμμαχίαν, ἀποκρίσας γὰρ μὴ εἶναι ἱκανοὺς ποιεῖσθαι διαπραγμάνει καὶ ὅτι τοῖς ῥωμανοῖς ἀποσταλέναι πρὸς αὐτοὺς δὲ πρὸς αὐτοὺς ὡς μὴ εἶδότες ἔτι περὶβαλλόμενοι, τὴν χάριν αὐτῶν ἀποποιήσαντες τὸ αὐτοῖς ὃ δὲ ἀποσταλέναι ὁκτακτὸν τὸν τε ἡμέτερον καὶ κατὰ τὴν διαταγὴν αὐτοῦ, ἐκαστὸν εἰς ἡμέραν αὐτοῖς ποιεῖσθαι, καταλαβόντες δὲ τὴν Ἀρχιαν, καὶ μετὰ, ὅτι αὐτοῖς εἰς τὴν Βασιλίαν Περσῶν τε καὶ Φαργιαν παρεγένοντο, ἐκαστὸν εἰς τὴν βυσσάντιον. (pp. 268ra—269ra)

17. *Пратеници на славяните от северните земи до хагана*

На другия ден били заловени от ромите трима мъже, славяни по род, които нямали никакво оръжие и носели само гъдулките си¹. Императорът ги запитал от кое племе са и где обитават. А те казали, че са славяни по род и че живеят на края на Западния океан. Хаганът бил провадил при тях пратеници и дарове за племениите им вождове, за да му станат съюзници срещу ромите. А техните вождове ги изпратили да обяснят на хагана, че не могат да изпратят военна помощ поради далечния път. Те казвали прочее, че след като били улавяни 18 месеца, се отзовали при ромите. А гъдулки носели, понеже не умеели да си служат с кайкото и да било оръжие, тъй като страната им не познавала желязото. Императорът, възмътен от тяхната стрийност и снажност, ги похвалил и ги изпратил в Хераклея. След това отишъл в Анхиало и като узнал, че в Константинопол са пристигнали пратеници на персите и франките, върнал се в столицата.

През тази година² хаганът поискал да получи добивки към уговорения данък. Императорът обаче не приел искането на варярина. Поради това хаганът пак подновил войната, обсадил Сингидунум и се отправил на поход срещу Сирмиум. А императорът назначил за военачалник на Европа³ Приск. Приск пак направил Салиан свой помощник и му заповядал да хване напред. Кето се отправил срещу варярите, завързали сражение и ромите победили. Щом узнал това, хаганът събрал войските си и се отправил на война. А Салиан, като видал пътчишата, се изплашил и се върнал при Приск. Хаганът, научавайки се за оттеглянето на ромите, отишъл в Анхиало, след това⁴ при [храма] Св. Александър и го предал на всеядния огън. А след като се прехвърлил към Дригилера, заел се да превземе града, като приготвил обсадни машини. Но жителите на Дри-

¹ Св. Теофанът Симоната (Simocatta, op. c., pp. 224, 9—224, 13; Грелин извори, II, стр. 318 сл.). Св. Nicephorus, op. c., II, pp. 324—325. Успенский, История, I, стр. 639—640. Булаковская, посл., II, стр. 454 предполага, че тук става дума за цигани, които по това време били сред европейските народи. ² През 608 г. сл. т. е. 602 г. от н. е. ³ Под „Европа“ тук се разбира „западните“ или европейските владения на империята. ⁴ Текстът на Теофан (Theophanes, op. c., p. 268, 22) гласи: εἰς Ἀρχιαν ἀφίκεται, ὅτι εἰς τὴν ὄψιν Ἀλεξάνδρου. С. de Boor презема мястото от четенията εἰς. Simocatta, op. c., p. 227, 23, има ἐνταῦθα.

ἡμεῖς συνεστήθη· ὁ δὲ Ἀρχιδάμειος τὸν συν-
 δόντων αὐτοδρόμος ἕκαστον τὸ γυνεὸν ἑαθεὶς
 πόλει διασώζεται, αἱ δὲ Περσὶς ἑσθλότητες,
 εὐλαβὴν Σελανάνην καὶ τὴν πατρὶν τὴν Ἀρτί-
 γαστρον διακερμαίνοντες χάριν ἀγχιμαίνοντες τὴν κρη-
 τιστικὴν πολλοὺς αἰσὶν ἐκ Ριζιάνης Ἐπικράτου
 διὰ Τυμάρου, ὁ δὲ Τυμάρη ἑσθλότης τὴν
 πόλιν αὐτοῦ ποικιλοῦντος καὶ ἐκ μέρους καὶ τρυφῆν
 ταυτοῦς ἡμέλει καὶ τὴν τρυφὴν ἡμέρος ὀλίγην
 Σελανάνην ἐκτείνοντα πάλιν καὶ διὰ τὴν σπαρ-
 ρίαν, ἀφῆκεν αἰς τὴν Περσίαν ἵππεσιν, αἱ δὲ ἐν
 αὐτῇ Ρομαίῳ ἐκπαρτοῦ καὶ Σελανάνης παρρη-
 κώμενος κατεπόθη τὴν βασιλείαν παραδόχως
 καὶ αἰς τὸν Ριζιάνην τὴν ἀρχιμακίστην τῇ
 βασιλῇ ἀποστέλλοντας· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀντανα-
 θίς ἐπαρκαλομένης ἡμεῖς καὶ πάσης τῆς
 πόλεως τῇ ἡμεῖς ἀποφύεσθαι, ὁ δὲ Ἡρόδοτος
 ἀναφύεσθαι αἰς τὸν ἑσθλὸν μὲν τὴν Σελανάνην
 ἑσθλότης, Ἡρόδοτος δὲ διὰ τῆς ἀφῆκεν τῇ
 Κερτασίαν παρὰ τὴν ἀστυμαχίαν πρὸς Ῥομαίους
 καὶ τὴν εὐδοκίαν τοῖς Ῥομαίοις ἐκτείνοντες καὶ
 τὴν βασιλείαν ἐκτείνοντες ἔρχεται δὲ καὶ Μου-
 σαῖος, τὸν ῥῆμα τὴν βασιλείαν, ἀπὸ τῆς
 κοινῆς σπουδῆς ἀφῆκεν, προσδοκῶν δὲ τὸν Ἡρώ-
 δοτος διὰ τὴν αὐτὴν αἰσὶν ὁ Ἡρόδοτος μὲν αὐτὸς
 πρὸς εὐδοκίαν τὴν Μουσαῖος ἐκτείνοντες
 τὴν μὲν ἐκτείνοντες γὰρ ἑσθλὸν τὸν ἑσθλὸν ἀφῆ-
 κεν ἑσθλότης καὶ τοῦτον οὐλαβόμενος τῶν
 πόλεων πάλιν ἐκ τῆς βασιλείας ἐκτείνοντες, καὶ
 ἡμεῖς δὲ ἀστυμαχίαν κατείνοντες τρυφῇ καὶ
 μὲν ἑσθλότης ἐκτείνοντες, συνεκτείνοντες, ὁ δὲ
 Ἡρόδοτος τῶν νεοκράτων ἐκτείνοντες καὶ
 ὁ δὲ ὁ δὲ ἀφῆκεν κατείνοντες τὴν ἀστυμαχίαν
 αὐτοδρόμος, αἱ μὲν δὲ Ἡρόδοτος μὲν τῆς
 πόλεως ἀφῆκεν τὴν Περσίαν ἐκ τῆς πόλεως
 ἀφῆκεν ἀφῆκεν αἰς τὴν πόλιν καὶ βασιλείαν,
 ὁ δὲ Ἡρόδοτος τοὺς τῆς πόλεως αὐτὴν πρὸς
 σπουδῆς ἀφῆκεν ἀφῆκεν. (pp. 270, 21–
 271, 27)

Τούτοις τῶν ἑκείνου τοῦ Πρίγκιπος πάλιν τὰς ἰσχυρὰς καταλαβόντες καὶ τὸν Σουλτάνον ἐξήθη κρησινώσαντες καὶ πολλὰν ἀφελώσαντες ἐν βίαιῃσι διατεταραγμένους, ὁ βασιλεὺς τὸν Ταρμάρου ἀπαγαγὼν πρὸς Πρίγκιπον παρακωλύεται σιμῶντι τὸν χαλκῶτα διακρίων τοὺς Ῥωμαιοὺς κωλύει. οἱ δὲ Ῥωμαιοὶ τούτῳ μεμπόμενοι ἀντιβέβηκεν, ὡς εἰς ἐνδοχρῆμα τούτῳ γινώσκου διὰ καὶ ἐπὶ πληθὺν τῶν βασιλέων καὶ τῶν πολεμικῶν βασιλέων τῶν χρόνων καὶ τῶν φύξων ἀφελόμενος, ὁ δὲ Πρίγκιπος λόγους παλαιούς εἰπεναι σιωπῶν ἐπὶ χειρὶ καὶ τῶν τοῦ βασιλέως μέλητων πληρώσας. ὁ δὲ βασιλεὺς Μαυροβλῆς τούτῳ διακρίων Φιλανθρωπία.

нал Ардагаста. Предусещайки опасността, Ардагаст се метнал на последния кон и една се спасил. Ромеите пък избили множество славяни и взели много пленници, които изпратили в Константинопол чрез Татимер. Но Татимер пътувал непредпазливо и некавал, обядвал на пиели и удоволствия. На третия ден го нападнала славянски множество. Обзет от страх, той избягал и пристигнал в Константинопол. А придружаващите го ромеи след упорито сражение със славяните надвили неочаквано варварите и предали на императора в Константинопол всички пленници. Зарадвав, императорът отправил заедно с целия град благодарствени посрещания към бога. Одръзостен, Приск влизал в по-вътрешните области на славяните. А една гилда, която бил превед християнска вяра, преминал на страната на ромеите, посочвал им пътя и [по този начин ромеите] надвигали варварите. Той им казал и това, че Муской¹, князът на варварите се намирал на 30 милиарни златка. Благодарение на предателството на гилдите Приск преминал реката посред нощ и империл Муской мъртво пиян. Той бил устроил надгробно пиршество на своя брат. Приск го заловил жив и извършил голяма сеч сред варварите. След като заловили много пленници, те се отдала на необуздано пиене. А варварите се събрали и нападнали победителите. И те щели да закупят твърде тежко злато, който били спечелили преди това, ако Гензон, архиепископ с ромейска пещога, не отбил с упорито сражение напора на варварите. А Приск набил 48 колове [воинците], на които била повесена одрагата.

През тази година⁸ Приск отново стигнал до Дунав, опленил славянските племена и изпратил на императора голям брой пленници. Императорът, възрадвайки Татимер, заповядал на Приск ромеите да прекратят там зимата. Ромеите, като чули това, изразили, че те не са съгласни да зимуват сред варварските плъчища, въпреки това, при непозволявани студо-ве. Но Приск с убедителни думи ги склонил да зимуват там и да изпълнят заповедта на императора. Като научил това, Маврикий изпозвика за конит на ескуитите своя зет Филиник, който би

a) *Mercurialis g. Mercurialis d* (Mercurialis Fl. S.). b) *Mercurialis g. Mercurialis d*. c) *Mercurialis g. Mercurialis d*.

¹ Мусокић Ђако је био од вождовите (џига) на отаџинавских савеза. В. М. Мутаџевић, док. ст. 4, стр. 85. — К. Дречек, Историја Срба, I, Београд 1911, стр. 86. ² През 1838 он је 895 р. отишао.

ἀποδύμενοι, καὶ ποτὶ μὲν τὰ ἑσπερία ταπεινούμενοι,
ἀλλὰς δὲ τὰ ὑπερῷα ἀνυψούμενοι· τὸν δὲ Σα-
νκτοῦρον συνέχευε τὴν παραβολὴν ἐπισημαίνοντα
νομοθετοῦν τὸ μυστήριον τοῦ ψαλμοῦ τῶν ἑσπερίων
τοῦ ἔκκευ· ὁ δὲ Χρυσῆος αὐτὰ ἀνερκεῖς καὶ
ἀνερκεῖσιν ἔθηκεν τὴν ἐκείνων ἡμέραν, τῇ δὲ
παραβολῇ Πρίσκῳ, εἰ τι ἂν εἴη τοῦ αὐτοῦ ἀνερ-
κεῖν τὸν Χρυσῆον ὑμῶν, ὁ δὲ Πρίσκος τὴν
αὐτοῦ ἀνερκεῖν τὸν Χρυσῆον ἡμέραν τῇ
δυσχερεῖ, τὰ δὲ ἡμέραν πάλιν λαβὼν δου-
λεύοντες τὸν πατέρα ἀνερκεῖσιν, ὁ δὲ Χρυσῆος
πάλιν δεκάμενος ἡμέραν μεγάλαν καὶ ὁ Πρί-
σκος εἰς βυθόντες ἡμέραν, ὁ δὲ Πρίσκος τὴν πα-
ραβολὴν παραλείπει.

[illegible]

20. *Bulgari in Moesia inferiore cum Romanis pugnant. Proelia inter Slavos Romanosque in regionibus Transdanubianis ineuntur*

Τότε ἐφ' ἧς Πύλον τὴν οὐρανίου κατὰ
 γῆρας, καὶ ὅς ἀγρίον αὐτῷ συντηρησάτος,
 τὸν πόδα αὐτοῦ ἐν δένδρῳ ἐβόλυσεν, καὶ
 ἀπορήτοις δάσυσιν ἔχουσιν πολλὰ ἀναιδέστα

стон на едно място, а се движил веднъж така, веднъж иначе, като оная част, която е била отгоре, отива отдолу, и на свой ред долната част се възкачва нагоре». Свещеникът разбрал смисъла на тази прития и постановил царете да не теглят вече колесницата». Хаганият, като чул това, се позамислил и казал, че е съгласен на мир, но предоставя на волята на Принс, ако иска да подари на хагана нещо от оръжията. **Тогва Принс**, за да преславе [Истор], дал на хагана плениците. А той взел цялата плячка и безпрепятствено преминал реката. Хаганият, като получил пленниците, много се зарадвал. Принс пристигнал в Цариград и Петър поел командването¹.

През тази година? Императорът заповядал на стратега Петър да заплати на ромеите една трета от заплатата в пари, другата трета — в оръжия и последната трета — в равни дръзки. Като научили това, ромеите се разбунтували. Уплашен, стратегът се оправдавал пред войските, че това не е вярно. Той показал на войниците друго писмо, което му повелявало ония, които се били отличили и се били спасили от опасностите на войната, да се пратят на почивка в градовете и да се поддържа на старини за сметка на държавата, а синовете на войниците да се вписват в списъците на местото на своите бащи. С тия приемливи обещания той усмирал войниците и те отправили възхвали към императора Петър съобщил това на императора. Като стигнал в Марцианопол, той изпратил хиляда войника да отидат напред. Те поладвали на славияи, които носели големи плъчци, взети от ромеите, и ги обвързали в благство. Варварите избили пленниците. . . (ромеите) взели големи дръзки и се върнали в ромейските प्रदेशи.

20. Българи в Долна Мизия се бият с
ромен. Сражения между ромей и сла-
вяни откъд Пундес

През тази година⁸ стратегът Петър премазал крака си с едно дърво, когато по време на лов бил пресрещнат от един гинган, и дълго време боледувал при не-

¹ Императорът, недоволен от отношението на Франк към царя, го уволни и назначи на негово място своя брат Петър. Вж. Куликовски, История, II, стр. 459. ² Сирен на следната 596 г.

[illegible]

да проводи при него [свои хора], за да му изпратят прилици, та да прекратят радостно празника си. И тъй, той възвръщил 400 кола и им се изпратил. Също така и Приск от своя страна изпратил на варварите — той бил отседнал в Сириуи — някои индийски подаръци — пепер, индийски лист, кост⁴¹, касийски лавър и други редки неща. Хагати, като получил тия неща, им се заръчал, докато се свършил празникът, ромеите и варварите обхождали едни с други и нямало страх нито у едната, нито у другата войска. Но след свършването на празника варварите се разделили с ромеите. А Маваркий със съдействието разбира се, на Приск направил Коменцийо с пеща войска. Шом научил това, хагати се отправил в Мизия срещу Коменцийо и се настанял на 30 милиария знаци от Коменцийо. Обаче Коменцийо проводил тайно вестител при хагати. Ником казват, че Маваркий изнушил на Коменцийо да предаде на неприятелите ромейските войници поради тяхното непокровство. Посред нощ Коменцийо заповядал на войската да се въоръжи, без да обявява на мнозинството, че ще се започне сражение. И тъй, те помислили, че им заповядва да вземат оръжие на удивление, и не се въоръжили както трябва. Когато се стигнало и варварите нахлули, голямо броение обхождало войската. А Коменцийо разбирал редците и това станало причина войниците да изпуснат строя. По такъв начин ромеите се обърнали в бягство, а варварите, намирайки безредно множество, безопасно ги избили. Коменцийо с розово бягство пристигнал в Дризипера, обаче жителите на града се нахвърлили отгоре му с руганите и камъни и го прогнали от града. Варварите тъй, като стигнали до Дризипера, разрушили града, изгорили храма на св. Александър и като намерили гробницата му, която била обкована със сребро, безбожно я осекерили, като поругали и мощите на мъченика. Измайки много пленници от Тракия, те гърмво се хвърлили предивнавайки ромеите. Когато Коменцийо пристигнал в Константинопол, голям смут и вълнение настъпили в града. Удланите жители дори искали да напуснат Европа и да се преселят в Халкидон, и Азия. Но императорът, като взел ескувентите и събрал отряд войници, поставил страже на Дългата

а) *Σέρμων* | *Sermō* A. *Orator* *endi. nihil hac*
de re Th. S.

¹ T. nap. *costus arabicus*, ot kogo nomen se navedlo bazeam.

δὸς Μακεδόνων μετὰ Φωκᾶ εἰς τὴν περικελευ-
θὴν Ἀσσίαν, οὕτως ὡς τὰς ἐνδοκίμους πρῶτης
οὐσίας ἐπὶ αὐτοῦ διεκρίθησαν. (р. 290,
14—20)

Τοῦτο γὰρ ἔτι παρῆλθεν ὁ Πέρσης Κι-
ρὶστος τῆς Κωνσταντίας καὶ πολλὰς μηριάδας
ἐν ταύτῃ ἡρμολόγησαν. Ἡράκλειος δὲ ὁ βα-
σιλεὺς εἶρε κατακτείνεσθαι τὴν τοιαύτην
Ῥωμαίων πύργον, τὴν τε γὰρ Εὐρώπην ὁ
Ἄβραμος ἡρμολόγησε, καὶ τὴν Ἀσίαν ὁ Εἰρην-
ταῖος καταστρέψαν καὶ τὴν πόλιν ἡρμολόγη-
σαν καὶ τὴν τὸν Ῥωμαίων στρατὸν ἐν ταῖς
πολέμας ἀνέλασαν. (pp. 290, 31—300, 3)

Τοῦτο γὰρ ἔτι ἐπαράστη ὁ Ἄβραμος
κατὰ τῆς Θράκης, καὶ ἀποστάτης Ἡρόδωτος
παύσας πρὸς αὐτοῦ δικτα εὐδύνῃ καὶ συ-
νημῆτον τοῦ Χαράκου κατέστη κατὰ, ἐξήλθεν
ὁ βασιλεὺς ἐξ αὐτοῦ Μακεδὸν εἶχε μετὰ τοῦ-
τος ὁ ρωμαῖος βασιλεὺς καὶ δόξαν πολλὴν
καὶ μεγάλην ἐκτέλεισθαι τὸν Χαράκον, καθὼς
καὶ πρὸς τοῦ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς πρὸς ἀλλή-
λους ἀποστάτης ἀνέστη, ὃς ἐν τῇ θράκῃ, ἐκεί-
νως τε συνημῆτος ἀνέστη καὶ κατὰ Θράκην
ἀπὸ τῆς τῆς ἡμετέρας κατὰ τοῦ βασιλέως Ἡρόδωτος,
ἐκείνους δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν κατακτείνεσθαι τὸν
Χαράκον πρὸς ἐπὶ τῇ πόλει ἐκτέλεισθαι,
καθὼς δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν τε βασιλείαν ἐπο-
στασίου καὶ δεσπορίας καὶ οὕτως κατακτείνε-
σθαι, ἐκείνους πολλὰ κατὰ τῆς Θράκης
κατακτείνεσθαι ἐν τῇ κατακτείνεσθαι ἀνέστη,
τὴν Πάριον τῆς Θράκης. (pp. 301, 26—302, 4)

28. De pace Heraclii cum Avaribus inita

Τοῦτο γὰρ ἔτι Ἡράκλειος πρὸς τὸν Χα-
ράκον τὸν Ἄβραμον πρὸς ἀποστάτης δικ-
τα κατὰ τὸν ἐπὶ τῇ πόλει τῆς ἡμετέρας ἡμέ-
ρας καὶ πρὸς εὐδύνῃ πρῶτης. ἐκτελεισθαι
τὴν κατακτείνεσθαι κατὰ Περσέως ἀνέστη
μετὰ τοῦ Χαράκου ἡμέρας, ὃς δὲ Χαράκος ἀν-
εστη εἶρε τὸν βασιλέως Ἡρόδωτος μετὰ
ἐκτελεισθαι καὶ εὐδύνῃ πρὸς κατακτείνε-
σθαι κατὰ τῆς ἡμετέρας κατὰ τῆς ἡμετέρας
ἐκτελεισθαι. (р. 302, 10—21)

α) τὸν Ἄβραμον Confessor ex. A. τὸν βασιλέως ἀνέστη.

¹ Теодан описва събитията към 610 г., т. е. към 610 г. от в. е. Установени и обаче, че между 609 и 770 г., с заключение на времето между 714—726 г., датирано у Теодан поистина и по една година. Вж. G. Ostrogorsky, Die Chronologie des Theophanes im VII und VIII Jahrhundert, pp. 1—7.—II, P. I. Представяйки, Деонисиев повествование св. Теодана Исавеланца, стр. 138—139. Съставителят и тук 610 г. трябва да се коригира на 611 г. ² Кесария (дн. Кайзер), главен град на областта Кападокия и Централна Мала Азия. ³ Скорее Теодан през 610 г., 618 г. от в. е. В същност съби-
тията се случват към 610 г., като се направят корекции. Срв. Успенский, пос. сл., стр. 683—684.
* Т. е. 620 г.

заедно с Фокс участвувало в бунта срещу Маериний, не намерил повече от двама души. Това че ония, които избрали узурпатора, били погубени през неговото управление.

През тази година¹ персите превзели Кесария² в Кападокия и поробили в нея много десетни хиляди. Император Ираклий заварил ромейската държава в тежко положение, защото аварите опустошавали Европа, а персите разграбили цяла Азия, опленявали градовете и избивали във войните ромейската войска.

През тази година³ аварите предпринели поход срещу Тракия. Ираклий проводил при тях пратеници и поискал мир. Понеже ханът се съгласил да сключи мир, императорът заедно с военните си копиеосци и с много и големи дарове излязъл от Дългата стена да посрещне хана, който му бил дал обещание да сключи мирен договор помежду си. Обаче варварият, като погледнал споразумението и кланите, се спуснал внезапно с оръжие срещу императора. Уловен от внезапния обрат на работите, императорът побягнал и се върнал в столицата. А варварият взел всички императорски вещи, копиеосците и колкото хора можал да залови и се върнал, като опустошил много селища в Тракия, неочаквано излязани в надеждата си за мир.

28. Сключване на мир между аварите и Ираклий

През тази година⁴ Ираклий, като проводил пратеници при хана на аварите, укорил го за извършените от него беззакония и го подканил към мир. Той възнамерявал прочее да воюва с Персия и затова искал да има мир с хана. А ханът, засрамен от мароделството на императора, признал, че се разкайва и обещал да защита мира. И като сключили договор, пратениците се завърнали с мир.

Τὸν Ἡρόδοτος εἶλον θεοὶ ἀναβάντων καὶ
κατὰ τῶν Ἀλβίων ἐρραμένον, ὡς ἐνόμεναι,
αὐτῶν καὶ ἀγαπήματα τῆς Εὐβοίης ἐπὶ
τῇ Ἀσίᾳ καὶ διασκεῖτο τῇ συντροφίᾳ τοῦ θεοῦ
κατὰ Περσίδος χωρίον. (p. 302, 28—30)

Katholike διὰ τὴν ἑξῆς λέξιν οὖν τῆς πα-
λαιᾶς Συρίας ἐκ Κομματενοπολὶς θεωρεῖ-
ται λόγισμος τὴν Βαβυλῶν τῇ παλαιᾷ, ἀλλὰ
ἐκείνη καὶ τὴν πόλιν οὐκ ἐστὶ καὶ παλαι-
ότερα, ὅπως διὰ καὶ πρὸς τὴν Κορίνθον
ἐστὶν ἄλλοτε παραβολὴ τοῦ ἐκείνης ἐν τῇ
Περσίᾳ πλάττειν, ὡς φέρεται σαφηνέμενος
πρὸς αὐτὴν, καὶ ἐκείνην τοῦ ἐκείνης οὗ
τόπου θεωρεῖται (p. 303. 3—8).

29. Bulgari, Avaras Slavique
repolim oppugnant

Τὸν δὲ Σάββατον οὐ τῷ λογιῶν κτηνῶν
παραιτῇ κατὰ Κοινότητα τοὺς αὐτοὺς ἀποστειλεν,
τοὺς τοὺς δὲ δόκους ὀφείοντες αὐτῷ Ἀφῆρτος^α
καὶ τὸν Βαρνάβαν^β καὶ καὶ Σάββατον^γ καὶ
Γρηγόριον συμφοροῦσας, καὶ τῆς πόλεως κυ-
ριότατος καὶ ταύτης πολυκαρτέρουτος, γὰρ δὲ
τοῦτο ὁ βασιλεὺς τῶν λαῶν στερεὸν εἰς τρεῖς
διαγέγρας ἔχοντα καὶ τοὺς μὲν ἐπέστηται
εἰς τὸν ἀποστόλου τὴν πόλιν, τοὺς δὲ παραστάς
Θεοδότῃ, ἐπὶ ἰδίᾳ ἀδελφῷ, καὶ τοὺς δὲ Σάβ-
βατον^δ ἐπέστηται ἐπὶ δὲ τῶντων μίτρος τοῦτο
ἀπὸ τοῦ ἐπὶ Ἀστυνὸν ἔχοντα, καὶ ἐν ταύτῃ δια-
τάξαντος τοὺς Σάββατον^ε ἐκ τῆς πόλεως, οὗς Κα-
θαγὰς ἀπομαρτυροῦντες, εἰς συμφορὴν προσηλα-
λέσται, ὁ δὲ Σάβ- βατον^ς ἐπὶ προστάλλεται λαφ-
ροποιῶντες τὸν τοῦ βασιλεὺς ἀδελφῷ Θεοδό-
τῃ καὶ τῶν ἀδελφῶν ἀπὸ τοῦτο. — ἐπὶ τοῦ-
τοι δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Ἰβήρους καὶ ἀπομαρτυ-
ροῦσας τοῦτο, καὶ τὸν κατὰ Κοινότητα ἀφῆρτος
καὶ τοὺς δὲ Σάβ- βατον^ς ἐπὶ δὲ τῶντων ἀπὸ τοῦ
εἰς τὸν τοῦτο ἐπὶ τῶντων ἀπὸ τοῦτο. (p. 315, 7—24)

Ὁ δὲ Σάββατος ἐν Κολοσσαίων: προσθη-
λός, καὶ ὁ Ἀβραὰμ ἐκ τῆς Πλάτωνα ἐν πόλει.

Тогави¹ Ираклий, като въплотил издеските си на бога и скитачкия мир с аварите, както си мислел, прекара войските от Европа в Азия и решил с болина помощ да се отправи срещу персите.

[Ираклий] оставил свои син^е и патриарх Сергей в Константинопол да управлява държавата заедно с патрициј Бонос, млад, младер, разумен и във всичко опитен. Отправил писмени молби до хазана на аварите да оказва помощ на ромейската държава, тъй като бил свързани с него договор за приятелство и го бил определял за настоящия на синовете си.

29. Българи, авари и славяни нападат
Цариград

Хозрой изпратил Сарнара с останалата му войска срещу Константинопол, за да сключи споразумение между запознатите хуни, царският още азори¹, българите², славяните и гетите, та да се отправят срещу столицата и да я обсадят. Щом научил това, императорът разделил войската си на три части: едните изпратил да пазят столицата, другите предавал на брат си Теодор и му заповядал да се бие срещу Шахин³, а третата част взел самият той и порежел за Лазика. Докато бил в Лазика той прилякъл за съюзници турците от Иток, царският казари⁴. А Шахин заедно с новобранците настъпвал Теодор, брат на императора, и се готвел за бой. — Ромските разбили персите и побудили голямо множество. Научавайки това, Хозрой се разгневил срещу Шахин. А Шахин от отчаяние паднал болен и умрял.

Сарвараз нападнал Халмедон, в асарите, като се приближили от Тракия към стр.

α) Ἀβόρως β) Βουλγαρώς γ. δ) Ἀβόρως (sic) κ.ν. Vulturibus A

¹ През 621 г. За събитията вж. *Мелонский, пос. съч.*, стр. 684—707 — *Кулаковский, пос. съч.*, III, стр. 57—76. — *Gierhard, op. cit.*, стр. 338, 373. — *А. Я. Малецкий, Митрополит персидских поместий императора Ираклия, ВВр.* III (1940), стр. 185—188. ² Малакитий Мелетийски бил разосан през 612 г. *Срв. Кулаковский, пос. съч.*, III, стр. 28. ³ За смесването на дървото с злато не е посочено нито у *Мелонский, Византикастика, II*, р. 53. ⁴ За участие на персийците в обсадата на Цариград от перси, савари и сасани през 626 г. съобщава и Гербер Персийскиот (*G. Pallas, Beilieg. Avanciert*, p. 56, v. 157), стр. глук стр. 56. ⁵ Кезлер изстрелял два знони — единия в Калкеси, а другия под командването на Шахин (Сани) катан за задача да спаси джизията на императора в Ламия (дн. Ламстат) и да не му позволи да изтърпи помощ на Цариград. Вж. *Мелетийски, пос. съч.*, I, стр. 689. ⁶ До това време калкеси джизия обсадена на север от Калкес. Договорът между Ираклий и хазарите завършва близо до Тифлис (дн. Тбилиси). С този договор Ираклий осигурява тиан си при подготвянето на поход срещу Персия и добива възможност да получи джизията на войската си, отбелязана първата на правителство на всички части срещу Шахин в Цариград. Вж. *Мелетийски, пос. съч.*, I, стр. 689—690.

πληρώσαντες, ταύτην ἐβίβη ἐπιδόκοντο, καὶ πολλὰς μαχόμενοι κατ' αὐτῆς κινήσαντες καὶ ἐς σφόδρην γλυστά ἐκ τοῦ Ἰσχυροῦ πλήθος ἀνέραν καὶ ἀρχαῖοι κρείττους ἐνέγκαντες τὴν πόλιν καὶ Κόρυθος ἐπλήρωσαν. ὅσα δὲ ἡμεῖς ἐν πύλει παρασπένοντες ἰδοὺ τε γῆς καὶ θαλάσσης ἐν τοῦ θεοῦ δυνάμει καὶ συνεργίᾳ καὶ ταῖς παρεμβάσις τῆς ἀρχαίας καὶ θεομήτορος παρθένου ἡγουμένης καὶ αὐτῇ πολλὰ διαβαλόντες ἐν τε γῇ καὶ θαλάσσῃ, μετὰ μικρῆς ἐπιστάτης ἐς τοὺς ἐστέρας πόλεις ἐκέντησαν. ὃ δὲ Σάββαρος ἐν Χαλκηδὼνι παρασπένοντος καὶ μετὰ τῆς αὐτοῦ ἐξέρχοντος ποταμίου καὶ προσέβηεν τὸ πλείονος μέρος καὶ τὰς πόλεις ἐκέντη. (p. 316, 16—26)

30. *Constans bellum contra Slavinos suscipit*

Ταῦτα γὰρ ἔκει ἐπεσφράγισεν ὁ βλαβερὸς κατὰ Σλαβίνους καὶ ἑσχαλιόμενος πολλοῖς καὶ ἀνέγκειν. (p. 347, 6—7)

31. *Slavi in Syria consistunt*

Καὶ ἐπεσφράγισεν ὁ Ἀβδερχμάν, ὁ καὶ Χαλὲδος, τὴν Φοινίκην καὶ ἐν αὐτῇ ἐχομένην καὶ πολλὰς ἀνεκρίβων χώρας, ὃς δὲ Σαλαμὸς ποταμὸν παρασπένων οὐκ αὐτῷ ἐν Συρίᾳ κατέβηεν χιλιόβιος πόντος, καὶ ἀποδοῦναι ἐς τὴν Ἀσσυρίαν χώραν ἐν καμῇ Σαλευκοβάρῃ. (p. 348, 16—20).

32. *Eniguri in Moesia consistunt et regnum condunt*

Ταῦτα γὰρ ἔκει ἀπεβίβη Μανίας, ὁ καὶ Σαλαμὸν ἀντιπροσφράγισεν, κατὰ Ἀρμενίαν εἰς ἰνδικιστὸς αἰ, γέροντες δὲ κερκίριος ἐστὶν αἰ, καὶ ἀνέγκαντες ἐστὶν αἰ, καὶ ἄρκεν Ἰσίδ, ὁ αἰδὸς αἰδὸς.

лишета, искали да я превземат и припаяли много съоръжения срещу нея. Тя прекарава от Истър с надълбани кораби¹ огромно и незаброямо множество и изпъливи залива на Рого². След като обсаждали десет дни града по суша и по море, те с божията сила и чрез помощта и застъпничеството на непорочната дева богородица били победени. Те загубили много войска по суша и по море и с голяма позор се върнали в своите места. А Сарварас заседнал в Халкедон и не се иръждал, но останал да зимуват, като опустошавал и плячкосвал околните области и градовете им.

30. *Imperator Constantinus praeparat bellum contra Slavinos*

През тази година³ император (Констанс) се отправил на поход срещу Славините⁴, пленил и подчинил много (люде).

31. *Slavici in Syria consistunt*

Абдехман⁵, синът на Халед, се отправил на поход⁶ срещу Романия⁷, претърпявал в нея и опустошил много области. А славяните⁸ преминали на неговата страна и като отишли заедно с него в Сирия, на брой 5000 души, се поселили в областта Аламея, в селищата Селевковол⁹.

32. *Успяването на провагариите на юг от Дунава. Създаване на българската държава*

През тази година на 6-ия ден от месец арменизий¹⁰, първи идикий¹¹, умрял Мансий, владетелят на сарацините. Той бил стратег 20 години, а емир 24 години. Започнал да управлява неговият син Ишид.

¹ Т. е. с това иречените еднопраще. ² Сирек Златият рог. ³ Теофан отнася събитията към 649 г. г., 659 г. Той като датировката у Теофан през този период от време неясна с една година, следователно и тук трябва да се погреша на 658 г. ⁴ Под „Славините“ тук се разбираат племето от славянските области на запад от Струма, Вис, Валмария. История I, 1, стр. 136. Срв. Ст. Стамболиев, Византия и Сърби, II, Нови Сол 1908, стр. 40—41, който датира този поход към 649 г., като се позовава на Б. Панчино, Паметник славян и Византия VI-го века, ИРАИ, VII (1902), стр. 25—27. Кулаковски, пос. съм., III, стр. 210, смята, че победените славяни били обложени с данък, а също и задължени да доставят месечни контингенти на Византия. ⁵ Предводител на арабите, чийто баща Халед, известен с прозвището „меч бонин“, бил един от четирината арабски вождачи, избрани от Мухамед преди смъртта му. ⁶ Според Теофан през 648 г. г. (658 г. г.) с със славянската погрешка погрешка 659 г. г. Кулаковски, пос. съм., III, стр. 210, отнася похода на Абдехман към 658 г. г. ⁷ Т. е. срещу Византия. ⁸ Славяните, които участвали във византийските войски. Срв. Кулаковски, пос. съм., стр. 210. ⁹ Селевковол — град в бившата провинция Втора Сирия, на северни Селевкие в равнината по Аламея. Вис. Панчино, пос. съм., стр. 14. Кулаковски, пос. съм., III, стр. 210. ¹⁰ Приблизително м. юртия. ¹¹ Теофан отнася събитията през 611 г. г. (671 г. г.), а според хрониката по-горе корекция трябва да се отнесе към 680 г.

Καὶ τοῦτω καὶ χρόνω τοὺν Βουλγάρων ἔθνος ἐπαύλην τῇ Θράκῃ, ἀναγκάσαν δὲ εἶναι καὶ πρὸς τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Ὀρεινῆς βορείων Βουλγάρων¹ καὶ Κουβάνων² ἐν τοῖς ἀρκτέρις περσιταῖς μέρεσι τοῦ Εὐδέθενι πάντοτε, ἐν τῇ λεγόμενῃ Μανιάδῃ λίμνῃ, εἰς ἣν εἰσέρχεται ποταμὸς μέγιστος, ἀπὸ τοῦ βοιωτοῦ κατὰρτμενός, διὰ τῆς αὐτῆς Σιζυγιάδων γῆς, λεγόμενος Ἀτελ³, εἰς οὗ ἐκείθεν ὁ λεγόμενος Τίσιος ποταμὸς καὶ αὖτις ἀπὸ τοῦ Ἰβηρίου πολὺν ἐκτρέφμενος καὶ ἐν τοῖς Κιρκασίαις ἄρσας, ἀπὸ δὲ τῆς μέσης τοῦ Τανά⁴ καὶ τοῦ Ἀτελ⁵, (ἐκείθεν τῆς προλεχθείσης Μανιάδος λίμνης σιζυγιάδων τοῦ Ἀτελ⁶) ἐκχεῖται ὁ λεγόμενος Κούφιος ποταμὸς, καὶ ἀποδίδει εἰς τὴν τέλει τῆς Παντίας θαλάσσης πύκλον τὸν Νεχροπιάδων⁷ εἰς τὸ ἄνωγρον τοῦ λεγόμενου Κουὸς Περσιταῖον, ἀπὸ δὲ τῆς προσημασθείσης λίμνης Ἰσα ποταμῷ θαλάσσει, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν τοῦ Εὐδέθενι πύκτον θαλάσσεια διὰ τῆς γῆς Βουλγάρων καὶ Κιμμερίων, ἥ ἐστὶν ποταμῷ ὀφρύνειν τὴν λεγόμενον μοντζούλιν καὶ καὶ τοῦτου διὰ καὶ εἰς μὲν τὰ πρὸς ἀνατολὴν μέρη τῆς προσημασθείσης λίμνης ἐπὶ Φαναγορίῃ καὶ τοῖς ἐκείθεν οὐκείναις Ἐφρασίαις παρὰ τὴν Ἰθην πλείεστα, ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς λίμνης ἐπὶ τὴν λεγόμενον Κούφον ποταμὸν, ἐνθα τὸ εὐκριν ἀναστὰς Βουλγαρίων ἄνθρωποι, ἡ καλεῖται Βουλγαρία ἔστιν ἡ μερὶς, καὶ ὁ λεγόμενος Κούφιος διώφειλος εὐδαὶν καὶ αὐτοῖς γιγνόμενος. Ὡς δὲ τὸν χρόνον Κωνσταντῖνον, καὶ εἰς τὴν δόξαν, Κουβάνων⁸ τοῦ ποταμοῦ τῆς λεχθείσης Βουλγαρίας καὶ καὶ Κουβάνων τὴν βίαν μεταλλάξαντες καὶ αὐτοὶ μετακινούντες ἑαυτοὺς καὶ διασπαρίζοντας μερῶν καὶ τοῖς ἀπομακρυνόμενοι εἰς τῆς πρὸς ἀλλήλους διαίτης, διὰ τὸ αὐτῇ κακίαις πέποιθε καὶ ἐπὶ αὐτῇ

През същата тази година народът на българите нападнал Тракия¹. Необходимо е да се каже и за миналото на уногундурите-българи и котраги². В Северните откъдни части на Евксинското море, в т. нар. Меотидско езеро се влива огромна река, наречена Ател³, спускаща се от Океана през земята на сарматите. В нея се влива реката, на име Танаис⁴, която извира също от Иверийските врати в Кавказките планини. От съединяването на Танаис и Ател (което се отделя над споменатото Меотидско езеро⁵) води началото си реката, наречена Куфис⁶, която се влива в края на Понтийското море, близо до Нехропийците⁷, при нос, наречен Краспрозопон⁸. От споменатото по-горе езеро започва море, подобно на ръкап, и се влива в морето на Евксинския понт през земята на Кимерийския Босфор⁹. В тази река се ловят т. нар. риба мураузи и други ней подобни риби, а в източните части на левияното по-горе езеро, около Фанагория¹⁰ и обитавашите там евреи, живеят твърде много народи. От същото езеро до реката, наречена Куфис, сдето се ловят българската риба констон¹¹, се намира старата велика България¹² в т. нар. котраги, които са също техни еднотеменици. През годините на Константин¹³, който управлявал на Запад, Кробоат¹⁴, господарят на казаната България и на котрагите, заключил женова си. Той оставил петина сина и им заветвал по никакъв начин да не се отделят един от друг и да живеят заедно, за да владеят те наисмъде и да не робуват на

1) Ὀρεινῆς βορείων Βουλγάρων ἢ, Ὀρεινῶν βορείων Βουλγάρων ἢ, Ὀρεινῶν βορείων (127. с. 68) Βουλγάρων ἢ, Ὀρεινῶν βορείων βορείων ἢ, Ὀρεινῶν καὶ Βουλγάρων ἢ, Ὀρεινῶν. 2) Contagenses et Contagis A iudique, cf. Κουβάνων ἢ, Κουβάνων ἢ, Αἰε.

1) През същата 680 г. 2) Уногундурите и котрагите били племена от северни проказки, родствени на първобългарите. В други извори се срещат под имената Ὀρεινῶν, Ὀρεινῶν, Κουβάνων и пр. За тях вж. Златарски, История, I, I, стр. 72—97. — Бурлес, Как израсла за произхода на първобългарите, стр. 289—302. — Moravcsik, Byzantinoturcica, II, p. 219. — Met, Zur Geschichte der Onogoren, Ungarische Jahrbücher, X (1930), pp. 53—91. 3) Ател е дн. р. Волга. Географите смятали на Теофан не са първае годин. 4) Танаис е дн. р. Дон. 5) Меотидското езеро е дн. Азовско море. 6) Куфис е дн. р. Кубан. J. Marguier, Ostasiatische und Ostasiatische Streifzüge, Leipzig 1903, p. 32, n. 1, смята, че Куфис е дн. р. Кама. 7) С Нехропийците пренесите географи наричали азията на Черноморската крайбрежие, близо до устието на Дунав. Вж. Const. Porphyrogenitus De administrando imperio, ed. Gy. Moravcsik, Budapest 1949, pp. 184, 67—186, 69. 8) Кουὸς καλεῖται οὐκείναις „αιετική γλῶσσα“ — нос на брега на Черно море близо до устието на р. Кубан, дн. Тамански полуостров, на югоизточен бряг на Керченския пролив. 9) Кимерийският Босфор е дн. Керч, стр. тук стр. 334, бел. 2. 10) Фанагория — град на източния бряг на Кимерийския Босфор, сега развалини в Таманския полуостров, срещу Пантелеу. 11) Българската риба, която се ловела в река Куфис (дн. Кубан), е намирал една и съща с *bulgicus*. Срв. Ф. Бурлес, Занимаващо общество История и Древности, V (1863), стр. 146 сл. — Moravcsik, Byzantinoturcica, II, pp. 212—213. 12) Велика България се наричала старата Кубитова България между Азияско и Черно море, по днешните течения на рр. Днепр, Дон и Кубан, за разлика от Дунавска България. 13) Сирець при управлението на Константин III (641). 14) Според Златарски, История, I, I, стр. 84, Кубрат (Кробоат) умрял към 662 г. Свещенико на Теофан за смъртта на Кубрат се отнася напълно не към управлението на Константин III, а за времето на неговия наследник Пантас II (641—668).

[illegible]

явил брат Батбани, владетелът на първата България, станал тухен данъкоплатец и досега получава от него данък. А императорът Константин, като се научил, че ирмис и нечист народ се е настанил неочаквано отъд Дунава в Оглюс и че нямала и опустошава близките до Дунава земи, т. е. земята влядната от тази страна, тогава издала от християнството много се огорчил и заповядал всички оредя да преминат в Тракия. И като въоръжила флота, потеглил срещу тях по суша и по море с намерение да ги нагоня с войта, като отправил в боеи ред пешотната войска по суша към т. нар. Оглюс и Дунава и заповядал на корабите да пуснат котва на близкия бряг. Българите, като видели тези глътни многобройни редни, се отчаяли за спасението си, извадили в спомението укрепление и взели мерки за защита. След като в продължение на три-четири дена те не се осмелявали да излизат от това укрепление, а ромеите не заварвали сражение поради блатата, ирмисият народ забелязвайки слабостта на ромеите, се съвзвел и станал по-смел. Пожеже императорът страдал силно от болки в крака и бил принуден да се изрие с пел кораба и с приближените си в Месемврия, за да прази бани⁸, оставил стратегите и войската със заповед да водят схватки, да да ги извадят от укрепления и да забържат сремение с тях, ако се случи да излизат. В противен случай да ги обсадят и да ги пазят в укрепленията. Конниците обаче разпространили слух, че императорът бяга, и обзати от страх, се отделили също на бягство, без никак да ги преследва. А българите, като видели това, започнали да ги преследват одире им и почело погубява с меч, а мизията наричали. И като ги преследвали чак до Дунава, преминали го и дошли при т. нар. Варна⁹, близо до Одесос, и до тамошната земя. Като видели, че мястото е много сигурно, отзад поради реката Дунав, отпред и от страни поради теснините и Понтийско море, и след като покорили измежду намиращите се там славянски племена така наричаните

* Казначейский № 12 (668-685 г.).

този труден и опасен поход. Сря. *Вилхелм*, стр. с., р. 27. ¹ *Норенх*, Петушанов, II, стр. 218, стр. 219.

че Варна е име на местността на изхода на Одеския залив и Правди-Венатри река и Деисовския остров. — *Дубиня*, Пречушница, стр. 163—165, е скъпан дъ изтъкнал тога име като „Варна река“, източна река *Варна*. За етимологията на това име сри. и *В. Бешевлиев*, *Античане* (такозвани у нас като исторически азиати, МПБ, III (1954), стр. 349. За града Одеса — *Варна* сри. там стр. 85, бел. 2.

Σάρμας¹ κατόικον ἀπὸ τῆς ἑσπερίου κλει-
σούρας Βερεγιάβη² ἀπὸ τὰς πρὸς ἀνατολὴν μέσας,
εἰς δὲ τὰς πρὸς μεσημβρίαν καὶ ὅσων μέγας
Ἀβάρως τὰς ἐκτοκτοκίας ἐπὶ τὴν γένεσιν τοῦ
πύθωνος ὄντος ἐν τοῖσις οὖν πύθωνος
αὐτοῦ ἐπαύραστο, καὶ ἔσπειρε τὰς ἐὰν τῇ
Ῥωμανῶν πολικῇ ἀντὶ πότωνα το καὶ ἡγε-
νῆς ἐπαύραστο καὶ ἀγρονομῆσαι, ὅθεν ἀντι-
παθεῖς ὁ βασιλεὺς εἰρήνην μετ' αὐτοῦ, ἐπὶ
οὗτοις συμπαύρατος πύθωνος παρέχον ἐπ'
αὐτοῦ Ῥωμανῶν διὰ πύθωνος κατόικον
ἀντιπαθεῖς γὰρ ἦν ἀντιπαθεῖς τοῖς πύθωνος
καὶ τοῖς ἑσπερίοις, οὗ δὲ πότωνα ἑσπερίοις ἀντι-
παθεῖς, τοῖς τε καὶ τῇ ἡγενῆς καὶ
ὄντος καὶ ἑσπερίοις καὶ μεσημβρίαν, ἐὰν τοῖσις
τοῖς πύθωνος καὶ ἑσπερίοις ἡγενῆς
ἀλλ' ὅστις μὲν ἐκ πύθωνος ὄντος τοῖς συμ-
παύρατος Χριστιανούς πιστεύοντας, ἀντιπαθεῖς
ἀντιπαθεῖς εἰρήνην καὶ ἦν ἐκ πύθωνος
αὐτοῦ ἡγενῆς ἐκ πότωνα πύθωνος ἀντιπαθεῖς
ἦσαν ἑσπερίοις ὄντος τῆς ἀντιπαθεῖς ἀντιπαθεῖς
καὶ ὄντος τοῦ θεοῦ ἀντιπαθεῖς ἀπὸ τῶν πύθωνος
ἡγενῆς τοῦ βασιλεὺς καὶ ἀντιπαθεῖς
αὐτοῦ, καὶ Σαρῶν τοῦ κατόικον καὶ Πύθωνος,
τῶν ἀντιπαθεῖς ἡγενῆς τοῦ θεοῦ καὶ
ἀντιπαθεῖς, μὲν τε πύθωνος καὶ μὲν
ἀντιπαθεῖς ἐκ τῶν πύθωνος καὶ θεοῦ καὶ ἀντιπαθεῖς
καὶ ὄντος τοῦ θεοῦ ἀντιπαθεῖς, οὗ
τὰς κατόικον ἀντιπαθεῖς ἀντιπαθεῖς ὁ αὐτοῦ

α) Σάρμας by. Σαρῶν; б) αὐτ. С. в) Мере-
γιάβη g.

седем племена¹, послани северите от
предната клисура на Веретяво² към из-
точните части, а към юг и запад до Ав-
рия останалите седем племена, които
плащали данък³. И тъй, след като се
разширили в тези места, възгордели се
и започнали да нападат и да поробват
крепостите и земите, които били под ро-
мейска власт. Принуден от това, импера-
торът сключил мир с тях, като се съгласил
да им плаща годишен данък за срам на
ромейците заради многото им грехове⁴. За-
щото чудно бе за далечни и близки да слу-
шат, че този, който е направил свои да-
нъкоплатни възмики — на изток и на запад,
на север и на юг, да бъде победен от
този мръсен и нечестив сега варод. Но
той, като виждал, че този се е случило
на христианиците по божия промисъл,
сключил мир, разсъждавайки по свенел-
ски. И до края на живота си той бил
необезпокояван от враговете си и със
вечни смир се стремил да обедини све-
тите божии църкви, разединени понасмес-
но от времето на неговия дядо импера-
тор Ираклий и на алуомнишения Сер-
гий и Пар⁵, които недостойно заемали
патриаршеския престол на Константино-
пол и постановили, че има една воля и
една природа у господя бога и нашия
спасител Исус Христос. Стремелки се
да отклони техните заблуди, най-благо-

¹ Относно славянските племена в Долина Мира към края на VII в. някои автори (Шафарик, тос.
св., II, стр. 573. — Nistor, Manual, I, p. 168. — Златарски, История, I, 1, стр. 142—143. — П. Мута-
фчиев, История на българския народ, I, София 1948, стр. 169. — Шкорнип, Материали към историята на славяна
на прабългарите и на славяне, Byzantoslavica, V, 1933—34, p. 171. — I. Daffin, Protobulgares et
Slaves, Annales de l'Institut Kondakov, X, 1938, pp. 146—147) смята, че Теофан говори за северните
и за някои други славянски племена. Г. Цаккова — Петкова, пос. съч., стр. 325—328, приема, че Теофан
тук говори само за две славянски племена — вятрите и „северни рома“. М. Водан, За първия донос на
Аварските българци към славяните и за дълга на основателя на българската държава, ИВМ, VI
(1956), стр. 453 сл., приема, че северите са едно от славянските славянски племена.

² Прозован Веретяв
не е отъждествяван с поминателност. К. Jurek: АЕМО, p. 187, приема, че Веретяв е дн. Частиницанци (Рини)
проход. Смята поларият К. Шкорнип: ИРАИВ, X (1906), стр. 516, 564, в Златарски, История, I, 1,
стр. 162, 311—412. — В. Асманов, (Линия — Пресия, I, стр. 78—94, приема, че Веретяв или Восточни-
ски (Балкански) проход. — Дубнев, Проучвания, стр. 163—163, смята, че Веретяв е бил най-
използувани в ранните средновековни времена, а именно Восточният. ³ Ираклий и Пар
близки е тълкуван по различни начини. Едините твърдят, че славяните били подчинени на първи-
българите и славяни техни взаимоотношения (Г. Д. Баласчев, Върху държавното и военно устройство на
старобългарската държава, Минин I, 2, стр. 205. — Йо. Давид, Въпроси за възникването и историята на
първото българско царство, Сб. Първо славянско събрание, 1930, стр. 26. — А. Г. Гроздевичев и др., стр.
146—147). — Други са на мнение, че с тях държавата била славянски държавите отношения между
пробългарите и славяните. (Златарски, История, I, 1, стр. 143, 243. — Г. Цаккова — Петкова, пос.
съч., стр. 326—334). — Според М. Водан, пос. съч., стр. 453—468, този израз е разположен на
държавите, т. е. фелерат, и следователно славяните са били подчинени на Византия. — Ал. Бурдос,
Към въпроса за отношенията между славяни и пробългарите през VII—IX в., ИПр, XII 1954, I,
стр. 70—78, смята, че с този израз се означават държавите отношения между славянски славянски
племена. ⁴ Златарски, История, I, 1, стр. 146—147, смята, че мирът между Константин
IV Пеговет и българите била сключен през 679 г., а българското държавно устройство на славяните 680
г. (701 държавно). Ю. Гроздевичев, Историето на славянския патриарх Константин за Империата
победил византийците, ИИД, XI—XII (1932), стр. 206—216, приема годините 681, Кипитин, стр. с, р. 27,
и Ostrogensky, Geschichte, p. 108, приема годината 680 г. — Г. Цаккова — Петкова, пос. съч., стр.
326—348, приема 680 г. — Ал. Водан, пос. съч., стр. 468—476, приема, че мирът се е сключил
през 680 г., а мирът била сключен през 16. IX. 681 г. ⁵ Пър. цариградски патриарх (632—642), при-
емник на Сергий.

християнизирани. Писателите отбелязват, че императорът е изпратил посланици да се срещнат с царя в Константинопол, но те не са успели да го направят, защото царят е бил в поход. Императорът е решил да изпрати посланици да го посетят в поход, но те не са успели да го направят, защото царят е бил в поход. Императорът е решил да изпрати посланици да го посетят в поход, но те не са успели да го направят, защото царят е бил в поход.

Тези две събития са описани в *Хроника* на Теофан Исповедник, стр. 355, 15 – 360, 7; 360, 10–13).

33. Justinianus Rhinocorumenus pascit cum Bulgaris inltam rumpit

Посланици са изпратени да се срещнат с царя в Константинопол, но те не са успели да го направят, защото царят е бил в поход. Императорът е решил да изпрати посланици да го посетят в поход, но те не са успели да го направят, защото царят е бил в поход.

Тези две събития са описани в *Хроника* на Теофан Исповедник, стр. 355, 15 – 360, 7; 360, 10–13).

а) *Σαλαρινός, g.*

¹ Шестият вселенски събор бил свикан в Цариград на 7 ноември 680 г. Завършил е на 16 септември 681 г. ² През 6172 св. г. или 681 г. от н. е. ³ Сабудиния се отнася към 687 г. (6179 св. г.) ⁴ Става дума за договора, сключен между Константин IV и българите. ⁵ На следната 688 г. ⁶ За тази война на Юстиниан II съобщава и патриарх Никифор (ed. de Vogt, p. 10, 22). По отношение на имената: от Теофан и Никифор „Славяни“, „Славяни“ се приемат, че става дума за независимите славянски племена около Солун, над които владее императорът в била само поминатия. Вж. *Златарски, История*, I, 1, стр. 156, 160–161. *Дубича, Славяни и първобългарите*, стр. 198–199. — *В. Бенедикт: Мадарските войни*, София 1956, стр. 62–63. *Златарски, История*, I, 1, стр. 160, първона, че с „българите“ тук са означени населението с българска дума по основно течение на Стрима. Същото славянско се появява и у *J. Lemerle, Philippe et la Macédoine orientale*, Paris 1965, p. 124, и у *Benewick*, loc. cit., стр. 62–63. Други учени смятат обаче, че Теофан говори за независимите българи. Вж. *Дубича, Славяни и първобългарите*, стр. 260–261. — *Г. Виланова, Българите във Тераки*, РСГ, LVII (1988), стр. 50–52. — *Дубича, Славяни и първобългарите*, стр. 197–204. ⁷ Абинос — град на илюстрияния брат на Хелесият. ⁸ Славяни тук е генерализирано Македония, както от *Муромо* мери. ⁹ Поради липса на пряк данни тези войни не са безспорно с помощта. — *Дубича, Славяни и първобългарите*, стр. 197, доводът, че тук става дума за иллирийските тесини около прохода Аконитици, беа до Килия. *Бенедикт, loc. cit.*, стр. 62, предполага, че тези тесини са се измислили при устните на Рендина.

34. Грешна история на българската история, III

честният император свикал вселенски събор в Константинопол от 289 епископа. И чрез светия и истинен Шести вселенски събор той потвърдил постановленията, изети на предишните пет вселенски събора, и решил да се издаде благочестиво постановление за двете воли и двете действия. Съборът бил председателстван от самия всеблагочестив император Константин и от благочестивите вярващи.

През тази година² по поръчение на светия император Константин бил свикан в Константинопол светият Шести вселенски събор от 289 свети епископи и отци.

33. Юстиниан II Ринокорумет нарушава мира с българите

[Юстиниан] нарушил³ сключения с българите мир⁴, като пренебрегнал установените от неговия баща официални разпоредби, и заповядал конните отреди да преминават в Тракия, искайки да оглени българите и Славяните.

През тази година⁵ Юстиниан се отправил на поход срещу Славяния⁶ и България. Той отблъснал българите, които тогава го пресрещали, и наградил чак до Солун, заловил голямо множество славяни, едни с войни, други пък доброволно минали на негова страна, и като ги прекривал през Абинос⁷, поселил ги в областите на Опсикон⁸. На връщане бил причакан от българите в теснините на клисурата⁹ и едва успял да премине, като голяма част от войниците му била избита и мнозина били ранени.

34. *Slavi in exercitu Romano contra Arabes bellant*

Τούτῳ τῷ ἔτι Ἰουστινιανὸς ἐπέλεξε ἐκ τῶν μετακλιθέντων ἐκ αὐτοῦ Σλάβων καὶ ἐσχημάτισεν χιλιάδας ἢ καὶ δαλίας αὐτοῖς ἐπιστήσαντες αὐτοὺς λαὸν ἀγαθόν, ἀρχαὶ τε αὐτῶν Νηβουλὸν κοινόν, διαρρήξας δὲ ἐκ αὐτοῖς πεντάχητος αὐτῷ ἄρχοντι καὶ ἐμμένον αὐτὸν ἐπὶ ὁρμηκίῳ συμμαχουμένῳ ἑσπέρῃ καὶ περικλυτῶν τῶν περὶ τὸν λαὸν καὶ πάντα τὰ ἐμφυλλομενὰ θείαν ἐπαγγελίαν ἐν Σεβαστοπόλει ἐπὶ παρὸς βασιλεῖα. — — — καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἡγήσαντο Ἄραβες ἐκκλησίαν δὲ Μωάμεδ τῷ συμμαχούντι Ῥωμαῖος ἀντιπρόσ τῶν Σλάβων, ἀρχὴν αὐτῷ κοινούσαν γὰρ κοινότητος, καὶ πολλὰς ἐσχεύοντο τούτοις ἀποτίνας ταῖς προσημαίνοντες αὐτῷ μετὰ καὶ ἢ χιλιάδων Σλάβων, καὶ οὕτω Ῥωμαῖος ἐπὶ γρήνῃ συμμαχούσας τῶν Ἰουστινιανὸς ἀπέλεξε τὸ τοῖσιν ἐκκλησίαν οὐκ ὀλίγην καὶ τῶν καὶ πρὸς τῷ ἡγεμένῳ Λαυρέντι, οὗτος προσημαίνον καὶ παραβλησάμενος κατὰ τὸν Νηβουλὸν ἐκλεξε κοινόν. (pp. 365, 30 — 366, 6, 16—23)

35. *Slavi in exercitu Mohamedi contra Romanos pugnati*

Καὶ ἡγουμένην Μωάμεδ τῇς Ῥωμαίων, ἔχων μετ' αὐτοῦ τοὺς προσημαίνοντες Σλάβους, οὗς ἐκπαύοντες τῇς Ῥωμαίων, καὶ πολλὰς ἐκκλησίαν. (p. 367, 9—12)

36. *Iustinianus auxilio Terbellis in regnum restituitur*

— — —, αὐτοῖς δὲ διὰ Φαναγορίαν λιμένα ἀρμενισίας εἰς Τερβελὸν ἀπέλαβον. — — — Καὶ ἀναστάντος ἐκ τοῦ κλέβαντος ἀεὶ οὐκ ἐβήθη καὶ ἀποβάντος εἰς τὸν Λαυρέντι κοινόν, ἀποστέλλαντες δὲ αὐτῷ Στέφανον πρὸς Τερβελόν¹, τοῦ καὶ Βουλγαρίας, ἐπὶ τῷ δούλῳ αὐτῷ οὐκ οὐκ, ὅπως παραίτησιν τῶν προσημαίνον αὐτοῦ βοιωτῶν, ἀποστέλλοι αὐτῷ πλείονα ἀνέχοντα δόξα

α) Τερβελόν κ. Νικ. Τερβελόν κ. Τερβελόν em A

34. *Славяни участвуват в похода срещу арабите*

През тази година² Юстиниан избра измекну преселените от него славяни и направил 30 хилядна войска, и като ги въоръжил, нарекол ги отбрана войска³ и поставил за техен началник едного по име Невул⁴. Като се осланял на тях, Юстиниан писал на арабите, че не ще спазва склюжения писмено мир. И като взел отбраната войска и всички конни отреди, потеглил за Севастопол, който се намира покрай морето, и най-напред арабите били победени. Но Мохамед, като подвел помагашия на ромейте военачалник на славяните, изпратил му кончан, пълен с пари. Като го подмамил с много обещания, убедил го да избяга при тях заедно с двадесет хиляди славяни и тъй обърнал в бягство ромейте. Тогава Юстиниан погубил остатъка от славяните заедно с жени и деца при т. нар. Пелката, стръмно и крайморско място, което се намира до Никомидийския залив⁵.

35. *Славяни участвуват в похода на Мохамед срещу Византия*

Мохамед се отправил на поход срещу ромейте, като взел със себе си бегълците славяни, които познавали добре Ромейни, и отвел много пленници⁶.

36. *Юстиниан отново завзема властта с помощта на Тервел*

— — — [Юстиниан] избягал тайно от Фанагории и пристигнал в Томи. — — — Той се намъкнал невярлям от бурата и навлязъл в река Дунав⁷. След като изпратил Стефан при Тервел, господаря на България, [с молба] да му даде помощ, за да завладее царството на прадедите си, обещал да му даде премного дарове и суб-

¹ През 6184 сл. г., т. е. през 682 г. от н. е. — В Београд е изречено *καταβόλον λαῖν* — „загуба на вода“ — се означават сиронец. *Златарски*, История, I, I, стр. 162, го превежда „отборни отряд“. — *Кулуканов*, История, III, стр. 260 — „сверхоавалексово“. — *De Saxe*, Слов. гр. с. v. *παραίτης* — *paraitēs* *caeritum*.

² Името *Νηβουλός* едн. мн. с. в. означава протекло. То пазило по-скоро българите в промощта на *Синет* *Μεταφράσι* и *Ποσειδων*, *СНБЖ*, XXIV (1808), стр. 48, 52. — *Синет*, История, I, I, стр. 161, бел. 1. — *Μοχамед*, *Βυζαντινισμός* II, р. 210. — *Μοχамед*, *Die Namenliste der bulgarischen Gesandten am Konzil von J. 689/70, MHD, XIII (1833), стр. 18.*

³ *Νηβουλός* — гръц. в Тервел Армения на югозападния бряг на Черен море, дн. *Sidi Sary* (Сидик).

⁴ *Νηβουλός* — гръц. в Тервел Армения на югозападния бряг на Черен море, дн. *Sidi Sary* (Сидик). — *Синет*, История, III, стр. 287—290. — *Београд*, *Българските господари Тервел*, стр. 32—34. — *Златарски*, История, I, I, стр. 165—170. — *Κινεμά*, *History*, р. 30 sq. — *Дучев*, *Проучаване*, стр. 5—6. — *Београд*, *Българските господари Тервел*, стр. 53—62, свързва събитията на тервел деев Мадарията с похода на Тервел към Цариград в 706 г.

τοὺς κτήνημα πρὸς τὸ πωλίζειν χόρην, εἶδον ἐν τῶν ὁρέων οἱ κτηνοκόμοι τῶν Βουλγάρων τὴν τῶν Ῥωμαίων μνηστὴρ διόκητον καὶ περὶδόντες ὡς θήρας ἐξήκοντα θυγερῶντες μετὰ τῶν διόκητων τὸ Ῥωμαίων ποταμὸν, πολλὰν ἀφρηλοῦσαν τε καὶ ἱπποὺς καὶ ἀσπία διὰ τῶν ἀναρθεμένων λαβόντες. ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἐν τῇ πόλει κατωτρύχων αὐτὸν τοὺς κτηνοκόμους ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἀπέδειξε τὸς πόδας. θεωρήσαντες δὲ τὴν τῶν Βουλγάρων παρρησίαν αὐτοὺς πρὸς τὸν βασιλὸς ἵσταται κτηνοκόμους καὶ αὐτοὺς τὸ αὐτὸ πρῶτον παρεκδέχασατο, τρώσαντι δὲ ἐπὶ τῶν ταυρῶν θέμενος διὰ νεκρὸς εἰς τὴν σκῆπτρῳ ἐλπίς. λαβόντες ἀπὸ τῶν καὶ μετ' ἀσπίδων τῇ πόλει παραρέχονται. (р. 376, 18—29)

Τὸν δὲ Βουλγάρων διὰ τοῦ Φιλίππου λέγου ἐπὶ τὸ Στενὸν καταρραγίσαντα καὶ μετὰ τὴν ἀσπίδα καταρραγίσαντα καὶ ἐπὶ τῆς πόλεως διδομένοντα, καὶ πολλὰς παραρρέχοντα, γέμωντα τοὺς ἐκποδῶν καὶ διηλεκτῶντες ἀφῆσαντα μετὰ πολλῶν ἀσπίδων καὶ πολλῶν ἀσπίδων ἐκείνου, καὶ ἐπὶ τῆς Χρυσῆς ποταμὸς διαβησάντων καὶ τῆς ἑσπέρῃς Θράκης ἀφρηλοῦσάντων, καθίστανται ἀπὸ τῶν εἰς τὸ ἔθνος μετὰ πολλῶν ἀσπίδων. (р. 382, 22—28)

38. De Leonis origine

Τότε τῷ ἔτη Ἀδων ἐκπορεύσας ἐν τῇ Γερμανίᾳ καταρραγίσας, τῇ ἀσπίδι δὲ ἐν τῇ Ἰουλιᾷ, ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανῷ τοῦ βασιλέως αὐτὸν τοὺς γονεῖς μεταστάσαν ἐν Μοσχοβίᾳ τῆς Θράκης ἐν τῇ πόλει αὐτῶν βασιλεὺς ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ αὐτῶν βασιλεὺς ἐκπορεύσας αὐτοῦ μετὰ τῶν Βουλγάρων, θεωρήσαντες αὐτοὺς μετὰ πολλῶν ἀσπίδων φ'. (р. 391, 5—10)

39. Hiems gravis in Thracia accidit

Χαλῖνος δὲ γενόμενος βασιλεὺς ἐν τῇ Θράκῃ, διότι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν εἰς τὴν φθινοφῶν ἐν τῇ κρηναλίστῃ χύωνος, πλῆθος ἵππων τε καὶ κτηνῶν καὶ πολλῶν ζώων τῶν ἐχθρῶν ἐθνήσαν. (р. 396, 24—27)

а) Германский дж.

¹ Филея (при дн. Орманли) е град в Тракия, на брега на Черно море, северно от ст. Девриш.
² Св. Симеон евангелистски автор, обикновено наричан Босфор, срв. *John*, ср. с., р. 437. ³ Сибитата се отнася към 712 г., Ахилей не съмнява, че е български дж. ⁴ Т. е. през 717 г.
⁵ Тук става дума за Лъв III Исавър, който бил роден в италианския град Германика, но бил сиринч по произход. При кръстения той приел титличното исавърско име. Коя. срв. Кулаковски, История II, стр. 319. ⁶ Бащата на Лъв, който вероятно принадлежал към съсловието на странниците, бил преселен от Мала Азия в Месемврия през първото укръпване на Юстиниан II (685—688). През гостоприемството, което Лъв оказал на Юстиниан в 705 г., той изразил готовността си да живее на негова страна. След възвръщането си Юстиниан го пратил в Цариград и го направил сенатор. Срв. Кулаковски, История, II, стр. 319—320. ⁷ Сиринч арабите, които обсаждали Цариград през 717 г.

овце по полята, за да събира фураж, съследвачите на българите видели от планините глупавите разпоредби на рименте. И като се струпали, неочаквано се нахвърлили като зверове и унищожили ромейското стадо, като взели много пленници, коне и оръжия, освен убитите. А Юстиниан набягал в крепостта с оцелелите и за три дни затворил вратата. И като видял настоячивостта на българите, той пръв прерязал жилите на коня си и заповядал всички да направят същото. След това поставил трофеи на стените, качил се през коцата на корабите, отпълувал тайно и пристигнал в столицата със срам.

А българите тайно нападнали през Филея⁴ Стенон⁵ и извършили голямо еднане⁶. Те нахлули чак до града и намерили много хора, които били преминали там, богати смети и пинди уточили с различни сребърни и други същини. И след като стигнали до Златната врата и оплелили цяла Тракия, завърнали се невредими в своите земи с безброй добитък.

38. Происхождат на император Лъв

През тази година⁷ станал император Лъв, който произхождал от Германкия, а в същност от Исаврия⁸. От император Юстиниан по време на първото му царуване той бил преселен заедно с родителите си в Месемврия, в Тракия, а през второто му царуване, когато той идвал заедно с българите, Лъв го посрещнал с дар от 500 овци⁹.

39. Тежка зима в Тракия

В Тракия изстанала извънредно тежка зима, така че сто дни зимата не се виждала от замръзналия снег и измрели много коне, камили и други животни на неприятелите¹⁰.

40. Bulgari socii Romanis fiunt

Συγγρη δὲ πρὸς αὐτοὺς πόλεμον καὶ ἐν τοῖς Βουλγάρων ἔθνεσιν, καὶ, ὡς φασὶν οἱ ἀνερμῶδες ἐκπαίδευται, [ἔτι] καὶ χιλιάδας Ἀράβων κατέσφαζον. (p. 397, 28—30)

Тъѣ δ' αὐτῷ ἔτει Νουφας «*Σουλῆτος*» γράσει πρὸς Ἀρτεμίου ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὥστε ἀπαλθεῖν αὐτὸν πρὸς Βαβελον⁸, ὅπως μετὰ συμμάχους Βουλγάρους ἐλθῇ κατὰ Λιβανου, ὃ δὲ ἐπιστάσεις ἀπὸ τῆς καὶ διδάσκων πλεον στρατὸν καὶ ἑ' κεντηράκια χρυσῶν, καὶ ταῦτα λαβὼν ἐπὶ Καπονατοπόλιν ἔρχεται, τῆς δὲ πόλεως ταῦτον μὴ δεξιμένης, οἱ Βούλγαροι ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὸν παρέδωκαν καὶ αὐτοκτονήσαντες ἐπ' αὐτοὺς ἐπέσπευσαν, ὃ δὲ βασιλεὺς ταῦτον οὐκ ἐπ' αὐτοὺς ἀπέλει, δημόσιος καὶ τῇ τοῦ Σουλῆτος αὐτοῦ μερίστῳ αὐτοῦ παύσαντος καὶ πολλῇ κεντηράκιον ἀνέλας δὲ καὶ Σιόνιον ἐν παρσίῳ, ἐπ' ἐπὶ τῇ Ραδάκῃ οἱ Βούλγαροι ἀπεκρήσαντο ὡς συνόχῃ ἐπ' Ἀρμενίῃ, καὶ τῇ δεξιμένῳ Οὐκαλοντῆς παρέδωκεν ἐπὶ Βαβελ⁹, καὶ ἀπεκρήσαντο οὐκ ἐπ' Ἀρμενίῃ. (p. 400, 18—29)

41. De Slavis in Syria militantibus

Μεγάλας γὰρ οὖν αὐτῷ στρατεύοντες συμπολλοὶ αὐτῷ καὶ τῇ Νικίῃ καὶ νοτίῳσιν οὖν δ' Ἀντιοχείᾳ πολλοὺς ἐκείων. Ἰσχυρὸς δὲ πλεον Σλάβοι καὶ Ἀντιοχείς. (p. 428, 23—25)

42. Bulgari Thraciam pervasunt et Constantinopolim aggrediuntur

Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Σύρους καὶ Ἀρμενίας, ὡς ἦρχεν ἀπὸ Θεοδοσιουπόλεως καὶ Μελανίης, εἰς τῇ Θύρῃ μεσφύ-

α) Τίρβηλον καὶ, Τροβέλον γ.

40. Българите действуват като съюзници на римците

С тях¹ започнали война и българите и, както казват добре осведомените, убиха 22 хиляди араби².

През същата година³ Никита Кселинит⁴ писал на Артемий в Солун да отиде при Тервел, за да се отпрати с българска помощ срещу Лъв⁵. А той го послушал, отишъл при Тервел, който му дал войска и петдесет кентивария злато⁶. И като ги взел, пристигнал при Константинопол. А понеже градът не го приел, българите го предали на Лъв и след като били приети приятелски от него, заварвали се. Императорът го убил заедно с Кселинит. Той конфискувал и имота на Кселинит, който бил магистер и претенждал голямо богатство. Българите обезглавили също и патриций Сисиний с прозвище Ревданас, като съмишленик на Артемий, в архиепископа на Солун предали на императора. И той бил обезглавен с Артемий.

41. Славяни в Сирия

Авумуслима⁷ събрал войската си⁸ и влязъл в сражение [с Аудела]⁹ при Никибис, победил го и убил мнозина. А по-голямата част от тях били славяни¹⁰ и антиохийци.

42. Българите опустошават Тракия и нападат Цариград

Император Константин¹¹ заселил в Тракия сирейци и арменци¹², които довел от Теодосиупол¹³ и Мелитена¹⁴. От

¹ С арабите. ² Срв. тук стр. 368, бел. γ.

³ Съобщения се отнасят към 621 г. сл. т. е. 719 г. ⁴ Никита Кселинит бил magister militum. Според разказа на Теофан той бил главното действащо лице в заговора на славяния император Анастасий II (713—715), който, преди да се влязъл, се наричал Артемий. На негово Теофан приписва никинството да се обърне за помощ към българския хан Тервел, които според патриарх Никифор (пр. с., р. 55, 10 стр.) самият Артемий е пожелал съдействието от българите чрез посредничеството на патриций Сисиний. Разказът на Никифор за това събитие се съчета с 83 последиствено от този на Теофан. Срв. *Византизм*, I, I, стр. 187. — *Византизм*; Матароният минава, стр. 71. ⁵ Също дума за Лъв III Исавър. ⁶ Един кентиварий се равнява на 100 ливри, т. е. 7200 номизми. *Византизм*, История I, I, стр. 185, предава 200 ливри злато. ⁷ Авумуслима бил персийски военачалник, управител на Месопотамия, който след смъртта на Мосамел се разбулгузал срещу неговия наследник Абдел. ⁸ Събитията се отнасят към 755 г. ⁹ Аудела — а-Масур, абасидски халиф сирийски 756 г. ¹⁰ Тук каприно егана дума за преселени славянски племена по арабско-византийската граница. Срв. *А. Василев*, Византия и араби, I, СПб 1902, стр. 97—98. ¹¹ Константин V Копромир (741—775). ¹² Обикновено се приема, че тия преселници са били населени в Тракия като военно погранично население. *Византизм*, История I, I, стр. 201. — *Митрофан*, История I, стр. 130. ¹³ Вероятно тук егана дума за областта Охрид, ан. Равел-Аин. ¹⁴ Мелитена — град в Първа Армения, ан. Мелитен.

оу, ἐξ ὧν καὶ ἐκλατύνθη ἡ αἵρεσις τῶν Πυλαγγοῦν. ὁμοίως καὶ ἐν τῇ πόλει διεσπορήσαντες οὐκ ἀνεστάντες αὐτοὺς ἐκ τῶν θανάτων, ἴσχυος συμπαροῦς ἐν αὐτῇ πόλει καὶ Ἐλλήδους καὶ τῶν κατωτέρων μερῶν, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖσι τὴν πόλιν καὶ κατασκευάσαντες αὐτοῖς. ἐν δὲ αὐτῇ χρόνῳ ἐξήγγισεν οἱ Βουλγαροὶ πάντα διὰ τὸ κτισθέντα κατὰ καὶ τοῦ βασιλέως διατάκτος τὸν ἀποκρισάμενον αὐτοῖς. Ἐξῆλθον φωνασαὶς, καὶ ἦλθον ἕως τοῦ Μακεδὸν κέρας καὶ εἰς βασιλέως πόλιν ἐν ὁμίῃ ποταμῶντος πολλὴν οὐκ ἔλασαν ἡτοιμαμέναι καὶ ἀχυμέναις λαφύροις τὰς πόλιν ἀρπάξαντες εἰς τὴν πόλιν. (p. 429, 19–30)

43. *Constantinus Copronymus Slavinas vastat*

Τοῦτο γὰρ ἐστὶν Κωνσταντῖνος τὸς κατὰ τὴν Μοναχίαν Σλαβινῶς ἡγματούχου καὶ τοῦς λαοὺς βουλγαρίως ἐποίησεν. (p. 430, 21–22)

44. *De clade Constantini Copronymi in angustis Berigabae*

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιστρέψας ἐν Βουλγαρίᾳ, καὶ ἔλθων εἰς Βερίγαβαν εἰς τὴν κλειστόν, ἐπὶστράφη αὐτῷ οἱ Βουλγαροὶ καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ ἀπέκταν, ἐν οἷς καὶ Ἀλόντα, πατριῶν καὶ στρατάρχον τῶν Θρακῶν, καὶ Ἀλόντα ἑαυτὸν, λοφιδότην καὶ ἄλλους καὶ λαὸν πολλόν, καὶ ἔλθων εἰς ἄρματα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔδωκεν ἀντιστῆναι. (p. 431, 6–11)

45. *De Bulgarorum intestinis bellis*

Οἱ δὲ Βουλγαροὶ ἐπιστρέψαντες ἐρρήκοντες τοὺς πόλεις αὐτοῦ τοῖς ἀπὸ αὐτῶν κληρονομήσαντες, καὶ ἐποίησαν διδρα κακίαν, ἀνέκταν

тях се разпространила павликянската ерес. Той довел също от островите, от Еллада и от по-малки области цели родове в столицата, чиито жители намаляли поради настъпилия мор, заселил ги в столицата и я направил по-гъсто населена. През същата година¹ българите помисляли дами за построяните крепости. И след като императорът не почел техния пратеник, те се отправили на поход, стигнали чак до Дялгата стена и предприели нападение срещу столицата. Те направили големи опустошения, отвели пленници и се завърнали невредими в земите си.

43. *Константин Копроним опустошава славянски области*

През тази година² Константин опустоши Славяните в Македония³, а останалите покорил.

44. *Поражението на Константин Копроним във Верегава*

Императорът се отправил на поход срещу България и като стигнал в теснината до Верегава⁴, претрещали го българите и избияли много от неговите хора, между които и Дъв, патриш и стратег на тракезийците, също и другия Дъв, логотет на дрома⁵, както и много войска. Българите взели оръжията им, а те безславно се завърнали.

45. *Династически междоусобици сред българите*

Българите, като въстали, избияли господарите си, които произхождали от [ханския] род⁶, и поставили мъж злонрав-

¹ Славяните се отнасят към 6247 сл. г., т. е. 766 г. Срв. Златарски, История, I, 1, стр. 201, 202. — Мутафчиев, пас. съм., I, стр. 131. ² През 6250 сл. г., т. е. 769 г. У Златарски, История, I, 1, стр. 206, този поход е датирован през 756 г. ³ Тук Теофан първоначално упоменава, че походите с бил настъпил срещу славянските племена в „Македония“, т. е. западно от водното течение на Места. Но А. Lombard, Constantin V, Empereur des Romains, Paris 1902, p. 97, счита, че тога съобщаване се отнася и до славянските племена в Тракия. ⁴ Този поход на Константин V бил презират през 6251 г., т. е. в 760 г. Упоменаването на „теснината Верегава“ като погранична местност между България и Византия нама автор да счита, че териториите отстъпили, шедога на България по договора от 716 г., бил загубени при управлението на Константин Копроним и границата между България и Византия отново се преместила по белието на Стара планина. К. Hoff, Geschichte Orientslands vom Beginn des Mittelalters bis auf unsere Zeit: Ersch-Gruber, Allgem. Encyclopädie, LXXXV–LXXXVI (1867–1868), p. 126. Срв. Мутафчиев, История, I, стр. 124–125, 131. — Dehnen: Les inscriptions du relief de Madaia, Byzantinische, KVI, 2 (1955), p. 246. Смятаме: ВВр. XVI (1968), стр. 13. ⁵ Логотет на дрома е бил висш сатрап, който се грижил за събирането, разпределянето, приемите и др. Срв. Beiläuer, op. cit., p. 120. ⁶ Теофан съобщава за този преход през 6254 сл. г., т. е. 763 г. Под [ханския] род тук се разбира родът Велта или Укиа, от който произхождали първите български ханове. Срв. Златарски, История, I, 1, стр. 212–213.

[illegible]

бен, на име Телец¹, на 30 години. А мнозина славяни като избягали, преминавали към императора, който ги поставил при Арташа. На 16 юни² императорът калязъл срещу Тракия, като изпратил и през Черно море флота до 800 хеландин, носещи всяка по 12 юрзи. А Телец, като чул за похода по суша в море против него, взел като съюзници 20 хиляди от съседните племена, поставил ги в укрепленията и се обезопасил. Императорът, като дошъл, разположил се на стан в Анкиалското поле. На 30 юни, първи нидикт, ден пети [от седмицата]³, съюзил племена и започнали сражение. Те дълго се избиждали помежду си. Телец бил обхванат в бяг. Сражението продължило от 5 часа до късно и голямо множество българи били погубени, мнозина пак били пленени, други преминали [към неприятели]⁴. А императорът, възторжен от тази победа, отпразнувал и с триумф в града, като калязъл въоръжен с войската, прославян от децата. Той влязъл в дървени окови пленените българи, които запозвадал да бъдат избити от гражданите извън Златната врата. Българите, като се възбунтували, убили Телец заедно с неговите войводи и поставили Сабин⁵, който бил ает на техния якокопан господар Корнески. Но когато Сабин изпратил веднага пратеници при императора и поискал да сключи мир, българите направили събор и се противопоставили твърдо на Сабин, казвайки: „Чрез тебе България ще бъде поробена от ромеите“. Ставал бунт, Сабин избягал в крепостта Мессоняри и преминал към императора. А българите си поставили друг господар, на име Паган⁶.

46. *Pontus congelat*

Τὸ δ' αὐτὸ ἐστὶ ἀπὸ ἀρχῆς καὶ ὁμο-
 ἡγουμένως γένεσις ἀπὸς μέγα καὶ μικρότερον,
 αὐτὸ καὶ τὸν ἀπαιτῶν γῆς μέγα, ἀλλὰ πολλὰ
 ἔλλειπον καὶ ἀνεπλήρη καὶ ἄκρωτον καὶ ὅσον,
 ὅσως τῆς ἀπαιτήσεως καὶ Πλάτων παραδέχεται

46. Черно море се покрива с лед

През същата година² от началото на месец октомври настъпнал голям и много силен студ не само по нашата земя, но много по-често на изток, север и запад, така че по северното крайбрежие

η) Τηλεόραση ζ, Τηλεόραση f, Ζελετάν Α. η) Κομερσί Α. ς) κομψόφων α. δ) ιφ. Σηβίης σταυρός β. ε) Οργανική
είσοδη π.ε. ς.

¹ Въз основа на данните на *Ильминика* Златарски*, История, I, 1, стр. 207—213 отиване управлението на тази Телма към 764—764 г. В *Ильминика* се отбелязва, че Телма бил от „други“ от рода Углич. * На 16 юни 763 г. * С два юли тук е означен истия ден от септември, т. е. септември. * За тази факта ср. *Comard*, стр. с. 47, който я датира през 762 г. По-точно е датирала у *Златарски*, История, I, 1, стр. 214, и у *Ильминика*, стр. с. 38, — през 763 г. * Според данните на *Ильминика* Златарски*, История, I, 1, стр. 216, отиване възмущението на Собел към 764 г. * Българската епоха (767—768). * През 763 г.

[illegible]

47. *Constantinus aulas Bulgarorum
Incendit*

Τῶν δ' αὖτις ἐκείναι ἀνέστηκε Πάριος, ὁ
ἐκείνης Βασιλευσσίας, πρὸς τὸν βασιλεὺς ἐπισημύμενος
συναρπάξας αὐτὸν καὶ λαβὼν λόγον καθήκοντα
πρὸς αὐτὸν μετὰ τῶν βασιλευσσιῶν αὐτοῦ, καὶ
καθεστάντος τοῦ βασιλέως, καὶ παρ' Σαρδίνου
παρακαλεσθέντος αὐτοῦ, ἰδέσθαι αὐτοῦ καὶ
ἀνέσθαι τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ καὶ τὸ κατὰ Σαρ-
δίνου μίσην καὶ ἐπαινοῦν το ὅσοις ἐτίμησεν.
ἀποστείλας δὲ ὁ βασιλεὺς λόγιον εἰς Βασιλευ-
σίαν λέγων τὸν Σαρδίνῃ ὄφρατος Σαρδιστι-
ῶν, τὸν πολλὰ κατὰ ἐν τῇ Βιότῃ ποιήσαντα,
καταστῆθαι δὲ καὶ Ἀχαιοῦσι, καὶ Ἀχαιοῖσιν
μαρτυρῆσαι καὶ πέποιθε τὸν Σαρδιστιῶν, ὅτι ἐν
τῇ μέλει καὶ ὅλον θωμάδι χειρομαρτυράσας
καὶ ποδοκαταβήσας ἤνεγκεν τοὺς λατοῦς καὶ
τοῖσιν ἀνέστην ἔξωτα ἀπὸ τῆς ἐκείναι καὶ
ἰδούσας πρὸς τὸ κατεσθῆναι τὴν τοῦ ἀνδρῶ-
που κεφαλὴν καὶ αὐτοῦς αὐτοῦ ἐν αὐτῇ
παρεσθῆναι, ἄρτιον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐβέλτεν τῆς
σάβης καὶ ἀποτάσσας ἐτίειν τὰς κλισίας,
καὶ τὴν ἀσπίδι τὴν αὐτὴν ἐσθλὴν εἰσθλὴν εἰς Βασί-
λειαν ἔκκεν τοῦ Τριτοῦ, καὶ βαλεῖν πρὸς εἰς
τοὺς ἀλλὰς, ὅς εἴπωρ μετὰ σφίσις ἡκούσαντες
μυθῶν γυνάτεον ποιῶν. (p. 435, 9—24)

на Поите до сто мили морето се изкопа-
ло от студ на дълбочина 30 лакти¹, от
Зехиня² до Дунав и до реката Кудин,
Днестър, Днепър и Непроливите. Остава-
лите крайбрежия претърпяли същото на-
с до Месемврия в Мидия. А когато там де-
д се покрил със сняг, пораснала с още 20
лакти, така че морето се улодило на
сушата. Хора и дива, и пашити животни
могли да преминават пеша върху леда
от Хазария, България и другите съседни
народи.

47. Константин Копрович овозглава
Българските алаи

През същата година³ Пагани, господарят на България, изпраща пратеници при императора да моли да се види лично с него. И като получава отговор, съгласен при него с българите си. Императорът седнал, като заедно с него седнал и Сабин, приел ги и ги уговорил за тяхното безсречно и от взаимна любов крамоу Сабин. И съключили принадеен мир. А императорът, като изпратил тайно хора в България, заели всички на североизточния⁴ Савану⁵, който бил направил много злини в Трѣци. Заловен бил и Християн, отстъпник от християнството и главар на скитарите⁶, комуто отрязал ръцете и краката и пристроилата при храма на св. Тома. След това го занесли на лекари, които го разявяли жив, от пъла до гърдите, за да узнаят устройството на човешкото тяло. И тъй го предали на огън. Императорът пак, като излязъл внезапно от града и като намерил клисурите без стражи поради лъжовния мир, излязъл и в България чифд до Чика⁷. И като хвърлил огън в еудите⁸, които направи, със страх се заварил, без да направи нищо доблестно.

a) *Σαββον* γ. b) *Σαββον* γΑ. *Σαββον* z. c) *Σαλαβοννις* f. d) *Καυκασίς*; *εβΑ*, *Καυκασίς* *επλ*. e) *Σαυ* *το* *Τέβον*; *σαυ* *α* *το* *Τέβον* Α. *Βου* *Τέβον* (Τέβον; h) *εβ*, *Σαυ* *το* *βέβον* V.

¹ 1 лангс = 24 инча, 1 1/2 стига, около 46 см. ² Залив - област до крабрежията на Черво море между Канал и Адонис море. ³ На саямата 784 г. ⁴ За саяматаме имаме на по см. *Margaret Streifke*, p. 500. *H. Wirth, Geschichte Asiens und Ostafriks*, I. Hefte

48. *Constantinus contra Bulgaros uerum
exercitum ducit*

Τῇ δὲ καὶ τοῦ Ἰωνίου κινήσεως τῆς ἐκ τῆς
 οὐρανῶς ἐκινήσεως κατὰ Βουλήσαν καὶ ἀποσταλὴν
 τοῦ Ἀρχιεπί^{σκ}· ὅς· ἡλθόντες ἐκαστοὺς αὐτὸς ἐκ
 πάντων τῶν θεμελίων κινήσας δι' ἐν ταῖς δεξιαῖς
 προσκολλησάμενος, καὶ τοῦ βορρᾶς ταπεινίσας,
 ἀνταρβήσαντος κινήσας δι' ἐν δεξιᾷ, καὶ ἐν τῇ
 αὐτῇ δεξιᾷ, κινήσας ἐκ τῆς δεξιᾶς κινήσας
 ἐκαστοὺς καὶ τοῦ βορρᾶς ἀνταρβήσαντος καὶ
 ὀλίγοντος καὶ τῇ αὐτῇ τοῦ Ἰωνίου κινήσεως ἐκινή-
 σας ἀδελφῶν ἐν τῇ πόλει. (p. 437, 19—25)

49. De artificibus e Thracia Constantinopolim ab imperatore adductis

Τῇ δὲ α' τοῦ Νοεμβρίου μὲν τὸς ἑσπέρους ὁ δυνάστης ἔφησε τοῖς βασιλεῦς χαρισματα. Νωτὶς δ' ἀπὸ Σουλῶν αὐτοῖς ἀλλήλους παρῆλθον καταστασιασμένους, καὶ ἔβηνον ἄλλοθι, ὅπου μὲν ὅμως ποῦθεν ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν καὶ ἔβησαν περὶ τὸν ἑσπέρου τοῦ πάλαι, καὶ ἤρξαντο τὰ τε δοχεῖα καὶ τὰ λουτρά, τὸ μὲν δὲ καὶ τὰ σκεύη ἔλαβον ἐκ δυνάστεως βίβλου ὑπογραφῇ τοῦτο ἴδιον δ' ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἐπιστάσει τῶν Οὐλδανισμῶν ὄνοματι μέγα Ἑκακίστου χρηματίζοντα καὶ ἐπὶ τῶν Ἀράβων καταστασιασμένων, ἐπιτίθεισους δὲ ἐν ἀμφοτέρω τούτοις περὶ τὰς ἡμέρας ἀπὸ μὲν Ἀσίας καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰσλαμ ὀνόματι αὐτῶν καὶ τοῖς αὐτοῖς, ἀπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἡμετέρων ἀποστασιῶν αὐτοῖς, ἔξ αὐτῶν δὲ τῶν ὀνόματι ἀποστὰς μ καὶ κερματισμένους αὐτῶν ἀποστὰς αὐτοῖς ὀνόματι ἀποστὰς ἑσπέρων καὶ ἐκ τῶν παροικούντων καὶ ὑποτασσόμενων αὐτοῖς ἑσπέρων ἐπιτίθει τὸ ἑσπέρου ἐν τῇ αὐτῇ. (p. 440, 11—24)

50. *De pace Bulgarorum cum Romanis
inita et brevi tempore rata*

Τούτω κῶ εἶται μηδὲ Μάτῳ ἐννοεῖσθαι ὡς
ἐκείνῳτε **Κωνσταντίνος** στάλον γελῶντα ἢ κατὰ

48. Нов поход на Константин Копро-
ним срещу българите

На 21 юни през 4-и индикт¹ императорът е единкал срещу българите и изпратил към Ахелю² 2600 хелианди³, като ги снабдил [с войници] от всички теми. А когато тези хелианди катва през бреговете и залукал сечерият, измисляйки, че да се разрушат всички хелианди и се измисля много войници, така че императорът започнал да отиват мреж, за да бъдат събрани мъртвите и да бъдат погребани. И на 17 юли той влязъл безславно в столицата.

49. Майстори праки в Цариград

На 16 ноември през същия пет нидист⁴ по решение на императора⁵ бил поставен беззащитно за патрирх на Константинопол епископ Никита⁶ от рода на славяните. Наставала суша, та много малко дъжд не паднал от небето. Водата в града се свършила малко. Пресъхнали водоемите и изпадналите, а също и водните струи, които по-рано вечно течели. Като видял това, императорът започнал да възстановява Валентиановия водопровод, който се използвал до времето на Ираклий и бил разрушен от аварите. Той събрал майстори от различни места, пошел от Азия и Понта 1000 мадари, 200 малаци, от Елада и острове — 500 тухлари, от самата Тракия 5000 майстори строители и 200 керемидчии. Той им поставил за надзорници архонти и един патриций. След завършването на работи водата била докарана в града.

50. Краткотраен мир между Българи и ромен

През тази година в месец май, индикт 12^и, Константин направи флота от 2000 хеландии срещу Бълга-

b) δ ἀνὴρ Ζελαῖος ἐστὶν. Γ) αὐτὸς ἀνὴρ Ζελαῖος ἐστὶν.

¹ Сьбитината се отнася към 766 г. (6257 св. г.). *Властарски, История I, I, стр. 216*, датира този поход през 765 г. ² Вместо „Ахдъ“ някои ръкописи дават името „Ахдъкъ“. „Ахдъкъ“ По-късно преработност тук става дума за гр. Ахидон, дн. Помпиев. ³ Хелизината била първоначално голяма корабна, а по-късно ставали тежки военни кораби. Срв. *Войскоп. ср. с. р. 417*. ⁴ Сьбитината се отнася към 767 г. (6258 св. г.). ⁵ Император Константин V (византийски). ⁶ Имята I — цариградски император (764—789). ⁷ Сьбитината се отнася към 774 г. (6265 св. г.). *Властарски, История I, I, стр. 227*, датира похода в 773 г.

δοξαίαν γεγενηός, δαδιδόξαται δὲ ἡ Περικλῆς
ἀπὸ τῆς νεότητος ἐφάρχει καὶ ὑπερέχει ἀδύνατον
καὶ οἱ Βουκόροι δὲ ὑποβόσκοντες ἐπὶ τῷ πελάγει.
(p. 467,6—12)

[illegible]

малка битка, станала привечер, рамените се уплашиха, избягаха през востата и се заиграваха беззащитно. А и българите, уплашени, се заиграваха.

А през месец юли¹ императорът се отправил на поход срещу българите и застроил крепостта Маркела. И на 20 или двадесет Карпиз, господарят на България, със цялата си войска и се установил в укрепенията. А императорът, въодушевен и убеден от лъжепророци, че негова ще бъде победата, заварил сражение неосилено и безрадио и претърпял страшно поражение. Загубил са като беглец в града, загубвайки мнозина не само от обикновените войници, но и от началниците, между които и магистра Михаил Лазанодракос, и патриция Варда, и протопсалтери Стефан Хамей, и бившите стратегии Нихита и Теогност, и немалко църсни хора, и лъжепророка и астролом Памфратий, който му бил предсказвал, че ще победи. Българите взели и обора, пари, коне и императорската палатка с цялата нейна прислуга.

56. *Constantinus tributum Bulgari
gobere negat*

Κέρδαμος" δὲ, ἢ κύβητος Βουδάρκας, ἐπέ-
λυσεν τὴν βασιλείαν, ὅτι ἡ τέλειον καὶ πάντα,
ἢ ἔσχατον ἕως τῆς Χρυσοῦ πόλεως καὶ ἐρημύ-
την ἑώρακεν", ὁ δὲ βασιλεὺς βαλὼν μακί-
λους ἀλόγους εἰς κορυφῇ τῶν ὄρεων αὐτοῦ ἐ-
ποίη, ὅσα εἰς μὲν οὐκ ἤσαν πάντα, ἀπὸ ταῦτά
οὐ γέγονεν δι' εὐ καὶ ἡ ἐλπίς ἡ καὶ ἡ καὶ ἡ
ἕως τῶν ὄρεων αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὄρεων τῶν Μαγνη-
τικῶν, καὶ ἔπειτα, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἐπὶ τοῦ
ἰσοσκελῆς δὲ βασιλείας εἰς τὴν κορυφὴν ἑκάστη
ἐκαστοῦ τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ ἔπειτα ἑκαστοῦ τῶν
Βασιλείων", ὁ δὲ Κέρδαμος ἔπειτα ἕως τοῦ δι-
αίτου "Αβραάμ" καὶ βασιλεὺς ἔμεινεν ἐν τῇ
ἐλπίδι, ὁ δὲ βασιλεὺς παρεστρατήγησεν τὸν λαὸν
αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς γῆρας "Αβραάμ", προ-
καταλύμενος αὐτοῦ ἐπὶ ἡμέρας εἴς, ὁ δὲ αὐτὸς
ἰδὼν τὴν ἐλπίδα, ἐπὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι εἰς τὴν ἐλπίδα.
(p. 470,10-21)

Бб. Константин VI отказва да плаща данък на българите

Кардам, господарят на България, известна на императора²: „Или ми плати данъка, или ще дойда при Златните врата и ще опустоша Тракия“. Императорът пък, като поставил конен тор в кърва, изпратил му го с думите: „Изпратих ти данъка, какъвто ти подобава. Ти си стар и аз не мовам да се мориш чак до тук“. Аз ще дойда до Маркели, а ти излез навстрел. И какъвто бог отсъди!“ Императорът изпратил (заповед) в мавзолейските теми да се съберат войската и дошъл в Вериникии³, а Кардам дошъл при Гористия Аврелев⁴ и поемел се строкувал, оставя в гората. Императорът пък, като изстрелил войската си, отишъл чак до Голия Аврелев, призоваваия (Кардам) за сражение в продължение на 17 дни. Този обаче не се осмелял, не се заварил като белел в страната си.

a) *Kleptone* z. b) *Requiescat* em. c) *Aculeos* f. item infid.

¹ През месец март на следната 792 г. * Константин VI (780-797). Съобщения се датират към 796 г. (6288 г. ст. с.). Срв. *Златарски*, История, I, I, стр. 243. ² Името Вереникян не е отбелязано. ³ *Морави*, Палеогеография, стр. 698, отбелязваме „Образина или гористият Аврелев“ с дн. Сакар планина, а „Гилин Аврелев“ с г. изп. Дарияшка планина на север от дн. село Циги, Симеоново трасо. Срв. *Златарски*, История, I, I, стр. 243. ⁴ *Дунав*, Палеогеография, стр. 167. ⁵ *В. Бонелзис*, Две бележки към текста на Теофилакт Симеонов, СЛБАР, LXXI (1950), стр. 211 сл.

57. *Acamirus Slavorum princeps Irenae insidiatur*

Τὸ δὲ Μαγίστῳ ἀπὸ τῆς ε' ὁδοῦ αὐτοῦ ἀβου-
λήθη Ἀκμίρου¹, ὁ τῶν Σλάβων εἰς Βελ-
ζητίας ἄρχων, νυχθὺς ὑπὸ τῶν Ἑλλανοῦν
ἐργαζομένων τοῖς κτήσιν Κωνσταντίνου καὶ προχρη-
σάμενος ἐς αὐτὸν βουλὰς. γνοὺς δὲ αὐτοῦ ὁ
βασιλεὺς ἐβλήθη ἀποστέλλει πρὸς τὸν πατριᾶν
Κωνσταντίνον εἰς Σερανδάνην βασιλεύσαντον,
καὶ αὐτὸς αὐτοῦ, ἀποβλέπων διὰ καὶ ἀναγὰς
αὐτοῦ καὶ πόδας ἐκέρχισε καὶ δευτέρου τῆν
κατ' αὐτὸν βασιλὴν ἐκείνου, τοῦ δὲ ἐκείνου λόγου
τῇ β' ἡμέρᾳ προήλθεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶν
ὁρίων ἀποστέλλων ἐπὶ ἐχθρῶν χρηστὸν ἐκφο-
ρμὴν ἐκστρεφὼν ἑαυτοῦ ἐκπορεύμενον καὶ ἐπὶ
πυροβολῶν πατριᾶν κρητομένον, φησὶ δὲ Βαρ-
δάριον, στρατηγὸν τῶν Θερρηνῶν, καὶ Σισινίον,
στρατηγὸν τῆς Θράκης, καὶ Νικήταν, δομestикον
τῶν σχολῶν, καὶ Κωνσταντίνον τοῦ Βουλᾶ.
(pp. 473,32—474,11)

58. *De Stauracii patricii consuratione*

Τοῦτο τῷ ἐταίρῳ αὐτοῦ πατριᾶς ἀνελ-
γεῖς Σταυρακίον καὶ βασιλευσέως τὸ κράτος
καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφεὸν μετετρέψαντες ἐπαυδοῦν, ὅν
καὶ προεβόλετο μετετρέψαντες εἰς τὴν Θρά-
κην καὶ Μακεδονίαν, ταῦτα καὶ παλαιὰ θέματα
κατέχον, ἀνακλινόμενος καὶ τὸ Ὀρβίν.² (p. 475,
20—24)

59. *Nicephorus contra Bulgaros exercitum ducit*

Τοῦτο τῷ ἐταίρῳ αὐτοῦ πατριᾶς Νικηφόρου
κατὰ Βουλγάρων καὶ κατὰ τῶν εἰς Ἀδρια-
νοπόλιν³, οὐδαμῶς μετετρέψεως κατ' αὐτοῦ ἀπὸ
τῶν βασιλέων ἀνθρώπων καὶ τῶν πατριᾶν
αὐτοῦ, ἀπεβόλετο ἑαυτοῦ μὴδὲν ὄντως,
ὁ μὲν τοῖς ἀποστέλλουσιν ἀκούοντες δορυφό-
ροι καὶ ἑαυτοῦ καὶ δημοῦ πολλοὺς ἑπο-
βαλόντες, ἀποστέλλας δὲ Βαρδάριον καὶ Σισινίον, τὸ
ἐπικλὴν Ἀνικίαν, πόλιν προσηλόντων καὶ πόλιν
ἐκστρεφόμενος ἐκστρεφόμενος ἐν τῇ Θράκῃ,
αὐτὸς οὖν ὀλίγον ὄντως χειρὸς πορεύμενος
ἐς αὐτοῦ ἐς ἐχθρὸν ἐκστρεφόμενος, ὁ αὐτοῦ
τὸν ἐκστρεφόμενος αὐτοῦ χειρὸς καὶ οὐδὲν τὸν
Χρυσὸν πορεύμενος. (pp. 482,25—483,2)

57. *Акамир, князь на славяните, под-
готвя заговор срещу императрица
Ирина*

През м. март, седми индикт¹,
князът на славяните от Велатия², под-
тигван от еладците, поиска да вземе
символите на Константин³ и да постави
едни от тях за император. Щом научи
това, императрица Ирина изпрати при
патриций Константин Серафалих него-
вия син Теофилакт, който бил спатарий
и неин племенник, ослепила всички и
осустила заговора им срещу нея. На
втория ден на светия расха императри-
цата излязла от [храма] на светите апо-
столи в алатна колесница, теглена от
четири бежи коня и поддържана от че-
тирина патриции, а именно от Варда-
рият на тракезийската тема, Сисиний,
стратеят на Тракия, Никита, домestик на
схолите, и Константин Бонла.

58. *Заговор на патриций Ставрикий*

През тази година⁴ патриций Аеврий⁵,
както се отървал от Ставрикий и както се
успокоил, направил опит да прекъсна
върховната власт върху своя брат, когото
направил в единоначалие на Тракия
и Македония, а сам той взел погранич-
ните теми — Анатолия⁶ и Опсидон.

59. *Никифор се отправя на поход
срещу българите*

През тази година⁷ Никифор се от-
правил на поход срещу българите. Ко-
гато стигнал в Адрианопол, той разбрал,
че се подготвя бунт срещу него от па-
риелворците и от войсковите части, и се
изпънал, без да изтърчи и без да по-
стъпне нещом, освен лето наказал съле-
менниците си, като подложил мнозина на
побойница, изгнание и конфискация. Като
доставил спатария Вардакий Анемас, той
отвел в плен всички пригълци патри-
ции и ги прекъсвали в Тракия, мислейки,
че ще получи от тях от годишни да-
нъти немалко количество злато, тъй
както вършел всички заради милото му
злато, а не заради Христа.

а) Ἀκμίρου (g. b) Ἀκμυριανός etc.

¹ Събитията се отнасят към 798 г. (6291 сл. г.). ² И. Р. Шафарик, *воп. слич.*, II, 2, стр. 319, 365, смята, че събдионимето на Теодан за Βελζητίας (ed. C. de Boiss. p. 447, 13) е за Βελζητίας се отнасят към елани-славянски обикол (ср. тук стр. 274, бел. 4). Приказ, Вакселем, I, стр. 300, приема, че везните на Теодан са именни в Велатия, а българите или варягите — в Македония. ³ Символите на Константин V Копроном били запазени в Елада. ⁴ Събитията се отнасят към 802 г. ⁵ Военначалник, спатарий на Ставрикий. ⁶ Темата Анатолия се е изпънала и Централна Мала Азия. ⁷ Събитията се отнасят към 807 г. (6299 сл. г.). Златарски, *История*, I, 1, стр. 251, вижда причината на този поход във връжките на българите с македонските славяни.

βοδύναι ως ἐπὶ καὶ σκυρῶ ἢ βορβόρη. ὁ δὲ πρὸς πάντων κακοποιῶν ἔκτος καθάρσεως ἀφαιρῶν διὰ τῆς νουθεσίας πολλοὺς τῶν ὑπάρχοντων ἐξαιρέτους τῇ ἐπιείκῃ αὐτοῦ δι' ἐκείνην μὲν οὐκ ἔχοντος ἀλλέγειν, καὶ πύσης ἐθιμικῶς θάνατος ἡρώδης αὐτοῦ διαβεβαιωμένου καὶ τὰ τῆς θύρας πρὸς τὰ εἴδη ἀνορθῶν καὶ παρανόμων τῆς βασιλείας καταλαμβάνει, θεοδόσιον, πατριῶν καὶ προμυσταγίων, τὸ ἐπέλγει Σαλβατῶν, ἔδους εἰς τὸ μεταρθεῖν δι' ἀλλήλων τοὺς ἀποκρίνοντες. ὅν δὲ τῷ ἐπιπρόσθεντι τὸ πλῆθος φοβέται αὐτοῦ προπορεύμενος, κατὰ τὸν ὅρον Μάμαντα διαρῶς τε καὶ κινεῶς καὶ θρασυῶς τοὺς πλείονας κατασφύγγει, εἰς Χρυσόπολιν τοὺς λοιποὺς διαβάζει κατασφύγγει τοὺς πλημμελοῦς φοβερούς θύοντες. αὐτὸς δὲ διὰ τῆς συμφορᾶς πέριξοι πατριῶν τὸ Πέριμα προσηράρουνται.

Τοῦτον τῷ ἐπὶ Νικηφόρος μετὰ τὰς αὐτοῦ ἐπεβελόντες τὸ στρατεύματι πύοντι τανυτάτοις ἀπεκρίνοντες. Χριστιανοὺς ἀποκρίνοντες ἐν παντί θύοντες καὶ τὸς Σαλαβίους γενέσθαι προαίοντες, τὸς δὲ τοῦτον ἐπιστάσεις μεταρθεῖν, καὶ ἢ ἀρχιεπισκόπος αὐτὸς ἔλκεται ἐν πυλῶνι, πολλοὺς ἐξ αὐτοῦς βλαστηροῦντας καὶ ὀρθοῦντες ἐν ὁδοῖς αὐτοῦ, ἔργον δὲ μετὰ τοὺς γυναικοὺς αὐτοῦ ἀποκρίνοντες καὶ τοὺς ἀποκρίνοντες, μεταρθεῖν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ καὶ ἰσχυρῶς ἐκείνῳ πρὸς ἡμετέρας τῆς βασιλείας, τὰ τε καὶ πρὸς τὰς ἀποκρίνοντες ἀποκρίνοντες, ἰδόντες καὶ τὸν ἐπὶ τῶν αὐτῶν αὐτοῦ πύοντων ἐπὶ αὐτοῦ ἀλλοτρίως ἐκείνῳ καὶ πᾶσι τοὺς αὐτοῦ εἶχον ἀμνηστῶν. (pp. 484,29—485,19)

61. De clade Nicephori eiusque exercitus in angustiis Bulgariae

Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς ὁ ὀνομαζόμενος τῷ αὐτῷ τῶν ὑπάρχοντων ἐπιστάσεις αὐτῶν Σαλαβίους εἰς Εὐχάϊτον Ἀδони, στρατῶν τῶν Ἀρμενίων, οὗ τῇ ἑορτῇ τοῦ θύοντος αὐτοῦ ἀπελόντες οὐ πολλὰ πύοντες, αὐτοῦ δὲ ἦν ἐπὶ γυναικοὺς ἡμετέρας καὶ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἡμετέρας τῶν πλείονων.

до, като викали, както при всякаво земетресение или суша: „Помилуй, господи“. Императорът, готов за всякакви злодеяния, като измамил през нощта с тайни дарове повечето от началниците, дошъл на другия ден сам сред тъпата и горорна, като им обещавал всякаво благоденствие, и със страшни клетви ги уверявал, че единакви обичали чедата си. (И веднага пристигнал в столицата, като оставил патриция и примоскриния¹ на войската Теодосий, по пражор Саливарес, да умире от самите тях кои се бунтовниците. А когато множеството се завършило, като се престорил, че ще им даза заплаща, наказал при Св. Мамант² повечето с бой, полостригания и изгнания и превел останалите, в Хрисупол, като потыпнал така своите толкова страшни клетви. А те поради непастието нарекли Перима „огнена река“³).

През тази година⁴ Никифор след безбожните си постъпки, като възнамерявал да усмири напълно войските си, наредил да се преселат християни от всяка тена в Славяните, а имотите им да се продават. Това дело било истинско поробване. Мнозина и безумие злословили и ястали вражески изшествия. А други ридели над родителските си гробове и ублажавали укрелите. Имало и такива, които се самоубивали, за да се избавят от ужасите. Те не могли да пренесат със себе си недвижните си имоти и гледали как загива придобитото чрез труда на техните деди състояние. И пътя безпомощност облеза всички.

61. Поражението на Никифор и на неговата войска в България

През месец февруари, същия четвъртък индикт⁵, през първата седмица на постите, сарацините, като срещнали в Еухайтия Лъва, стратега на Армения⁶, със заплащане на тежката войска, отнели му и заедно с голямо множество ювска. Имало 13 таланта, равни на 1300 ливри⁷. А Никифор⁸ дори и така не

¹ Началник на т. нар. скриний — императорски канцелярия, което имало три главни ведомства: scribitum metropolitae, служба, чийто орган — „пошталите“ императоре за делените от него обещания и отговори на отправените молби; scribitum aristokratum, което се занимавало с изпращаните от различните правове и страни правителствата; scribitum nobilium, което се водело протоколите на императорския съд и се формулирали неговите решения. Срв. *Seals*: F.W.B., № 1, v. scribitum. ² Св. Мамант е местност на европейския бряг на Босфора. Срв. *Janin*, op. cit., p. 374. ³ Тъй Нероно — мисъл от Босфора, в същия и местност на десния му бряг, срещу Галата. Срв. *Janin*, op. cit., p. 374. ⁴ През 810 г. (6392 сл. г.). ⁵ През м. февруари 811 г. (6303 сл. г.). ⁶ Армения — тена в северната част на Централна Азия Доли; тя обхващала част от Армения. ⁷ Една талант бил равен на 100 ливри алто, кирек — на 7200 помизани. ⁸ Никифор I Геник (802—811).

[illegible]

Ἡ δὲ ὁὖν τοῖς αἰσθητοῖς μὲν ἐκτετακτὴ ἡ
 κοινὴ αἰσθησις ἐν τῷ ὁρατῷ καὶ ἀκουστικῷ
 καὶ πολλὰς διαφέρει τὴν αἰσθησιν ἐκτετακ-
 τήν, αὐτὴ δὲ ἀνεκτετακτὴ ἐν συνήθειαις ὁμο-
 τήτοις ἀναγκαστικῶν αἰσθητικῶν ἢ πάλιν χρ-
 σίνοις ὁμοειδέσιν. (p.494,1—4)

ператорската страна¹, и стратегът на Тракия, в много началници на темите с бележ войници. И цялата християнска красота загинава. Всичкото оръжие било загубено, а също и царския багаж. Дано християните не изпитат пак прознатата история на този ден, тъй като надвиснала всякакво ридание! Това станало на 26 юний, четвърти идиент². А Крум, като отсикнал главата на Никифор, набил я на кол много дни за показ на идващите при него племена и за лати позори. След това, като я взел, огроил черепа, обковал го с отлив със сребро и като се гордее, карал да път от него славянските войждове. А пожеме в един ден останали много вдовици и сираци и много неуляржимо ридание, губелта на Никифор станала утеха за мнозина. А за никина на неговото убийство никой от писаните не се е разказвал точно. Защото един дорч казвал, че християните го убили с камъни, когато паднал. А измежду женородоубиите служители от неговите мъже, с които дорч спол, един загивал в горещата преграда, а други от меч заедно с него. През ниско време християните не са имали нещастие да попаднат на по-тежка власт от неговата. Защото той надминал всички царувачи преди него по аличност и разюзданост, и варварска жестокост. А да изложим това последователно, би било и за следващите поколения невероятно, и за пис трудно. Обаче по рсните се познава гуканта, както казва поговорката. Равен бил смъртоносен в десетата страна на гърба и неговият син Ставракий³, който едва напалат жив от сражението и пристигнал в Адрианопол, страшно нямичал от раната си.

А на 12-ия ден на същия месец⁶ Проконпия⁶ била корпявана за август⁶ в триклията на Августейона⁶ и почела с много дарове сената, а на жените на мъжете в България войници от темите подарили пет таланта злато.

¹ Другият път на императорската страна бил пачиман, на един част от императорската гвардия, които се грижели за реда и спокойствието във вътрешността на двореца. Срв. *Bréhier*, *op. cit.*, p. 232.

¹ Свиред Ватимилскии разна казастрофа ставала причина за смъртта на 33 души, на 15 деца от казаните на византийските войски. Спр. Публич. пос. см., стр. 150. ² Свиредският възмущаван е оти

издано на 15 ноември 1911 г. в Спирит, стр. 150. ¹⁰ Сидорският укривава саво ер-
бледине на Никифор I имало две, мислеше — от 26 ноем до 2 септември 811 г. ¹¹ Сиреч при м. савом-
ер 811 г. ¹² Михаил II Ратане (811—813) бил коронован на 2 септември. Никита мари Песчански

спр. III г. * Михаил II Ратане (811—813) бил коронован на 2 октомври. Неговата жена Промисла, вестро на бившия император Салернски, презне таталата август на 12 октомври единадесетата година. * Ахисеџевата била украсена с ковани с статуи панакиа в Цариград било до кралата Св. Софие. Спр. *Antiq. Op.* с. стр. 65—67.

τον πατριον *Ηρακλῆος, τὰ δὲ πλεῖστα ἐπὶ τοῦ-
του διαπραγμαίνοντι εἰς διασφάλειαν καὶ λαοφιλίαν
ἐπαρτήσαν κατὰ Μωυσῆ, τῇ δὲ θ' τοῦ Μωϋσέως
μυροῦ ἐδωκεν ἡλίου μέγεος παρὰ τὴν ιγ' μὲν-
ου τοῦ Τετάρτου κατὰ τὸν ὁρισμένον ἀντιέ-
λκτος τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ αὐτοῦ φέβος ἐπὶ τοῦ τοῦ
ἐχθροῦ, ὃ δὲ βασιλεὺς περιεπόλεον τὴν ἐχθ-
ρὴν εἰς τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς συνεπόμενους,
μήτε κατὰ Μισσηρίους ἀπερχόμενος, κατὰ ἄλ-
λο τι τὴν ὁρισμένην εἰς καθήκοντα ἐξήρτων
διακρίτωνος, ἀλλ' ἢ μόνον παθόμενος ἰα-
τρὸς καὶ τοῦ ἀποκαταλέγειν αὐτοῦ συμ-
βῆλαι φρονέων καὶ τοῖς τὴν ἐχθρὴν κατ'
αὐτοῦ ἐλθεῖν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει καὶ ἡγερούμενον,
καὶ τὴν βασιλεύσαντι ἐλθεῖν βασιλέα ἢ εἰς
ἀποσπαστὴν πόλιν ἀποκαταλέγειν εἰς τὴν ἑκα-
στον χροῖον καὶ ἡγερούς καὶ ἐπὶ τὴν ἐκ-
καταλέγειν πρὸς ἑκαστὸν, περὶ δὲ τοῦ ἀ-
χρὸς τοῦ *Ιουλιανῆος πατρὸς ἑξήλθε Κροῦμος, ὃ
εἶπε βασιλεύσαντι ἀχρὸς εἰς τοὺς ἰδίους στρα-
τηγούς, ἐπαρτήσαντος τὸ τὴν Χριστιανὴν
πολλὰ εἶπε, ἀφ' ἧρας, στρατηγέδους δὲ εἰς
Βασιλεύσαντος εἰς αὐτὸν στρατὸν * τοῦ βασιλέως
κραυγῇ, λέγον, ὃ ἀποκαταλέγειν καὶ στρατηγὸς
εἶπε ἀποκαταλέγειν, καὶ *Ιουλιανῆος, πατρὸς καὶ
στρατηγὸς Μωυσεῖος, ὃ *Αἰλιανῆος, πολλὰ
προσφώνοντα τοῖς πολέμοις ἐπαρτήσαντος
καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τὴν κατὰν συμφορὰν
τῆς δὲ πόλεως ἀποκαταλέγειν μετὰ τοῦ ἀ-
χρὸς ἐν τῇ πόλει τὴν ἐχθρὴν ἀποκαταλέγειν, καὶ
τὴν ἀποκαταλέγειν τῆς πόλεως ἀχρὸς τοῦ θεο-
στυγίου Κωνσταντίνου μαρτυρούμενος τὴν πόλιν
τὴν βασιλεύσαντος εἶπε, μηδενὸς ἀποκαταλέγειν καὶ
τὴν πόλιν καὶ ἐχθρὸν, ἀχρὸς ἀποκαταλέγειν μετὰ
τοῦ ἀχρὸς ἀποκαταλέγειν, εἰς δὲ θείας πρὸς τε-
ροστυγίας καὶ εἰς ἀποκαταλέγειν ἀποκαταλέγειν
τὴν πόλιν καὶ μετὰ τοῦτον ἐπαρτήσαντος
καὶ οὐ θεῶν, ἀποκαταλέγειν, λέγοντες, καὶ τοῦ
ἐχθροῦ τῇ πόλει ἀποκαταλέγειν, ἀποκαταλέγειν,
καὶ ἀχρὸς εἶπε καὶ ἀποκαταλέγειν πόλιν καὶ
Βουλγάρους ὃ εἰσέλασαν εἰσεῖν μετὰ ἀποκαταλέγειν.
(pp. 500, 2—501, 12)

Τῇ δὲ ιγ' τοῦ *Ιουλιανῆος πατρὸς μαρ-
τυρούμενος Χριστιανὸς καὶ Βουλγάρους ὃ μαρ-
τυροῦν ἀποκαταλέγειν, πάλιν μετὰ Χριστιανῶν
ἐπαρτήσαντος καὶ οὐ πόλιν, ἀποκαταλέγειν δὲ
τῆς πόλεως ὃ ἐχθρὸς ἀποκαταλέγειν, εἰσεῖν καὶ ἀ-
ποκαταλέγειν.

a) Βασιλεύσαντος εἶπε. b) *Ιουλιανῆος εἶπε.

* Lemerle, op. cit., p. 122, приема, че преди 802 г. вече е съществувал темп Максимовия. * Им-
ператорът напоследи Кωνστανтин V Болгарин. * На 22 юни 813 г.

близо до Хераклея. Войските, като въз-
негодували, започнали да злословят и
кулят Михаил. На 4 май станало стън-
чево затъмнение при изгрев слънце около
дванадесетата част от водната Телса,
според хороскопа. И голям страх обзел
гълпата. Императорът обикалял из Тре-
кия заедно със стратегите и войските и
нищо отивал срещу Месемврия, като из-
вършвал друго нещо, необходимо за
унищожаване на враговете, но само се
поддавал на празните думи на своите
съветници, които били неопитни във
военното дело и казвали, че врагът няма
да се осмели да дойде срещу него, ко-
гато той си седи в собствената стра-
на. И множеството сълемеци, които
се нуждаели от най-необходими неща и
които чрез грабежи и нападения събира-
ли местните жители, представлявали нещо
по-тежко от варварско нахлуване. Въм
началото на месец юни Крум, доидът на
българите, излязъл със своите войски,
подозирайки, че християните са твърде
много. А когато се разположил на стан
във Версиния на около 30 мили от им-
ператорския стан, Тяв, патриций и стра-
тег на източните войски, и Йован Ана-
кис, патриций и стратег на Македония,
които били много наклонени да заключат
срещение с тях, били възпрепятствувани
от императора поради лошите съветни-
ци. Когато жителите на града устроили
шестване около с патриарха и храма на
Светите апостоли, някои нечестивци, при-
вържени на гнусната ерес на богоом-
разия (Константин², разбили, без никой
да забележи поради голямата навалица,
вратата на императорската гробница и
нагласили да се отвори внезапно с шум,
скачк по божие чудо; те паднали пред
гроба на императора, като призовавали
него, а не бога: „Стани, казвали те, и
помогни на държавата, която загива“.
И разгласили, че онзи, който обитавал ада
заедно с демоните, се вдигнал на кон
и тръгнал да воюва с българите.

На 22 юни³, когато християните
и българите се строили едни срещу дру-
ги недалеч от Адрианопол, християните
претърпели страшно поражение, а враго-
вете толкова много изделели в боя,

XXIII. ПАТРИАРХ НИКИФОР

Патриарх Никифор (*Nikephoros*) произлизал от знатно париградско семейство. Неговият баща, както и сам той, преди да стане патриарх, бил императорски секретар. Той заемал патриаршеския престол от 806 до 816 г. Като ревностен защитник на иконопочитанието бил свален от императора-иконоборец Лъв V Арменек и умрял в заточение през 829 г.

Патриарх Никифор е оставил редица богословски съчинения. Значителна част от тях имат полемичен характер. Интерес ни нас представляват неговите исторически трудове. Първият е озаглавен *Ἱστορία σύντομος ἀπὸ τοῦ Μανουὴος Βασιλείου*. Това важно съчинение, което е известно под името *Breviarium Nikephori*, обхваща времето от смъртта на император Маврикий (602 г.) до 769 г. В него се съдържат ценни сведения за българската история — за първобългари и славяни, за основаването на българската държава, за отношенията между Византия и младата българска държава. Има данни и за авари и хазари. Сведенията са извънредно важни, защото някои от тях са почерпени от вече загубени извори. Положението на патриарх Никифор на места съвпада почти дословно с хрониката на Теофан. Това показва, че те са използвали един и същ или два родствени източника. Предполага се, че този напор е бил т. нар. *Μέγας χρονολόγος*. Трябва да се отбележи, че у патриарх Никифор се забелязва тенденция да представи някои събития в по-благоприятна светлина за византийците — обстоятелство, което намалява до известна степен стойността на неговата хроника.

Хрониката на патриарх Никифор се отличава със своето стегнато и кратко изложение. Тя е била предназначена за широк кръг читатели.

Второто историческо произведение на Никифор *Χρονολόγιον σύντομον* (*Chronologia*) представлява кратко наброяване на събитията от Адама до 829 г. (до смъртта на автора). Това произведение на патриарх Никифор е било първо разпространено, тъй като имало характер на справочник.

РЪКОПИСИ: с—Cod. Vatic. 977 (XI/XII в.). — I.—Cod. Londin. British Mus. 5011. 1930 (XI в.). — P—Paris, 1320 IX в.).

ИЗДАНИЯ: J. Bekker, *Sancti Nicephori Constantinopolitani Breviarium Rerum post Mauricium Caesarum*, ed. Bonn. 1837. — *Migne*, PO, t. 6, coll. 876—994. — *Nikephori archiepiscopi Constantinopolitani Opuscula historica*, ed. de Boor. — The London manuscript of Nikephoros „Breviarium“, edited with introduction by Louis Orosz. — Nikephoros „Breviarium“ in: *Londoni scripta*, *Kisita és bevezetése* ellátta Orosz Lajos. 1948. (in English with Hungarian summary-angolul magyar kivonatally). Настоящият превод е направен по изданието на de Boor, с добавка от изданието на Orosz.

КНИЖНИНА: Krumpholtz, GBL, pp. 349—352. — Moravcsik, *Byzantinoturcica* I, pp. 456—457. — В. Н. Златарева, най-старият исторически труд в старобългарската литература, СбБАН, XXVII

παιδα. οἱ δὲ Ἀβάραι οὖν θυμῷ κατὰ τὴν
δύσιν ἐκείνην, καὶ πρὸς τὸ μέγα τὸ
πρὸ τῆς πόλεως ὁ Ἐβράμιον καλοῦσι μεταβα-
ρίοντες ἰδρύσαντι. ἐκείνῃ τε ἀποδόντων ἄνθρω-
ποι καὶ ἐκ τῆς τοῦ Βαρβάρου ποταμοῦ γέφυρας
καὶ ἐκ τῆς χειρὸς ποταμοῦ κατελήλυται καὶ
τὸν Ἐβράμιον θυμῷ ἀφαιδῶς ἐκράβυν, ὡς τε
βουλήν. ἑορταὶ καὶ τὰς πολλὰς παραλαμψά-
ντων, πρὸς δὲ καὶ τὰ θυμολογία ἔργα καὶ τοὺς
διακομίζοντας ἑσπίας, αἰετοῦν δὲ ὅσον ἰσχύ-
οντες ἀποδοῦναι δοῦναι ἄρσεν, πρὸς τῇ
σφαιρῇ ἀποδοῦναι εἰς ἑβραϊστικὰ δὲ καὶ
δοκίμας χιμῶδες ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν,
καὶ ἄλλων ἔργα καὶ ἀλόγων ἐκδόντες ἀλλή-
λους σφαιρὰ ἔργων, ὁ ἑαυτοῦς αὐτοῦς ἄρ-
σεν. (pp. 12, 20—14, 10)

8. Avars Slavique Constantinopolim aggreantur

Οἱ δὲ Ἀβάραι ἐπὶ τὸν ἀσπιδῶς ἄλυσαν
καὶ τὸν Ἐβράμιον καὶ τὸν Πέρσιον ἐκστρέψαντες
δύσαντες πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰς ἑσπίας, ἀποδο-
ντες πρὸς αὐτοὺς νομισμάτων μεταβά-
σαν, θυμῷ αὐτοὺς ἀποδοῦναι ἔργα καὶ
αὐτοὺς ἰσχύοντες, ἐκ δὲ καὶ Ἀπιδό-
ντων ἐκείνους, καὶ τὸν Ἐβράμιον καὶ τὸν
Πέρσιον ἀφαιδῶς ἐκράβυν, ὡς τε
βουλήν. ἑορταὶ καὶ τὰς πολλὰς παραλαμψά-
ντων, πρὸς δὲ καὶ τὰ θυμολογία ἔργα καὶ τοὺς
διακομίζοντας ἑσπίας, αἰετοῦν δὲ ὅσον ἰσχύ-
οντες ἀποδοῦναι δοῦναι ἄρσεν, πρὸς τῇ
σφαιρῇ ἀποδοῦναι εἰς ἑβραϊστικὰ δὲ καὶ
δοκίμας χιμῶδες ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν,
καὶ ἄλλων ἔργα καὶ ἀλόγων ἐκδόντες ἀλλή-
λους σφαιρὰ ἔργων, ὁ ἑαυτοῦς αὐτοῦς ἄρ-
σεν. (pp. 12, 20—14, 10)

да го преследват и след като стигнали
до полето пред столицата, което се на-
рича Евбрамон, разположили се там на
стан. А след това се пръснали дори до
моста на реката Варва. Те оплячкос-
вали жестоко тамошните места и по-
губвали безпривидно ромейското насе-
ление. Заграбили царската багеница и
одеждите, а след това и театралните
съоръжения и заловили всички, които
ги превъзвали. А многобройния народ,
който поробили, отвели и плен в своите
земи. Целият брой на пленниците до-
стигнал до двесте и седемдесет хиляди
мъже и жени¹, както казали единодуш-
но някои от уловените, които избягали,

9. Поход на авари и славяни срещу Цариград

Аварите пък, понеже нарушили мир-
ния договор (Ираклий, преди да иде на
поход срещу персите, заключил договора
с тях чрез дарове, като обещал да им
даде двеста хиляди златници и им дал
единак от сивовете си на име Исаа, ко-
гото зовели и Аталарих и който му
бил незаконен син от наложница, и слов-
племенник, син на сестра му Мария и
на Еутропий, а освен това и друг един
Исаа, син на патриция Бонос, роден съ-
що от наложница), и излезли на по-
ход и се приближили до стените на Ви-
занτιон, и опожарили веднага всички
предградия. И като че ли двете страни
си поделнали Тракийския Босфор: перси-
те сямивали местата в азиатската част,
аварите опустошавали Тракийската об-
ласт. Варварите се свързвали с взаимни
договори и се споразумели да превъз-
нат Византион². И тъй, аварите построи-
ли стенобитни машини. Тия съоръжения

към Византион. След това излезли в града и ела-
се с него. А аварите излязали, казали по-
късно имен града, наречено Евбрамон, и се изпоянали
чак до така наречен мост на река Варва. Те
погубили жестоко ромей и опустошили местата
тамошните места, заграбили царската багеница и
одеждите, а също и театралните съоръжения и всич-
ки, които ги превъзвали, а от спугнатите този,
който бил законен с тях. Броят на уловените от
тех пленници, които отвели в аварските земи, мъже
и жени, достигнал до двесте и седемдесет хиляди,
както твърдят някои от избягналите.

каὶ τὸν Ἐβράμιον καὶ τὸν Πέρσιον ἐκστρέψαντες
δύσαντες πρὸς αὐτοὺς καὶ τὰς ἑσπίας, ἀποδο-
ντες πρὸς αὐτοὺς νομισμάτων μεταβά-
σαν, θυμῷ αὐτοὺς ἀποδοῦναι ἔργα καὶ
αὐτοὺς ἰσχύοντες, ἐκ δὲ καὶ Ἀπιδό-
ντων ἐκείνους, καὶ τὸν Ἐβράμιον καὶ τὸν
Πέρσιον ἀφαιδῶς ἐκράβυν, ὡς τε
βουλήν. ἑορταὶ καὶ τὰς πολλὰς παραλαμψά-
ντων, πρὸς δὲ καὶ τὰ θυμολογία ἔργα καὶ τοὺς
διακομίζοντας ἑσπίας, αἰετοῦν δὲ ὅσον ἰσχύ-
οντες ἀποδοῦναι δοῦναι ἄρσεν, πρὸς τῇ
σφαιρῇ ἀποδοῦναι εἰς ἑβραϊστικὰ δὲ καὶ
δοκίμας χιμῶδες ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν,
καὶ ἄλλων ἔργα καὶ ἀλόγων ἐκδόντες ἀλλή-
λους σφαιρὰ ἔργων, ὁ ἑαυτοῦς αὐτοῦς ἄρ-
σεν. (pp. 12, 20—14, 10)

¹ Цислото на пленниците е спорно, защото у други автори броят на пленниците е даден различно.
Срв. Куликоскица, История, III, стр. 50, бел. 1 и 2. В този откъс е така дума за обсадата на
Цариград от авари, славяни и перси през 628 г.

10. *Exercitus Bulgarorum usque ad Auream portam pervenit*

Ἐκ τούτων τῶν Βουλγάρων ἀνέστης βασις ἄλλος τοῖς τοῖς ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ Βουλγαρίᾳ ἀποστόλος ἀπεσταλμένος καὶ καὶ πλείστον τῶν ἑγγυρίων καὶ τῶν ἐκ Βουλγαρίας ἀποσταλμένων πύργων καὶ ἡλιεσταθίων ἐκείνη ἀναμύθηται, ἀλλὰ καὶ ἐκκαλεσθέντων καὶ ἄρμενος ὅς πλείστον καὶ ἀνέστη βασις ἄλλος τῶν τούτων προσκεκλημένος ἄλλος δὲ αὐτοῦ προσκεκλημένος καὶ πρὸς τῇ γραμμῇ κίβητι τῆς πόλεως οὐκ ἐκείνηται, ἄρα καὶ τῆς Χρυσῆς καλουμένης πόλεως ἀποσταλμένους ἐκείθεν ἐπιστολὰς πολλαὶ τὸ ἐπὶ Θεσσαλίᾳ χωρίῳ καταβιβάζονται. (p. 48, 15—24)

11. *Georgius Buraphus patricius exercitui Romano in Thraciam contra Bulgarios proficiscenti praest*

Γεώργιος τις ὄνομα, τὸ ἐπὶ Θεσσαλίᾳ Βούργιος, πατριάρχης τερψάνων καὶ τοῦ Ὀφικίου στρατῷ ἡγεμόνος, πρὸς τῇ Θεσσαλίᾳ ἐπικρατῆα ἐπιδημιῶν φυλακῆς ἐκείνη τῆς πόλεως διὰ τῶν τῶν Βουλγάρων καταβιβάζει, γυνὴν Θεσσαλίᾳ τῶν πατριάρχων τὸ ἐπὶ Θεσσαλίᾳ Μινικίου πέρηται τῶν ἐπιστολῶν τοῦ, ὅτι τῶν ὄνομα, τῶν δὲ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὸ Βουλγαρίαν τὸ πρὸς τῇ Φιλιστικῇ ἐπιδημιῶν καταβιβάζονται. (p. 49, 5—12)

12. *Bulgari Arthemium ad regnum potiusdanti adlocunt*

Ἀρθέμιος τις ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξάρχων ἐν πόλει πατριάρχῃ τῇ βασιλείᾳ ἐκπεριτῶν, καὶ ἀπεριτῶν τοῦδε πρῶτος γράφει πρὸς Σισινίου πατριάρχῃ τὸ ἐπὶ Θεσσαλίᾳ Ρενδανίου, πρὸς τῇ τῶν Βουλγάρων διατριβῇ πρὸς πρὸς βασιλέως ἐπικρατῆα ἀποσταλμένους ὅς ἐν συμμαχίᾳ τῶν τῶν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἄρμενος, ὅπως αὐτῶν κατὰ γυνὴν ἀποστρέψουν, ἀποστρέψουν δὲ καὶ Βουλγάρους ἀποστρέψουν τῶν, ὅς δὲ τῶν τῶν πρὸς τῇ καὶ πρὸς Νικητῶν τῶν πρὸς τῇ ἐπὶ Θεσσαλίᾳ, ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκείνηται, ἐκ δὲ καὶ πρὸς τῶν πατριάρχων καὶ τοῦ λεγόμενου βασιλέως Ὀφικίου ἡγεμόν, καὶ Θεσσαλίαν τῶν πρὸς

10. *Българска войска нахлува до Златната порта*

Между това тежковъоръжена българска войска нападнала вназапво жителите на тракийския Босфор. Тя избива много народ от местните жители и от дошлите от Византиен за раздечение и удоволяване; а други заробва и заграбва от тях тогърски големи количества сребро и печално вещи. А понеже им се удава възможност, българите проникнали към сухоземната стена на столицата и достигнали в набезите си чак до така наречената Златна порта. Връщайки се оттам, те опустошили много селища в Тракия¹.

11. *Патриархът Георги Бураф началствува войските в Тракия срещу българите*

Накой си, на име Георги, с прозвище Бураф, патриций и началник на опанкийската войска, който тогава пребивава в Тракия за защита на страната поради нападението на българите², изпратил със зването на патриций Теодор, наричан Минакий, един от служителите си, на име Руф, с неколцина войници във Византия, за да навършат покупение срещу Филипий³.

10. *Българите помагат на Артемий да завладее престола*

Артемий⁴, който бил заточен в Солун, отново се опитал да завладее императорската власт и се заел да върши следното. Той писал на патриций Сисиний с прозвище Ренданкий, който се минавал по това време в земята на българите, изпратен тогава от императора, за да получи от тях военна помощ срещу сарацините, да му сътрудничи в това начинание, а да убеди и българите да му съдействуват. Сисиний обещавал да стори това. [Артемий] писал също на магистър Никита, с прозвище Ксилкиет, който бил в Константинопол, както и на патриций Исай, който бил началник на цар. императорски Опансион; [писал] и в на Теоктист, който бил най-близкият

¹ Българите нападнали Тракия и стигнали до Златната порта през 712 г. За това събитие вж. *География*, стр. 1, р. 282, 22. Св. Златарски, *История*, I, I, стр. 176. ² Става дума за споменаваното по-горе нападение през 712 г. ³ Т. е. срещу император Филипий Варх, който бил оседнал в славян от престола. ⁴ Артемий или съответният император Анастасий II (713—715) бил заточен в един манастир в Солун. През 718 г. той се опитал през помощта на българите да си върне престола, но без успех. Вж. *Златарски*, *История*, I, I, стр. 183—187.

τις τῶν βασιλικῶν γραμματικῶν καθ' ὅς ἐβασίλευε γράψαντες γενόμενοι, καὶ Νικήταν ἐπὶ πύλῃν Ἀνθωνίου ἄρχοντα τοῦτον, παλαιὰς φιλίας ἀπολαμβάνοντα, καὶ ἐκείνους εὖ πρὸς αὐτὸν φιλῶν καὶ τῇ πύλῃ δουρύνοντα καὶ οὗς βασιλεὺς ἐποδύροισιν, τὰ γυμνάσια οὖν ἐδίδος τῷ βασιλεὶ διακρίσκοντα, καὶ τοὺς τὰ γυμνάσια διζήμενους χαρίζεται καὶ πληροῦς ἀνέχετα, καὶ ἐν τῷ δημοδοῦντι καὶ Νικήτῃ μὲν τοῦ τῇ ἀξίᾳ μεγίστου καὶ θεοσεβέστερου τοῦ παλαιῶς ἔβλεπε, τοὺς ῥυθλοῦς οὖν μικροῦς ἀποσπόμενος καὶ διακρίσκους ἐξορίσας ἀπέστελλον. Ἀρτέμιος δὲ τῆς Σισανίης τῇ πατρὶος καὶ τοὺς Βουλγάρους καὶ μικροῦς Πραβλίνους καταλαμβάνει, οὓν αἰνῶς διὰ καὶ ὅτι ἐστὶν ἐν θεοσεβέστεροις ἀνέτοις μονάζοντι δὲ οὐκ ἔχοντες προσερχομένους, γράφει δὲ Βουλγάρους ὁ βασιλεὺς ὡς τῇ ἐκείνῃ μάλλον δοσέμενος καὶ τοὺς ῥυθλοῦς ἐπιδόσκει. οἱ δὲ εἰς ἀναλογίαν κενόδοτοις ἀργυρίοις ἀντίδοτον καὶ ἐὰν πρὸς ἐξέστην ὑποσχεθόμενος καὶ οὐ μὲν Ἀρτέμιος οὖν τῷ ὁμογενεῖ θεοσεβέστερος καὶ ἄλλοις πλείστοις διακρίσκους πρὸς βασιλεὺς πέμπουσι, καὶ Σισανίην τοῦ πατρὸς τῇ πατρὶος ἐκμαρτέοντες ἀποστέλλουσιν αὐτοὺς γὰρ πρὸς τῇ βασιλῇ διακρίσκοντες, (pp. 55, 19—56, 22)

18. Constantinus Copronymus contra Bulguros bellum gerit

Τότε ἐπειδὴ παύσαντες Κωνσταντῖνος ἡγετο δομεστικοὶ τὸ ἐπὶ Θράκης πολέμησαι, ἐν οἷς ἀπέβη Στράτος καὶ Ἀρμένιος, οὗς ἐν τε Μελεγκιάνῳ πόλει καὶ Θεοδοσιουπόλει μετανέστης παύσαντες, τὰ εἰς τὴν χώραν αὐτοῖς ἀνίσταται φιλοτίμως διαμαρτυρούμενος. ταῦτα τοῖσιν οἱ Βουλγάρους ὡς ἐποδύροντα θεοσεβέστερος, φέρωνος ἦσαν παρὰ βασιλεὶ δέξασθαι, τοῦ δὲ μὴ δεξασθῆναι οὗ γὰρ οὐκ ἐπιτρέποντα τὰ ἐπὶ Θράκης χωρὶς καταλείποντες καὶ παρὰ τὸν μικροῦν καλὸν τῶν τεχνῶν διακρίσκον, οἱ δὲ ἀντιστρέφοντες καὶ συμβολὴν πολεμῶν εἰς φουρὴν ἐκέρχοντο καὶ ἐβόωντο ἀνὰ κράτος καὶ πλείστον Πηλῆργος ἀνέβη, μετ' αὐτοὺς πλεῖστον καὶ περὶ καὶ αὐτὸν ἐκέρχοντο. οἱ γὰρ εἰς τοὺς ἔχοντες ἔχοντες καὶ εἰς πεντακισχίλους καὶ ὀκτώκων σαρακηνούς, ἡδὲ καὶ ἑξήκων βασιλεύσαντες καὶ πρὸς τῷ Κωνσταντίνῳ γενόμενοι ποταμῷ χώρας τε Βουλγάρων ἐκέρχοντο καὶ δομαστικούς οὖν δόλους ἔλκον αὐτοὺς δὲ μάχῃ συμμύζας αὐτοὺς κατὰ τὰς λεγομένας Μαρκελλὰς (σφαίρας δὲ ταῦτα πλησιέσταται Βουλγάρων κείροντες) εἰς φουρὴν ἐ-

от императорските секретари по времето, когато той царувал, и на Никита, по приказ АнTHON, началник на градските стени, — да си спомнат за старото приятелство и да бъдат готови да му сътрудничат, да отворят града и да го приемат като император. Обаче съдържанието на писмото било веднага известно на императора. Той заловил получателя на писмата, подложил ги на мъчения и те признали. На магистър Никита и на Теодоктост отсякъл главите, а останалите, след като ги измъчил немалко и им отнея имотите, изпратил ги на заточение. Артемий пък заедно с патриций Сисаний и българите достигнал чак до Хераклея, а заедно с тях дошли и лодките, които владели от Солун и които те наричали едноуръчни. Императорът обаче писал на българите да предпочетат мира и да му предадат враговете. А те започнали да се оправдават, поискали извинение и обещали да пазят условията на мира. Те изпратили възрастни при императора Артемий заедно с архиепископа на Солун и мнозина други, а на патриций Сисаний отричали главата, изпратили и нея и се завърнали в своите земи.

19. Constantinus V Copronymus contra Bulgarios bellum gerit

Като завършили това, Константин почнал да укрепява градовете в Тракия, гдего заселил сирийци и арменци, които преселил от град Мелитена и Теодосиополя, и им подарил щедро това, от което се нуждаели. Обаче българите, като видели, че градовете се укрепяват, поискали да получат данък от императора. И понеже императорът не приел това, те излезли на поход, преминали тракийските селища и достигнали почти до така наречената Дълга стена. Императорът пък излязъл срещу тях и завързал сражение, обкръжил ги в бигство, преследвал ги с всички сили и погубил твърде много българи. Не много след това той се отправил на поход по море и суша срещу тях. Онези, които се качили на корабите, на брой до петстотин, оплудвали през Евксиносия порт и пристигнали при реката Истрия. Те опожарили българската земя и изели немалко пленници. Императорът пък завързал сражение с тях при така наречената Маркела (тази крепост се намира най-близо до българите), обкръжил ги в бигство и

[illegible]

куши — Тракия и Азия, така че било възможно за този, който иска, да преминава от една страна на другата по-скоро пеша, отколкото с кораб. Изгледски отгук, ледовете се разпоръжали по Пропонтия чак до Абидос, след това не дичало, че тук с море. Един отломък от тях се блъскал в акропола на Вивантион и разгършил тамошната стена, та трус устелил и тези, които живеели вътре. И този отломък, разделен на три, напълнил бреговете на двете страни на акропола. Тяхната пък мисочина наденявала тези на градските съски и някои преминавали през тях пеша от акропола и изсрещната страна, да се изиди крепостта, наречена Галата. Това причинявало твърде голям страх на жителите на града, защото те мислели в недоумение от страната и неочаквана гледка и, потънали в отчаяние и изобилии съски, си отивали оттам.

15. *Stati circum flumen Astanae con-*
sidunt

Ἀποκρίναι δὲ οὐκ ἔστιν ἐπιτρεπτόν, ἐξελ-
πίσθαι γὰρ τῆς ἐκείνων μετανοήσεως τῆς πο-
ρεύσεως διακοπὴν τὴν ἐκείνων, συνεπὲς δὲ
αὐτῶν τὴν πύλινον ἔχει καὶ τῆς ἀσκήσεως ἀπὸ
τοῦ διανοήσεως πηλίκου καὶ ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως
ἐκ τῆς ἀσκήσεως καὶ ἀπὸ τῆς ἀσκήσεως
(pp. 68, 27—69, 2)

15. Заселването на славяни при река-
та Аргона

След като се изминало немного време, славянски племена се изселили от своите земи и преминавали като бежанци Евкеинския път. Техният брой бил около двеста и осем хиляди¹. Те се заселили при реката, която се наричала Артама².

16. *De discordiis apud Bulgaros actis*

Τὴ δὲ κατὰ τοὺς Οὐρανούς **Βενεζουέλας**
ἀνατίθεται ἔθνος, οὗτοι τὰ ἀπὸ ἀλλήλων συνθέ-
μενα τοὺς μὲν ἐκ οὐραῶν ἦν κινεῖται τὴν ἐπὶ
πύλιναν κεκλιμένους ἀνατινάζοντες, ἡμεῖς δὲ
ἐπὶ ἐκείνης καθήμενοι. Τέλειον ἔθνος, ἀνδρα-
γαθὸν καὶ ἐν ἐκ νεότητος ἡρώδης ἦμα ἐπὶ
ἀναστήμινα. αὐτοὶ ἰσὺν ἀνταρξαὶ ἀπλῆτον
καὶ μέγιστον ἐν πληρώσει τῶν Γουανιάων πε-
ρὶ καὶ ὁ ὅρισμα κατέχειται πενήντης, ἢ τοῦ ἑνὸς
καὶ πένδεξις. **Καμπούγιας** δεκαήμερος τοὺς
ἐκαστοὺς τοὺς καὶ ἐπὶ τοῖς δεκαήμεροις κα-
πομένης, καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα στήριγμα πληρόμενοι
διὰ τοῦ ἑξῆς τῶν τοῦ "Ιουρὸν ἔκτισται.
αὐτοὶ δὲ περὶ τὸν ἑσπέρου ἐκαστοὺς ἀπὸ "Αρ-
χέλου ἕως τῆς τριανθίας, καὶ ἐν Τέλειον
ἐκαστὸν ἔχειν εἰς σωματικὴν καὶ Σαλοβριαν-
τὴν ὁλὴν πλῆθιν καὶ ἡμεῖς κατὰ εἰς τὴν
ἡμέραν, αἰετοὶ δὲ τῶν πολλῶν τῶν

16. Размирица и хроно-бълазните

Работите дъх у хуно-българите се развивали по следния начин. Те, след като се уговорили помежду си, убивали тези, които обладавали по родова линия властта над тях, а за свой вожд поставили така наречения Телесий, строг мъж, който заедно с това просиявал от младина смелост. Той събрал тежковъоръжена и боспособна войска и нападнал със сила по-близките ромейски селища и крепости. Константин V, като видял неговата сила и самостоятелност, припознал около осемстотин конепревозни кораби, натоварил ги с конници и ги изпратил през Евксиновския полуостров. Истият, а сам той с друга войска пристигнал при град Анхиало. Срещу него излязъл Телесий, който имал съюзници немалко множество славяни. Победен в сражението, той се обзавнал и бягство

² Тук става дума за населението се 200 хиляди славяни на време на миналоосибите борби в България. Вж. Златарски, История, I, I, стр. 209—210. — Вж. Дубчев, Славяни и туркобългари, ИИИИ, I—II (1951), стр. 199—203. ³ Арава (Арабос) — малка река във Ветина, която се влива в Черно море, изпада от р. Сангария. ⁴ Българските кат. Тезев (761—764). Годините на запамете тук са дадени от Златарски, История, I, I, стр. 480.

B. CHRONOLOGIA

B. ХРОНОЛОГИЯ

1. *Nicephorus in Bulgaria interficitur*

Νικηφόρος ἐπὶ τῷ μῆνός θ': ἀποκτάται ἐν Βουλγαρίᾳ. (p. 101, 1—2)

2. *De Demophilo Berthocae episcopo*

Δημόφιλος ἀρετικὸς, ποιμένας Βερθόης τῆς - Βερθόης ἐπὶ τῷ μῆνός ε'. (p. 115, 14—16)

1. *Никифор загинал в България*

Никифор управлявал осем години и девет месеца. Той бил убит в България.

2. *Демофил — епископ на Бероя*

Демофил — арианецът, по-рано (епископ) в Бероя Тракийска, (бил патриарх) единадесет години и пет месеца¹.

¹ Демофил — цареградски патриарх (269—379).

XXIV. ЖИТИЕ НА МАКСИМ ИЗПОВЕДНИК

Максим Изповедник (580—662) бил секретар на император Ираклий, а след това станал монах и се отличил като непреклонен борец срещу монотелизма. Той се обявил срещу т. нар. „Типос“ (верски едикт) на император Констанс II и затова бил заточен в гр. Виза, в Източна Тракия, а след това — и в Лазика, където загинал мъченически. Максим Изповедник бил един от най-известните теолози на своето време и оставил редица съчинения с богословско съдържание.

Житието на Максим е съставено, както изглежда, въз основа на няколко протокола (Acta) от процеса, който е бил възбуден срещу него. Тези документи са били използвани било цялостно, било в съкратен вид от четирите запазени редакции на житието.

Първата от тези редакции се датира приблизително от времето на VI вселенски църковен събор (681 г.), когато православната църква започнала да чествува паметта на жертвите на монотелита Констанс II. Последната пък редакция на житието е отразена в един ръкопис от бившата Московска синодална библиотека. Съставителят на това житие е използвал както една от по-ранните редакции така и текста на Теофановата хроника, от което личи, че той ще да е писал през IX в.

Житието на Максим Изповедник дава данни за някои градове в Тракия като места, в които са били пращани изгнаници на заточение. Тук ние даваме три откъса от един от документите по процеса, както и от самото житие. Тези откъси, макар и да имат приблизително еднакво съдържание, се допълват взаимно.

РЪКОПИСИ: Cod. Vatic. gr. 508 (XII—XIII s.). — Cod. Palat. gr. 245 (XII s.). — Cod. Vatic. gr. 511 (XI s.). — Cod. Mosqu. bibl. Synod. 391. — Cod. Vatic. gr. 453 (XIV s.).

ИЗДАНИЯ: *Migne*, PGr, XC, col. 53—239. — *R. Devresse*, La vie de S. Maxime le Confesseur et ses recensions, *Analecta Bollandiana*, XLVI (1928), pp. 4—49. Тук даваме две извадки от първата и една извадка от третата редакции.

КНИЖНИНА: *Krumbacher*, GBL, pp. 61—64. — *P. Peitz*, Martin I. und Maximus Confessor. Beiträge zur Geschichte des Monotheletenstreites in den Jahren 645—668, *Historisches Jahrbuch* XXXVIII (1917), pp. 213—236; 429—458. — *Ostrogorsky*, History, pp. 107—108.

VITA

MAXIMI CONFESSORIS

Maximus eiusque discipuli in Traciam relegantur

A. 30. Καὶ τῇ ἐξῆς ἑωθρὴν ἐξῆλθε Θεοδόσιος ὁ ἱππικὸς πρὸς τὸν προειρημένον ἀββᾶν Μάξιμον, καὶ ἀφείλε πάντα ὅσα εἶχεν, εὐχόμενος αὐτῷ ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως: "Οὐ οὐκ ἠθέλησας ἡμῖν, καὶ μακρινωθήσεται ἀπὸ σοῦ. Καὶ ἵπαρε ὅπου ἐαυτὸν ἄξιον ἐκρίνας εἶναι, ἔχον τὸ κρῖμα τῶν μηθητῶν σου, τοῦ τε ἐν Μεσημβρίᾳ, καὶ τοῦ ἐν Περβέροις, τοῦ γενομένου νοταρίου τῆς μακαρίας ἡμῶν μέμνης. — — — Καὶ λαβὼν αὐτὸν ὁ βριθὴς ἱππικὸς Θεοδόσιος, παρέδωκεν αὐτὸν στρατιώταις, καὶ ἤγαγον αὐτὸν εἰς Σαλευμβρίαν.

31. Καὶ ἔμειναν ἐκεῖ δύο ἡμέρας — — — καὶ ἔλθουσιν οἱ ἀφείλοντες ἀπαγαγεῖν αὐτὸν ἐν Περβέροις. Πλὴν οὐ θεῖα ἀγάπη νεώμενοι οἱ κληρικοί, ἐπέβησαν τὰ δύο μίλια, καὶ ἤλθον, καὶ ἠσπάσαντο αὐτόν, καὶ ἠῤῥξαντο αὐτῷ, καὶ χερσὶν ἰδίαις βαστάσαντες αὐτόν, ἔθηκαν ἐπὶ τὸ κτῆρος, καὶ ἐπέστρεψαν μετ' εὐφροσύνης εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, καὶ αὐτὸς ἀπηνέχθη ἐν Περβέροις, ἐν τῇ συνεχόσῃ αὐτὸν φρουρᾷ. (PGr, col. 167A—169B)

B. 26. Ἐπὶ τι πολὺ χρόνον, Βιζύῃ οὕτω καλούμενον, θύττον ἀπαγόμενος ἐν ταυτῷ δὲ καὶ τὸν μηθητὴν Ἀναστάσιον, εἰς τοιαύτην ἐκτόπως πᾶσιν, καὶ τῆς Ῥωμανῶν ἀρχῆς ἔσχατον, μόνον ἀνεγκάμενοι (Περβέροις οὕτω πως γλώσσῃ βαρβάρῳ ὁ τόπος ἀνόμασται) τὰ ἴσα δηλαδὴ καὶ τῷ αὐτοῦ δράσαντες συνωνύμῳ, τῷ τῆς Ῥώμης ἀποκρισιαρχῷ φημί. (PGr, col. 96C).

C. Μαθὼν τοίνυν ὁ βασιλεὺς τὴν τε τοῦ σκελλαρίου πρὸς τὸν ἅγιον δυστροπιστικὴν διάλεξιν καὶ τοῦ θαυμαστοῦ ἀνδρὸς τὴν πρὸς σκελλαρίον ἀκαταγένητον ἐν λόγοις ἀντίθεσιν καὶ ὅς μετὰ τῆς ἡττῆς πλείστην δόξην τῷ σκελλαρίῳ καὶ τὴν ἀσχύνην εἰσήνεγκε, μετ' ὁ-

ЖИТИЕ

НА МАКСИМИЗПОВЕДНИК

Максим и учениците му заточени в Тракия

A¹. 30. На другия ден сутринта консулт Теодосий излизъл при споменатия игумен Максим и му отнел всичко, което имал, казвайки му от името на императора: „Повеже не пожела почести, те ще ти бъдат отнети. Върви, където сам си решил, че е достойно да отидеш², като нмаш присъдата, която са получили учениците ти — единият в Месемврия, а другият, който беше секретар на нашата покойна баба, — в Первер³. — — — И казаният консул Теодосий го взел и го предал на войниците, които го завел до Селмврия.

31. Там оставали два дена. — — — докато дошли онези, които трябвало да го отведат в Первер. Обаче клириците, подчинявайки се на божиято милосърдие, изменили пешком двете мили, дошли [при него], прегърнали го и му се помолили. Те го качили на коня със собствените си ръце и се върнали с мир по местата си, а той бил отведен в Первер, в затвора, където бил хвърлен⁴.

B⁵. 26. Те⁷ го отвели бързо в едно градче, наречено Виза. В същото време отвели и ученика му Анастасий сам в едно селище, извънредно лошо, накрая на ромейската държава (това селище на варварски език се нарича Первер). По същия начин постъпили и с неговия едноименник, именно апокрисиария на римския [папа].

C⁸. Императорът, като научил за прегрубия разговор на сакелария⁹ със светеца и за неопровержимия отговор на дивния мъж към сакелария, а също как, освен че сразил сакелария, но го и по-

¹ Този откъс е взет от един от протоколите по процеса на Максим. Това е т. нар. „Спор във Виза“. Автор на този документ е Максимовият ученик Анастасий. ² Т. е. от името на император Константин II (641—668). ³ Това е втората присъда на Максим: той вече бил прекарал известно време във Виза като изгнаник, след което императорът отново направил опит да го привлече на своя страна. ⁴ Селището Первер не е отъждествено. В Епархийския списък от времето на Исаурийската династия то се среща като център на епископия, подчинена на одринския митрополит. Вж. тук стр. 193. ⁵ По-късно Максим бил отново заточен в Лазика. ⁶ Този откъс е взет от житието на Максим, издадено в PGr от F. Combefis (I редакция). ⁷ Т. е. хората на императора. ⁸ Този откъс от житието на Максим е предаден в изследването на Devreesse по Cod. Vatic. gr. 453 (III редакция). ⁹ Сакеларий или началник на т. нар. *офратикол* бил един вид инспектор на императорската канцелария. Вж. Ch. Diehl, Un haut fonctionnaire byzantin, Mélanges Jorga, Paris 1933, p. 226. Името на този сакеларий е непознато. Спорът бил верски.

γῆς αὐτοῦς εὐδὸς παραλέμλει ἐν φρουρᾷ κατὰ
τὴν Θράκην, τὸν μὲν ἅγιον ἐν πόλει Βιζύῃ,
τοὺς δὲ τοῦτον μαθητάς, τὸν μὲν εἰς Πέρβην,
τὸν δὲ εἰς Μεσέμβριαν. (Devreese, p. 33)

срамил много, се ядосал и веднага ги
изпратил в затвор в Тракия: светеца —
във Виза, а учениците му — едниия в
Первер, а другия — в Месемврия.

ПОКАЗАТЕЦ — INDEX NOMINUM ET RERUM

СЪВРАЩЕНИЕ — ABBREVIATIONES

гр. — град
имп. — император
кр. — крепост

обл. — област
р. — река
с. — село

Показателят е съставен според българската азбука. Цифрите посочват страниците. Подчернатите цифри означават, че на тази страница има думата или обекта, което се дава.

Абдеркамия, арабски военачалник 260
Абидос, гр. 103, 104, 200, 265, 297, 303
Абрит, гр. 194
Абташ, с. 194
Авара 10, 12, 14, 41, 42, 43, 45, 50, 56, 57, 58, 62, 63, 66, 67, 68, 69, 77, 78, 113, 114, 119, 133, 159, 179, 180, 181, 230, 239, 241, 242, 243, 244, 245, 251, 252, 255, 257, 258, 259, 262, 273, 292, 293, 294, 295, 296
Августейош, паша 263
Авеля, халиф 269
Авмалаян, лично име 222
Авраамий сиринск 170
Аврамиев, гр. 277
Авумусалим, персийски военачалник 269
Агатий, паша 226
Агатон, паша 2182
Агригони, гр. 44
Атрикола, консул 74
Адамилас, с. 194
Адоа, монах 23
Адриан I, римски папа 201
Адриан, римски имп. 185
Адрианопол, гр. 183, 188, 189, 199—201, 202—204, 242, 256, 278, 284, 285
Адия, патриарх 278, 282
Асция, сенатор 73
Азия 50, 70, 105, 129, 161, 185, 255, 259, 272, 283
Азовско море 236, 281, 272
Авребол, с. 189
Акиня, армянин 229
Акиас, гр. 242
Аквила, местност 287
Акс, гр. 242
Аковизия, архиеп. 265
Акида, гр. 36
Акрокератини, гр. 192
Аксирод, гр. 194
Аарих, готски племенен вожд 29, 30, 73, 230
Алатар, военачалник 36, 37
Албания 32, 189, 189
Албана, консул 72
Александрия, гр. 22, 144, 189, 228
Александър Маврополски 192
Александър Север, римски имп. 27
Александър, епископ 236
Алмания, с. 285
Алмирис, гр. 184

Аликий, консул 72
Алитар, паша 294
Аматия, селище 182
Амиза, гр. 233
Амфион, гр. 187, 192, 200
Амврос, военачалник 31, 72
Амврос, селище 39
Амвросий, военачалник 72
Амвросийска стена, вж. Дълга стена 295
Амвросий, епископ 202—204
Амвросий, лично име 292, 307
Амвросий Библиотечар 6, 87, 68, 227, 237, 255, 281
Амвросий I, византийски имп. 7, 33, 34, 36, 44, 74, 176, 182, 233—235, 269, 800
Амвросий II, гр. 188, 194, 203—205, 241
Амвросий, паша 278, 282
Амврос, епископ 200
Амвросий, бискуп на Аполон 31
Амврос, гр. 21, 262
Амвросий, римски имп. 31
Амвросий, консул 85
Амвросий, селище 256
Амвросий, гр. 52, 71, 85, 176, 185, 189
Амвросий, гр. 187, 188, 189, 191, 239, 242, 243, 267, 271, 278, 279, 284, 290, 303, 305
Амврос, гр. 170, 260
Амврос, префект 70
Амвросий, гр. 189, 194, 195, 244
Амвросий, гр. 188, 191
Амвросий, гр. 267
Амвросий, патриарх селище 211
Амврос, гр. 187, 189
Амвросий, гр. 34
Амвросий, паша 224, 267, 296
Амвросий, селище 256
Амвросий, селище 144, 178, 174, 198, 207, 265, 268, 269, 274, 276, 297
Амвросий, селище 191
Амвросий, военачалник 29
Амвросий, консул 72
Амвросий, военачалник 242, 245, 247
Амвросий, военачалник 283
Амвросий, гр. 170
Амвросий, византийска императрица 176, 239
Амвросий, гр. 177
Амвросий, гр. 177
Амвросий, селище 180

- Аристия, армянский 181
Аристотел, древнегреческий философ 208
Армянский, епископ 85
Армянский, исторический 29, 30, 185, 191, 230
Армянский, гр. 188, 201, 203—206, 230, 240, 275
Армянский, военачальник 74
Армянский, византийский патриарх 254
Армянский, тема 290, 287
Армянский 280
Армянский, с. 191, 193
Армянский 269
Армянский, с. 77
Армянский, р. 271, 303
Армянский, епископ 269, 300, 301
Армянский, епископ 129
Армянский 41
Асвар, алай 73, 231, 232
Асвар, алай 11, 15, 169, 262, 296
Атлария, личное имя 293
Атлария, византийский царь 177
Атлария, византийский патриарх 75, 268
Атлария, патриарх 46, 73, 61, 291
Атлария, р. 261
Атлария, византийский император 71
Атлария, епископ 58
Атлария, хунский вождь 72, 73, 231
Атлария, епископ 284
Атлария, гр. 34
Атлария, епископ 198
Атлария, 272, 282, 286
Атлария 166
Атлария, византийский царь 178, 261
Атлария 273
Атлария, епископ 117, 129, 180

Бабельский, гр. 183
Багауи, византийский 272
Багауи, стратег 236, 237
Багауи, епископ 196
Багауи, епископ 197
Багауи, епископ 286
Багауи, епископ 32
Багауи, гр. 196
Багауи, с. 191
Багауи, епископ 194
Багауи, епископ 20, 21
Багауи, византийский царь 29, 262, 283, 304
Багауи, византийский царь 44
Багауи, епископ 305
Багауи 78
Багауи 78, 230
Багауи, гр. 252
Багауи, епископ 68
Багауи, гр. 129
Багауи, епископ 185
Багауи, византийский царь 13, 234, 278
Багауи, гр. 159, 187, 189, 191, 228, 276, 284
Багауи 262
Багауи, византийский царь 233
Багауи, р. 129
Багауи, епископ 160
Багауи, гр. 129, 191, 192, 274
Багауи, епископ 72
Багауи, хунский предводитель 235
Багауи, византийский царь 274
Багауи, гр. 158, 242
Багауи, византийский царь 45, 46, 53, 62, 73, 172, 256, 259, 293, 294
Багауи, гр. 288

Басфор 32, 42, 157, 286, 288, 290, 291, 300
Басфор, византийский царь 44
Басфор, с. 251
Басфор, гр. 176
Басфор, византийский царь 254
Басфор, епископ 262
Басфор, византийский царь 244
Басфор, личное имя 23
Басфор, епископ 198, 202—205
Басфор, епископ 293
Басфор, епископ 191
Басфор, епископ 242
Басфор, епископ 176
Басфор, епископ 187, 188, 189
Басфор, епископ 221
Басфор, 7, 10, 11, 13, 16, 24, 32, 56, 57, 59, 66, 183, 185, 186, 189, 173, 174, 182, 196, 208, 209, 233, 234, 237, 238, 250, 252, 259, 263, 265, 267, 280, 281, 271, 273—274, 261, 284, 286—289, 290, 296, 298—305
Басфор 170, 223, 224, 263, 265, 266, 270—273, 277, 281, 283, 285, 287, 304, 305

Басфор, епископ 230
Басфор, епископ 31, 32, 232
Басфор, хунский вождь 235
Басфор, византийский царь 178, 179, 229
Басфор, византийский царь 1, византийский царь 229
Басфор, византийский царь 11, византийский царь 72, 73
Басфор, гр. 252
Басфор, епископ 280
Басфор, епископ 289
Басфор, епископ 69
Басфор, р. 81, 293, 294
Басфор, патриарх 277
Басфор, византийский царь 278
Басфор, византийский царь 278
Басфор, гр. 25, 36, 185, 184, 229, 263, 274, 296, 305
Басфор, епископ 73
Басфор, византийский царь 74, 176, 231
Басфор, византийский царь 13, 129
Басфор, хунский вождь 235
Басфор, гр. 34, 74
Басфор, византийский царь 13, 129, 150, 153, 154, 186
Басфор, гр. 129, 274
Басфор, византийский царь 225, 237, 240
Басфор, византийский царь 261, 293
Басфор, с. 191
Басфор, епископ 74
Басфор, епископ 264, 270, 305
Басфор, епископ 129
Басфор, епископ 282
Басфор, епископ 274, 278
Басфор, византийский император 29, 176, 231
Басфор, гр. 28
Басфор, гр. 28
Басфор, епископ 274, 288
Басфор, византийский царь 143
Басфор, византийский царь 71
Bis Egnatia 32
Басфор, гр. 185, 190, 194, 201, 202, 204, 229, 307—308
Басфор, епископ 281
Басфор, гр. 27, 69, 101, 291, 292, 293, 299, 300, 303, 304
Басфор, 11, 12, 15, 57, 59, 79, 89, 129, 207, 208, 223, 230, 239, 251, 250, 267, 270, 272, 285
Басфор, епископ 69
Басфор, епископ 71, 181

- Викторин, консул 70
Винициус, гр. 255
Вит, р. 134, 159
Виталин, архидиакон 234
235
Вихвалев, военачальник 8, 11, 84, 85—89, 283—
Витиния, обл. 32, 200, 203, 204, 287, 290, 303
Владислав Граматик, писатель 68
Влазерин, епископ в Цариград 50, 65, 77, 78,
80, 146, 172—174, 263, 269, 294
Волан, гр. 100
Волан, с. 34
Вонин, с. 198
Вонил, префектор рим. 270
Вонне, езеро 192
Волга, рек. Азия 261
Волерон, тата 189
Волос, гр. 195
Волоски данин 150
Волуриан, римски импер. 28
Вриско, рек. Бувардасар 191
Вулис, селище 102
Вульфна, епископ епископ 229
Втора Мизия, провинция 185
Втора Сирия, провинция 170
Втора Тессалия, провинция 180, 108

Габил, военачальник 29, 30
Габ, римски имп. 28
Галатия, восток в Цариград 174
Галатий, префектор 201
Галатия, провинция 228
Галиц, гр. 282
Галипол, гр. 187, 191
Галиполски полуостров 185, 231
Галки 31, 73, 230
Гарина, гр. 193
Гастри, монастырь 88
Гедесон, библейское лице 46
Гелий, управитель на префектура 71, 72
Геладий, патриарх 177
Геллерия, восточный король 281
Геллион, военачальник 247, 250
Георги, епископ 228
Георги, военачальник 300
Георги, епископ 199, 202, 203
Георги Кедрин, писатель 26, 227
Георги Монах, писатель 28
Георги, турки 43, 51
Георги Пиринский, писатель 8, 10, 56,
57, 64, 171, 225, 229
Георги Синклер, епископ 6, 226
Геллион, писатель 42, 44, 72, 230, 233, 235
Герман, царь римский патриарх 286, 287
Германский, гр. 268
Германия 37
Германия 12, 257
Герме, гр. 134
Гета, военачальник 87
Гиген, с. 70
Гиген, лично 238
Гигианов, с. 299
Гигианов, селище 235
Гиги, библейское лице 55
Гидия, римский имп. 236, 238
Гидиат, библейское лице 187
Гидианов, селище 189
Гидубад, гр. 251
Гидианово учение, селище 281
Гидианов, селище 195
Гидианов, с. 191

Горна Ясаклово, с. 285
Горна 11, 27, 28, 30, 31, 32, 34, 73, 86, 176, 180,
229, 230, 233
Готик, епископ 189, 191
Готик Деметр, гр. 187
Готика, рек. Булис 191
Готиний, рек. 230
Готиний, епископ 68
Готиний, епископ 200, 201, 203, 204
Готиний Палама, епископ епископ
Готиний, префектор 202, 203
Готик, римский имп. 236
Готика, римский имп. 189
Готика, римский имп. 267
Готика, военачальник 282, 285, 287
Готика, римский имп. 32, 185, 189
Готика 60, 114, 129

Дания, библейское лице 45, 187, 181
Дания, епископ 28
Дания Солунский, архиепископ 3, 14, 180
Дания, гр. 233
Дания, епископ 5, 17—21
Дания, обл. 134, 238
Дания, епископ 205
Дания, епископ 252
Дания, римский имп. 75
Дания, римский имп. 68
Дания, епископ 209
Дания, библейское лице 153
Дания, епископ 191, 203, 204
Дания, епископ 157
Дания, провинция 34, 74, 134, 158, 200
Дания, гр. 302
Дания, с. 193, 202, 203, 205, 284, 287
Дания, епископ 253
Дания, епископ 196
Дания, епископ 240
Дания, гр. 192
Дания, епископ 229
Дания, епископ 277
Дания, гр. 44, 190, 201—205
Дания, епископ 268
Дания, римский имп. 28
Дания, епископ 68
Дания, епископ 233
Дания, епископ 294
Дания, епископ 77, 242, 304
Дания, гр. 150, 166, 193
Дания, епископ, епископ на гр. Со-
лон, 17—19, 41—43, 65, 95, 108—113, 115, 118,
121, 124, 126, 127, 128, 131, 132—134, 136, 137,
140, 141, 142
Дания, епископ, епископ 88
Дания, епископ 177, 304
Дания, гр. 188, 193
Дания, епископ, римский имп. 18, 21, 228
Дания, епископ, гр. 187, 191, 193, 198
Дания, епископ, селище 82
Дания, епископ 68
Дания, епископ, гр. 195, 230
Дания, селище 195
Дания, гр. 196, 236
Дания 71
Дания, гр. 32, 176, 189, 192, 200, 203, 204
Дания, епископ, епископ на епископский имп.
Фон 40
Дания, р. 261, 267, 272, 286
Дания, гр. 34
Дания 14, 34, 37, 159
Дания Хасарян, селище 187

- Долно Ибзларво, в. 285
 семейство на епископите 289
 Домийн, патриарх на Антиохия 85, 86
 Домнус, римски папа 198
 Дов, р. 261
 Дорос, гр. 189, 194
 Доростол, гр. 17, 18, 21, 71, 188, 194, 229, 242, 246
 Доростий, архиепископ 180
 Доростий, епископ 238
 Драгумир, български архиепископ 285
 Драгумити, славянско племе 18, 129, 150
 Драма, гр. 176, 189, 284
 Драч, гр. 32, 189, 192
 Драчка област 202
 Дрмизлара, гр. вк. Буен Карадерен 187, 201, 204, 205, 245, 246, 253, 254
 Дряв, р. 159
 Дрипка, местност 239
 дромон, вид кораб 148
 друнгари, виланти на част от императорския гарнизон 283
 Дръстър, вк. Доростол 21
 Дунав, р. 11, 57, 66, 70, 72, 73, 75, 78, 92, 124, 159, 160, 169, 181, 194, 227, 230, 238, 240, 247, 251, 256, 262, 263, 272, 274, 301, 305
 дуписторум, вк. Ласочен 73
 Дънати стена, укрепление 44, 55, 74, 77, 78, 159, 239, 240, 242, 243, 253, 258, 270, 292, 301
 Евagriй, патриарх 229
 Евбей, остров 58, 191
 Евсевий Флавий, вк. 29, 30, 104
 Евлевий, императрица 61
 Евлевий, архиепископ 239
 Евлевсиопол, гр. 192
 Евлевсия, византийска императрица 192
 Евломон, предградие на Цариград 40, 176, 241, 275, 283
 Екселиския Понт 87, 88, 261, 262, 303
 Ематий, германец 279
 Ематий, местност 26
 евреи 132, 261, 266
 Еврип, пролом 58
 Европа, границите 23, 56, 59, 60, 185—188, 190, 191, 199, 222, 241, 244, 245, 253, 258, 259
 Евсевий, архиепископ 228
 Евсевий, епископ 68, 116
 Евсевий, консул 177
 Евсевий, писател 178
 Евстатий, византийски военачалник 37
 Евстатий, консул 71, 177
 Евстатий, солунски митрополит 88
 Евстратий, епископ 203, 209
 Евтимий, епископ 203, 205
 Евтимий, патриарх 241
 Евтропий, вк. на вк. Ираклий 293
 Евфимия, императрица 177, 223
 Евхантия, селище 260
 Евфратско море 129, 166
 Египет 22, 23, 65, 159, 173, 207
 Егисос, гр. 194
 Едери, военачалник 239
 Едеса, гр. вк. Довен 191, 200
 Едирне-калу, укрепления 267
 еднородници 60, 81, 150, 172, 173
 Ежма, с. 195
 Елван, юдейски цар 148
 Елва, гр. 191
 Ексестер, вилантист 69
 екскувита, гарнизон 246, 253, 262
 Елада 29, 32, 33, 71, 72, 89, 107, 162, 230, 235, 270, 273, 276, 278
 Елбасан, гр. 192
 Елена, майка на Константина Велика 38
 Елладия, патриарх 242
 Емилиан, епископ 204
 Емилиан, вилантист 71, 229
 Емилиан, управител на провинция 28
 Емодий, епископ 234
 Енос, гр. 187, 190
 Еол, митически ловец 48
 Епидави, гр. 192
 Епир, обл. 107, 129
 Епифаний, архиепископ 68, 185
 Епифаний, майка на вк. Ираклий 61
 Ергелич, селище 189
 Ерусалим, гр. 22, 43, 51, 114, 183, 189
 Ескапехи, гр. 176
 Етосия 173
 етиопия 114
 Ехнис, селище 195
 Железни врата 266
 Заберган, кутигурски вилантист 11, 40
 Загория, обл. 224
 Залдава, гр. 94, 195
 Завица, вк. Залдава 242, 243
 Запороженя, селище 194
 Зарав, египетски цар 114
 Зевини, обл. 69, 70
 Зевс, древногръцки бог 48
 Зевксесия, гр. 150, 196
 Зевон, византийски вилантист 11, 31—33, 74, 17, 260, 292, 293
 Зехини, обл. 272
 Златен рог 32, 54, 59, 81, 83, 174, 177
 Златна врата 77, 80, 259, 268, 271, 277, 289, 300
 Золвон, хунски вилантист 39
 Зосим, писател 26, 27, 29
 Иасрийски врати, архипол 281
 Иаулар Главиан, хазарски хан 224
 Иаворити, местност край Цариград 47, 172
 Иава, арабски вилантист 280
 Иаваор, епископ 200
 Источна римска империя 57
 Источна Тракия 199, 306
 иконоборци 284
 Исландия, р. 251
 Ислерик, джукта 188, 195
 Искрик, обл. 29, 30, 33, 34, 71, 72, 75, 89, 92, 93, 96, 104—109, 110, 114, 129, 158, 179, 184, 185, 189, 195, 205, 228, 233, 235, 237, 258, 292
 Илдерман, остров 200
 Илза, военачалник 239
 Илуз, военачалник 232, 233
 Илуз, консул 32, 33, 74
 Имброс, остров 308
 Инава 173
 Инсавин, вк. Адри 187
 Ипата, селище 194
 Ипата, военачалник 34, 38, 37, 233, 234
 Ипсала, селище 187, 189
 Ираклий, византийски вилантист 9, 10, 41—46, 48, 56—58, 61, 66, 68, 76—78, 103, 104, 171, 184, 184, 205, 224, 243, 257—259, 264, 267, 273, 291—293, 298, 306

Константино, кр. 231
Кордова, гр. 228
Кормисия, български дан 271, 285
костенури, стенобитни машини 47, 54, 69
Костур, гр. 191
Котляков, гр. 176
Котрат, прабългарски вожд 282, 295
котроти, племе 28, 295
Креветес, гр. 294
Кримски полуостров 188
Криопросонни, нос на Черно море 251
Крисос, древногръцки бей 18, 19
Крум, български хан 16, 279, 281—289
Крушево, гр. 129
Ксиролоф, хан в Цариград 230
Кубан, р. 281, 272
кубукварий, димитост 239
Кубрат, български хан 26, 291, 294, 295
Купер, прабългарски вожд 14, 158, 160, 161, 163, 165
курвалат, тина 246
Куфия, р. вл. Кубан 281, 295
Кюбиз, византийска край Цариград 32
Кюстенджа, гр. 185, 195, 252, 258
Кичуккемеждж, селище 88

Лакма, обл. 239, 259, 308
Ламия, гр. 195
Ламисак, гр. 30
Лариса, гр. 188, 195
Ластеник, пристанище на Босфора 32, 38
Латеран, мисул 69
Лешум, обл. в Италия 18
Лебелос, селище 198
Лешката, местност 266
Лешвал, мисул 203
Леоител, вл. мпл. 298
Леоития, епископ 71, 232, 233
Леоитий, архиепископ на Митри 92
Леоития, мисул вл. 40
Лери, гр. 190
Либери, римски тина 228
лябмели 114
Ливия, планина в Сирия 297
Ливия, 172
Ливия, 35
Ливия, селище 191
Ливония, обл. 284
Ликус, р. 89
Литавонен, местност 22
Литопросонни, селище 196
Литосориз, местност 279
Личиния, гр. 50, 191
Личиния, мпл. 193, 228
Лотаря, вл. Авракиевия 193
логотет на арона, влажност 270
Лонгарел, планина 193
Лонгид, мисул вл. 33
лонгидбарди, племе 230
Лунинос, епископ 198
Лудивия, вл. Евфимия 177
Люлебургас, вл. Аркадиовил 135, 189
Лъв, епископ 201, 203—205
Лъв I, византийски мпл. 81, 83, 73, 74, 176, 179, 231, 232
Лъв III Ис вл. византийски мпл. 141, 173, 205, 268, 269
Лъв V, византийски мпл. 193, 226, 239
Лъв VI, византийски мпл. 38, 167, 189
Лъв, мисул вл. 289, 298
Лъв, епископ на Мидат 200
Лъв, епископ на Мессария 200, 201

Лъв, епископ на Тракия 200
Лъв, логотет на арона 270
Лъв, патриарх 270
Лъв, патриарх на Митри 142
Лъвскиа, с. 185

Мавий, арабски вожд 266
Маврикия, вл. мпл. 8, 12, 22, 38, 40, 43, 75, 102, 103, 114, 241, 243, 244, 245, 247, 248, 280, 281, 283—285, 287, 288
Мавър, прабългарски военачалник 14, 158, 161, 163, 164, 165
магистър, тина 79
magister militum 269
Магисия, вл. Дионитий 150
Магисия, римски мпл. 71
Магнус, мисул 74
Мадж, гр. 201, 203, 204
Маджос, селище 280
Македония, патриарх 334
Македония, 12, 51, 95, 134, 186, 189, 190, 195, 230, 270, 274, 284, 298
Макидор, вл. Вадом 40
Максимида, дукс на Мидия 35
Максим Изповедник, патриарх 2881, 307, 308
Максимиян, римски мпл. 18, 21, 87, 240
Максимиан Галерия, римски мпл. 90, 122
Максимиан Керулия, римски мпл. 18, 89
Максимианопол, вл. Гиморджия 32, 185, 189
Максимиан Тракиян римски мпл. 28
Мала Азия 22, 35, 59, 74, 105, 157, 200, 228, 254, 262, 263, 268, 278, 280, 281, 293
Малазия, мисул 226, 235, 236
Маластрия, селище 185
Мамал, епископ на Мессария 200
Мангалия, гр. 195
Мангулкас, вл. Дорос 188, 194
Магула, мисул 200, 201, 202, 203
Маргарит, епископ 230
Маркел, архиепископ на Митри 93, 94
Марина, р. 189, 189, 231, 238
Марк Аврелия Нумериян, римски мпл. 70
Марк Евгенис, мисул 88
Маркел Анкирски, епископ 228
Маркел, военачалник 241
Маркел, кр. 186, 277, 281, 301
Маркел, византийски мпл. 73, 175, 179
Марония, селище 186, 190
Марс, планина 297
Марти, военачалник 243
Мартин I, римски папа 197, 198
Мартина, мисул вл. 61
Мартирия, византийска сръбска при хуните 37
Мартириум, църква в Цариград 31
Марцианопол, гр. 72, 185, 187, 189, 196, 229, 180, 194, 242, 243, 249
Матмулия, селище 194
Мелантида, гр. 78
Мелетия, гр. 268, 301
Мелакседа, епископ 230, 263, 265
Менандър Протектор, мисул 57
Мелитидия северно 194, 235, 251, 295
Мерана, селище 189
Мессария, гр. 187, 191, 189, 201, 203, 204, 205, 263, 265, 271, 272, 275, 283—285, 296, 302, 303, 308, 309
Месиния, селище 189
Месинития 23, 180, 232, 269
Метта, р. 159, 187, 189, 182, 270
Метре, селище 191

- Маджа, франкский царь 281
маджары 36
Маджа, гр. 191, 272, 302
мажи, племя 26
Мазия, обл. 242, 252, 253
Мазия, провинция 14, 17, 26, 24, 36, 169, 179, 185, 194, 229, 280, 283, 284, 287, 289
Милсон, местность в Тракия 285
милларский, монета 213
Мимар Ахис, паша в Цариграде 233
мистота, категория ливанских селений 214
Митрополит, сановник 195
Михаил I, имп. имп. 285
Михаил II Ратник, имп. имп. 283, 284
Михаил Лаженодраско, военачальник 277
Михаил, библовский лаше 178
Мойсей, библовский лаше 159
Монемвзия, гр. 184
мопотавази, грес. 307
мопотавази, египетские 176, 182, 197
монофизитизм, грес. 75
моравия, р. 159, 231
моргата, категория ливанских селений 211
Мослама, военачальник 33
Мухамед 280
Мушени, местность 34
морморно море 68, 40, 42, 44, 163, 190, 231, 285, 286, 275, 285
Муатерис, хунский предводитель 236
Мундид, хунский вождь 231
Мундо, герц. иллирийский военачальник 236
Мусония, славянский вождь 247

Навузардан, библовский лаше 51
Навуходоносор, ассирийский царь 42, 38, 152
Навсос, гр. 237
Неапол, гр. имп. Каналы 191
Небуа, военачальник 206, 297
Невроком, гр. имп. Горе Делов 187, 169
Некропол, местность 281, 272, 288
Неофит Емелист, писатель 88
Неохор, селение 192
Несебур, имп. Месемврия 187, 191
Нигрита, селение 66, 154, 192
Ничибиа, гр. 269
Ника, местность 40
Никазия Дакон, писатель 88
Никейский собор 75, 111
Никса, гр. 75, 176, 179, 191, 193, 197, 286, 201, 203—205, 228, 284, 288
Никита, военачальник 271, 275, 281, 300
Никита, епископ 88, 201
Никита, цариградский патриарх 273, 276
Никита Автраис, лично имп. 801
Никита Ксиданит, военачальник 209
Никифор, епископ 270, 202—203, 206
Никифор I, византийский имп. 278—284, 286
Никифор, патриарх в. в. в. 19, 226, 262, 265, 269, 272, 281
Никифор Григор, писатель 88
Никифор Калкст, писатель 175
Никифор Уран, военачальник 85
Николай Канатик, болгарский архиепископ 86
Никомидия, селение 184
Никомидийский залив 206
Никопол, гр. 187, 189, 203, 202, 203
Никополис, гр. 194
Никюл, с. 184
Нимфите, местность 236
Нино, гр. 84, 71, 125, 231, 237
Нова, селение 33, 188, 196, 250, 251, 256
Новаяра 191

Нови Енир, провинция 22, 188, 192
нонана, монета 76, 212, 280
нунир, императорский войска 236

Оглас (Онтас), укр. 262, 263, 295
Одессе, имп. Вара 26, 26, 185, 169, 194, 229, 233, 296
Одессе, имп. Вара 229, 234, 236
Одессе, восточный край 32, 233
олриан, транильский лаше 187
Одрин, имп. Адрианополя 185, 189, 230, 283, 286, 287
Оливер, вара в Цариграде 223
Оливер, ассирийский военачальник 42, 55
Олугури, гр. 194
олугури, племя 194
Осийский, грес. 285, 274, 278, 284, 297
оптимат, имп. войска 274
орариум, часть от византийского общества 91, 92
Органа, арабский племенной вождь 294
Ориант, префектура 187
Оризид, селение 263
Оризид, римский папа 234
Оронт, р. 179
Орфанотрофеи, императорские 51, 82
Орфанский залив 144
остаток, грес. 29, 82, 282
Островско-визир 151
Остро, монета 73
Охрид, имп. Лазина 34, 85, 86, 192

Павел, цариградский патриарх 228
павловский, египетский 284
Павел, болгарский имп. 271, 272, 205
Павел, оптимат 7, 22
Пая-столов, гр. 184
Палавастри, имп. Митрополит 195
Палеестина 22, 105
Пампрелая, магистр 232
Памфил, гр. 156
Паниса, гр. 187, 191
Паниса, имп. Паниса 187, 203—205, 232
Панкратий, ассирийский 277
Панония, провинция 31, 70, 71, 134, 158, 159, 238, 262, 295
Пантеахон, местность 39
Пантеахон, имп. Босфор 236
Панфила, гр. 232
Парнон, гр. 157
Парорен, обл. 285
Парукопол, гр. имп. Нигрита 192
Патрикий, военачальник 35
Патрикий, монета 34, 233
патрикий, титул 49, 79, 291, 294
Пауляна, гр. 134
Пезаре, гр. 262
Пела, гр. 192
Пеламонис 30, 216
Пелтапол 262
Пелина, имп. Панония 31
пелон, славянский племя 27
Пеларитос, остров 195
Перама, местность 174
Первер, селение 168, 308, 309
Перикс, гр. 28, 75, 231, 246
Персея, мифический герой 67
перси 8, 10, 41, 42, 45, 49, 56, 59, 62, 67, 78, 81, 171, 173, 233, 245, 267—269, 293
Персия 61, 81, 171, 285, 241, 288, 269
Петрий, квартал в Цариграде 89
Петър, военачальник 248, 249, 250, 251, 255, 257, 279

- Нестар, епископ на Месемврия 199
 Нестар, епископ на Салона 199
 Нидва, гр. 192
 Нидва, обл. 56
 Никитос, селище 195
 Нир, патриарх 264
 Ниргаст, славянски епископ 251
 Нлатин, епископ 199
 Наваса, гр. 279
 Павлия, гр. 74, 155, 185, 199, 199
 Пачин, славянски епископ 58
 Пачинопол, гр. 189, 193, 202—204
 Пачина, еп. Амазия 192
 Пачина, еп. Амазия 192
 Пачинопол, славянски епископ 57
 Пачиноград, гр. 196
 Пачина, гр. 187, 189
 Пачинопол, гр. 287
 Пачина, обл. 38
 Пачинопол, море 281—283, 301, 302
 Роговица, гр. еп. Меземврия 189
 Пачина, еп. 192
 Пачина, еп. Железна гора 256
 Пачина, славянски епископ 14, 143—145
 Пачина, провинция 159
 Пачина, селище на кубичарите 239
 Рачицата, славянски епископ 71, 72
 Рачина, гр. 129, 274
 Рачина, обл. 180
 Рачина, селище 280
 Рачина, селище 28, 73, 228, 245, 246—249, 252, 253, 255, 256
 Рачина, Море Аврелия, римски митр. 70
 Рачина, селище 253
 Рачина, гр. 188
 Рачина, гр. 198, 206, 284
 Рачина, остров 157
 Рачина, селище 28
 Рачина, селище 8, 57, 188, 226, 242
 Рачина, еп. Меземврия 180
 Рачина, славянски епископ 48
 Рачина, селище 232
 Рачина, селище 238
 Рачина-Меземврия, епископ 18, 243
 Рачина-Меземврия, епископ 229
 Рачина, гр. 294
 Рачина Армения, провинция 266, 297
 Рачина Македония, провинция 189, 192
 Рачина, селище 8, 10, 11, 28, 34, 42, 44, 47, 237
 Рачина, квартал в Цариград 69
 Рачина, гр. 262
 Рачина, гр. еп. Абрам 194
 Рачина, гр. 201
 Рачина, селище 195, 151
 Рачина, селище 189
 Рачина, гр. 281, 242
 Рачина, гр. 187, 192, 201, 203—205
 Рачина, селище 185, 189, 196
 Рачина, селище 32, 33
 Рачина, селище 269
 Рачина, р. 265
 Рачина, гр. 38, 198—204
 Рачина, р. 269
 Рачина, гр. 22, 26, 26, 73, 75, 90, 185, 189, 197, 198, 201, 230, 234, 235, 238
 Рачина, гр. 262
 Рачина, селище 18, 33, 34
 Рачина, р. 144, 150
 Рачина, славянски епископ 145, 147, 151
 Рачина, селище 215, 218
 Рачина, еп. Златен рог 173, 250
 Рачина, провинция 189, 185, 187, 189, 193
 Рачина, нд. 158, 233
 Рачина, остров 238
 Рачина, еп. Рачина 187
 Рачина, патриарх 262
 Рачина, еп. Византия 260, 266, 274
 Рачина, селище 72
 Рачина, епископ 203, 205
 Рачина, селище 33
 Рачина, гр. 32
 Рачина 251
 Рачина, селище 29, 38, 40, 69, 236
 Рачина, еп. Амазия 189, 194
 Рачина, селище 271, 272, 304
 Рачина, селище на Меземврия 33
 Рачина, селище 235
 Рачина, селище 39
 Рачина, селище 13, 129, 146, 147, 151
 Рачина, селище 277
 Рачина, селище 308
 Рачина, селище 245
 Рачина, селище 48
 Рачина, гр. 194
 Рачина, селище 195
 Рачина, селище 185
 Рачина, селище 71
 Рачина, остров 27
 Рачина, остров 275, 306
 Рачина, р. 304
 Рачина, селище 88
 Рачина, селище, еп. 266, 260, 280, 297
 Рачина, селище 42, 49, 50
 Рачина, селище 171, 172, 259, 280
 Рачина, селище 261, 295
 Рачина 262
 Рачина, селище 239
 Рачина, селище 235
 Рачина, селище 189
 Рачина, селище 26
 Рачина, селище 229
 Рачина, гр. 188
 Рачина, селище 188, 196, 266, 297
 Рачина, селище 264
 Рачина, селище 248, 249
 Рачина, селище 34, 233, 234
 Рачина, селище 194
 Рачина, селище 260
 Рачина, селище 275, 308
 Рачина, селище 148
 Рачина, селище Север, римски митр. 69
 Рачина, гр. 192
 Рачина, селище 239
 Рачина, селище 71
 Рачина, селище 45, 46, 63, 171, 172, 259, 264, 264
 Рачина, гр. 75, 134, 185, 189, 196, 228, 232, 279
 Рачина, селище 192
 Рачина, гр. 231
 Рачина, селище 84
 Рачина, селище 226
 Рачина, селище на Цариград 32, 38, 79
 Рачина, гр. 70
 Рачина, еп. Салона 34, 44, 187, 189, 192, 199, 240, 292
 Рачина, еп. Доростол 188, 194
 Рачина, селище 85
 Рачина, селище 26
 Рачина, селище 87, 256

- 258, 260, 281, 265, 266, 270, 272, 275, 278, 279, 281, 282, 286
Теофан Керасей, писатель 88
Теофил, епископ на Анастасиона 202, 205
Теофил, епископ на Сизу 203
Теофилакт, епископ на Кипсела 201, 203, 205
Теофилакт, епископ на Хариду 200, 203, 278
Теофилакт Симкиата, писателя 8, 16, 57, 244, 252, 286
Тервиз, български хан 15, 223, 268, 267, 269, 280, 286, 289
Терия Лутра, гр. 185, 189, 193
Тесалоника, ок. Сопри 183, 190
Тесалия, 91, 117, 129, 190, 193, 195, 278
тестравага, селат 284
Тестравага, писател на Цариград 89
Тезуод, ок. Антакия 85
Тиберий II, византийски имп. 22, 225, 241
Тиберий III, византийски имп. 224, 267, 297
Тиберий, военачалник 241
Тиберий, личик име 199
Тина, гр. 180, 186, 193
Тигар, р. 66
Тивинад, гр. 274
Тивиназий, личик име 29
Тивотев, епископ 234, 235
Тивотев, императорски телехранитея 30
Тир, гр. 228
Тиса, р. 255
Токут, български хан 304, 305
Толбухин, гр. 34
Тона, епископ 200, 203
Тони, ок. Косово 185, 184, 243, 252, 266, 298
Топир, гр. 180, 193
Трания, личие 26
Тракиявска Керасия, ок. Брезя 189, 234
Тракия, обв. 8, 10, 12, 20, 29—34, 38—40, 59, 68—70, 73—78, 89, 114, 137, 160, 176, 182, 183, 199, 206, 231, 282, 233, 238, 251, 258, 267, 287, 281, 263, 265, 287—273, 276—279, 283—285, 299, 298, 292, 286, 300, 801, 303, 307, 309
Траван, епископ 185, 187
Траван, провинция 8, 34, 159, 185, 187, 189, 199, 202
Трансмариска, гр. 188, 190
Травезия, 31
Тракия, имп. 185, 296
Транягола, гр. 189, 188, 189, 193, 201—203
Триполи, военна съпротива 54
Трибул, личикост 180
Тригва, селание 195
Тригва, ок. Тревна 195
Трифилит, патриарх 232
Трибул, ок. Адамсис 194, 200, 202, 204
Тулча, гр. 194
Тулча, р. 185
Тургул, хан 39
Турция 176
Тутракия, ок. Тримариска 188, 196
турки, личие 57, 59, 206, 207, 259
Уган, арабски род 271
Улаус, гр. 199
Улумюр, гр. 193
Ума, ок. Веса 270
Умид, военачалник 31
Удифа, готски епископ, ок. Булфия 177
Умар, български хан 304
Умаргулур—Бугаря, 261, 294
Умаргулур—Бугаря, 182, 183
Урания, военачалник 37
Уаилом, гр. в Бизант 24
Уаларис, тиранин 44, 261
Уамагория, гр. 260, 266, 297
Уаме, гр. 262
Уармута, ок. мисел по светителски летописе 25
Уалерат 34
Уаре, гр. 185, 193
Уаиса, гр. 268
Уаилом Араб, римски имп. 27, 26
Уаилом II Македонски, 135, 197
Уаилит, ср. 176, 183, 195, 284
Уаилит, военачалник 39, 40, 247, 248
Уаилит Вараий, ок. имп. 182, 224, 299, 300
Уаилитово, ок. Писада 189, 185, 187, 190, 196, 223, 231, 238, 278, 284
Уаилит, стратиг на Тракия 276
Уаилит, военачалник 20
Уаилит, патриарх 234
Уаиса, ок. имп. 5, 12, 57, 89, 76, 104, 105, 171, 284, 288
Уаиса, монета 218, 217
Уаити, патриарх 171
Уаиса 245
Уаиса 73
Уаиса, обв. 239
Уаиса, ок. Никос 193
Уаиса, титла 41—46, 76, 78, 81, 159, 160, 171, 172, 241—246, 248, 249, 252—254, 258
Уаиса, личие 285, 287, 262, 295
Уаиса 272
Уаиса, класна в Цариград 81
Уаиса, личие 41
Уаиса, арабски военачалник 250
Уаиса, гр. 23, 42, 46, 49, 55, 176, 179, 238, 239, 260
Уаиса, остров 191
Уаиса, военачалник в Цариград 40
Уаиса, селание 191
Уаиса, личие 191
Уаиса, личие 164, 191
Уаиса, ок. Гавина 193
Уаиса, профет 139
Уаиса 45, 60, 66
Уаиса, ок. Арабел 189, 200, 203, 204
Уаиса, гр. 231
Уаиса, врата 287
Уаиса, личие 56, 182
Уаиса, личие 183, 194, 198
Уаиса, ок. Мина 233
Уаиса, ок. Дарланиа 30, 114, 157, 265
Уаиса, личие 185, 187, 188, 189, 191, 193
Уаиса, личие 233, 243
Уаиса, личие 28, 34, 44, 47, 176, 185, 187, 191, 199, 201, 204, 280, 331, 334, 245, 296, 292, 301
Уаиса, личие 191
Уаиса, личие 87
Уаиса, личие 269
Уаиса, личие 187, 191
Уаиса, личие 31
Уаиса, личие 84
Уаиса, личие 194
Уаиса, остров 101, 104, 105
Уаиса, личие 239, 240
Уаиса II Парана, епископ на 42, 56, 171
Уаиса, личие 28, 79, 81, 192, 248, 260, 299
Уаиса, личие 39, 79, 81, 192, 248, 260, 299

Христиан, покл. из скимарите 272

Христополи, гр. 192

Хрупица, селение 191

Хули, гр. 194

хули, нисе 29, 32, 34, 56, 59, 66, 180, 229, 231, 232, 234, 235, 239, 241, 259, 295

хули, савири 88

Хърсово, селение 191

Цаки, нисе 31

Цариград, нисе. Константиновол. 6, 9, 11, 15, 29, 34, 88, 99, 41, 42, 44, 50, 51, 58, 64, 68, 69, 73, 75, 78, 83, 84, 102, 144, 151, 169, 171, 173, 174, 177, 178, 180, 185, 197, 199, 205, 223, 224, 226, 229, 230, 233, 238, 248, 258, 259, 265, 266, 268, 269, 274, 293, 302, 304

Цикладски острови 129

циркумцелиони 272

Цонда, селение 188, 193, 284

Цурули, гр. 191, 203, 205, 240, 245, 284

Черно море 35, 36, 42, 44, 185, 231, 239, 251, 255, 258, 271, 272

Чика, нисе. Кавчки 272

Черпац, гр. 187, 197

Чорлу, нисе. Цурули 181, 200

чуки 97, 117, 119, 126, 127

Шахан, персийски посмачаник 259

Шахбазар, посмачаник, нисе. Сорварез 259

Шесфариш 73

Щит, с. 277

Югославия 184

юдеи, 114, 159

Юлиан, посмачаник 88

Юлиан, нисе. 71, 229

Юпитер 18

Юстиан I, нисе. юдеи, 34, 74, 75, 177, 179, 225, 235, 237, 241

Юстиан II, нисе. нисе. 223

Юстин, посмачаник 237

Юстин, канцлер из елзкувирите 39

Юстиниан I, нисе. 9, 21, 40, 57, 81, 83, 86, 128, 181, 184, 209, 237, 238, 239, 241

Юстиниан II Равномет, нисе. 224, 236, 240, 255, 265, 267, 268, 296—299

Язон, митологичен герой 60

Яломница, нисе. Рованик 251

Ямбос, гр. 168, 169

Януари, нисе. 70

Яфет, библейско лице

СЪКРАЩЕНИЯ — ABBREVIATIONES

СПИСАНИЯ И ПОРЕДИЦИ

БИБ	— Българска историческа библиотека	ИИД	— Известия на Историческото дружество в София
ВВр	— Византийский вестник	ИНЕМ	— Известия на Народния етнографски музей
ВДИ	— Вестник древней истории	ИРАИК	— Известия Русского археологического института в Константинополе
ВИИНЈ	— Византиски навори за историју народа Југославије	ИПр	— Исторически преглед
ГПМБ	— Годишник на Пловдивския музей и библиотека	МПр	— Македонски преглед
ГСУиф	— Годишник на Софийския университет, историко-филологически факултет	ПСл	— Периодическо списание
ЖМНП	— Журнал Министерства Народного Просвещения	СбНУК	— Сборник за народни умотворения, наука и книжнина
ИАИ	— Известия на Археологическия институт при БАН	АЕМÖ	— Archäologisch-epigraphische Mitteilungen aus Österreich-Ungarn
ИБАИ	— Известия на Българския археологически институт	BZ	— Byzantinische Zeitschrift
ИБИД	— Известия на Българското историческо дружество	PGr	— Patrologia Graeca
ИВИД	— Известия на Варненското историческо дружество	PhW	— Philologische Wochenschrift
ИИБЕ	— Известия на Института за български език	PWRE	— Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft. Neue Bearbeitung von G. Wissowa, W. Kroll, K. Mittelhaus, K. Ziegler
ИИБИ	— Известия на Института за българска история	RA	— Revue archéologique

СЪДЪРЖАНИЕ — HOC VOLUMINE CONTINENTUR

Увод	Ив. Дуйчев	5—16
Praefatio		
1. Деяния на Давид — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова		17—21
Acta David		
2. Йоан Мосхос (Евкрат) — увод, превод и бележки от Л. Йончев		22—23
Beati Ioannis Eucratae Pratum spirituale		
3. Папирус, в който се споменава за българите — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова		24—25
Papyrus de Bulgaris		
4. Йоан Антиохийски — увод, превод и бележки от Г. Цанкова-Петкова		26—40
Ioannes Antiochenus		
5. Слово за аваро-славянската обсада на Цариград през 626 г. — увод, превод и бележки от Г. Цанкова-Петкова		41—55
De obsidione Constantinopolis homilia		
6. Георги Пизидийски — увод, превод и бележки от М. Войнов		56—67
Georgius Pisida		
7. Пасхална хроника — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова (преводът на § 19 е преработен от В. Т.-З.)		68—84
Chronicon Paschale		
8. Житие на Симеон Дивногорец — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова		85—88
Vita Symeonis Stylitae Iunioris		
9. Деяния на Димитрий Солунски — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова		89—168
Acta Sancti Demetrii		
10. Константин Апамейски — увод, превод и бележки от Ив. Дуйчев		169—170
Constantinus Apmiensis		
11. Химн Акатист — увод, превод и бележки от Г. Цанкова-Петкова		• 171—174
Hymnus Acathistus		
12. Теодор Анагност — увод, превод и бележки от П. Тивчев		175—177
Theodorus Anagnostus		
13. Откъси от неизвестен автор — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова		178—179
Anonymi excerpta		
14. Житие на Давид — увод, превод и бележки от Л. Йончев		180—181
Vita Davidi		
15. Агатон — увод, превод и бележки от Ив. Дуйчев		182—183
Agathon		

16. Епархийски списъци — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова	184—196
Notitiae episcopatum	
17. Съборни актове — увод, превод и бележки от Л. Йончев . .	197—205
Acta conciliorum	
18. Стефан Александрийски — увод, превод и бележки от Любомир Йончев	206—207
Stephanus Alexandrinus	
19. Земеделски закон — увод, превод и бележки от Г. Цанкова-Петкова и П. Тивчев	208—220
Lex agraria	
20. Житие на Стефан Млади — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова	221—222
Vita Stephani Iunioris	
21. Анонимна хроника — увод, превод и бележки от П. Тивчев	223—225
Anonymi Chronographia	
22. Теофан Исповедник — превод от В. Бешевлиев и Г. Цанкова-Петкова, увод и бележки от Г. Цанкова-Петкова	226—289
Theophanes Confessor	
23. Патриарх Никифор — превод от В. Бешевлиев, увод и бележки от П. Тивчев	290—306
Nicéphorus Patriarcha	
24. Житие на Максим Исповедник — увод, превод и бележки от В. Търкова-Займова	307—309
Vita Maximis Confessoris	
Показалец	310—320
Index nominum et rerum	
Съкращения	321
Abbreviationes	
Използувана литература	
Index librorum adhibitorum	322—327